

בשער הציון (סק"ט) כתב שלשנו הוא מהלבוש. והביא מהט"ז שהקשה עליו, דהרי גדול המחטיא את האדם יותר מן ההורגו, שההרגו הורגו בעולם הזה, והמחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא (רש"י דברים נג, ט שם הספרי). וכתב השער הציון שהאליה רבה כבר תירץ בטוב טעם, דשם מחטיאו ברצון הוי, משאי"כ הכא דהוי ע"י אונס.

חנוכת המזבח

[משנ"ב סק"ז] ויש אומרים שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות משום דבאותן הימים וכו'. רצונו לומר בעשרים וחמשה בכסלו, בדאיתא בפדרש הפלאכת המושפן נזמר בעשרים וחמשה בכסלו, אלא שהמתין הקדוש ברוד הוא הפקמה עד ניסן שנועד בו יצחק, ואמר הקדוש ברוד הוא עליו עשרים וחסר ושלם לו חנכת בית חשמונאי. וגם שם בימי אנטיוכוס, טמאו הדיכל ועשו חנכת הבית בשמונה ימים אלו.

משמע דהזכר שאנו עושים הוא גם לחנוכת המשכן שבמדבר וגם לחנוכת המזבח שחנכוהו מחדש בימי חשמונאי. ועיין בלבוש שכתב ר'ש קצת מצוה בריבוי הסעודות וכו' והטעם משום דבאותם הימים היה גם כן חנוכת המזבח שבמדבר. ובמלבושי יו"ט שם תמה עליו דחנוכת המזבח שבמדבר היה בניסן, ולכן מפרש דכונת הרמ"א לחנוכת המזבח שעשו בימי חשמונאי, והביא שכן הוא בספר מכבי, שנתקבצו ישראל לבנות מזבח אחר וחנכוהו באלו הח' ימים, וכן הוא בפיוט דשבת שני דחנוכה ע"ש. וכן הביא האליה רבא (סק"א וסק"ז) מהשלטי גבורים, דחנוכה הוא ח' ימים לפי שאז חנכו הבית מעבודה שבטלו היוונים. אולם **כתב ראה אלו ימים** שחנוכת בית חשמונאי היא תשלום לכסלו על שנלקח ממנו חנוכת המשכן, וא"כ דין ימים אלו כאלו היה חנוכת המזבח שבמדבר.

ועיין במשנ"ב סימן תרפד (סק"א) דהטעם שקורין בחנוכה בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא, משום שנגמר מלאכת המשכן בעשרים וחמשה בכסלו. ועיין בלבוש שם שכתב 'הטעם שקורין בנשיאים מפני שיש קבלה בדינו שנשלם מלאכת המשכן בכ"ה בכסלו, וגם של חנוכה נמי שהיה ג"כ באותו היום הוא כמו חנוכת המקדש מחדש לאחר שנטמא בימי יוונים דומין להדדי, והווי ליה מעין המאורע, אע"ג שלא הקריכו הנשיאים הקרבנות עד ר"ח ניסן, מ"מ כיון שאלו הקרבנות היו לחנוכת המשכן הוי שפיר מעין המאורע'.

להתענות בין מלפניו ובין מלאחריי, אבל דעת הב"ח והפרי חדש שאסור להתענות ביום שלפני חנוכה. ויש נוהגים להתענות לפני חנוכה תמורת ערב ראש חודש, ואין לשנות מנהגם, אבל לכתחילה לא ינהוג כן, ועל כל פנים אסור לגזור בו תענית צבור, וכן יום ראשון דאחר חנוכה אף יחיד מותר להתענות בו, תענית ציבור אסור לגזור בו.

המנהג שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות

[משנ"ב סק"ד] ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות בביתו, כדי להכיר שאסור להשתמש לאורה, והוא פהצי שעה.

בשער הציון (סק"ז) כתב מקורו בגר"א בשם השלטי הגבורים דהמנהג שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות בבית, והוא כחצי שעה, ודלא כדברי המגן אברהם בשם המעגלי צדק שהמנהג הוא שלא לעשות מלאכה כל זמן שהנרות דולקות בבית הכנסת, וא"י והוא עד כחצות. י

איסור המלאכה אינו רק במקום שהנרות דולקות

גם מי שמדליק בפתח הכניסה לבנין, אסורה האשה במלאכה בבית. י

איהו מלאכות אסורות

נחלקו הפוסקים איהו מלאכות נאסרו, יש שכתבו ד שאסרו רק העבודות האסורות בחוה"מ. ו לפי"ז כביסה, אריגה, תפירה, גרתי, שטיפה, וכיבוד הבית וכדומה אסור, אבל לבשל ולאפות מותר. וכן מלאכת דבר האבד מותרת. אמנם יש שכתבו לאסור כל מלאכה ואפי' בישול ואפיה. י

בטלה מביאה לידי שעמום

[משנ"ב סק"ה] וכתב בשלטי גבורים, וכן הסכים בתשובת חכם צבי שבמקום שנהגו אסור מלעשות מלאכה כל היום יש למחות בידם, כי הכפלה עברה היא ומביאה לידי שעמום. כלשון המשנה בכתובות (נט ע"ב).

קבעום להלל והודאה

[משנ"ב סק"ו] שלא קבעום למשתה ושמתה אלא להלל ולהודות וכו' כי בפזורים הנה הנוהג להשמיר ולהרג את הגופות שהוא פסול משתה ושמתה, ולא את הנפשות וכו' מה שאין כן במעשה דאנטיוכוס שלא נזר עליהם להרג ולהשמיר, רק צרות ושפלות כדי להמיר דתם וכו' בקה לא קבעום אלא להלל ולהודות לה' וכו'.

ט. כמבואר בשו"ע סימן תרעג סעיף א שאסור להשתמש בנר חנוכה. י. אכל לאחר זמן זה כיון שיכול כבר לכבות הנרות שוב אין איסור להשתמש לאורה, כמבואר בשו"ע סימן תערב סעיף ב, ולכן אין טעם לאסור אז בעשיית מלאכה. ואף שבמשנ"ב שם (סק"ה) כתב דיש מחמירין שבעוד שהנרות דולקין אין להשתמש לאורן, היינו משום שהרואה שלא ידע לחלק בין תוך זמן שיעורו לאחר זה הזמן, אבל מעיקר הדין מותר להשתמש לאורה לאחר תצי שעה, ולכן לא אסרו בו עשיית מלאכה. יא. עיין שו"ע סימן תרעא סעיף ז שמדליקים נר חנוכה בבית הכנסת משום פרסומי ניסא. יב. בלבוש שורד כתב שהדרך הייתה שבביתנוס"י דלקו הנרות עד חצות. יג. הגר"ש"א (גלאט, תשס"ז). יד. ספר הלכות חנוכה (אייר, תשמ"א) בשם הגר"מ פיינשטיין. טו. עיין בשו"ת 883 משנה ברורה ע"פ משנה אחרונה הודע מתוך אצרות התורה, עמוד

סעודת מצוה

[משנ"ב סק"ח] והוא הדין בנישואי בת תלמיד חכם לעם הארץ, אם אומרים שירות הוי סעודת מצוה. [מגן אברהם בשם מרדכי].

עיי' בפסחים (מט ע"א) תניא ר' שמעון אומר כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי ליהנות ממנה, כגון מאי, אמר ר' יוחנן כגון בת כהן לישראל ובת תלמיד חכם לעם הארץ. וכתב המרדכי, שנשאל לרבינו מאיר היאך אנו אוכלים בנישואין בת כהן לישראל או בת ת"ח לעם הארץ הא סעודת הרשות ניהו, והשיב דשמו על כן נהגו לומר שירות ותשבחות להקב"ה על החסד שעשה עם אדם וחיה, א"כ אינה סעודת הרשות, וסעודת הרשות נראה דלא מיקרי אלא היכא דאיכא סעודה בלא מצוה כגון בשמחת מריעות או בחנוכה שמרבים סעודות אלו לאלו ואלו לאלו.

ובמרדכי הארוך שם כתב, אעפ"כ נראה דהואיל וחנוכה הוא מימים שנתחייב בהם באכילה שהרי אסור להתענות בהן, אין בהם משום סעודת הרשות, ועוד הרי בכל סעודה אומרים על הניסים ומהללים להקב"ה על הנס ועל גבורתו והוי פרסום הנסים.

ובפמ"ג ביאר כונת המגן אברהם דלא נימא דדוקא בחנוכה, דיש אומרים דראוי להרבות בסעודה וגם נתקן להלל ולהודות, קמ"ל אף בנישואי בת ת"ח לעם הארץ, אם אומרים שירות הוה סעודת מצוה. אולם הקשה הפמ"ג דאי"כ בכל הסעודות יקילו בכך. ועיי' בהגהות חת"ס (כאן ובסימן שלג) שהקשה על הא דאיתא בגמ' (חולין צה ע"ב) דרב לא היה נהנה מסעודת הרשות ולכן לא אכל שם בסעודה, ולמה לא אמר שירות ותשבחות? והר"ן חת"ס דבנישואי בת ת"ח לע"ה גרע טפי ולא מועיל שירות ותשבחות, ודלא כהמ"א. י"ד

אולם במשנ"ב סימן תטו (סק"ב) הביא מתשובות חות יאיר דעכשיו אין לנו עמי הארץ שדברו חכמים כאן, אם לא כשידוע שהם מזוללין במצות, וכל שכן אם הוא בת עם הארץ לעם הארץ דלכו"ע הוי סעודת מצוה, אף בלא אמירת שירות ותשבחות.

[משנ"ב סק"ט] ופ"ה הוי סעודת מצוה. רצונו לומר בצרוף זה, וכן פסקו הרש"י (יום של שלמה ב"ק פ"ז סימן לו) וה"פ"ח (ס"ד) פ"ה"ש

אומרים, וכתב הרש"י שפ"ה שנושה כדי לתן שבת למקום או לפירם הנס או המצוה, הפל סעודת מצוה. י"ח

מבואר מדברי המשנ"ב שפירש ככוונת הרמ"א שאף לדעת היש אומרים שיש קצת מצוה להרבות בסעודה, עדיין אין זו נחשבת לסעודת מצוה אלא בצירוף אמירת זמירות ותשבחות. י"ט ולפי"ז משמע דלדעת השו"ע דהוי רשות גמורה ואין בהם שום מצוה לא יועיל הזמירות ותשבחות. כ" אולם מסיק המשנ"ב בשם המהרש"ל כ"א שכל שנושה כדי ליתן שבת למקום או לפירם הנס או המצוה, הכל סעודת מצוה. כ"ב

חובב בשר ויין בסעודת חנוכה

במשנ"ב סימן תקכט (סקי"ט) כתב וז"ל: ואפילו הוא מסגף עצמו מפני תשובה בכל ימות השנה שלא לאכול בשר ושלא לשותות יין, בשבתות ויום טוב וחנוכה ופורים חייב לאכול ולשתות [בית יעקב סימן עג] ע"ש. כ"ג.

השתתפות לאב"ד במסיבה בחנוכה

הפוסקים דנו אם מותר לאבל תוך י"ב חודש להשתתף בסעודה שעושים בחנוכה. כ"ד

מנהג לאכול גבינה בחנוכה

[משנ"ב סק"י] יש אומרים שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהנס נעשה בחלב ש'האכילה יהודית את האויב. היא היתה בתו ש' יוחנן ב"ה גדול, והיתה נזרה ש'כ"ל ארוסה תפעל ל'מפספר תהיה, והאכילה לראש הצוררים נבינה לשירותו וחתכה את ראשו וקרהו ב'לם.

עיי' במשנ"ב סק"ג דמהאי טעמא נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות, לפי שנעשה נס על ידיהם. ועוד עיי' במשנ"ב סימן עתר (סק"י) דמהאי טעמא נשים חייבות כנר חנוכה משום דהתשועה נעשה על ידי אשה.

מנהג לאכול לביבות וסופגניות

יש נוהגים לאכול מאכלים מטוגנים בשמן, כגון לביבות וסופגניות, זכר לנס פח השמן. כ"ה

<<<<

בבאר היטב שם (סק"ז). כ"ד. עיי' רמ"א (ויד' סימן שעצ סעיף ב) וז"ל: והמנהג שלא לאכול בשום סעודה בעולם כל י"ב חודש אם הוא חוץ לביתו, ובתוך הבית מקליין שאוכל בביתו בסעודת בריית מילה וכל שכן בשאר סעודות שאין בהם שמחה אבל בסעודת נישואין יש להחמיר עכ"ל. ועיי' בשו"ת אגרות משה (ויד' ח"ג סימן קסא) שכתב דלגבי סעודת חנוכה, מי שעושה סעודה אינו סעודת מצוה לענין זה, ולכן אף אם עושה אחד אף האבל רשאי לילך. אולם בגליון מהרש"א (ויד' סימן שעצ) הביא בשם הכנסת הגדולה, דאבל מותר להשתתף בסעודת חנוכה. וכן כתב הגשר החיים (פ"ב ב' א' אות 1). ובהליכות שלמה (פי"ז ס"ג) כתב דאבלים חייבין תוך חודש ומותרים להשתתף במסיבה משפחתית שנוהגים לערוך מדי שנה לכבוד החנוכה, אולם כדבר הלכה שם כתב שידקדקו לומר רק מענינא דיומא ותו לא. ובארחות הלכה שם (הערה 33) מתיר לאבלים חסידים להשתתף במעמד ההדלקה של רבותיהם דעיקר כוונתם לראות עצם ההדלקה וגם מזמרים שם רק מענינא דיומא, אך מביא בשו"ת אגרות משה (שם) אומר. כ"ה. הגר"ש דבליצקי (פסקי שמועות ע"מ כה), עפ"י ספר מנהג ישראל תורה (סימן עתר אות ג) לכבוד החנוכה, ומובא בהליכות שלמה (פי"ז ארחות הלכה הערה 20). ועיי' בארחות הלכה שם שכתב עוד טעם בשם הגר"ש"א, דבתננת בית חשמונאי טיהרו את כל המקדש ואילו את אבני המזבח לא ידעו לטהר וגזזום (ע"ב נ"ד ע"ב), ולכן אוכלים מאכלים שמכריסם עליהם מעין שלש, שבה מזכירין יועיל מזבחך.

יז. וכן כתב בניירות שמשון כאן. יח. כים של שלמה לא הזכיר ענין שירות ותשבחות, רק שעושה כדי ליתן שבת להקב"ה ולפרסם הנס. ועיי' במשנ"ב סימן תרצו (סק"ב) ובשער הציון (סק"ה) שהביא מהחיי אדם (כלל קנה סמ"א) דסעודה שעושים כשבביל הנס היא סעודת מצוה, דכל סעודה שעושים לזכר נפלאות השם הוא סעודת מצוה, ודלא כהר"ד חרדי (סימן תצו סק"ד). ועיי' בחיי אדם שם דמקורו ביש"ש כאן. יט. וכן כתב החיי אדם (כלל קנה ס"ה), וז"ל: יש אומרים שמצוה קצת להרבות בסעודה בחנוכה, שבימים האלו נגמר מלאכת המשכן, ועוד לפי שהצוררים טמאו ההיכל, ועשו תנוכת הבית בח' ימים אלו בבית המקדש, ומכל מקום לא הוי סעודת מצוה, וכשאומרים זמירות ושבתות הוי סעודת מצוה ע"ש. כ. וזהו המשך דברי מהנהגים שכתב וכן פסקו הרש"ל והב"ח כהי"ש אומרים, כלומר ולכן שפיר מועיל זמירות ותשבחות ליחשב כסעודת מצוה. אולם עיי' בשו"ת חוות יאיר (סימן ע) שביאר ככוונת הרמ"א שמה שצריך שירות ותשבחות הוא כדי שיהא נחשב סעודת מצוה גם לדעת השו"ע, אבל לדעת היש אומרים גם זולת השירות ותשבחות נחשב לסעודת מצוה. ובאמת שכן מוכח מהגהות מהנהגים שכתב ברמ"א שכתב סעודת חנוכה רשות ולכן נהגו לומר מזמורים ולהרבות בו תשבחות כדי שיהא סעודת מצוה. כ"א. כן משמע מדברי הים של שלמה בסוף דבריו. כ"ב. וכן מבואר מדברי המשנ"ב בסק"ח בהשם המרדכי שכתב שאף בנישואי בת ת"ח לעם הארץ מועיל שירות ותשבחות להקב"ה כסעודת מצוה. כ"ג. ומבוא דברי הבית יעקב פ"ד משנה בתורה ע"פ משנה אחרונה הודס מתוך אצות התורה. עמוד 884

הברכה על סופגניות ולביבות

על סופגניות מברך 'מוזנות' ועל המחיה' אף אם קובע סעודה עליהם, משום שנעשו דרך טיגון. כי ואם אוכלים אותם בשעת הסעודה אין מברכים עליהם, אף אם באים בסוף הסעודה לקנינה. כי

על לביבות (לאטקעס) מתפוחי אדמה, אף אם ריסקם לפני הטיגון מברכים עליהם בורא פרי האדמה. ואם אינם ניכרים כלל, מברכים עליהם שהכל. כח

הספר על ת"ח בפניו

[שו"ע סעיף ג] אין מספידין בהם אלא להקם בפניו. כט

במשנ"ב סימן תקמו (סק"ב) בהלכות חול המועד כתב בשם המג"א והגדרת חכם היינו ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר, ואפילו אינו יודע לישא וליתן בה, ואין בזמנינו תלמיד חכם כזה ע"ש. אולם באליה רבה (סי' תכ סק"ב) כתב בשם הלבוש שגם בזמנינו יש דין ת"ח לענין זה, ואפשר דגם המגן אברהם לא החמיר אלא בחול המועד, ובפמ"ג (א"א סימן תכ) כתב בדבראש חודש וחנוכה דורשין עליו. וכן כתב המשנ"ב בסימן תכ (סק"ג) דבראש חודש מותר לדרוש על תלמיד חכם אם הוא בר הכי, ובסימן תרצו סקט"ו כתב כן גם לענין פורים, ובשער הציון שם (סק"א) כתב דהחיי אדם מפקפק בזה אם בתוך הדרשה מעורב קינים והספד, משום שאין בזמנינו תלמיד חכם, אולם דוקא בראש חודש, אבל בשאר ימים שאין אומרים תחנון, דמעיקר הדין אין ההספד אסור בהן, אין להחמיר ע"ש. ומשמע דבימים שאין אומרים בהן תחנון מותר רק לדרוש ולא להספיד, (עיי' מה שכתבנו במשנ"ב סעיף תקמו סק"ו).^ל

תענית ארציית ועליה לקבר בחנוכה

[משנ"ב סקי"א] ואין מתעניין יום שמת בו אב או אם. לא בפ"ד סעיף א'. ואם עבר והתענה יום שמת בו אביו ואמו או תענית חלום, צריף ליתב תענית לתעניתה אחר חגכה. לב

עיי' בשו"ע יו"ד סימן שעו סעיף ד שמצוה להתענות ביום שמת בו אביו או אמו, אולם בחנוכה אין מתענים, וכל שכן שאר תעניות של רשות. ונוהגים לילך לבית הקברות ביום היארציית בחנוכה. לג

תענית ביום כ"ח כסליו

[משנ"ב שם] ועינו בדרך החיים מה שפכת בזה.

בדרך החיים כתב דאם התענה בכ"ז כסליו יכול למיתב תענית לתעניתו בכ"ח, (ואין צריך להמתין עד אחר חנוכה), משום שהוא תענית צדיקים, (שבאותו יום שרף יהויקים את המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו, כמבואר בשו"ע סימן תקפ סעיף ד), וכן אם התענה בכ"ח כסליו תענית חלום או יארציית, אין צריך למיתב תענית לתעניתו משום האי טעמא. לד

אמירת צידוק הדין בחנוכה

[משנ"ב סקי"ב] ולענין צדוק הדין, ענו לעיל בהלכות ראש חודש סימן תכ בהגה. ששם כתב שאין אומרים ביום שאין אומרים בו תחנון.

בשו"ע שם כתב שאומרים צידוק הדין בראש חודש, ובמשנ"ב שם (סק"ב) ביאר משום שאינו הספד אלא הודאה וקבלת דין שמים. אולם הרמ"א שם כתב דאין נוהגין לומר צידוק הדין בראש חודש, וביאר המשנ"ב שם (סק"ג) משום שמרגיל להספד, ואפילו להקם בפניו שמתו בהספד, אעפ"כ אין נוהגין לומר צידוק הדין כיון שהוא כמו תחינה.

אמירת צידוק הדין בערב חנוכה

[משנ"ב שם] אכלי לפנייהם ולאחריהם נראה דאין להקמיר לעינו צדוק הדין, ענו לקמן סימן תרפו דלענין הספד גופא נראה דאין צריך להקמיר, ואף אם נראה להקמיר באיזה פוסקים דמקמירין בהספד לפנייהם וממילא גם צדוק הדין אין צריך עיין ברמ"א סימן תרפו דגם בערב חנוכה אין אומרים צידוק הדין. אולם במשנ"ב סימן תכט (סק"ח) כתב דבערב ראש חודש וערב חנוכה אחר חצות אומרים צידוק הדין.

אבילות ואונן בחנוכה

[משנ"ב שם] אבילות וצ"ל גלמא נוהג בתקנה.

עיי' בשו"ע סימן תרצו סעיף ד דכל דברי אבילות נוהגים בחנוכה ופורים, וברמ"א שם כתב דיש אומרים שאין אבילות נוהג בפורים, אבל בחנוכה לכולי עלמא נוהג אבילות. לה

»»»»

סימן תקסט סעיף ט דאם אירע יום מיתת אביו בשבת או בראש חודש, ידחה למחר, וברמ"א שם חולק עליו שאין צריך להשלים, וכן בשאר ימים שאין בהם תחנון. לב. עיי' בשו"ע סימן תקסט סעיף ה, המתענה תענית חלום ביו"ט או בחוה"מ או ברי"ח או בחנוכה ופורים או בערב יוה"כ, צריך למיתב תענית לתעניתה כדן למתענה תענית חלום בשבת. לב. גשר החיים (ת"א פכ"ט אות ה), הליכות שלמה (פ"ו ארחות הלכה הערה 31), ודלא כהכף החיים (סק"ג). ובשו"ת מנחת יצחק (ח"א סימן נא) כתב שהקמת מצבה אסור כיון שהמנהג על דברי השו"ע להתענות בכ"ח כסליו תענית חלום או דמיתב תענית לתעניתה, וכן לענין אם התענה בכ"ח כסליו תענית חלום או יארציית שאין צריך למיתב תענית לתעניתה. לב. ועיי' בשו"ע שם סעיף ז ויש מי שאומר שאונן בפורים מותר בבשר ויין דלא אתי עשה דיחיד דאבילות ודחי עשה דרבים דאורייתא, ולשלמות בפורים דברי קבלה ניגחו שהם כדברי תורה. ועיי' באליה בשם הנובי"י (סק"ט) דמהאי טעמא נמי בפורים אינו נוהג אבילות, משום דפורים דברי קבלה משא"כ חנוכה.

כו. משנ"ב סימן קסח (סקע"ה). כז. הליכות שלמה (פ"ו ס"ו). ועיי' שם בדבר הלכה (סק"ב), דלא מיבעיא כשבאים באמצע שאז היו הם כדורים הבאים מחמת הסעודה שאין מברכים עליהם, אלא אף אם באים לקנינה, נהי דמבואר בבאיה עליה סימן קסח (ד"ה וידא) ולהדעות שסופגנים אין דינם כפת צריך לברך עליהם אם אכלם לקנינה, מי"מ בסופגניות דידן נראה דלא מיבעיא בסופגניות גדולות, כאלו הנמכרות בשוק, שמשיביות טובא, אלא אף העשויות בבית והם קטנות מאלו וגם רכות יותר, גם הם משיביות עכ"פ קצת, ולכן נראה שבאכילתם יש גם קצת כוונה לשם שביעה, וא"צ לברך. כח. הליכות שלמה (פ"ו ס"ב) ובדבר הלכה שם סקי"ז). כט. עיי' במועד קטן (כו ע"ב) ובדברי משה (כאן אות ב) דיום השמועה ככפניו דמי, ופירש הנמוקי" (שם יז ע"ב ד"ה און) דהיינו ביום המיתה והקבורה עצמו מותר להספידו אפילו שלא בפני המת, ודעת הרמב"ם (פ"ו אכל ה"ה) דאפילו לא שמועה רחוקה דהיינו כבר עברו פלושים יום מיום הקבורה וכעת הגיעה השמועה על מיתתו, מותר להספידו אפילו שלא בפניו. ל. וידוע שהספידו מן הגר"מ פנישטיין זצ"ל בירושלים בעיצומו דיום פורים. ועיי' בדעת תורה (סימן תקמו) שהביא משר"ת תשובה מאהבה (ח"א סימן ד) שפסק להתיר גם בחול המועד, וכן הביא בשם הנובי"י. ועיי' בגשר החיים (ח"א פ"א סעיף ז) דהמנהג בימינו להספיד תלמיד חכם בפניו בחול המועד. לא. ולענין אף צריך להשלים תעניתו ביום אחר, עיי' בשו"ע פ"ד משנה בחרה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אבילות התורה, עמוד 886

עד כמה חייב להוציא על נר חנוכה

בהגהות רע"ק א הביא דברי הפמ"ג (משב"ז סק"ג) שכתב דכמו באתרוג אל יזכבו יותר מחומש מנכסיו ה"ה בנר חנוכה. ורע"ק השיג עליו מהא דעני צריך למכור כסותו לנר חנוכה אף דכסותו הוא הון רב, יותר מחומש שבנכסיו, וע"כ משום פרסום הנס החמירו בנר חנוכה יותר משאר מצוות. וכן הביא מהמג"א בסימן תרנו (סק"ז) בשם היש"ש ע"ש. וכן כתב בערוך השלחן (ס"ב) דבנר חנוכה אין שיעור להוצאה על המצוה.

החייב לחזור על הפתחים רק בשביל נר אחד

[משנ"ב סק"ג] ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואף או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליקו, על הפתחים, או מוכר כסותו או משפיר עצמו, אף אינו מחייב בכל זה רק בשביל נר אחד בכל ילילה.

בשער הציון (סק"ד) הביא כן בשם האחרונים. אולם באור שמח (פ"ד חנוכה ה"ב) דייק מדברי הרמב"ם שצריך לחזור על הפתחים ולמכור כסותו גם לשאר נרות.

כמה נרות צריך לתת לעניים

בביאור הלכה (ד"ה ואפלו עני) הביא מהחמ"ד משה, דכיון דהרמב"ם למד הדין דשואל על הפתחים מד' כוסות, א"כ הוא הדין דחייבים הגבאים ליתן לו נרות להדליק כמו בד' כוסות, ורק אם אינם נותנים לו צריך לשאול על הפתחים. אמנם אינם צריכים לתת לו יותר מעיקר הדין דנר איש וביתו והיינו נר אחד לכל לילה. אולם בחוט שני (פ"ט ס"א) כתב, דבזמנינו שכולם מדליקים נרות בהידור, חייבים לתת לו נרות כמנין הימים לכל יום ויום, דלא גרע מהא שנותנים לעני אפילו סוס לרכוב עליו. ומסתבר דבמקום שכולם מדליקים בשמן זית, צריך ליתן לו שמן זית, ולא נרות.

הקדמה לשו"ע סיף ב

איתא בגמרא (שבת כא ע"ב) ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין ב"ש אומרים יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך, א"ב וכו"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. י"ב ונחלקו הראשונים מה היה מנהגם של המהדרין מן המהדרין, דעת התוס' (ד"ה והמהדרין) שמונהגם שמוסיף והולך, ולא הדליקו כמנין אנשי הבית, לפי שלא ריגישו הרואים בהתוספת, אלא יאמרו כך וכך בני הבית יש שם. וכן פסק השו"ע. אולם דעת הרמב"ם (פ"ד חנוכה ה"א) שהמהדרין מן המהדרין מוסיף והולך כמנין אנשי ביתו. וכן פסק הרמ"א. י"ג וכתב הש"ס (סק"א) שיש כאן חידוש במנהג, שהספרדים נוהגין כתוס' שהיה מבני אשכנז, והאשכנזים נוהגין כהרמב"ם שהיה מבני ספרד. י"ד אולם בפמ"ג (משב"ז סק"א) כתב דלדברי הדרכי משה כאן שכתב דלדין דמדליקים בפנים גם תוס' יודו דמדליק כמנין אנשי ביתו משום דבני הבית יודעים כמה בני בית יש, ועוד שיכולים להדליק כל אחד במקום מיוחד, לפי"ז אתי שפיר דמנהג האשכנזים כתוס'.

השמטת השו"ע עיקר דינא דגמ' דכני בנר איש וביתו

[משנ"ב סק"ד] כמה נרות מדליק, בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילך וכו'. ואם אין ידו משפך רק לגר אחד בכל ילילה לו לביתו, נצא קנה מדינא. טו ושיעור השפך ערוך הוא רק למי שידו משפך להיות מהדר מן המהדרין כדאיתא בגמרא.

השו"ע השמיט עיקר דינא דגמ' דסגי בנר אחד בכל לילה ולילה, וכתב רק הדין דמהדרין מן המהדרין. טז ובפמ"ג (מש"ז סוף סק"א) כתב דמשמע דס"ל להשו"ע שההוספה זו היא מדינא, ונשאר בצ"ע דיש נפק"מ לדינא. י"ז

»»»»

נחלקו המוראים בגמרא, יש אומרים משום ימים היוצאים, ויש אומרים משום מעלין בקודש ואין מורדין. (עין ביאור הלכה סיף ב ד"ה בלילה). י"ג. אלא שלדעת הרמב"ם הבעל הבית הוא שמדליק כמנין בני הבית, ואילו לדעת הרמ"א כל אחד מבני הבית מדליק בעצמו. י"ד. ועיין ברמב"ם (פ"ה ה"א) שכבר ציין שלא נהגו בני ספרד בקומתו כדעתו. טו. עיין ביאור הלכה סיף ה (ד"ה וצריך בשם המג"א דאפילו מי שאין לו אלא נר אחד, ונר אחר להשתמש לאורה אין לו, מי"מ דילכת את הנר ויברך עליו, ומי"מ בכתתלי בודאי יזהר שלא להשתמש לפניו. טז. עיין באבי עזרי (הל' חנוכה) שעמד בזה. ויש להוסיף דביותר קשה להמבואר בתירושי הגה"ז על הרמב"ם (הלכות חנוכה) דשאני הידור דנר חנוכה משאר הידורים שבתורה דאמרינן בהידור מצוה עד שליש במצוה, משא"כ הידור דנר חנוכה ונר אחר הבה יותר משלש המצוה, דהרי שואל ומוכר כסותו, והוא רק למצוה מן המובחר האת כל חיובא ליכא. יז. עיין משנ"ב (סק"א) דנפק"מ דאין צריך לשאול על הפתחים רק לנר אחד, ובמשנ"ב (סק"י) הביא מהמג"א דנפק"מ כמי שיש לו שמן בצמצום על כל השמונה ימים ולהחירו אין לו כלום, מוטב שידליק בכל לילה אחד ויתן גם לחבירו, דהא מדינא אין צריך אלא אחד. ועוד עיין בספר אבי עזרי (פ"ד חנוכה) דנפק"מ גם לענין ברכה, בשבת לברך על נר ראשון, דאינו יכול לברך על נרות הנוספים, לשיטת הפוסקים דלא מברכים על הידור, (עין שו"ת רעיק"א תניינא סימן יג). ועיין בספר פרקי מועד (עניני חנוכה) להג"מ גיפטר, שכתב תשובה להרא"ם שן, ותיכף דהידור זה כבר קבלנו עליו ונעשה חובה כמו תפילת ערבית דנעשת חובה על ידי צדקה ע"ש. וכן נמשע מדברי הרמ"א בסימן תרע"א סיף ג שכתב דלדין דהתנינן שכל אחד צריך להדר ולהדליק בפני עצמו, א"כ גם הקטן צריך להדליק בפני עצמו (עין בשער הציון שם סק"ד ובמשנ"ב סימן תרע"א סק"א). ומלשנו שכתב 'צריך' להדליק, משמע הדין הידור הוא חיוב. אולם עיין בחמד משה (סק"ב) שכתב לתרץ על השמטת השו"ע דבאמת ב"ש וכו"ה לא דברו כלל במהדרין, אלא בעיקר הדין. ולדבריו

החמירו ב חז"ל יותר משאר מצוות - ומשמע מדבריו דדוקא בנר חנוכה החמירו, אבל בשאר מצוות, כגון נר שבת, לא החמירו למכור כסותו (אף צריך להונו על הפתחים). ולפי"ז דמוכר כסותו רק לנר חנוכה ולא לנר שבת, שמעתי להסתפק מיד"ע הגאון רבי א"ב פינקל וצ"ל (וכעת נדפס דבריו בישורון ה"ח עמוד תרע"ח), האין יאה איתו בערב שבת חנוכה, אם אין לו מצוה לא לנר שבת ולא לנר חנוכה, כיצד ינהג, שהרי הדין הוא נר שבת ונר חנוכה, נר שבת קודם, וא"כ אם ימכור כסותו עבור נר חנוכה, הרי יצטרך להדליק בו נר שבת, והרי משום נר שבת אינו מחוייב למכור כסותו. ויש שלש אפשרויות בענין זה - ימכור כסותו וידליק בו נר חנוכה - ימכור כסותו וידליק בו נר שבת - אינו מחוייב למכור כסותו. וכבר הסתפק בזה בהגהות מעט צרי על הרמב"ם (שנפס בסוף ספר ישעיהו מלכו, להנ"י פקוטא, הגהות מנכ"ו), ובספר שפת הים (הנילו). ועיין בהליכות שלמה (פ"א) אחרות הלכה הנה"ח (35) שמסתבר שימכור וידליק לנר חנוכה. (ועיין מעין ספק זה בזהב"ש צ"ב בתוס' ד"ה טחאת, בב"מ לג ע"א בתוס' ד"ה אבדתו, בקידושין לב ע"א בתוס' ד"ה ר"ע). ה. אליה רבה (סק"א), באר היטב (סק"ב), פמ"ג (א"א סק"א), חיי אדם (ככל הק"מ סיף י). ז. לשון השו"ע כאן 'מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק, אולם הרמב"ם כתב 'מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות' ומדליק, וכתב על זה האור שמח חז"ל: פירוש גם לההדר והתוספת, וזה שאמר להוסיף בשבת וכו'. ונראה כוונתו לדייק לשון הרמב"ם שכתב דלוקח שמן ונרות, משמע שצריך למכור כסותו גם ליותר מנר אחד. עוד כתב האור שמח דזה מה שאמר הרמב"ם 'מצוות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאוד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבת האל והודיע לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה האכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק, משמע שגם עני צריך להוסיף בשבת וכו' והיינו להדליק גם נרות ההידור. י. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סק"ב. י"א בטעם הדבר נחלקו המוראים בגמרא, יש אומרים משום ימים הנכנסים, ויש אומרים כגון פרי החג. י"ב. בטעם הדבר

בליל ג' יש לו ב' נרות, אם ידליק נר אחד או ב' נרות
 [משנ"ב סק"ה] כמה נרות מדליק, בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך **אחד בכל לילה. ואם יש לו תשעה נרות, ידליק בלילה שני שתי נרות, ואם יש לו עשר נרות, אף על פי כן לא ידליק רק בלילה שני שתיים, ובלי שְׁלִישִׁי לא ידליק שתיים רק אחת [היינו אדם כלל קנד סכ"ה].** י"ח

בשער הציון (סק"ה) הביא שכן כתב בכתב סופר (סימן קלה). י"ט וכן כתב הערוך השולחן (ס"ו) והכף החיים (סק"ו). וכן פסק הבית הלוי (על התורה עניני חנוכה ד"ה שבת כב). כ

מי שאין לו שמן הרבה

[משנ"ב סק"ו] ומי שאין לו שְׁמֵן הַרְבֵּה, יתן **אחד שְׁמֵן בְּשֵׁנֵי וְהַמֹּתֵר יַחֲלַק בְּבָרִים, שָׁאֵם עֲשֶׂה בְּבָרִים בְּשָׂרָה לא ידליק אֶפְסוֹ אֶחָד בְּשֵׁנֵי.** כ"א

וכן כתב המשנ"ב בסימן תרע"ב במדליק בערב שבת, צריך ליתן בה שמן שידליק עד חצי פנים אחת אחת הכוכבים, ואם אין לו כל כך שמן, יראה על כל פנים אחת מהן שיהיה דולק השיעור הזה. כ"ב

לזוטר על הידור מצוה שלו כדי שחבירו יוכל לקיים עיקר המצוה

[משנ"ב שם] **ואם יש לו שְׁמֵן בְּצִמְצוּם עַל בֶּל הַשְּׂמוּנָה יְמִים,**

וְלִחְבְּרוֹ אִין לוֹ בָּרוּם, מוֹטֵב שִׁדְלִיק בְּכָל לַיְלָה אֶחָד וְיִתֵּן בָּם לְחִבְרֵוֹ, כ"י **דְּהָא מְדִינָא אִין צְרִירָה אֶלְמָ אֶחָד.**

עיי' בשער הציון (סק"ו) דמקורו במגן אברהם. ועיי' במשנ"ב סימן תרנ"ב (סקמ"ב) שהביא מהמגן אברהם בשם המטה משה, דאדם שיש לו אתרוג מיוחד (היינו שיש לו אתרוג פרטי שלו), ובעיר אחרת אין להם כלל, מוטב שישלחנו לשם והוא יברך על של קהל. אולם עיי' בביאור הלכה סימן יד סעיף ד (ד"ה מותר) שהביא משו"ת בית יעקב (סימן קיד) שאינו מחוייב להשאל טלית שלו למי שדר בכפר כדי שהוא יצטרך לשאול טלית מאחרים בעירו. ועיי' בבית יעקב שם שכתב כן גם לגבי תפילין דליכא דין 'לכס', וכן לגבי אתרוג, דאפילו באופן שיכול לברך על אתרוג של הקהל או אפילו אם יכול לקבל מחבירו במתנה, אינו מחוייב לזכות לאחרים משום עדיף לקיים מצוה בממון שלו. ולכאורה זה סותר לדברי המשנ"ב בסימן תרנ"ב בשם המטה משה. ועיי' בבית יעקב שם עמדת ה"ד, וכתב לחלק בין מצוה דרכי ליחיד, ימצוה דרכים שאני, ולפיכך צריך רבים יש לשלוח האתרוג שלו, אף שהוא יצטרך להשתמש בשל אחרים, אבל ליחיד לא ישלח את שלו, אלא עדיף לקיים המצוה בממונו. כ"ד ועיי' באליה רבה סימן תרנ"ב (סק"ב) שחולק על הבית יעקב וס"ל דאף ליחיד ראוי לשלוח האתרוג שלו. ומדברי המשנ"ב בסימן תרנ"ב שלא הזכיר דברי האליה רבה, מבואר דפסק כדברי הבית יעקב דאין צריך לשלוח ליחיד אף שיתבטל לגמרי מהמצוה, אלא עדיף <<<<

אין יוצאים בנר אחד אפילו מעיקר הדין, ודלא כהמג"א הג"ל. (אלם כחמד משה [סק"א] כתב דבעני המתפרנס מן הצדקה אין צריך ליתן לו מן הצדקה אלא נר אחד לכל לילה, דהיינו נר איש וביתו, ומובא דבריו בביאור הלכה ד"ה ואפילו). ועוד עיי' בזה בשו"ת חמד (מסכת חנוכה אות י' סק"ד). י"ח. עיי' מה שהקשינו במשנ"ב (סק"ו) בהערה. י"א. בחיי אדם משכתב ספר הדליק ב' נרות בליל ג' יצא, רק לדחתחילה לא יעשה כ"ו. ועיי' בכתב דאם הדליק מה שחט, והעיר הכתב סופר דנמשנ"א לו שמן א"כ החמירו עליו להדליק מה שחט, והעיר הכתב סופר דנמשנ"ב (סימן תרע"ב) בשם הארחת חיים (חנוכה י"ז) מובא במג"א ריש סימן תרע"ו, ובמשנ"ב סימן תרע"ו בשכח (כן כתב המג"א) הדליק בליל שלישי ב' נרות, שידליק אחד כך עוד נר אחד ולא יברך כי הברכה עשה מתחילה על חיוב כל הנרות עשאה. והבין הכתב סופר דמבואר מדברי הארחת חיים דנמשנ"א לו שמן א"כ החמירו עליו להדליק מה שחט, והעיר הכתב סופר למה החמירו עליו להדליק מה שחט, והא כל עצמו אינו ולא רצונו להיות מן המהדרים, ולמה החמירו להדליק מה שחט, ומאי שנא ממי שיצונו להדליק רק נר אחד בכל לילה דיצא ענין דינו דסגי בני איש וביתו. ולהג"ל התיך שאני תתם דבהדלקה הראשונה מלכד מה שלא היה מן המהדרין, גם מגרע גרע מצוות הדלקה וקלקל במעשה מנוג המינים, לכן החמירו עליו שידליק מה שחט כדי להשלים המנין ויתקן מה שקלקל, וכל זה אם הוסיף תחילה ולא הוסיף כראוי, אבל אם מתחילה לא היה לו שמן רק לנר אחד, או טענה בליל ב' הדליק רק נר אחד, אין מחוייב לחזור ולהדליק שהם משום הידור, דברצונו תלי' מילתא לא לילה להיות מן המהדרין, או לו עדין. אולם נראה דגם הכתב סופר מודה דאם בליל שלישי הדליק שתיים, ולא נודמן לו אח"כ עוד שמן, ודאי יצא כדבעד בהדלקתו. [ועיי' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן ט"ז) שכתב דגם החיי אדם מודה להכתב סופר דאם בליל שלישי הדליק שתיים, מוטב עליו להשלים מן המהדרין]. ועוד עיי' בכתב סופר אור"ח סימן קל"ד, שכתב דלשיטת הט"ז ד"ס"ל דבעד בנר ככתב זקוק לה, אף אם צריך לחזור ולהדליק נרות ההידור רק נר אחד של חיוב, מ"מ כל זה לא כדבי כל נרות ההידור, אבל אם כבו רק חלקם, צריך לחזור ולהדליק השאר, או לכתוב כל הנרות של ההידור, ודב"ל"ה הוראה ישנה במגני המינים. (ראב"י בחול אף אם כבו רק מקצת נרות של ההידור אין צריך לתקן המנין, דכיון דאם כבו כל הנרות אין צריך לחזור ולהדליק אפילו אתה. שכתב יצא בהדלקה. הוא הדין נמי שאין צריך לתקן). ונראה דבריו שם לשיטתו כאן ד"ס"ל דבגם חול, אם טעה והדליק בליל ג' רק ב' נרות, חייב להדליק מה שחט, כיון דבהדלקה הראשונה קלקל מנין הימים. אולם לדברי חיי אדם דהיינו חייב להשלים מה שחט, נראה דה"ה בערב שבת אין צריך לתקן נרות ההידור אפילו אם כבו רק מקצתם. אולם בעצם דברי

אין יוצאים בנר אחד אפילו מעיקר הדין, ודלא כהמג"א הג"ל. (אלם כחמד משה [סק"א] כתב דבעני המתפרנס מן הצדקה אין צריך ליתן לו מן הצדקה אלא נר אחד לכל לילה, דהיינו נר איש וביתו, ומובא דבריו בביאור הלכה ד"ה ואפילו). ועוד עיי' בזה בשו"ת חמד (מסכת חנוכה אות י' סק"ד). י"ח. עיי' מה שהקשינו במשנ"ב (סק"ו) בהערה. י"א. בחיי אדם משכתב ספר הדליק ב' נרות בליל ג' יצא, רק לדחתחילה לא יעשה כ"ו. ועיי' בכתב דאם הדליק מה שחט, והעיר הכתב סופר דנמשנ"א לו שמן א"כ החמירו עליו להדליק מה שחט, והעיר הכתב סופר למה החמירו עליו להדליק מה שחט, והא כל עצמו אינו ולא רצונו להיות מן המהדרים, ולמה החמירו להדליק מה שחט, ומאי שנא ממי שיצונו להדליק רק נר אחד בכל לילה דיצא ענין דינו דסגי בני איש וביתו. ולהג"ל התיך שאני תתם דבהדלקה הראשונה מלכד מה שלא היה מן המהדרין, גם מגרע גרע מצוות הדלקה וקלקל במעשה מנוג המינים, לכן החמירו עליו שידליק מה שחט כדי להשלים המנין ויתקן מה שקלקל, וכל זה אם הוסיף תחילה ולא הוסיף כראוי, אבל אם מתחילה לא היה לו שמן רק לנר אחד, או טענה בליל ב' הדליק רק נר אחד, אין מחוייב לחזור ולהדליק שהם משום הידור, דברצונו תלי' מילתא לא לילה להיות מן המהדרין, או לו עדין. אולם נראה דגם הכתב סופר מודה דאם בליל שלישי הדליק שתיים, ולא נודמן לו אח"כ עוד שמן, ודאי יצא כדבעד בהדלקתו. [ועיי' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן ט"ז) שכתב דגם החיי אדם מודה להכתב סופר דאם בליל שלישי הדליק שתיים, מוטב עליו להשלים מן המהדרין]. ועוד עיי' בכתב סופר אור"ח סימן קל"ד, שכתב דלשיטת הט"ז ד"ס"ל דבעד בנר ככתב זקוק לה, אף אם צריך לחזור ולהדליק נרות ההידור רק נר אחד של חיוב, מ"מ כל זה לא כדבי כל נרות ההידור, אבל אם כבו רק חלקם, צריך לחזור ולהדליק השאר, או לכתוב כל הנרות של ההידור, ודב"ל"ה הוראה ישנה במגני המינים. (ראב"י בחול אף אם כבו רק מקצת נרות של ההידור אין צריך לתקן המנין, דכיון דאם כבו כל הנרות אין צריך לחזור ולהדליק אפילו אתה. שכתב יצא בהדלקה. הוא הדין נמי שאין צריך לתקן). ונראה דבריו שם לשיטתו כאן ד"ס"ל דבגם חול, אם טעה והדליק בליל ג' רק ב' נרות, חייב להדליק מה שחט, כיון דבהדלקה הראשונה קלקל מנין הימים. אולם לדברי חיי אדם דהיינו חייב להשלים מה שחט, נראה דה"ה בערב שבת אין צריך לתקן נרות ההידור אפילו אם כבו רק מקצתם. אולם בעצם דברי

100 משנה בחור' ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך ארצות התורה, עמוד 889

הלכות הנגה סימן תרעא

שמונה. יאפלו אם רבים בני הבית (ח) * לא ידליקו יותר. הגה: (ט) * ויש אומרים דכל אחד מפיני הבית (י) ידליק (* הרמב"ם פ"ד סי' א'), וכן (א) [ג] המנהג פשוט. ויזהרו לתן כל אחד ואחד נרותיו במקום יחד * כדי שיהא הכר כמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג): **ג יגר שיש לו (יא) שתי פיות, (יב) עולה לו בשביל (יג) שנים: ד * המלא קערה שמן והקיפה פתילות, (יג) אם (ה) כפה עליה כלי, כל פתילה עולה בשביל נר אחד, לא כפה עליה כלי, אפלו לגר אחד אינו עולה (יז) לפי שהוא כמדורה.** הגה: ולכן יש לזהר להעמיד הנרות (טו) בשורה (ו) בשורה, ולא בעגולה, (זו) דהוי כמדורה (הגהות מיימוניות בשם ס"מ"ק (מלש כ"ג סע"א)). * ומתר להדליק (יז) כפמוטות שקורין (י) לאמפ"א, (יח) מאחר שכל נר מבדל הרבה מחברו (תרומת הדרשן סימן ק"ה). ויזהרו פשעושים נרות אפלו בשערה, (יט) שאין לרבקן ביחד ולהדליקן, דהוי כמדורה (ה) מיקרא דרבא שם.

ג תוספות שם ורי"ה (המהרי"ן וכן ככתב הסוד. * ירצה לומר כמו שפירש רמב"ם שאם הדגמר שם, דהרי כתב שהמנהג הפשוט הספיד שצויו כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה לילה, ואפלו אם רבים בני הבית: ד מיקרא דרב הונא שם כ"ג סי' ט"ה) ה מיקרא דרבא שם.

שערי תשובה

(א) **הנגה.** וזה חדוש שהספרדים נוהגים בחוספות (שבת כא: ד"ה והמהרי"ן והאשכנזים רמב"ם פ"ד סי' א'), וזה לא מצינו בשאר מקומות: **ג (ד) שנים.** פרש רש"י (סע"א סע"א ד"ה פ"ד סי' ט"ו) בשביל שני בני אדם, למטהרין העושים נר לכל אחד. ונראה לי דלדין דמוסיפין בכל לילה, לא ידליקו שני אנשים בנר אחד דאז לא יהיה הכר פשה נרות מדליקין כמו שקבת (ס"ט ס"ט). **ד (ה) כפה.** וצריך שיכפה עליה כלי קודם שידליק, שאם ידליקנה ואחר כך יכפה עליה כלי, הוי הנרות היו דלוקות מקמי הכי כמדורה וליה ביה שער, ועל זה נכתב הפלי ונחנה להיות נרות, וצריך שתהיה כפשתה בשעת הדלקה לשם מצוה. מהר"א הילוי בספר נר המלך סימן ק"א: **ז (ח) שנים.** ולא אחד נכנס ואחד יוצא. ודרכי משה (א"ח ב) ומהרי"ל (פנחסין): **ז (י) לאמפ"א.** וכתב רש"י (בבב"ט פ"ד סי' ט"ז), צריך למחותה בפסח הסמוך לפתח, ויחמיל מנר האמצעי שהוא הסמוך לפתח

באר הגויה

בשמן זית נר אחד בכל לילה לכו: **ח (ח) לא ידליקו יותר.** בין בלילה ראשונה ובין בשאר לילות, דהכל נגזרים אצל בעל הבית, אפלו (ט) בניו הגדולים (י) ומשתייו בין שהם סמוכים על שלחנו בקביעות הם בכלל בני ביתו: **ט (ט) ויש אומרים דכל אחד נכו.** לכו מאשתו דהיא בגופו: **י (י) ידליק.** הינו כמו פשתוב לציל כסעיו (ב') [זח] (י"ב) דיוסיף והלון נר אחד בכל לילה. (י"א) ואם אין דם משנת לב פה, ידליקו נר אחד בכל לילה: **י"א (יא) שתי פיות.** הינו שהפתילות מוכנים מנחים בנר (י"א) זה אצל זה, רק ראשי הפתילות כשבו לטוין לחוץ ונחלקין לשתי מקומות, (י"ב) וקא משמע לן דאף על פי שמכפנים אינן מבדלין הפתילות כלל זה מזה, מכל מקום כיון שבמקום הנחתן כפה מנכר שהם שפטים, נחשבות כשפטים: **י"ב עולה יז בשבירא שנים.** שומע (ט"ו) מלשון בני אדם, ועין בגמ' אברקה (ס"ב) שדעתו, דלפי מאי דאיתא לעיל (ס"ב) בהגה דרד"ן דמוסיפין בכל לילה נר אחד לכל אחד מן הבית צריך כל אחד להדליק נרותיו במקום יחד, לא ידליקו שני אנשים בנר אחד, (ט"ט) ואפלו בלילה הראשונה (י"ו) יש לזהר בזה, ואפשר דנקא נר שיש לו רק שני פיות, אכל במנורות שלנו שיש להן שמונה פיות, ומתר להדליק שני בני אדם זה בקצה זה וזה בקצה זה, שצרי רואין להדליק שנים דאם לא כן הנה מוליק כסדר אחד אחר חברו (י"ח) אדם (כלל כגו סי"א), וכן נוהגין העולם: **ד (יג) אם כפה נכו.** שעל ידי זה אין מתחברים כל הפתילות יחד, (י"ט) ונדקא כשכפה ואחר כך הדליק, אבל אם הדליק יחד, שמתחברות כל הלהבות יחד: **ט (י) שישלש אחד נכנס ואחד יוצא גם כן אינו כדאי, (י) שלא יבא לעשות בעגולה.** (ט"ז) **דהוי כמדורה.** ואם יש הפסק מחיצה בין נר לגר ורחוב (כ"א) אצבע ביניהן, ומתרא ואפלו לא כפה עליה כלי, וכן נוהגין, דנדקא בקערה שאין שום הפסק בין נר לגר (י"ח) פרי מגדים (א"ח סי' ט"ז): **של נחשת (כ"ב) העשויין קנים קנים יוצאין סביבות בעגולה, שהקנים חלולין ומחיצת כל קנה מפסיק בינו לבין חברו: (י"ח) מחחר שכל נר מבדיל הרבה נכו.** משמע מלשון זה (כ"ב) דתרתיו בעיניו, דהינו שיהיו גם כן מבדלים הקנים אחד מחברו, לכו מה שיש לכל קנה מחיצה בפני עצמה, ועין באלה רבה (ס"ח) שקבת דרי ברוח אצבע, והוא הדין בשמנדקין נרות שענה בפתל, (כ"ג) וראה שיהיו מרוח אחד מחברו על כל פנים כשעור אצבע: **י (יט) שאין לרבקן ביחד ולהדליקן.** אפלו להדביק שנים ביחד (כ"א) אסור, וכל שכן ארבעה או חמשה דנדאי נראה

וקשפירו זה שהיה הגם משך זמן רב, יש בו פרטוטי ניסא ושכח יותר להשם (תקפ"ד). ועוד שמעלין פקדש ונקרא (ס"ו): **לא ידליקו יותר.** עין משנה ברורה (סק"ח). והטעם, דהרי זה כשואין בבית בליל שני שדליקין שמי נרות וירשה בחוספות הפי, אכל לדעה השניה שפדליקין בלילה הראשונה נר לכל אחד מבני הבית, אז אכל ידליקו בלילה השניה שנים לכל אחד אין כאן הפרה לחוספות (הנס) (הגר"ו), כי יאמרו שיש הרבה בני בית וכלל אחד אין שם רק נר אחת, והיה כשכל הנרות הדולקים במקום אחד זה אצל זה:

*** ויש אומרים דכל אחד מביני הבית נכו.** עין בבאר הגו"א שקבת דגם דעת ה"ר"ן פן הוא, מהכביא (שם ט"ו) מיקרא דרבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן נכו, ולולי דבני קדשו היה אפשר לומר עוד, דדעת ה"ר"ן וזה לא נכנס בכלל מה דנקימא לן בעלמא דהלקה כבית הלל בדניא, אחרי דאינם מחלקים בענין הלכה אלא בענין הדור בעלמא, ולזה הביא מה שאמר רבי יוחנן על שני זקנים, ומשמע לאכרח דהוי בקימו שכבר נסקס בעלמא דהלקה בבית הלל ואפלו הכי וכן אחד עשה כבית שמאי. אכן מרלא הנפר דבר זה בשום אינ לצרף דבר זה להלכה כלל, ולא מחכמי רק לעבור לב המענינים:

*** ויזהרו לתן נכו.** ובאפן זה גם תוספות (שם כא: ד"ה והמהרי"ן) מודו שכולין להדליק יותר הגו"א בשם דרכי משה (א"ח א):

*** כדי שיהא הכר נכו.** הינו בעת שנתוספו הנרות, פן מוכח מצאנה רבה בסעיה ג' (סק"ד). ודעת הפנן אברקה בסעיה קס"ו ב' ואפלו בלילה הראשונה יש לזהר בזה משום לא פלוג, כמו שקבת שם פרי מגדים:

ד * מלא קערה שמן והקיפה פתילות. והוא הדין כשחקין נרות בעגול עד שעל ידי זה יוכל להתחבר הלהב, כן דינא הכי:

*** ומתר להדליק כפמוטות.** עין משנה ברורה. וכתבו האחרונים בשם רש"י

שער הציון

(ט) פרי מגדים בסימן זה (בש"י ס"א): **י (י) פן משמע פרי מגדים בסימן תרע"ז באשל אברקה (ס"א): (י"א) רמב"ם (פ"ד סי' א') (י"ב) ובאפן זה יקרא עליהן שם (מהרי"ן) ולא מדקרינן מן המדקרינן: (י) (ג) ויש ר"י (שם כ"ג: ד"ה שתי פיות): (ד) ב"ח (ס"ד): (טו) פרי מגדים (א"ח סי' ט"ז): (ט"ז) ויש אף דטעם הגו"א הכי כדי שלא יטעו לומר דרובי הנרות הוא מפקה בני אדם ולא מן חוספה, וזה לא שך בלילה ראשונה דאין מדליקין בו פי אה נר אחד, מכל מקום משום לא פלוג יש לזהר אף בלילה הראשונה, ועין באלה רבה (סק"ד) שחולק על הפנן אברקה ודעתו דבלילה הראשונה יש להקל, ובשעת הדקא נראה שחולק על זה: (י) ומכל**

קלח: הדלקת מהדרין מן המהדרין לדעת השו"ע

[משנ"ב סק"ח] כמה נרות מדליק, כלילה הראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה, עד שכליל אחרון יהיו שמונה, ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר. בין בלילה ראשונה ובין בשאר ימיו.

השו"ע פסק כדעת התוס' (שבת כא ע"ב ד"ה והמהדרין) דרק בעה"ב מדליק כמנין הימים, ולא ידליק יותר כמנין אנשי הבית, לפי שביום ההוספה לא יבחינו שיש כאן הידור, שיטענו לומר דריבוי הנרות הוא מריבוי בני אדם ולא מן הוספה. לא

ולפי זה לכאורה היינו צריכים לומר שבלילה הראשון יכול להדליק כמנין אנשי הבית, לפי שבלילה הראשון לא שייך טעות, שהרי אין מדליקים בו כי אם נר אחד, לכן כתב המשנ"ב דלדעת השו"ע גם כלילה הראשון לא ידליקו יותר. לב

בחורים ומשרתים בעל הבית בקביעות שולחן בעל הבית בקביעות

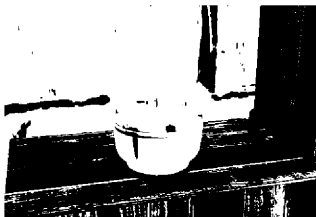
[משנ"ב שם] דהכל נגזרים אצל בעל הבית, אפילו בני הנהדרים ומשרתיו כיון שהם סמוכים על שולחן בקביעות הם בקרב בני ביתו.

וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעו סק"א, דדוקא הבחורים שלומדים שלא בביתם ואוכלין בפני עצמם, צריכין להשתתף בהדלקת בעל הבית, אבל אם הם סמוכים על שולחן בעל הבית הם בכלל בני ביתו, והוא הדין משרתיו, כיון שהם סמוכין על שולחן בקביעות, לג' מדינא אין צריך להדליק. לו

הדלקת מהדרין מן המהדרין לדעת הרמ"א

[רמ"א סעיף ב] ויש אומרים דכל אהרן מנגני הפתח ידליקו, וכן המנהג פשוט.

<<<<

שו"ע מילא קערה שמן הקיפה פתילות, אם כבוד עלה כלי, כל פתילה עלה במשיל או דור

טעם ס' ס' ס' אכל כמנהג שמו שיש להן קטנה פתיל בחדר להדליק שני בני אדם כל פתילה עלה בה קטנה זה

טעם ס' ס' ס' אי אדם שנתכנסו אין מודליק הפתילות כלל זה טעם כיון שנתכנסו התיקין כבוד מיניר טעם תוספת שתיים

לקיים המצוה בממון שלו, כמו שכתב הביאור הלכה בסימן יד בשם הבית יעקב לגבי טלית.

ועיין באליה רבה כאן (סק"ג) שהקשה דמדברי המגן אברהם כאן בנר חנוכה מבואר דלא כדברי הבית יעקב שכתב דיחיד אין צריך לשלוח האתרוג שלו משום דעדיף לקיים המצוה בממון שלו, וא"כ הכי נמי הול"ל דאין צריך ליתן שמן לחבירו, משום דרוצה שיהא מן המהדרין. וכתב האליה רבה 'דדוחק לחלק'. וציין לדבריו בסימן תרנח שפסק דלא כהבית יעקב. כ"ו אולם המשנ"ב בסימן יד פסק כהבית יעקב ואעפ"כ הביא כאן דברי המג"א לגבי נר חנוכה. וצריך לחלק דשאני נר חנוכה דיכול לקיים עיקר המצוה דנר איש וביתו בממונו, ואף שאינו יכול להיות מהמהדרין, מ"מ בזה מודה הבית יעקב דעדיף שגם חבירו יקיים עיקר המצוה אף שעייז יתבטל הנותן מההידור. כ"ו ועיין מה שכתבנו עוד בזה בביאור הלכה בסימן יד (ד"ה מותר).

מוטב להדליק בנרות שעה כדי להיות ממהדרין מן המהדרין ממה שידליק בשמן זית נר אחד בכל לילה

[משנ"ב סק"ז] והיו שמונה. ואם השמן הוא ביקור, מוטב להדליק בנרות שעה ופתילות מוסיף והולך כמו שכתוב בפנים, משה שידליק בשמן זית נר אהרן בכל לילה ק"ד.

עיין ברמ"א סימן תרעג סעיף א שמצוה מן המובחר להדליק בשמן זית לפי שאורו צלול כח ועוד שעל ידו נעשה הנס. כ"ט ועיין באליה רבה סימן תרעו ס"א בשם השל"ה שמצוה מן המובחר להדליק בשמן זית אף שהוא ביוקר. והמשנ"ב כאן כתב בשם החיי אדם, דאם השמן הוא ביוקר ואינו יכול להדליק בשמן כמהדרין מן המהדרין, מוטב שידליק בנרות שעה כדי להיות ממהדרין מן המהדרין, ממה שידליק בשמן זית נר אחד בכל לילה לבד.

המהדרין מן המהדרין, הרי שזו ודאי ידליק בנרות שעה, וההידור של המהדרין מן המהדרין יותר טוב מההידור של שמן זית. משא"כ כלילה הראשון כיון שעכשיו עומד לפניו רק ההידור של שמן זית, וההידור של המהדרין מן המהדרין יעמוד בפניו רק מחר, לא דחיני מצוה החביבה בשעתה, ולכן ידליק בשמן זית. ואה"ע אם אותה שאלה תעמוד בפניו ביום אחר כלפי היום שלאחריו, (כגון שאם ידליק בשמן זית באותו היום, לא יוכל למחרת להדליק את הנרות של המהדרין מן המהדרין), יהיה אותו הדין, ואין דין זה דוקא ליום הראשון. וכן כתב השו"ע הלכות (ס"ד). א"ל ועיין בביאור הלכה (ד"ה ויהוה) שהביא מהגר"א בשם הדרכי משה, דאם יזהרו ליתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד, כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקים, (כמו שכתב הרמ"א), באופן זה גם התוספות מודה שיכולין להדליק יותר. א"ב ועיין במשנ"ב סק"י"ב ובשער הציון שם (סק"ז), ובביאור הלכה (ד"ה כד), שהביא מהמג"א דה"ה לענין ב' בני אדם, הדריך הוא דכל אחד צריך להדליק במקום מיוחד, דאין חילוק בין כלילה ראשון לשאר לילות משום לא פלוג, והביא שהאליה רבה חולק על זה, ובשעת הדחק יש לסמוך עליו. א"ג בפמ"ג סימן תרעו (א"א סק"ה) כתב דאף שאינם יושבים שם, שהכל הולך אחר מקום אכילה. א"ד ומסיק המשנ"ב שם דכל זה מעיקר הדין, אבל אם רוצה להיות מן המהדרין יכול להדליק לעצמו בברכה ע"ש. והיינו לדעת הרמ"א דהמהדרין מן המהדרין

כו. עיין בפמ"ג ובהגהות חתם סופר שצינו לדברי המג"א שם. כז. ועיין בשו"ת תורה לשמה (סימן קפ"ב). כח. גמרא שבת (כג ע"א), כיון דדומע לה לאה דבכי יהושע בן לוי מהדר אמשחא זיתא, אמר האי צליל דגוריה טפי. כט. מאירי (שבת כא ע"א), כ"ו בו (סימן מד), פ"י דה"ה (סימן תרעג ס"א), לברש (שם ס"ב), משנ"ב (סימן תרעג סק"ד). וכבר תמה עליהם בשו"ת בנין עולם (להגרי"א חבר סימן לד) דבגמרא איתא טעמא אחרונא, דצליל הנורא טפי, ומכח זה מסיק לדינא דאין עדיפות לשמן זית על פני שמנים אחרים שדולקים יפה כמותו, ודלא כמשנ"ב. ועיין בספר פניני תוכחה (פרק ז) בשם הגריש"א לבאר, דאלו דאמרו את הטעם 'שבו היה הנס', איירי כלפי שני שמנים ששוים באיכותם, דאז יש עדיפות לשמן שבו נעשה הנס, אך בגמ' איירי בשמן זית כלפי שמן שושמשמן דיש בו מעלה דהוא צלול ומאיר, ובוה לא צריך לטעמא שבו נעשה הנס. 5. ועיין בשער הציון (סק"ה) בשם שו"ת בנין עולם (ס"ו לד), דכלילה הראשון יראה על כל פנים להדליק בשמן זית, אע"ג דאחר כך לא יוכל להיות כמהדרין מן המהדרין בשאר לילות, דלא דחיני מצוה החביבה בשעתה ממה שעל ידי זה לא יוכל אחר כך לקיים מצוה מן המובחר ע"ש. וכונתו, דדוקא בשאר ימים שעומדים בפניו עכשיו אהי אפשרונת, או להדליק בשמן זית ולהדליק רק את הנר ש עיקר הדין, או להדליק בנרות שעה ולהדליק את הנרות הנוספים של

בדרכי משה כתב מקורו ברמב"ם (פ"ד חנוכה ה"ג). אולם ברמב"ם כתב שבעה"ב הוא שמדליק כמניין בני הבית, ואילו הרמ"א ל"ה כתב שכל אחד מבני הבית מדליק בעצמו. ו'

טעמא דנשים לא נהגו להדליק

[משנ"ב סק"ט] ויש אומרים דכל אהד מכני הבית ידליק, ק"ב מאשתו דהיא כגופו. ו'

עיין בשו"ע סימן תרעא סעיף ג דאשה מדלקת נר חנוכה, שאף היא חייבת בלא. ובמשנ"ב שם (סק"ט) הביא בשם תשובת עולת

שמואל (סימן קה), לדרידן שמדליקים כל אחד בפני עצמו, מכל מקום אשה אינה צריכה להדליק, והיוין רק טפלות לאנשים, ובשער הציון שם (סק"י) פירש בשם האליה רבה (סימן תרעא סק"ג) משום דאשתו כגופו. ל"ה

אשה שרוצה להדליק לעצמה

במשנ"ב סימן תרעא (סק"ט) כתב דאף דאשה יוצאה בהדלקת בעלה משום דאשתו כגופו, מ"מ אם רוצה יכולה להדליק בעצמה ולברך, דהוי כשאר מצות עשה שהזמן גרמא דיכולות לברך. ל"ט

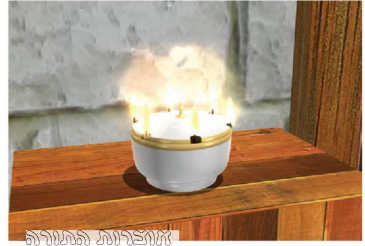
<<<<

הג"ה: ומותר להדליק בפנטוסות שקורין לאמפ"א

הג"ה: ולכן יש ליהדר להעמיד הנרות בשוה בשוה

אוצרות התורה
שי"ו: לא כפה עליה כלי, אפילו לני אצילות פשוטה

ביסוד פלוגת הרמב"ם והרמ"א, דקאי לשיטתם לגבי מילה, דהרמב"ם כתב (כפ"ב מילה ה"ד) דאפילו בחול אין חזרוין על ציצין שאין מעכבין, משום דס"ל דרין ואנוהו לא שייך אלא בעיקר מעשה המצוה, אבל כשפירש שוב ההידור אינו שייך למעשה המצוה כלל, ולכן ס"ל לשיטתו דמאחר דרינא דנר לכל אחד ואחד הוא רק הידור מצוה, לכן לא שייך לומר שכל אחד ידליק בעצמו, וכיון שבעה"ב כבר גמר את עיקר מעשה המצוה, שוב אי אפשר לעשות מעשה הידור נפרד, והרמ"א קאי לשיטתו דפסק ב"י"ד סימן רסד סעיף ה, דבחול צריך לחזור על ציצין שאין מעכבין, ולכן שפיר ס"ל גם בנר חנוכה דשייך שבני הבית ידליקו ויקיימו מעשה הידור נפרד ע"ש. ולכאורה דבריו צ"ב, דהרי הא דס"ל להרמ"א דבני הבית מדליקים לעצמן, הכוונה שמכוונים שלא לצאת בהדלקת בעה"ב, ולכן מברכים לעצמם, כמו שכתבנו לעיל, וכן כתב הגר"י"ו שם להדיא, וא"כ נמצא דחל עליהם חיוב הדלקה מדינא, ואין בהדלקתם רק מעשה הידור בעלמא. וצ"ל בכוונת הגר"י"ו דאף דודאי גם להרמב"ם אם אין מכוונים לצאת בהדלקת בעה"ב, חל על בני הבית חיוב הדלקה מדינא, מ"מ לשיטת הרמב"ם אין סיבה לעשות כן כדי להדר במצוות, ולא שייך הידור אלא בעיקר מעשה המצוה, ולגבי נר חנוכה הרי עיקר מעשה המצוה הוא הדלקת בעה"ב. ועוד עיין ברמ"א סימן תרעד סעיף א ונהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כל כך. ובמשנ"ב שם (סק"ג) הביא מהמג"א דהא דאין מדליקים מנר לנר, היינו אפילו מנר ראשון של בעה"ב לנר ראשון של אנשי ביתו. ועיין בשו"ת רעק"א (מהר"ת סימן יג) ובהגהות רבי ברוך פונקל שהקשו, והרי המג"א בסימן תרעד (סק"ט) כתב בשם המהר"ל ולבוש דאם מכון שלא לצאת בהדלקת בעה"ב הרי הוא מחוייב בהדלקה מדינא, ולכן לא חשיב ברכה לבטלה, וא"כ למה אין מדליקים מנר בעה"ב לנר של בני ביתו, והרי בני הבית מכוונים שלא לצאת בהדלקת בעה"ב ולכן מברכים לעצמן, וא"כ הדלקתם הוא מעיקר הדין. ועיין בפמ"ג (שם א"א סק"א) שתידן דמ"מ בהדלקת בני הבית אין מדינא כל כך מצוה כיון שאם רוצים יכולים לצאת בהדלקת בעה"ב, וכל סיבת הדלקתם שלא לצאת בהדלקת בעה"ב הוא רק כדי להדר במצוה. וזו עיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעד (סק"ג) ואשתי יוצאת בהדלקת בעלה גם כשמדליקים חוץ לביתם. וצ"ח. ומשמע דחד טעמא הוא ע"פ הקשה הא דכתב העולת שמואל דטפילות לאנשים. ובהר צבי (שבת כא ע"ב) הקשה מהטעם של אשתו כגופו לא שייך אלא בנשואות ולא בנערות. והביא מהח"ט (שבת כא ע"ב) שהיו עיקר התקנה הייתה להדליק על פתח ביתו במחוק, לכן לא נהגו הנשים לצאת החוצה לרה"ח ולהדליק, שכל כבודו בלא מלך פניהם, והשתא נמי שכולם מדליקים בפנים, מ"מ מנהג הראשון לא זו ממקומו. ואולם עיין בשו"ת עולת שמואל שכתב שלנשואות עולה טעם של אשתו כגופו, שפשוט לפי שיוצאות בהדלקת בעליהן, אך לנערות הטעם משום שהן טפילות לאנשים. וצ"ח. ועיין במשנ"ב שם מה שכתבנו בזה.

מדליקים כל בני הבית בעצמן, משא"כ לדעת השו"ע כן אינם יכולים להדליק לעצמן, אא"כ זיהרו ליתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד. פ"ה. והקשה בבית הלוי (להנוכה) מהו מקורו של הרמ"א, (וכבר הקשה כן בשו"ת גליא מסכת או"ח סימן ו, וס' כתב דיש לחוש לברכה לבטלה אי מברך כל אחד בעצמו), וכתב לבאר דס"ל להרמ"א דהא דכתב הר"מ בדעה"ב מ"מ מדליק כנגד כולם והו' בוטנם דהיו מדליקים בחוץ ולא היה מקום לכל אחד להדליק במקום מיוחד ובטפח הסמוך לפתח, אבל לדידן דמדליקים בפנים ואפשר שכל אחד ידליק במקום מיוחד וודאי עדיף שכ"א ידליק בעצמו. פ"ו. כן כתב המאמר מרדכי (כאן סק"ד ובסימן תרעד סק"ז). ונרות המאמר מרדכי (בסימן תרעד) דלדעת הרמב"ם דבעה"ב לבד מדליק כל הנרות כמניין אנשי ביתו, א"כ מברך ברכה אחת לכולם, משא"כ לדברי הרמ"א שכל אחד מבני הבית מדליק בעצמו, נהגו שכל אחד מברך לעצמו, וכן כתב להדיא בשו"ת הרמ"א סימן צט, דבני הבית יכולין לברך על הדלקתם אע"פ דהיו הידור בעלמא. וכן כתב הדרכי משה הארוך בסימן תרעד בהא דכתב הרמ"א שם (סק"ג) בשם התרומת הדרשן (סימן קא) ומהר"ל, באסכנאי שמדליקים עליו בביתו, אע"פ שיכול לצאת בהדלקת אשתו, מ"מ מותר להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו בברכה, והוכיח התרומת הדרשן דיכול לברך ולא הוי ברכה לבטלה, אף דהרי הידור, מהא דמהדרין מברך כל אחד לעצמו אע"פ דעיקר הידור אינו אלא נר אחד לאיש וביתו. ובהא דכתבו התרומת הדרשן והרמ"א דכול כל אחד לברך אף דעיקר המצוה אינו אלא נר איש וביתו, עיין בפמ"ג (סימן תרעא משב"ז סוף סק"א, וסימן תרעא א"א סק"א) שכתב דהיינו שמתכוונים שלא לצאת בשל חבירו. וכ"כ בשו"ת רעק"א (מהר"ת סימן ג). וזהו גופא ההידור, שהיו יכולים לצאת בהדלקת בעה"ב, ומחמירים על עצמם שלא לצאת בהדלקתו ולהדליק בעצמם להרבות נרות חנוכה]. ומבואר מדבריהם דאם כוונתו לצאת בהדלקת בעה"ב אינם יכולים לברך על הדלקתם, שהרי הדלקתם הוא רק להידור בעלמא, ואין מברכים על נרות של הידור, כמו שכתב המשגיב בסימן תערב (סק"ג) בשם הפמ"ג. וכ"כ המג"א סימן תרעד (סק"ט) בשם המהר"ל ולבוש בהא דאסכנאי יכול להחמיר ולהדליק בפני עצמו בברכה, אין שמדליקים עליו בביתו, היינו דוקא במכונן שלא לצאת בהדלקת אשתו, דכיון שאינו רוצה לצאת בהדלקתה חל עליו חיוב הדלקה, ולכן לא הוי ברכה לבטלה, -מובא דבריו במשנ"ב שם (סק"ט-), אולם עיין בשו"ת הרמ"א הנ"ל שכתב דאע"פ דבני ביתו יוצאין בהדלקת בעה"ב אפ"ה יכולין לברך על הדלקתם, אפ"ה יכולין לברך גם בעלמא. ומשמע דס"ל דאף דיוצאים בהדלקת בעה"ב, אפ"ה יכולין לברך גם על נרות של הידור. וכן משמע גם מדברי התרומת הדרשן, וכן כתב השפת אמת (שבת כא ע"ב). ועיין בשו"ת כתב סופר (או"ח סימן קלג) דכתב בתו"ד דנראה פשוט דמי שרוצה להיות מן המהדרים ומברך על הדלקתו, שפיטא שרוצה לעשות המצוה בעצמו, ועדתי שלא לצאת בהדלקת בעה"ב, וסתמא כפירושו וניכר מתוך מעשיו ע"ש. ועיין בחידושי הגר"י"ו שם (הרמב"ם (הלכות חנוכה) שכתב לבאר

מנורה שיש לה שמונה פיות האם מותר לשני בני אדם להדליק בשני הקצוות

[משנ"ב סקי"ב] ואפשר דוקא נר שיש לו רק שני פיות, אבל בפנורות ששני שיש להן שמונה פיות, מותר להדליק שני בני אדם זה בקצה זה וזה בקצה זה, שהרי ראינו שהדליקו שנים, דאם לא מן היה מדליק בספר אחר אצל חברו [חגי אדם], וכן נוהגין המלומדים.

באדני פז (סימן תרעא ד"ה נשאלתי) כתב שמליל שלישי והלאה אין לבי בני אדם להדליק במנורה אחת, דכיון דיש הפסק רק של ב' נרות, ואין שכיח דמדליקים ב' בני אדם בכלי אחד בכה"ג.

מלא קערה שמן והקיפה פתילות וכפה עליה כלי לאחר ההדלקה

[משנ"ב סקי"ג] מלא קערה שמן והקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי, כל פתילה עולה כשכיל נר אחד. שעל ידי זה אין מתהבבים כל הפתילות יחד. ודוקא כשכפה ואחר כך הדליק, אבל אם הדליק ואחר כך כפה, צריכה לכבות ולכבות בקלי ולחזור ולהדליק.

בהדליק הנרות ואחר כך כפה לא יצא, כיון שההדלקה היתה בפסול, ועל ידי כפיית הכלי נתקנה להיות כנרות, וצריך שתהיה בשעת הדלקה לשם מצוה. מ' ולכן צריך לחזור ולהדליק. ועיין בהערה אם צריך לחזור ולברך. מ"א

מלא קערה שמן והקיפה פתילות ולא כפה עליה כלי

[משנ"ב סקי"ד] מלא קערה שמן והקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי, כל פתילה עולה כשכיל נר אחד, לא כפה עליה כלי, אפילו לנר

אחד אינו עולה לפי שהוא כמדורה. שמתהבבות כל הלהב יחד. מ"ב

בלבוש (ס"ד) פירש דמדורה אין בה זכרון הנס שלא היה במנורה באופן זה.

הדלקת נר הנוכח במנורה עגולה

[משנ"ב סקי"ז] ומותר להדליק בפמטומות שקורין לאמפ"א, מאחר שכל נר מובדל הרבה מחבירו. של נחשת העשויין קנים קנים וצאיין סביבות עגולה, שהקנים הללוין וקחיצות כל קנה מספיק בינו לבין חברו.

בביאור הלכה (ד"ה ומותר) הביא מהרש"ל דאף דמן הדין מותר, מכל מקום אין זה הידור לנר הנוכח. מ"ג

אי בעינן ריווח אצבע בין הקנים או רק בין השלחבות

[משנ"ב סקי"ח] ומותר להדליק בפמטומות שקורין לאמפ"א, מאחר שכל נר מובדל הרבה מחברו וכו'. משמע מלשון זה דתרתמי בעינן, דהיינו שיהיו גם מן מובדלים הקנים אחד מחברו, לבד מה שיש לכל קנה קחיצה פסני עצמה. וענין פאליה רבה שקמת דדי ברחב אצבע. והוא הדין כשמודקין נרות שגוה בפתל נראה שיהיו מרווח אחד מחברו על כל פנים כשעור אצבע. מ"ד

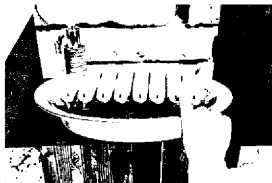
במקור חיים כתב דבעינן רוחב אצבע בין השלחבת, ומשמע דלא צריך רוחב אצבע בין הקנים. מ"ו וכן הוא מנהג העולם שקני המנורה סמוכים זה לזה פחות מרוחב אצבע, וסגי בזה שמובדלים זה מזה במחיצות נפרדות.

להעמיד הנרות אחד גבוה מחבירו

יש אומרים שלא יעמיד הנרות אחד גבוה מחבירו. מ"ו

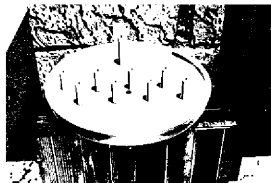
משנ"ב סקי"ז: אפילו להדליק שנים ביחד אסור, וכל שכן איבעא או חמשה דרואי נראה כמדורה

משנ"ב סקי"ח: אדם יחזיק נר אחד ויחזיק נר אחר ויחזיק נר שלישי ויחזיק נר רביעי ויחזיק נר חמישי, ויחזיק נר שש ויחזיק נר שבע ויחזיק נר שמונה

משנ"ב סקי"ט: אחר נכנס ואחר יוצא וגם אין אדם יחזיק נר אחד ויחזיק נר אחר (א"א"ק)

משנ"ב סקי"ט: אחר נכנס ואחר יוצא וגם אין אדם יחזיק נר אחד ויחזיק נר אחר

אבל החולקים שם, גם הכא לא יחזור לברך. אולם יש לחלק דהתם השאלה היא אם השיעור שמן הוא לעיכובא, משא"כ הכא החסרון הוא דבשעת ההדלקה היה נראה כמדורה. מ"ב. בספר חוט שני (פ"י ס"ה) כתב דצ"ע אם ישים בקערה אחת כמה פתילות צפות, אי נחשב ככפה עליו כלי, וכתב דיותר מסתברא דבעינן כלים חלוקים ממש. מ"ג. עיין פ"ח (סימן תרע"ג ס"ד). מ"ד. להתווא" 2.5 ס"מ, ולהגרי"ח נאה 2 ס"מ. מ"ה. וכן כתב בארחות רבנו (ח"י עמוד ז') בשם הגר"י קנייבסקי, וכתב שכן משמע באליה רבה גופיה. מ"ו. חיי אדם (כלל קנ"ד ס"ו), שולחן שלמה (סימן תרע"א ס"ד), קיצור שו"ע (סימן קלט ס"ט).

מ. באר היטב (ס"ה) בשם גן המלך, ערוך השולחן (ס"ב). מ"א. מקור דין זה בפרי חדש (ס"ד) שכתב דצריך לכבותה ולחזור ולהדליקה בכרחה, וכדלקמן סימן תרע"ה סעיף ב'. וכוונתו לרברי השו"ע שם שכתב דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בנו כדי שיעור, קודם הדלקה, אבל אם בידך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור, לא יצא ידי חובתו. ובמשנ"ב שם (ס"ה) הביא מהחמד משה ונשמת אדם שיחזור וידליק בלא כרחה, ודלא כהפרי חדש שכתב דצריך לברך. אולם כאן לא כתב המשנ"ב אם צריך לברך או לא. ועיין בכף החיים (סק"י) דהא דכתב הפ"ח כאן דצריך לחזור ולברך, היינו לשיטתו בסימן תרע"ה, מ"ג משנה בחור"ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אצרות התורה, עמוד 893

מקום הדלקה בזמנינו בחוץ לארץ

[שו"ע סעיף ה] נר הנקבה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ וכו' ובשעת הפקנה שאינו רשאי למננם המצודה מניחו על שפתו ודיו.

בחוץ לארץ שדרים בין הגויים נוהגים שלא להדליק נרות בחוץ, אלא מדליקים בפנים הבית בחלון הסמוך לרשות הרבים. מי

מקום הדלקה בזמנינו בארץ ישראל

בארץ ישראל נוהגים רבים להדליק בחוץ, ויש מדליקים בפנים. מח

מקום הדלקת נר הנוכה בבית עם חצר

[משנ"ב סק"ב] נר הנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ, אם הבית פתוח לרשות הרבים מניחו על פתחו, ואם יש

חצר לפני הבית מניחו על פתח החצר. והצרותיהן היו פתוחות לרשות הרבים.

עיינ בביאור הלכה (ד"ה פתח החצר) דהשו"ע פסק כדעת תוס' (שבת כא ע"ב ד"ה מצוה) דאם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח החצר ולא על פתח הבית. אולם דעת רש"י (שם ד"ה מבחוץ) דמניחו על פתח הבית הפתוח לחצר.

דין החצירות בימינו

דעת החזו"א, שבזמנינו שאין אנו משתמשים בחצירות תשמיש דירה, אין להם דין חצר, מט ולכו"ע מדליקים על פתח הבית ולא על פתח החצר. אמנם דעת הגרשו"א דאין הדבר תלוי בתשמישי החצר שהיו בזמן חז"ל, וגם בזמנינו מדליקים בפתח החצר. נא

««««

שו"ע: ואם היה דר עבליה שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים. ומשנ"ב ס"ק כג: וגם אין לו פתח פתוח לחצר, אלא פתוחה היא לבית

שו"ע: ואם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח החצר

שו"ע: אם הבית פתוח לרשות הרבים מניחו על פתחו

שו"ע: מצוה להניחו בסמוך לפתח משמאל כדו שרואה מזהו מימינו וזו חובתה משמאל ובעל הבית נכנס מזהו משמאל

שו"ע: אבל אם מניחו למעלה מעשרים אמה לא יצא ובשעה צ"ע (ס"ק לה) כל שמקום הולך הוא למעלה מכ אמה מסוזה

שו"ע: מניחו למעלה משלושה טפחים, ומצוה להניחו למטה מעשרה טפחים. [הלכות תורה בין ג טפחים כע"ג קרקע ל"א טפחים]

מדליקים נר חנוכה ברה"ר אפילו בארץ ישראל א"ע שאין סכנה בזמן הזה. מח. במועדים וזמנים (ח"ו סימן פט) הביא שתלמידי הגר"א וגאונים ירושלים נהגו להדליק בחוץ. וכן נהג מהר"ל דיסקין (מקראי קודש סימן יז). וכן דעת הגר"ח סאלאווייצקי. וכן הוא דעת הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סימן סז). ועיין שם שהשיג על דברי שו"ת דבר יהושע (ח"א סימן מ) שכתב לחדש שהמדליק בחוץ בזמנינו לא יצא ידי חובתו, דכיון שתיקנו להדליק בפנים אזי נתבטל התקנה להדליק בחוץ, ואף שהסכנה נתבטלה, מ"מ התקנה להדליק בפנים נבטלה. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סימן 10) שמצדק המנהג להדליק בפנים אף בארץ ישראל, על פי דברי העיטור והפתח הדברי שהבאנו לעיל שכתבו דאף שהסכנה נתבטלה מ"מ התקנה להדליק בפנים לא נתבטלה. מט. ולדברי החזו"א ה"ה חדר מדרגות אין לו דין חצר. (אולם עיין מה שכתבנו במשנ"ב סק"ג בהנהגה). ג. עיין חזו"א (הלכות עירובין סימן סה סקס"ה, וסימן ז סק"ג) בעניני עירובין, והובא דבריו בשו"ת הלכות (סימן תרעא ס"יא). ועיין בארחות רבינו (ח"ג עמוד ז). נא. עיין בהלכות שלמה (פ"ד ס"ד, ודברו הלכה סק"ו), דדברי החזו"א צ"ע, דנראה פשוט דהא דאמרו להדליק בפתח החצר, אינו דוקא משום דיש על החצר שם בית ממש, אלא משום דהתם היו פרטומי ניסא טפי, וא"כ לא בעינן תשמישי דיוורין, וטגי בהא שהחצר משמשת לו לכניסה ויצאה, והדבר ניכר

מז. באור זרוע (הלכות חנוכה סימן שכג) תמה וז"ל: והאידיגא דליכא סכנה לא ידענא מ"ט אין מדליקים בחצירות עכ"ל. ובספר העיטור (ח"ב עשרת הדברות הלכות חנוכה) כתב ליישב וז"ל: ובשעת הסכנה מניחו על שולחנו דיו, ואחר שנהגו על הסכנה נהגו עכ"ל. ובפתח הדביר (אות ד) ביאר דבריו וז"ל: ור"ל אף שאין סכנה, מ"מ נהגו להניחו על השולחן עכ"ל. ועיין בלבוש (ס"ה) וז"ל: ולדין שיד האומות תקיפה עלינו, ואין אנו מדליקים בחוץ ברחוב העיר, אלא מדליקים בפנים ואין פרסום לנס עכ"ל. וכן כתב הח"י אדם (פלל קנר ס"יב) ע"ש. ועיין בערוך השולחן (סכ"ד) שכתב וז"ל: והנה עתה אין אנו מדליקים בחוץ, ואף שאין סכנה אצילנו, מ"מ כמעט הוא מהמנמנות, מפני שבכל המדינות שלנו ימי חנוכה הם ימי סגור גשם ושלג ורוחות חזקים, וא"א להניחם בחוץ אם לא להסגירם ככלי זכוכית, וכולי האי לא אסרחוהו רבנן, ועוד דבזה לא יהי היכר למצוה כל כך, וגם לא בכל המקומות יניחו לעשות כך, ולכן כולנו מדליקים בבית עכ"ל. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סימן 10) שמצדק המנהג להדליק בפנים אפילו בא"י. ועיין שם מה שהביא מהממוקי אורח חיים, והשאלת יעב"ץ (ח"א סימן קמט) - מובא בשערי תשובה (סוף סימן תרעג) לענין אם מחוייב להדליק בחוץ ככלי זכוכית. ועיין בספר קובץ תשובות (ח"א סימן 10) להגר"ש אלישיב מה שכתב להשיג על השו"ת דבר יהושע (ח"א סימן מ) שכתב להצדק מנהגינו שאין

מקום הדלקת נר חנוכה בבתים משותפים

[משנ"ב סק"ג] ואם היה דר בעליה שָׁאִין לוֹ פֶּתַח פְּתוּחַ דְּרָשׁוֹת הַרְבִּיּוֹם, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים. וְגַם אֵין לוֹ פֶּתַח פֶּתוּחַ לְחֻצֵּר, אֲלֵא פֶּתוּחָהּ הִיא צְבִיחָה.

בשער הציון (סק"ז) כתב מקורו בבית יוסף שהקשה למאי דפסק השו"ע כדעת תוס' שמדליק בפתח החצר הפתוח לרשות הרבים ולא בפתח הבית, א"כ גם הדר בעליה הול"ל דאף שאין לו פתח הפתוח לרשות הרבים, מ"מ למה אינו מדליק על פתח החצר שבו יוצא לרשות הרבים. ולזה תירץ הב"י דמירי באופן שאין לו גם פתח פתוח לחצר, אלא הפתח פתוח לבית של שכן אחר.

ויש לרדן בבתים משותפים בזמנינו, מה דינו של חדר מדרגות, דאף דעדיף מהדר בעליה, כי חדר המדרגות הוא חצר המשותף לכל הדיירים, ושפיר נקראת הכניסה לחדר מדרגות פתח חצירו, מ"מ הרי אינו ניכר מי המדליק. ודעת הגרשו"א והגר"ש"א דיכול להדליק בפתח חדר המדרגות. וילדעת החזו"א¹¹ פשוטי שמדליק בתוך ביתו בחלון הפתוח לרשות הרבים, דבחדר מדרגות אין עושים תשמישי דירה.

הדלקה בחלון

[שו"ע סעיף ה] וְאִם הָיָה דֶּרֶךְ בְּעֵלְיָהּ כּוּ' מְנִיחֹהּ בְּחַלּוֹן הַסְּמוּךְ לְרִשׁוֹת הַרְבִּיּוֹם.

מי שיש לו כמה חלונות, ידליק בחלון שיש בו פרסומי ניסא טפי. ויהמדליק בחלון ראשי להניח הנרות גם על הסורגים הקבועים בחלון, אע"פ שהם מחוץ לכותל הבית.¹²

יש אומרים שיניח הנר בימין החלון (אם אין נגרע ע"י זה מהפרסום) דבכל מידי דמצוה ימין עדיף,¹³ אולם יש אומרים שגם בחלון יניחו בצד שמאל.¹⁴

הדלקה במעקה המרפסת

היתה לו מרפסת הפונה לרשות הרבים, ראשי הניחה הנרות על המעקה, ואינו צריך להניחם סמוך לפתח המרפסת.¹⁵

טעם הדלקת נר השמש

[משנ"ב סק"ד] ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה, מניחו על שולחנו ודיו, וְצִרְיָה נֶר אַחַר הַהִשְׁתַּמֵּשׁ לאורו. לְעֻשׂוֹת הַפֶּר דְּצִדְדָה.

בביאור הלכה (ד"ה ציריך) כתב מקורו מרש"י (שבת כא ע"ב ד"ה נר אחרת), ופירש דרצונו לומר שאפילו אם לא ירצה כלל להשתמש לאורה, מכל מקום צריך נר אחר שיהיה היכולת בידו להשתמש לאורה, ועל ידי זה מינכר שהנר הראשון הוא לשם מצוה, דאי לאו הכי כיון שעומד על השולחן יאמרו שלצרכו הדליקה.¹⁶

ועיין בשו"ע סימן תרעג סעיף א שכתב עוד טעם להדליק נר נוסף, כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף.¹⁷ ובמשנ"ב שם (סק"ד) פירש דהיינו מלבד הנר שמניחין על השולחן, דחוששין כיון שמדליקים בפנים אולי ישתמשו בנרות של חנוכה ולאו אדעתיה, אבל מעיקר הדין כיון שיש לו נר על שולחנו אין צריך להוסיף נר נוסף.

מי שאין לו נר לשמש

עיין בביאור הלכה כאן (סוף ד"ה ציריך) שכתב דאפילו מי שאין לו אלא נר אחד, ונר אחרת להדליק לשמש אין לו, מ"מ ידליק את הנר ויברך עליה, ומ"מ לכתחילה בודאי יזהר שלא להשתמש לפניה. וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעח (סק"ב) לענין שבת חנוכה כשאין ידו משגת אלא לנר אחד, דיש אומרים בדומן הזה שמדליקים בפנים יקנה לנר חנוכה שהרי לא ישוב בחושך ואע"פ שאסור להשתמש לאורה הוי כשעת הסכנה דמניחה על שולחנו. ובשער הציון שם כתב דאף דאיתא בשו"ע כאן דגם בשעת הסכנה צריך נר אחד להשתמש לאורו, היינו משום היכר, דצריך נר אחר דלא יאמרו לצרכו הדליקה ובאמת אף אם אין לו נר אחר נמי מותר ואף דע"כ משתמש על שולחנו בו. אולם במשנ"ב שם מסיק דרוב האחרונים הסכימו דאין לחלק בזה בין זמן הגמרא לזמנינו.

אם צריך להדליק שמש כשאור החשמל דולק

[משנ"ב סק"ה] וצריך נר אחר להשתמש לאורו, וְאִם יוֹשֵׁה כְּדוֹרָה אֵין צִרְיָה נֶר אַחֵר. וְכֹכֵל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְפָנֶיהָ, וְיֵשׁ הַבְּרָא שְׁהֵנָר שֶׁל מְצוּחָה הִיא.

<<<<

דמשמע גם חלון הפונה לחצר. נו. הליכות שלמה שם. ובחוט שני (עמוד שו) כתב ומוחר להדליק שם בתנאי משתמשים במקום ההוא, דכיון משתמשים שם הרי הם כחלק מהבית. ובספר פניני חנוכה (עמוד 10) הביא מהגר"ש"א שיש להדליק בתוך טפח הסמוך לחלון, דלא גרע מטפח הסמוך לדלת. נו. הליכות שלמה שם (בדבר הלכה א), ולוח ארץ ישראל. ועיין בשו"ע סעיף ז והמדליק בפתח שאין בו מוזהר מניחו בימין, ובמשנ"ב שם (פ"ד ס"ב), פירש משום דכל מידי דמצוה ימין עדיף. נח. עיין במשנ"ב סק"ד שהבאנו מהכל בו והארחות חיים שחולקים על השו"ע הנ"ל וסביר דאף המדליק בפתח שאין בו מוזהר ידליק בשמאל. ועיין בהעמק שאלה (שאלתא כו את כ) שכתב דעת השאלות שכול להדליק במקום שלבו תפן. נט. הליכות שלמה (פ"ד ס"ב), פירש שני (שם), משום דהמרפסת הוא חלק מהדירה. והביא מהקהילות יעקב שהורה להדליק על המעקה אף במרפסת פתוחות, והוא הדין חלון. אולם דעת הגרי"ש (פניני חנוכה עמוד 10) דאין להדליק שם. ס. והביא הביאור הלכה מהמאירי דדוקא במניחה על שולחנו צריך נר אחר, אבל כל שמניחה סמוך לפתח אין צריך לנר אחר אע"פ שעומד לו שם, והאיל ואינו בא להשתמש לאורה לאוה תשמיש, אכן מנהג העולם דבכל נר חנוכה המודלקת בתוך הבית צריך נר אחר אפילו לא היה צריך לתשמיש, שלא יאמרו לצרכו הדליקה. וכן הביא מהפ"מ שכן משמע בשו"ת הרמ"א (סימן פא). ועיין במאמר מרדכי (סק"ז). סא. ועיין בשו"ע שם דצריך להניחו רחוק קצת משאר נרות מצוה. ובמשנ"ב שם (קט"ז) פירש כדי שיהיה היכר כמה נרות

וזהו שימוש, ש"ע זה יודעים בני רה"ר שזו הוודלק ע"י ידירי הבית, ותשמיש זה שפיר איכא גם בחדר מדרגות שבזמננו. ועיין שם שכתב דאף שהוזהר צורת הפתח, מ"מ אין שום סבא להצריך צורת הפתח, דלא תליא אלא בהיכר שהכניסה היא דרך שם. [ועיין שם בארחות הלכה (הפרה 15) שכתב דאם אין עיקר שימושה לכניסה ויוצאה אלא לחניית כלי רכב, לא ידליק שם]. וכן דעת הגרי"ו שגם בזמנינו מדליקים על פתח שער החצר, וכן נהגו רבים מזקני ירושלים. נב. עיין בספר חובת הדר (להגרי"ו בלוי) הלכות חנוכה (פ"א הערה טו), ומועדים וזמנים (ח"ב סימן קנ"ג ח"ו סימן פז). ועיין בהליכות שלמה (פ"ד ס"ד ובדבר הלכה שם את ה) שהתפסק בזה, וכתב דאם הדליק כבר אחד מן הדיירים בפתח הבנין, עדיף טפי שידליק האחרים בחלון ביתם הפונה להר"ה. ודעת הגרי"ש (קונטרס לקנות חכמה הלכות חנוכה ע" 8) דאין צריך שיהא ניכר לאיזה שכן שייכת כל מנורה ודי בכך שניכר שאחד מבני הבנין הניח את נרותיו כאן. נג. שהבאנו במשנ"ב סק"ב. נד. והו לפי מה שמקובל לומר שנתלקו החזו"א והגרי"ו בחדר מדרגות כמו בחצר של זמננו (עיין הליכות שלמה פ"ד דבר הלכה סק"ז), וכן כתב בחוט שני (עמוד שו). אך בספר ארחות רבינו (ח"ב כח) כתב בשם הגרי"א קנייבסקי לחלק אף לשיטת החזו"א בין חצר לחדר מדרגות, דבחדר מדרגות ראשי להדליק מדין כניסה לביתו ולא מדין חצר. ועי"ש שר"ל שאף רש"י יודה בהא דרשא' להדליק שם. נה. הליכות שלמה (פ"ד סק"ט), דן משמע מלשון הגמרא דקתני דאם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים, ולא נקט חלון סתם

כשאור חשמל דולק במקום שדולקים נרות חנוכה, אין צריך מן הדין להדליק נר שמש. 20

נרות לַמטה מג' טפחים

[משנ"ב סק"ז] מניחו לַמַעֲלָה מִשְׁלֹשָׁה טַפְחִים, 21 ומוצה להניחו לַמטה מעשרה טפחים, ואם הניחו לַמַעֲלָה מעשרה טפחים יצא. דְּכַל לַמטה מִשְׁלֹשָׁה פִּאָלוּ הֵיחָךְ בְּקֶרְקַע, וְאִין נָכַר שְׁבַעֲלֵה הַבֵּית הֵיחָדוּ שָׁם, וּמִכָּל מְקוֹם בְּדִיעֵבַד יֵצֵא וְפָרִי הָדִין.

בפמ"ג (א"א ק"ו) כתב דמא דכתב השו"ע שבהניחה למעלה מעשרה טפחים יצא, ולא כתב לגבי המדליק למטה משלשה טפחים שיצא, משמע דלא יצא, 22 ומכל מקום מדברי הטור מבואר כהפרי חדש דגם למטה משלשה טפחים יצא, שהרי כתב דרוקא המדקדים נהגו להדליק למעלה משלשה טפחים.

ובערוך השלחן (סכ"ב) כתב שכשמדליק בחלון יכול להדליק אף למטה משלשה טפחים ואף למעלה מעשרה טפחים מאדן החלון. 23

הנחת גוף המנורה לַמטה משלשה טפחים

מותר להניח גוף המנורה למטה משלשה טפחים כל שהשלהבת למעלה משלשה טפחים. 24

נרות לַמטה מעשרה טפחים

[משנ"ב סק"ז] ומוצה להניחו לַמטה מִעֲשָׂרָה טַפְחִים. 25 ואם הניחו למעלה מעשרה טפחים יצא. 26 דְּאִכָּא פְּרָסוּם הַנֶּס מִפִּי כְּשֶׁהוּא לַמטה, דְּדָבָר הָעֲשׂוּי לְאֹר אִין דְּרָף דְּהֵיחָה כֹּל כֶּף לַמטה. וְעִין פִּאָלִיד רַבָּה שְׁתַּכּ דְּהָא דְאִין הַעוֹלָם נוֹהֲרִין בְּזוּה, מִשּׁוּם דְּסוּמְכִין עַל הַפְּרֻדְכִי שְׁתַּכּ, דְּעִכְשָׁו שְׁתַּרְגְּלוּ דְּהֵיחָה כְּפִינִים אִין קְפִידָא בְּזוּה, אֲכֹן הַפּוֹר סַתֵּם בְּזוּה וּמִשְׁמַע דְּסְבִירָא לֵיה דְאִין דְּחֵלֵק בְּזוּה, וְכֹן נוֹהֲגִין כֹּל הַפְּרֻדְקִים כְּמוֹ שְׁתַּכּ בְּבֵית יוֹסֵף.

מצוה להניחו למטה מעשרה טפחים, דאיכא פרסום הנס טפי כשהוא למטה, דדבר העשוי לאור אין צריך להניחה כל כך למטה כיון דעיקר תשמישו של אדם למעלה מעשרה טפחים. 27 אולם כשמדליק בפנים כתב המרדכי דאין קפידא בזה כיון דבלאו

הכי ליכא הכירא כי אם לבני הבית, והם יודעים שהודלק למצוה. 28

הנחת גוף המנורה לַמטה מעשרה והשלהבת עולה לַמַעֲלָה מעשרה טפחים

בערוך השלחן ובכף החיים (סקני"ב) כתבו המודדים מגובה השלהבת, 29 והיינו דגובה השלהבת צריך להסתיים למטה מעשרה. 30 ובלקט יושר (הנהגות התרה"ד) 31 כתב דאם תחתון של נר תוך י' טפחים אע"פ שעליון גבוה אין בכך כלום. 32

אמנם אם השלהבת עולה למעלה מעשרים אמה, כתב בשער הציון (סקל"ג) בשם הפמ"ג דפסולה. 33

הנחת גוף המנורה לַמטה מעשרה והשלהבת עולה לַמַעֲלָה מעשרה טפחים

כתב הערוך השולחן (סכ"ב) וז"ל: יוכשמדליק בפתח ויש שם אסקופה, נ"ל דחשבינן מן האסקופה ולא מן הקרקע, ויניח לכתחילה בתוך עשרה טפחים סמוך להאסקופה, ולמעלה משלשה טפחים מהאסקופה.

הדר בעליה ומדליק בחלון

[משנ"ב שם] וְאִם דָּר בְּעֵלְיָה, מְנִיחָה בְּחֵלּוֹן שֶׁהוּא לְצַד רִשּׁוֹת הַרְבִּים, אִפְּלוּ אִם הַחֵלּוֹן גְּבוּהַ וְיֹתֵר מִעֲשָׂרָה טַפְחִים מִקְּרָקְעֵית הָעֵלְיָה.

עיין בשער הציון (סקמ"ב) בשם הפתחי תשובה, דהיינו רק אם אינו גבוה מקרקעית הר"ר כ' אמה, אבל אם החלון גבוה מקרקע רשות הרבים למעלה מעשרים אמה ואין היכר לבני רשות הרבים, אז טוב יותר להניח בפתח. 34

גובה המנורה בבית הכנסת

[משנ"ב שם] וּבְנִירוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת הַמְּנַהֵג שֶׁהַמְּנַהֵג בְּמְקוֹם גְּבוּהַ. ובפמ"ג (סימן תרעה א"א סק"ב) כתב שאינו יודע טעם המנהג. 35

הדלקה בבית לַמַעֲלָה מעשרים אמה

[משנ"ב סק"ח] אִם מְנִיחוּ לַמַעֲלָה מִעֲשָׂרִים אֲמָה עַל לֹא יֵצֵא. דְּלֹא שְׁלֵמָא בֵּיה עֵינָא. וְאִין נִפְקָא מִנָּה בֵּין אִם מְדַלִּיק מִבְּחוּץ וּבֵין אִם מְדַלִּיק בְּבֵית.

<<<<

סימן תרעה סקל"א, ו"מ' עדיף להניח דבר מה תחתיה שיהא ניכר שהוא למצוות נר חנוכה. ועיין בכף החיים סימן תרעה (סקני"ב) לענין עשרה טפחים שצריך ליהרר שגם הלהב למטה מעשרה טפחים. 36. להגרי"ח נאה 80 ס"מ, ולחזו"א 96 ס"מ. 37. בבאר ישראל (ישראלון תשע"ב עמור נד) כתב בשם הגריש"א דאם חושש שהילדים יפכו את הנרות מותר לכתחילה להניחם למעלה מעשרה טפחים. 38. לבוש ומתצית השקל (סק"י). 39. ע. מחצית השקל (שם). 40. וכן כתב במקור חיים לחזו"י. 41. ע. וכן הבאנו לעיל מהליכות שלמה (פי"ד ס"ו) שכתב דכל שיעוריו גובה האמורים לענין נר חנוכה, על השלהבת נאמרו, ולא על בני המנורה, בין לענין הדין של שלשה טפחים בין לענין הדין של עשרה טפחים ובין לענין הדין של עשרים אמה. 42. הובא בתשובות והנהגות (ח"א סימן שצו). 43. ועיין בהלכות חג חג (פ"ה עה"ה 8) דמבאר דכיון שהטעם של י' טפחים הוא שנו שמוניחן להאיר אין מניחים כ"כ נמוך, א"כ קאי דינא על מקום הנחתו. 44. ואפשר דאף ללקט יושר פסולה, דרוקא לגבי דין עשרה טפחים דבדיעבד יצא, הקילו. 45. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב (סקל"ח). 46. ועיין במור וקציעה (סימן תרעה) שכתב הטעם כדי שלא תשמש להאיר להעומדים שם, (וכתב הדמקוס הראוי לה בביהכ"נס הוא בגובה ח"י טפחים כמנורת הקדוש). ועיין במשנ"ב סימן תרעה (סק"ג) שהביא בשם הפמ"ג (הג"ל) שאסור להשתמש גם בנרות בית הכנסת אף תשמישי קדושה, כמו בבית, כגון להתפלל מערים לאורם כל זמן שלא דלקו חצי שעה. 47. להגרי"ח נאה 9.60 מטר,

מדליקים באותו יום ולא יחשבוהו עמהם. וברמ"א שם כתב שיש לעשותו יותר ארוך משאר נרות, ובמשנ"ב שם (סק"כ) פירש כדי שיהא עיקר תשמישו ממנו. ועיין שם מה שכתבנו בכל זה. 38. מה הליכות שלמה (פס"ז ס"ו), כמבואר בשו"ע כאן דכשני מדורה אין צריך שמש. ואף לפי מה שכתב המשנ"ב בסימן תרעה (סק"ד) דכשמדליקים בפנים מניחין נר נוסף גם כשיש נר על השולחן, דחוששין אולי שתמשו בנרות של חנוכה ולא יזעתייהו, שאני הכא דמאור החשמל הריהו לענין זה כמדורה שאורה רב והיא עשויה להשתמש לאורה דמשמע במשנ"ב כאן דאין צריך להוסיף עליו נר שמש, וה"ל במקום אור חשמל אין הדרך להשתמש לאור הנר. ומ"מ כיון שמצויו לפעמים שנכבה החשמל, טוב לחוש ולהדליק שמש בכל עת. 39. להגרי"ח נאה 24 ס"מ, ולחזו"א 28.8 ס"מ. 40. ואולי הא דכתב השו"ע דאם הניחו למעלה מעשרה יצא, הוא רק לאפוקי הא דכתב אח"כ דאם הניחו למעלה מעשרים לא יצא. 41. וכתב דכן משמע במג"א סק"ו. 42. עיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סימן סה א) דליכא חסרון מה שרגל המנורה עומד על הקרקע, דכיון שהאור הוא למעלה משלשה טפחים, ניכר שבעל הבית הניחו שם, ונלמד ממנורת גופי"ב בבית המקדש שהיתה עומדת על רצפת המקדש. אולם משום כבוד המצוה ינית איזה טס תחת המנורה ע"ש. וכן כתב בהליכות שלמה (פי"ד ס"ו) דכל שיעוריו גובה האמורים לענין נר חנוכה, על השלהבת נאמרו, ולא על בני המנורה, בין לענין הדין של שלשה טפחים בין לענין הדין של עשרה טפחים ובין לענין הדין של עשרים אמה (עיין שער הציון פ"ה משנה ב' ע"פ משנה אחרונה הודוס 999 מתוך אחרות התורה, עמוד 898

בשער הציון (סקל"ג) הביא מהטור שכתב דגם במדליק בתוך הבית לא יניח הנרות למעלה מעשרים אמה, וכן פסקו הב"ח, ט"ז, ופרי חדש. אולם הטור הביא מרבינו יואל הלוי דבמדליק בבית יכול להדליק גם למעלה מעשרים אמה. עט

[משנ"ב סק"ט] אם מניחו למעלה מעשרים אמה לא יצא ויצרף לזו ויצרף, מן כתב הפרי חדש, וענין בפרי מגדים מה שכתב בזה.

בכף החיים (סקנ"ג) כתב דהא דצריך לחזור ולברך זה דוקא אם בגמר ההדלקה הסיח דעתו, ואח"כ נודע לו שהדליק בפסול, אבל אם תיכף נודע לו קודם שהסיח דעתו, א"צ לחזור ולברך.

ובפמ"ג כתב דאם מדליק בבית למעלה מעשרים אמה צ"ע אם יברך שנית כיון דלשיטת הראב"ה² יצא.

ט"מטו"ז הנרות למטה מעשרים

[משנ"ב סק"ל] אם מניחו למעלה מעשרים אמה לא יצא, אפילו לקחה כך דלוק והניחה למטה מעשרים לא יצא, דהדלקה עושה מצוה. אצל אם הדלקה למטה מעשרים ונמצא משם והניחה במקום אחר תוך עשרים יוצא, דהא הוי הדלקה במקומה, דשני המקומות גשירים.

אולם עיין במשנ"ב סימן תרעה (סק"ו) וז"ל: 'וכתבו הפוסקים שאפילו היתה ההדלקה והנחה במקום אחד בפנים או בחוץ, גם כן יש לזוהר שלא לטלטל הנרות הנזכרה ממקומן עד שיושלם השיעור של ההדלקה דהיינו חצי שעה, ויש מאחרונים שמקילין בזה, וכתב הפרי מגדים דלכתחילה כודאי יש לזוהר בזה, ואפילו בנרות חנוכה שמדליקים בבית הכנסת גם כן נכון לזוהר לכתחילה שלא לטלטלן ממקומן עד שיעור חצי שעה.'^{2א}

ט"מטו"ח הנרות למעלה מעשרים

אם הניח הנרות למטה מכ' אמה ובתוך חצי שעה הגביהם

למעלה מעשרים אמה דינו ככיתה במזיד^{2ב} דצריך לחזור ולהדליקה בלא ברכה.^{2ב}

טפח הסמוך לפתח

[משנ"ב סקל"א] מצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח. שאם ירחיקנה יתקן מן הפתח אינו נדר שבעל הפתח הניחו שם.

במשנ"ב בס"י תרעה (סק"ט) כתב דאף דכשמניח המנורה בטפח הסמוך לפתח לא יהיו כל הנרות בטפח הסמוך לפתח, מ"מ שגי בזה שהנר הראשון או האחרון יהיה בתוך טפח הסמוך לפתח. אולם מה טוב ונכון אם יכול לסדר את כל הנרות בתוך חלל הפתח שיהיו כולם שוין בטפח הסמוך לפתח, אכן כשהנרות מונחים בתוך חלל הפתח ולא בצידי, צריך לזוהר שלא יפתח הפתח במשך חצי שעה שהנרות דולקין שלא יכבם הרוח.

בטפח הסמוך לפתח, צריך שיהא הנר עצמו בטפח הסמוך לפתח, ולא שגי כמה שמעמיד המנורה בטפח הסמוך והוא ידליק בקצה השני.^{2ד} אמנם מסתבר שאין צריך שדוקא השלהבת תהא בטפח הסמוך, אלא שגי שהנר נמצא שם.^{2ה}

רבים המדליקים בפתח אחד, רשאים להניח הנרות זה בצד זה בהפסק הראוי - אף שרק נרותיו של הראשון הם בטפח הסמוך לפתח, והואיל וניכר דכולם שייכים לפתח זה.^{2ו}

הדלקה בצד שמאל של הפתח

[משנ"ב סקל"ג] מצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח משמאל כפי שפתחה מוזהר מימין ונר הנזכרה משמאל ויהיה מסבב במצות. מיהו בדיעבד אם הניח נר הנזכרה מימין, יצא.

המדליק בפתח שיש בו מזוזה, יניח הנר בשמאל אף אם חבירו כבר הדליק שם נר חנוכה.^{2ז} ואם רבים מדליקים בפתח אחד, ואין צד שמאל של הפתח מספיק לכל הנרות, כגון בפתח בנין של ישיבה ודומיה, רשאים להניחם גם בצד ימין.^{2ח}

ולתו"א 11.52 מטר. עט. הראב"ה (ריש הלכות חנוכה סימן תתנג) כתב דכשמדליק בבית אפילו למעלה מעשרים אמה כשירה דשלטא ביה עינא, כדאמרין בטוכה (ב ע"ב) אם דפנות מגיעות לטכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשירה דשלטא ביה עינא. ואף על גב דלא קיי"ל הכי גבי סוכה, היינו טעמא כדאמרין החם, כוליהו כרבה לא אמרי, היא יזיעה לדורות היא, ולא תליא בשלטא בה עינא, שמע מינה דבתוכה דבעינן שלטא בה עינא משום פרסומי ניסא, כוליהו מודו דבמדליק בבית דשלטא בה עינא אפילו למעלה מעשרים אמה כשירה. אולם הטור כתב לחלק בין סוכה דשלטא עינא בגג, משא"כ בנר חנוכה לא שלטא בה עינא בנרות. וכתב ובר"ן (בסוכה שם) ג"כ כתבו לחלק בין סוכה דלא יצא בהדליקה למעלה מעשרים אפילו כשהניחה אח"כ למטה מעשרים, משום דהדלקה עושה מצוה. אולם המג"א (סק"ה) הביא מהים של שלמה שפירש הטעם שלא יצא לפי שהרואה אותו מחזיקו בידי אומר לצרכו הדליקה, וכמו שכתב הרש"ע בסימן תרעה סיפא א דאם הדליקה בפנים והוציא לחוץ לא יצא משום שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה. ובמתניתא השקל כתב דלשני הטעמים יצא בהדליקה למטה מעשרים ונטלה משם והניחה במקום אחר תוך עשרים, דליכא למימר כה"ג לצרכו הדליקה, כמש"כ המג"א בסימן רסג סק"ג לענין הדלקת נרות בבת. (מובא דבריו בשער הציון סימן תרעה (סק"ה).) אולם המשנ"ב בסימן תרעה (סק"ב) ובשער הציון שם (סק"ה) הביא מהדריכ משה בשם רמב"ם ברורה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אצות התורה, עמוד 689

מהר"י וייל שאין לטלטל נר חנוכה ממקומו עד שדלק חצי שעה. ועיין בשער הציון סימן תרעה (סק"ד) שכתב הטעם שלא יאמרו לצרכו הוא. ועיין בשער הציון סימן תרעב (סק"ב) דאפילו לאחר חצי שעה לא יטלטלם מהאי טעמא, ועיין בזה בהגהות רעק"א לרש"ע כאן (סק"ה). פב. הגרש"א בהסכמה לספר מצות נר איש וביתו. פג. שער הציון תרעג (סק"ב). פד. ארוחות רבנו (ח"ג עמוד ו' אות יד), הגר"ש (פניני חנוכה עמוד צא), וחוץ שני עצמור ש"י. פה. חוט שני (שם). פו. הליכות שלמה (פ"ד ס"א). ועיין ברבר הלכה שם (ס"א), דמה שתמה הגר"א בסימן תרעו (מובא במשנ"ב שם סק"ט) על המתברר שם בסעיף ה' דפסק דמתחיל להדליק מהנר השמאלי כדי לפנות לימין, ואין ידחה דינא דטפח הסמוך לפתח משום הא דכל פירות שאתה פונה וכו', עיי"ש, אף דהרי גם בזה ניכר דהא דאינו מדליק סמוך לפתח הוא משום הנרות הנוספים המונחים שם - לא דמי - דהתם דאיירי קודם ההדלקה, ובידו להתחיל במקום שירצה, ובוה ס"ל להגר"א דטפח הסמוך עדין, אבל הכא דאין אפשרות שכולם ידליקו בטפח הסמוך, שפיר מדליק אחריו דרו"ס ניכר הדבר. וע"כ בתשובות והנהגות (ח"ה סימן רכז). פז. הליכות שלמה שם (ס"ב). ועיין ברבר הלכה שם (סק"ב) דאף כדלא"ה הריהו כבר מסובב במצוות, מ"מ לא אמרינן דככה"ג חזרת ימין להיות עדיפא, דלא פלגינן בתקנת חכמים. פח. הליכות שלמה שם (ס"א) ודברי הלכה (ס"א), דכל הך דינא דנר חנוכה משמאל אינו מעיקר דין ההדלקה אלא הידור, אבל מדינא כל שנראה לשייכו לפתח זה שפיר דמי, ולכן ככה"ג רשאים להניח

בפתח שאין בו מוזהו

[משנ"ב סקל"ד] ואם אין מוזהו בפתח מניחו מימין. דק"ל מידי דמוקצה ימין עדיף, ועוד דאיכא פרוסמי נפא מפני שהכל פנין לצד ימין. פ"ט

מקור הדין בטור בשם האבי עזרי ובמרדכי בשם ר' יקיר. אבל בכל בו (סימן מה), ובארוחות חיים (אות ג) כתבו דאין לחלק ותמיד מדליק בשמאל. ועיין בהעמק שאלה (שאלתא כו אות כ) שהבין בדעת השאלות דיכול להדליק במקום שלבו חפץ.

הדלקה בחלון או בטפח הסמוך לפתח מה עדיף

[משנ"ב סקל"ח] ומכל מקום המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם ואין לשנות. ומק"ל מקום אם יש לו חלון הסמוך לרשות הרבים נכון יותר שניקחנו שם כדי שיהיה הכר לצני לרשות הרבים ויתפרסם הנס.

במשנ"ב כאן כתב בשם המג"א דאף דיש מעלה להניחו בטפח

הסמוך לפתח, כדי שיהיה מסוכב במצוות [נר חנוכה בשמאל ומוזהו בימין], מ"מ עדיף להניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים כדי שיתפרסם הנס.^א

הדלקה בחלון למעלה מכ' אמה ויש בתים ממו"ל ביתו

[משנ"ב שם] ומק"ל מקום אם יש לו חלון הסמוך לרשות הרבים נכון יותר שניקחנו שם כדי שיהיה הכר לצני לרשות הרבים ויתפרסם הנס.

בשער הציון (סקמ"ב) כתב בשם השערי תשובה,^א דהיינו רק אם אינו גבוה מקרקעית רשות הרבים עשרים אמה, אבל אם החלון גבוה מקרקעית רשות הרבים למעלה מעשרים אמה ואין היכר לבני רשות הרבים, אז טוב יותר להניח בפתח.

ויש אומרים דגם הדר בעליה למעלה מעשרים אמה מרשות הרבים, מ"מ ידליק בחלון ביתו אם איכא פרוסמי ניסא להשכנים הדרים בבנינים מול ביתו.^ב

««««

משנ"ב ס"ק לו: ועיין בג"י שדעתו דלעשה ראו להחמיר להניח הנרות בעד השמאל בקצת האדון כטור לכתל

משנ"ב ס"ק לו: ובחצי הנוטה לצד שמאל [שדוא נוד המוזהו שהמוזהו ומשמע מזה דייטל להניח בכל שטח אותו חוצי.

משנ"ב ס"ק לו: פתח - החלל המניסה. דלת - החלל שסוגר החלל זה.

אתרונות השונות

משנ"ב ס"ק טז: ומדליק עמוד אחוריו לדרום ופניו לצפון, ומתחיל מימין שהוא חג הדמיון לארון הקודש, ושוב מסיים חזקו, ומתחיל חשמאל ופונה לצפון

משנ"ב ס"ק טז: דאף הדמיונה היתה עומדת בדרום, מ"מ נריתה היו מסודרין מצפון לדרום

משנ"ב ס"ק טז: הדמיונה היו מסודרין מנקשה בין מורה למערב

אגרות משה (א"ח ח"ד סימן קכה). ועיין במועדים וזמנים (ח"ו, סימן פח) דתלמידי הגר"א הקפידו מאוד בגולה להדליק אצל החלון דוקא. אולם עיין בפמ"ג (א"א סק"ה) שכתב על דברי המג"א שכן נוהגין מקצת בני אדם, ומשמע דרובא דעלמא נהגו להדליק בפתח החדר, דסבירי דבזמן הזה עדיף מעלת מסוכב במצוות כיון דאין לנו עיקר תקנת חז"ל דפרסומי ניסא להדליק בחוץ. (וכן כתב הפמ"ג א"א סק"ו). וכן נתפשט המנהג מהרבה חוגים מהחסידיים על פי דברי הארז"ל. צ"א. וכן דעת החיי אדם (כלל קני"ד סק"ט). צ"ב. הגרי"א (ספר פניני חנוכה עמוד 50. אמנם בספר נר איש וביתו פ"ה הע' 5 כתב בשם הגרי"א להיפך, דפרסומי ניסא דתקנו חז"ל הוא דרוקא להולכים ברחובות), וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ד סימן סה), משום דבזמננו דמדליקים בפנים הרי עיקר היכרא לבני הבית, ולכן אין לשנות המנהג להדליק בחלון כיון דאיכא שכנים ממו"ל שיכולים לראות הנרות, ובנוסף לזה הרי כתב הפמ"ג (משב"ז סוסק"ה) דידיק בחלון אפילו למעלה מעשרים דמי"מ איכא קצת היכר לבני הר"ר, וכן כתב המחצית השקל (סק"ו).

אף בימין. פ"ט. ועיין בהליכות שלמה (פ"ד ס"א) שכתב דאפילו שנים הבאים להדליק נרות בפתח שאין בו מוזהו, שניהם יניחו נרותיהם מימין הפתח, ולא ידליק אחד מימין ואחד משמאל, ולא אמרינן שאחד ידליק בשמאל כדי להיות מסוכב במצוות. ועיין שם בארוחות הלכה (הערה 9). צ"א. ועיין ברמ"א סעיף ה דאם דר בעליה שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים. ועיין בשער הציון (סק"ל) בשם המג"א דעדיף טפי להניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים אף שהיא למעלה מעשרה טפחים, מלהניח בטפח הסמוך לפתח אף שהוא יכול להניח למטה מעשרה טפחים, דלענין של היכר לבני רשות הרבים יש מקור גדול בגמרא. אולם הרמ"א שם מיידי בזמן הגמרא שהיו מדליקים בחוץ והיו עושין היכר לבני רשות הרבים, והרמ"א כאן מיידי בזמן הזה שמדליקים בפנים ואין עושין היכר לבני רשות הרבים, כמו שכתב הרמ"א כאן, ומכל מקום הוסיף המג"א כאן דגם בזמן הזה עדיף להדליק בחלון הסמוך לרשות הרבים, דמעלת פרוסמי ניסא עדיף מהמעלה להיות מסוכב במצוות. ועיין בשו"ת

הדלקה בביהכ"נ שאין מתפללין בו, וברחובה של עיר

[משנ"ב סק"ט] וְגַבִּית הַפְּנֵנֶת. או גבית המדרש.

בכף החיים (סק"ה) כתב דהיינו בית המדרש שמתפללין בו. וכן הסכמת רוב הפוסקים דאין להדליק בברכה אלא בבית הכנסת ולא ברחובה של עיר, והואיל והברכה שבבית הכנסת היא עצמה אינה מעיקר התקנה, הו' דלא לוסף עלה.²³ ואף בבית הכנסת שאין מתפללים בו מנחה וערבית, אף כשמתקבצים שם ללימוד בשעה מאוחרת לא ידליקו.²⁴ ולכן אין להדליק באולם שמחות וכדומה אע"פ שמתפללים שם ערבית כיון שאין הוא מקום קבוע להתפלל.²⁵ אולם מקום שמתאספים שם אנשים והוא מקום שקבוע בו להתפלל ערבית אח"כ, כגון בית מדרש או כולל שקובעים ללמוד ואח"כ מתפללים, יש להדליק נרות חנוכה כבר מיד שמתאספים שם ללמוד ואינם צריכין להמתין עד תפילת ערבית.²⁶ אולם יש אומרים שמדליקים רק במקום שמתפללים בו את כל התפילות.²⁷

ומדליקים בביהכ"נ רק במנין הראשון, ובשאר המנינים יכול להדליק בלא ברכה.²⁸ וביהכ"נ שיש בו חדר מרכזי לתפילה, ועוד כמה חדרים להתפלל בהם, די להדליק בחדר המרכזי בברכה, ובשאר החדרים יכול להדליק בלא ברכה.²⁹

מקום הדלקה בבית הכנסת

[משנ"ב סק"מ] ובבית הכנסת מניחו בכתל דרום. ק או על השלחן שנימך אצל כתל דרום, והפעם ככל זה זכר למנוחה שמשקומה במקדש בדרום.

עיין במשנ"ב סק"ז דנרות בית הכנסת המנהג שהמנוחה במקום גבוה. וכ"כ במור וקציעה (סימן תרעה) דבבית הכנסת המקום הראוי לה הוא בגובה ח"י טפחים כמנורת המקדש.

[משנ"ב סק"מג] וגבית הפננת מניחו בכתל דרום וכו' ומסדרן מן הדרום למערב. והמדליק עומד אחוריו לדרום ופניו לצפון ומתחיל מימניו שהוא הנר הקטן לדרון הקטן, ושוב מוסף והולך ומתחיל מהשמאלי ופונה למנוחה [תשובות התם סופר חובות פשוט].

לדברי החתם סופר שצריך להתחיל ביום ראשון בנר הסמוך לארון הקודש, ובשאר הימים מתחיל להדליק בנר הנוסף ופונה לימין, נמצא שהמנוחה צריכה להיות מרוחקת קצת מהכותל כדי שיוכל המדליק לעמוד בין הכותל ולמנוחה כדי שיהיה אחוריו לדרום ופניו לצפון.

אולם הנהגים לקבוע המנוחה צמודה לכותל דרום בלא מקום למדליק לעמוד בין הכותל ולמנוחה,³⁰ וגם רוצים בשאר הימים להתחיל להדליק בנר הנוסף, א"כ צריכים להתחיל להדליק ביום ראשון בצד ימין, כדי שבשאר הימים יתחילו להדליק בנר הנוסף ויפנו לימין, ושלא כדברי החתם סופר שצריך להדליק ביום ראשון הנר הסמוך לארון הקודש.

[משנ"ב שם] וענין לקמן פסוק סימן תרעו מה שנתכתב בזה.

בשו"ע סימן תרעו סעיף ה קתני שיתחיל להדליק לביל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל שני כשיוסף נר אחד סמוך לו, יתחיל ויברך על הנוסף שהוא יותר שמאלי כדי להפנות לימין. ובמשנ"ב שם סק"ט וסקי"א ובשער הציון שם סק"א, ובביאור הלכה ד"ה כ"ד, הביא ד"ש חולקים על דעת השו"ע, וכתבו דדוקא לדעת השו"ע שמדליקים תחילה הנר הנוסף, ופונים משמאל לימין, נמצא דצריך המדליק לעמוד אחוריו לדרום ופניו לצפון, כדי שיתחיל ביום ראשון בנר הימני שהוא יותר סמוך לארון הקודש, כדברי החתם סופר, משא"כ החולקים על השו"ע, וס"ל דמתחיל בכל יום מהנר שאותו הדליק בלילה הראשון, נמצא שצריך לעמוד אחוריו לצפון ופניו לדרום, כדי שיתחיל ביום ראשון בנר השמאלי, ובשאר הימים יתחיל מהשמאלי וילך לימין, דכל פניות שאתה פונה וכו'.

מנין הדלקת נרות בבית הכנסת

[שו"ע סעיף ז] וּמְדַלְקִין וּמְבָרְכִין גְּבִית הַפְּנֵנֶת קב משום פְּרָסוּמֵי נִפְאָר.

בבית יוסף כתב שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפניהם שיש בזה פרסום גדול להשי"ת וקידוש שמו כשמברכים אותו במקהלות.³¹

ועוד הביא מהריב"ש (סימן קיא) שכתב, המנהג הזה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתקנה כל אחד בביתו, שהוא להניחה על פתח ביתו מבחוץ, כדתנן (שבת כא ע"ב) בההיא דגמל טעון פשתן וכו', וכיון שעתה יד האומות תקיפה עלינו, ואין אנו יכולין לקיים המצוה כתקנה, ומדליק כל אחד בפתח ביתו מבפנים, ואין כאן פרסומי ניסא כי אם לבני ביתו לבד, לזה הנהיגו להדליק בבית הכנסת לקיים פרסומי ניסא. וכן כתב הלבוש (ס"ח). אולם עיין בביאור הלכה (ד"ה ובבית) שכתב שמנהג זה היה אף בזמן <<<<

ג. הליכות שלמה (פי"ז ס"ד). ועיין בשר"ת מנחת יצחק (ח"י סימן סה אות א) ד"ל: ועל דעת אם לברך על נרות חנוכה בהתאסף הציבור והנוער בכרך העיר בתנוכה משום פרסומי ניסא, הנה כבר דחקו רבותינו למצוא טעם על ברכה זו בבית הכנסת, כמבאר בתשובות הריב"ב (סימן קיא) ובשר"ת חכם צבי (סימן פח), ואין יעלה על הדעת לחדש מעצמינו מה שלא שער אבותינו ע"ש. וכן כתב בשו"ת הדברי יציב (סימן רפו אות א), ובשר"ת שבט הלוי (ח"ד סימן סה). אולם בשר"ת אז נדברו (ח"ה סימן לו, וח"ו סימן עה, וח"א סימן לד) כתב להתיר. צ"ד. הליכות שלמה (פי"ז דבר הלכה סק"ה). צ"ה. חוט שני (חנוכה עמוד ש"ד). צ"ו. חוט שני (שם). צ"ז. הגר"ש דבליצקי (קונטרס ארבעה ספרים נפתחים אות י), והגר"מ פיינשטיין (מועדי ישורון פי"א הערה 273). ודעת הגר"ש"א דסגי אם מתפללים בו בקביעות את רוב התפילות ביום (קול חנוכה הבית עמוד ג). צ"ח. שר"ת שבט הלוי (ח"ט סימן קמג). צ"ט. הגר"ש"א (תל תלפית קובץ סה), ק. אין הוכחות על הכותל ממש, שהרי כתב המשנ"ב בסקמ"א להמדליק עומד בין הכותל למנוחה, אחוריו לדרום ופניו לצפון. ק"א. כן משמע בבית יוסף שכתב 'המנהג הפשוט שנהגו בהרוב ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אמצות התורה, עמוד 902

לקבועם בכותל דרום ונמצאו מסודרים בין מזרח למערב, ומוכח שהמנוחה קבועה ועצומה לכותל דרום בלא מקום למדליק לעמוד בין הכותל ולמנוחה, דאם לא קבוע ממש בכותל לא שייך לומר 'נמצאו מסודרים בין מזרח למערב, דהרי אפס לטרדם גם בין צפון לדרום. ק"ב. ואומר המדליק 'הנרות הללו, מוקד חיים מ"ו, ולקט יושר עמוד 151). ק"ג. מלשון הבית יוסף שם נראה שזה מלשון הכל בו, אולם בכל בו לפנינו כתב רק עיקר הטעם שהוא משום פרסום הנס, כמו שכתב המשנ"ב כאן, ולא כתב שמברכים אותו במקהלות. (וכבר עמד בזה השירי מפר, מפרכת חנוכה אות כד). ועיין בביאור הלכה (ד"ה יוש) שהביא מהשערי תשובה בשם המור וקציעה שכתב דכיון דהדלקה בבית הכנסת הוא כדי לפרסם הנס במקהלות, לכן בעינן דוקא שיהיה עשרה בשעת הדלקה, והוא כלשון הבית יוסף כאן שכתב דמסדר הברכות במקהלות. אולם הביאור הלכה שם הביא מהמג"א בשם הדרכי משה דעצם הדלקה הוא בכלל פרסום הנס אף דליכא עשרה בשעת הדלקה, ויתפרסם הנס כשיבואו א"כ כל הקהל בבית הכנסת ויראו נרות המנוחה דולקין.

שהדליקו בחוץ על פתח ביתו, מ"מ מדליקים גם בבית הכנסת בפנים לפרסם הנס דברים. ק"י

ברכה על הדלקה בבית הכנסת

[משנ"ב סקמ"ד] ומדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא. אף דבבית הכנסת הוא רק מנהגא, מפל מקום מברכין עליו כמו שמברכין על הצד הראש חדר שאינו אלא מנהג.

ע"ינ בשו"ע סימן תכב סעיף ב דיחיד אינו מברך על הלל דראש חודש ויש אומרים שאף הציבור אין מברכים, וכן נוהגין בכל מלכות ארץ ישראל וסביבותיה. וברמ"א פסק דגם יחיד מברך עליו. ק"י ובמשנ"ב שם (סקט"ו) פירש דאע"ג דאינו אלא מנהגא, מצינו הרבה דברים שאינם אלא מנהגא ואעפ"כ מברכים עליהם.

הוצאות המנחה

הדלקת שחרית בבית הכנסת

יש נוהגין להדליק המנורה בבית הכנסת גם ביום בתפילת שחרית, אבל אין מברכים עליו. ק"י

אבל כשליח ציבור בחנוכה

[משנ"ב סקמ"ד] ומתפלל האבל ק"י בהנחה מנהג ומועריב.

וכן כתב המשנ"ב בסימן תרפג (סק"א) דאבל מתפלל כשליח ציבור בחנוכה מנחה ומועריב, כמו בראש חודש, ק"י אבל שחרית לא יתפלל כשליח ציבור ק"י משום דיש הלל. ק"י וע"ינ במשנ"ב סימן תקפא (סק"ז) בשם המחציף השקל המותר להתפלל שחרית אם אחר יאמר הלל, ק"י אבל מוסף לא יתפלל, והחיי אדם כתב

כמדומה שהגרי"א לא היה מניח להתפלל אפילו שחרית בראש חודש, אכן בדליכא אחר לכולי דלאמא מותר להתפלל אפילו מוסף.

אבל לא ידליק בבית הכנסת בליה הראשונה

[משנ"ב שם] אם אבל מתפלל בערב הנחה, מדליק אדם אחר הצרות, משום שהחיינו דמברכין או ומנכר דעת שמחה היא לצבור, ואין נדאי שאבד ידליקים [אבל בביתו יבדל לצבור שהחיינו].

ע"ינ בשער הציזון (סקמ"ט) דמקורו בט"ז (סק"ח) בשם שו"ת מהר"ם מינץ (סימן מג). וע"ינ בשער הציזון סימן תקפא (סקי"א) דאפשר שאם אחר ידליק, מותר הוא להתפלל, ומקורו במחצית השקל שם (סק"ד). וע"ינ במשנ"ב סימן תרצב (סק"א) לענין קריאת המגילה, דאם אבל קורא את המגילה יברך אחר הברכות, משום ברכת שהחיינו שאין האבל מברך להוציא רבים בברכת שהחיינו, והאבל יקרא את המגילה. ק"י וע"ינ במשנ"ב שם מה שכתבנו בזה.

שאינ יוצאין בהדלקה שבבית הכנסת

[משנ"ב סקמ"ה] ואין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת וצריך לחזור ולהדליק בביתו. ואפילו השליח צבור שברך בבית הכנסת, צריך לחזור ולהדליק בביתו, דיש חיוב על כל אחד להדליק בביתו.

בשער הציזון (סקנ"ב) הביא מהגהות הגאון ר' ברוך פרענקלי שמסתפק דאפשר דאם אורח מדליק בנרות בית הכנסת שאינו צריך לחזור ולהדליק באכסניא. ק"י

««««

שהוא נר ביהכנסת העשוי לאורה. ק"י. ע"ינ בשו"ע סימן תרצו סעיף ד דכל דברי אבילות נוהגים בחנוכה ופורים, וברמ"א שם כתב דיש אומרים שאין אבילות נוהג בפורים, אבל בחנוכה לכו"ע נוהג אבילות, ע"ינ משנ"ב סימן עתר סק"כ. וע"ינ בשער הציזון כאן (סק"ג) שכתב דאבל נקרא תוך י"ב חודש על אביו או על אמו, ותוך שלושים על שאר קרובים. ק"י. אולם ע"ינ בביאור הלכה סימן קלא בקונטרס מאמר קדישין, דכתב שביום שא"א בו 'למנצח' ויאל אך אפי"ם לא יתפלל לפני העמוד, ומשמע דבכל התפילות לא יתפלל, ודלא כדברי המשנ"ב כאן, וכן מביא בשו"ת יד סופר (סימן לו ג) שסב"ו הכת"ס לא הניח אבל להתפלל אף במנחה וערבית, וכן נהג אביו בעל ההתעוררות תשובה. ובכאר ישראל (ישראליות העש"ב, עמוד קא) הביא דכך נהגה קהילות החסידים וכן נהג החו"א. ק"י. וכן כתב הפמ"ג סימן תרפג (משכ"ו סק"א). וע"ינ בפמ"ג כאן (ושכ"ו סק"ח) דיכול להתפלל שחרית עד ברוך שאמר. ק"י. ע"ינ אליה רבה (סק"ב) וכתב (סק"ב) בשם מהר"ל דבעת הלל היו הקהל בשמחה, והיו כמו שבת ויום טוב דאין אבל עובר לפני התיבה. ק"י. וכן כתב אליה רבה סימן תקכב (סק"ב) דיכול להתפלל שחרית עד הלל בראש חודש תנוכה ופורים. ק"י. בביתו יכול האבל לברך שהחיינו כמו שכתב המשנ"ב כאן וכן בסימן תרצב, דרק להוציא אתרים בברכת שהחיינו הוא דאינו יכול, (ע"ינ ששי"כ פס"ה הפיה קנח), ועוד ע"ינ בשו"ע סימן רכג סעיף ב שמי שמת אביו ואין לו אחים מברך שהחיינו, וכו"כ המג"א סימן תקנא (סקמ"ב) שלא מצינו שאלו אסור לברך שהחיינו. ק"י. ע"ינ בהגהות ר' ברוך פרענקלי שביא דברי הריב"ש (סימן ק"א) שהטעם שאין יוצאין בהדלקה בבית הכנסת, דמצוות תנוכה נר איש וביתו. וכתב ר"י פרענקיל דלפ"ז יש לכאורה לומר, דאם אורח מדליק בנרות בית הכנסת אינו צריך להדליק באכסניא, דגופיה נפטר במה שהדליק בעצמו בבית הכנסת, ובביתו מדליקים עליו ע"ש. ומבאר מדבריו דהא דכתב דיצא האכסניא בהדלקה בבית הכנסת, כוונתו דיצא דוקא ברכת הרואה, ע"ינ שו"ע סימן תרעו סעיף ג, וגם זה דוקא כשהדליק בעצמו, וצ"כ למה, ומיירי דוקא כשהדליקים עליו בביתו, אבל כשאין מדליקים עליו בביתו מודה דאינו יוצא בהדלקה בבית הכנסת. וצ"ע על השער הציזון שלא הדגיש זה. וע"ינ מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעו סק"ד.

ק"י. ע"ינ בארחת חיים (אות יז) ובכל בו (סימן מד) שכתבו טעם נוסף להדליק בבית הכנסת כדי להוציא מי שאינו בקי ואינו רזין במצוה זו. ובבית יוסף כתב טעם נוסף מפני הארוחים שאין להם בית להדליק בו וכמו שתנין קידוש בבית הכנסת משום ארוחים דאלו ושתו בני דנישאת. (וע"ינ שם שהביא כן בשם הכל בו, ולפינו ליתא בכל בו, וכבר עמדו בזה בשו"ת בנין שלמה סימן נג ובשדי חמד). ובתנאי רבתי (סימן לה) כתב הטעם כדי להוציא מי שאין לו שמן. ק"י. בשו"ת חכם צבי (סימן פח, מובא בשניי תשובה ובהגהות ועיק"א כאן) הקשה על דברי השו"ע שסובר שאין מברכים על הלל דראש חודש משום דאינו אלא מנהג, ואילו בהדלקת נר תנוכה בבית הכנסת סבר דמברכים אף דאינו אלא מנהג. ובערוך השולח (כ"י) תירץ דמברכים עבר האורחין שאין להם בית ויוצאין בהדלקה של הבית הכנסת, ועוד דשאני נר תנוכה דעיקר ההדלקה משום פרסומי ניסא ולכן בבית הכנסת דהוי עיקר פרסומי ניסא, ואין לברך שם. אולם ע"ינ בחכם צבי וועיק"א ושערי תשובה דעיקר קושייתם הוא על דברי האר"י הגדול בשם הריב"ש שכתב דמברכים על הדלקה בבית הכנסת אף דאינו אלא מנהגא והוכיח כן מהא דמברכים על הלל דראש חודש אף שאינו אלא מנהג. וע"ינ בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סימן נג אות ב) שכתב לתרץ דאפשר דכל מקום דנחלקו הפוסקים אי מברכים על מנהג, הוא במקום שכל עיקר המצוה הוא רק ממנהגא, אך בתנוכה שביסוד הדבר כל אחד מחויב בהדלקה בביתו, והוסיפו עלה מנהג להדליק בביהכנ"ס וכאילו הרחיבו את פרסום הנס מהבית לביהכנ"ס, בהא כו"ע יודו דמברכים. ק"י. ספר נהר מצרים (הלכות תנוכה אות יב), משום פרסומי ניסא, ואין מברכים עליו. וע"ינ פמ"ג (סימן עתי א"א סק"ב) בהא דכתב המג"א שם דנהגות נשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקים בבית הכנסת והוא עד כחצות, וכתב הפמ"ג אף שדולקין בתפילת שחרית ג"כ, מכל מקום כוונתו בליה עד חצות. וצ"ל דאף בהדלקת שחרית לא יברך הטעם דכדי להוציא אתרים, מ"מ שייך בו משום פרסומי ניסא אף דשרגא בטיהרא מאי אהני. וע"ינ בזה בשו"ת בנין שלמה (ח"א סימן נג). ובשו"ת מלמד להועיל (ר"א סימן קכא). וע"ינ במור קציעה (סימן תרעה) שכתב דמנהג זה אינו ישר בעיניו, דכיון דאין זה שעת מצותו אי"כ גם בליה כשהדליק לא היה ניכר שהוא למצוה וייראה

בירך שהחינו בבית הכנסת אם חוזר ומברך בביתו

[משנ"ב שם] וּמְבָרַךְ מְקוֹם לֹא יִחְזַר לְזַמֵּר בְּבֵיתוֹ בְּרַבַּת שְׁהַחֲיִנוּ, אִם לֹא שְׁמַדְלִיק לְהוֹצִיא אֶשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ.

עיין בשער הצינן (סקנ"ג) דמקורו בשערי תשובה בשם שו"ת זרע אמת (ח"א סימן צו.) ק"י ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סימן קצ) חולק וס"ל דצריך לחזור ולברך ברכת שהחינו. קטו

זמן הדלקה בבית הכנסת

קמ.

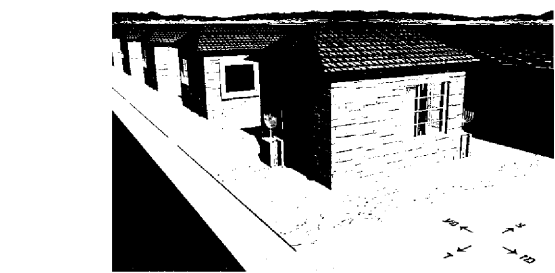
[משנ"ב סקמ"ו] וְנוהגין לְהַדְלִיק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בֵּין מְנַחֵה לְמַעְרִיב. רַצוֹנוֹ לְזַמֵּר, אֶפְלוּ הַמַּוְהָגִים לְהַדְלִיק בְּכֹל יוֹם בְּצֵאת הַמַּוְכָבִים, בְּבֵית הַכְּנֶסֶת נִהְיִים אַחַר מְנַחֵה בְּשַׁעַר שְׁהַחֲיִנוּ מְקַבְּצִים.

בגמרא (שבת כא ע"ב) איתא מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ובשו"ע סימן תערב סעיף א כתב אין מדליקים נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה,

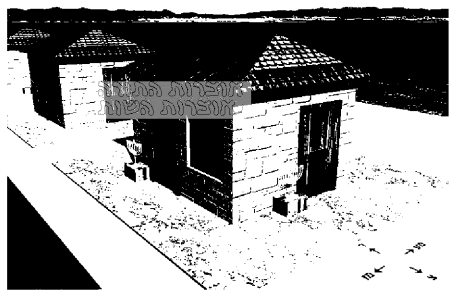
ופירש המשנ"ב שם (סק"א) היינו צאת הכוכבים, שאז העם עוברין ושבין ורואין בביתו ואיכא פרסומי ניסא, והוא כדעת הטור וסיעתו, דסבירא להו דמה שאמרו בגמרא בזמן הדלקת נרות חנוכה הוא משתשקע החמה, היינו סוף שקיעה, אבל הרבה ראשונים סבירא להו דכוונת הגמרא הוא על תחילת שקיעה שניה, והוא בערך רבע שעה מקודם ע"ש.

[משנ"ב שם] וְנוהגין לְהַדְלִיק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בֵּין מְנַחֵה לְמַעְרִיב וְכוּ' בְּשַׁעַר שְׁהַחֲיִנוּ מְקַבְּצִים, וְגַם דְּלֹאֲחַר מְעָרִיב אֵין נִכּוֹן לְעַמְדַּב הַעוֹלָם לְזוּר, דְּצִרְרוּ כֹּל אֶחָד לְמַחֵר לִילָף לְבֵיתוֹ וְלִהְדְּלִיק נֵר הַכְּנֶסֶת.

יש מדליקים בבית הכנסת מיד אחר מנחה, ויש אומרים דזה רק אם הציבור שבבית הכנסת ממשיכים להישאר להתפלל מעריב מיד או נשארים שמה לשיעורים, אז מדליקים תיכף אחר מנחה והפרסומי ניסא נמשך עד צאתם, אבל כשעוזבים מיד, אף שחוזרים ומתקבצים למעריב, עדיף להדליק לפני מעריב. קטו

בניאר הלכה ד"ה שיש: אחד בצפון ואחד כדרום

בניאר הלכה ד"ה שיש: היינו אחד בצפון ואחת כמזרח

מ"מ גם בשביל המצוה צריך לברך זמן כמו בשופר וטובה אם לא ישב כלילה צריך לברך ביום עוד הפעם זמן על הסוכה, וא"כ אף אם כשבירך זמן שלא בשעת הדלקה יצא זמן הדיוט, מ"מ זמן הדלקה לא יצא. והא דכתב הורע אמת דבהדלקה בבית הכנסת לא גרע מברכת הרואה, ופוסר ברכת שהחינו שכתבתי, כמו שכתב השו"ע בסיומן תרעו סעיף ג בבירך כליל ראשון על הראי' שעשה ניסים ושהחינו, דשוב אינו מברך שהחינו כליל שני כשמדליק בביתו, גם כזה הקשה האגרות משה דגרע וגרע, דברכת הרואה היו מצוה, מש"כ הדלקה בבית הכנסת אינו אלא מנהג, ולא חשיבי נרות מצוה, ולכן אי אפשר לצאת בו גם ברכת הרואה. אולם מדברי הורע אמת מבואר דס"ל דיוצא ברכת הרואה על נרות בית הכנסת, ועיין בשו"ע סימן תרעו סעיף ג שהבאנו מדברי האשל אברהם והמנחת שלמה שכתבו להסתפק אם יוצאים ברכת הרואה על נרות בית הכנסת, אולם הבאנו מדברי הגהות ר' ברוך פרענקל - מובא בשער הצינן כאן (סקנ"ב) - שכתב שיוצאין ברכת הרואה על נרות בית הכנסת, (אולם כתב שם רק כשהדליק בעצמו.) [ועיין באגרות משה שם שהוכיח דאינו יוצא ברכת הרואה על נרות בית הכנסת, דהרי לכו"ז חוזר ומברך שעשה ניסים בביתו באותו לילה, ואם אפשר לברך ברכת הרואה על נרות בית הכנסת, אי"כ למה אין יוצאים בו גם ברכת שעשה ניסים. והנה הא דכתב האגרות משה דאם בירך ברכת הרואה קודם שהדליק בביתו, שוב אינו מברך גם ברכת שעשה ניסים בביתו, כן כתבו האור זרוע (סימן טבה) והפרי חוש סימן תרעו סעיף ג, וכן הוא בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סימן קצ). אולם בשיטת הורע אמת והמשנ"ב י"ל דס"ל דברכת הרואה פוטרנו רק מלברך בביתו ברכת שהחינו אבל אינו פוטר מברכת שעשה ניסים, ומשום דס"ל דברכת שעשה ניסים גם ברכת המצווה על חובת הבית, וצריך לברך דוקא בשעת קיום מצוות הדלקה שבביתו, מש"כ ברכת שהחינו, אף שתקנו לברך רק בשעת ההדלקה בביתו, מ"מ עיקר התקנה לא היו ברכה על חובת הבית אלא על חובת הראיה או על חובת היות, ולכן שפיר יוצאים בו בשעת הדלקה בבית הכנסת כיון שיש להברכה על מה לחול]. קטו. שו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סימן שלז), וכן דעת הגר"ח קנייבסקי (ימי הלל והודאה פל"ח הערה 22).

קיד. עוד הביא השערי תשובה מהורע אמת, דאם הדליק כבר בביתו כליל ראשון ובירך שהחינו, ובא אח"כ להדליק בבית הכנסת, יברך זמן בשביל הציבור. ועיין בבאר ישראל (שיאלות תשע"ב עמוד קכו) דהביא מדברי הגר"ש"א דלכאורה יל"ע באה, כי משתבר הדלקת הנרות בביהכ"נס היא בכלל הדלקת הנרות בבית ואינה מצוה חרשה וא"כ הרי כבר בירך שהחינו, ובשלמא לטעמא דהב"י שההדלקה בבית הכנסת היא משום האורחים, ניחא, אך לטעמא דהכל בו דהוא משום פרטום הנס, וכן לטעמא דהריב"ש דהוא משום דאין אנו מקיימים את המצוה כתיקנה דאין אנו יכולים להדליק בחוץ, קשה כנ"ל [נפרט עינין בורע אמת שם דאזיל בש"י הריב"ש], והוסף הגר"ש"א דמהא דהמשנ"ב העתיק רק את החלק השני של דבריו (לגבי מי שהדליק בביהכ"נס לפני שהדליק בביתו) משמע דלא ס"ל כוותיה בזה (פניני חנוכה עמוד קכו). וכן כתב בכף החיים (סקנ"ה) בשם הבן איש חי שלא יברך כיון שכבר בירכו הוא וכל הקהל בביתם. ובחוט שני (חנוכה עמוד סד) כתב דנראה הדורע אמת כתב את דבריו כשנהגו שכל היחידים היו מדליקים לאחר תפלת ערבית, ונמצא שההדלקה בביהכ"נס היתה מצוה חדשה לכלל הציבור, ולכן כתב דגם באופן דאירע דכבר הדליק בעצמו, מ"מ יברך שהחינו בשביל הציבור, אבל אם כל הציבור כבר הדליק ובירך אין מקום לברך שוב שהחינו. אמנם בספר שלמי תודה (סימן כו אות א) כתב דכן היה מעשה אצל התוראי' הדליקו בבית ובירכו שהחינו, ואח"כ הדליקו בביהכ"נס ובירכו שוב. קטו. בשו"ת זרע אמת כתב וז"ל: מ"מ לגבי שהחינו נראה לכאורה דיצא בשל בית הכנסת, דהא קו"ל בעלמא זמן אומרו אפילו בשוק, וכיון דאמרו פעם אחת תו לא צריך, ותדע דהא קיימא לן (שו"ע סימן תרעו סעיף ג) במי שאינו מדליק ואין מדליקים עליו מברך על הראי' שעשה ניסים, ובליל ראשון מברך ג"כ זמן, ואם בא אח"כ להדליק כליל שני או שלישי אינו מברך זמן וכו' והאי שביריך זמן בבית הכנסת נראה דלא גרע ממי שבירך זמן על הראי' וכו' ע"ש. והנה הא דכתב דלא גרע מבירך זמן בשוק דיצא, עיין בשער הצינן סקנ"ג שהסתפק אם בתוכה מברכים זמן על עצם היר"ט, ולהלכה נשאר בזה בצ"ע (ועיין שם מה שכתבנו בזה). ועיין בשו"ת אגרות משה שהוסיף להקשות דאפילו אם נימא שנתקן זמן גם בשביל היום,

הַלְבוּת הַנְּהָה סִמּוֹן תַּרְעָה

ק.מ. בָּאֵר הַגּוֹזֵה

* וַיֵּשׁ נוֹהֲגִין לְהַדְרִיק בְּעָרֵב שֶׁבֶת (יג) וַיִּבֶן (מז) קִדְמָה מְנַחֵה (כל בו פ"ו מה' ואבן הרוהט), (מזח) וְאֵם רֹוֹעִים לְמַהֵר לְהַתְּפַלֵּל
 לְאַחַר שֶׁבֶר הַשְּׁלִיחַ צְבֹוֹר הַדְרִיק אַחַד מִקֵּן, (מט) יִכְבֵּל (גי) וַיִּגַּל הַשֶּׁמֶשׁ לְהַדְרִיק הַנְּשָׂאִים וְהַשְּׁלִיחַ צְבֹוֹר יִתְפַּלֵּל
 (מהר"ל (מנחם ע"י): ח (ג) הַצָּר * שֵׁשׁ לוֹ שְׁנֵי פְתָחִים מִשְׁנֵי רִוְחוֹת, צְרִיד לְהַדְרִיק בְּשִׁמְיָהוּ, (נא) * מַפְנֵי
 (יל) וַיֵּד הַחֶשֶׁד, וְאֵם שְׁנֵי הַפְּתָחִים (נב) בְּרוּחַ אַחַד (נג) וְהָם בְּכִית אַחַד) (כל בו ע"ט) דִּי לוֹ בָּאֵחַד מֵהֶם.
 חשיד, הַחֶס שְׁאֵר דִּבְרוֹן דְּאִי לֹא מְפַלֵּי הַר לִיה פּוֹרַק עַל מַלְכֵת שֶׁשִּׁים לֹא אִתִּי לְמַחְשֵׁינָהּ, אִי נָמִי שְׁאֵרִי הַכָּא דְּאִיתִי בֵּיה הַסְּפֵר מִמּוֹן אִתִּי לְמַחְשֵׁינָהּ יִסְפִּי. בֵּית יוֹסֵף (ר"ה ע"ה).

בָּאֵר הַיֵּטֵב

(יג) קִדְמָה מְנַחֵה, וְכֵן קַבֵּל רִש"ל (שם) וּבְדַרְבֵּי מִשֶּׁה (א"ח ח) קַבֵּל, וְאֵין אֲנִי נִדְרִין כֵּן הַתְּפִלָּה
 כֵּן אֵלֶּם מְדַלְקִין בֵּין מְנַחֵה לְמַעֲרִיב, וְנִרְאֶה לָּהּ, דָּאֵם הוּא מְסַדֵּם לְחִשְׁבָּה טַרְסָם
 שְׂבִיבוּא מִנְּהָן לְבִית הַכְּנֶסֶת יִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, וְנִרְאֶה וְנִדְרִיק מִיָּד דְּמַקְל מְקוֹם אִיקָא פְּרוֹסוּמִי
 נִסְתָּא כְּשִׁבְיָאִים אַחַר כֵּן לְבִית הַכְּנֶסֶת, מִגַּן אַבְרָהָם. עַן שֶׁם. וְעַן בְּתַשְׁבּוּת
 שִׁבְיָה יִקְבַּל חֵלֶק בִּי סִמּוֹן מ"א: (יג) הַשֶּׁמֶשׁ נִכְבֵּוּ, אִכְל בְּכִיתוּ צְרִיד הוּא לְהַדְרִיק
 בְּלִבּוֹ. (י"ח) אִכְל רִש"ל בְּתַשְׁבּוּת (שם) קַבֵּל שְׁבֹוֹ בְּכִיתוּ רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְכֵן
 נִרְאֶה לִי, שֶׁן מְעִינֵי בְּיוֹאֵם פֶּרָק ג' (כ"א) קִרְדוּ וַיִּמְרַק אַחַר עַל יְדֵי וְכֵי, עַן שֶׁם, וְעַן
 בְּחִלּוֹן פֶּרָק ב' (ש"ט): ח (ז) הַחֶשֶׁד. עַן שֶׁמֶשׁ הַשֶּׁמֶשׁ לְמַחְשֵׁינָהּ אַבְרָהָם (י"ח ע"ג) וּבְתַשְׁבּוּת
 הַשֶּׁנֶה בְּאוֹתָהּ מְנוּחָה, אִי יִסְתַּיֵּם בְּשֶׁבֶת קִדְמָה וְלֹא יִדְרִיק בְּאוֹתָהּ לְרוּחַ, דָּאֵם הַר פְּרוֹסוּמִי נִסְתָּא, כְּמוֹ שְׂכַחְתּוֹ (לְכַבּוּשׁ י"ח חֲמַס ס"א) לְעַנְּן שֶׁנִּפְתְּסִימִין לְחַקֵּעַ עָרֵבֵב רֵאשׁ הַשֶּׁנֶה קִדְמָה לְמַחְשֵׁי
 בֵּין תְּקִיעוֹת דְּאוֹרִימָא לְדִבְרוּן, וְהוּא הַרְיִן לְעַנְּן פְּרוֹסוּמִי נִסְתָּא וְדִבְרוּן, עַן שֶׁם. וְלַעֲשׂוֹת דְּעִמִּי צְרִיד עֵינִי אֵם לְכַבֵּל בְּשִׁבְלֵי זֶה הַתְּקִיעָה שְׁוֵהֲגִין מִרְיִי הַתְּקִיעָה לְכַבּוֹר שְׂבִיבָה וְהַחֲסִי וְזוֹ
 בְּכִית הַכְּנֶסֶת, בְּשִׁבְלֵי שְׁמֵיהָ שְׂבִיבָה מְנַחֵה שְׂאֵתָהּ וְהַר פְּרוֹסוּמִי נִסְתָּא, וְאֵין זֶה הוּמָה לְמַחְשֵׁינָהּ (י"ח ע"ג) וְיִתְרֵי נִרְאֶה שְׂדִילִיק אִתֵּהּ שְׂבִיבוֹת קִדְמָה נְרוּת שְׂבִיבוֹת שְׂבִיבָה שְׂבִיבָה נְרוּת שֶׁל פִּית
 הַתְּפִלָּה, וְכַשְׂדִּילִיק עֵמֶה שְׂמֵן זֶה אִיקָא פְּרוֹסוּמִי נִסְתָּא, וְאֵף עַל גַּב רֵגֵב שְׂבִיבָה אַמְרוּן י"ח ע"ג) דְּשִׁקְן זֶה זֶה מִן הַמְּסַחֵר, מִלֵּךְ מְקוֹם אִין אִפְרָדִיא בְּל כֵּן מְקוֹם אִין לְדִילִיק קָלִל,
 וַיִּמְכַּל שְׂמֵן אֵם לְדִילִיק בְּשִׁבּוֹת קִדְמָה נְרוּת שְׂעֵנָה שְׂלֻדְעָתָה הַיּוֹם (שם ס"ג) וְכֵן שְׂעֵנָה וְדִבְרוּן הַר כְּשֶׁמֶן זֶה שְׂבִיבָה אוֹרִין לְעִיל, (הַמְּבַאֵר סִמּוֹן ט"ד) עַן שֶׁם. וְעַן שֶׁל שְׂבִיבוֹת יִקְבַּל מִן שְׂבִיבָה
 לְיִשְׁבֵּשׁ קִשְׁתָּה גִיסָה בְּעַל אֲלֵהָהּ וּזְמַא (ס"ק"ה) עַל הַחֲסוּפִים שְׂבִיבָה דָּף כ"א וְעַבִּיב רִיחַ מִתּוֹךְ מִן הַמְּדַרְקֵי מִרְיִי וְנִרְאֶה לִי, שֶׁן מְעִינֵי בְּיוֹאֵם פֶּרָק ג' (כ"א) קִרְדוּ וַיִּמְרַק אַחַר עַל יְדֵי וְכֵי, עַן שֶׁם, וְעַן
 הַשֶּׁמֶשׁ לְכַבֵּשׁ, וְכַבֵּל דְּבַעַל נֶפֶשׁ יִחוּשׁ, כֵּן שְׂוֵהָה וְזִנְהָ לְהַיּוֹת, עַן שֶׁמֶשׁ הַשֶּׁמֶשׁ אִתִּי בְּרוּן לְעַן מְצוּת יִתְיָה לְעִיל מְכַשְׂמָא, עַן שֶׁם. וְהַיּוֹתָהּ מְחוּבֵי פְּרָקָה (י"ח ע"ג) ח (ז) הַחֶשֶׁד. וְעַן בָּאֵר
 הַיֵּטֵב, וְעַן הַסְּפֵר (הַי"ח) רַב מְשִׁלֵּם בְּסוּף סִמּוֹן ב' הַגּוֹזֵה חֶסֶם צְבִי וְיָל (בְּכִוִּיִּת חֶסֶם צְבִי תַּחְסוּסִין ט' ס' א"ח ז') לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רִש"ל (שְׂבִיבָה כ"ג ד"ה כְּבִי מְחוּבֵי רַחוּמִים) שְׂבִיבָה, אַחַד בְּצִפּוֹן וְאַחַד בְּמַנְדִּין.

מִשְׁנֵה בְּרוּחָה

לְהַדְרִיק בְּכָל יוֹם בְּצֵאת הַסּוּכִּים, בְּכִית הַכְּנֶסֶת נוֹתְגִים אַחַר מְנַחֵה
 בְּשַׁעֲהַ שְׁהַעֲלֵם מְקַבְּצִים, וְגַם דְּלֹאֵר מַעֲרִיב אֵין נִכּוֹן לְעַכֵּב הַעוֹלָם
 לְזוֹה, דְּצְרִיד כֵּל אַחַד לְמַהֵר לִילָף לְבִיתוֹ וְלַהֲדִיק נַר הַנְּזֶה:
 (מז) קִדְמָה מְנַחֵה, וְכֵן קַבֵּל רִש"ל (בְּכִוִּיִּת י"ח פ"ה), אִכְל בְּדַרְבֵּי מִשֶּׁה
 אִי (ח) קַבֵּל שְׁאֵין אֲנִי נוֹהֲגִין כֵּן, אֲלֵא אֵף עָרֵב בְּשֶׁבֶת מְדַלְקִין
 בְּכִית הַכְּנֶסֶת בֵּין מְנַחֵה לְמַעֲרִיב בְּשַׁעֲהַ שְׁהַעֲלֵם מְתַחֲלִילִין לְהַתְּקַבֵּל
 וְאִיקָא פְּרוֹסוּמִי נִסְתָּא, אֲכֹן אֵם הַעוֹלָם מְתַאֲמְרוּן לְבֹאוֹ טַרְסָם שְׂבִיבוֹא
 מִנְּהָן לְבִית הַכְּנֶסֶת יִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, לֹא יִמְיָוִן כֵּלֵל אֲלֵא בְּרַחֵן וְנִדְרִיק
 מִיָּד אֲפִילוֹ קִדְמָה מְנַחֵה, דְּמַקְל מְקוֹם (מ) אִיקָא פְּרוֹסוּמִי נִסְתָּא כְּשִׁבְיָאִים
 אַחַר כֵּן לְבִית הַכְּנֶסֶת וְרוֹאִים הַנְּרוֹת, וְלַעֲנִין יְחִיד, עַן לִקְשֵׁן פְּסוּן
 סִמּוֹן תַּרְע"ט בְּמִשְׁנֵה בְּרוּחָה (ס"ג ע"ב): ח (ט) וְאֵם רֹוֹעִים לְמַהֵר וְכֵי.
 וְנִדְרָא בְּאִפְסֵי זֶה, (י"ח) מַבֵּל בְּיָאֵר אֲחֵי שְׂמֵן יִתְרֵי שְׂגִימָר בְּעִמְצוֹ
 הַמְּנַחֵה שְׁהַתְּחִיל בָּהּ: (א) (א) וְיִכְבֵּל הַשֶּׁמֶשׁ וְכו', עַל הַתְּבַרְכָּה חַל עַל
 הַקָּדֵם שְׁהַתְּחִיל בָּהּ הַעֲשֵׂר, וְתִשְׂאֵר אֵינִן אֲלֵא הַדּוּר מְצוּהָ בְּעִלְמָא.
 (ט) וְהוּא הַרְיִן בְּכִיתוֹ כְּשֶׁמְזַדְּמֵן לוֹ אֵינְהָ דְּכַר נְחוּז לְאַחַר שְׁהַדְרִיק
 אַחַד מֵהֶן, יִכְבֵּל אַחַר הַלְשִׁים בְּשִׁבְלוֹ אֵת שְׂאֵר הַנְּרוֹת:
 ח (ג) הַצָּר שֵׁשׁ לֹ שְׁנֵי פְתָחִים. וְהוּא הַרְיִן (ז) בֵּית: (נא) מַפְנֵי
 הַחֶשֶׁד. שְׂאִימָוֵה בְּנִי עִירוֹ מְדֵלָא אֲדִילִיק בְּהָא בְּאַחְרַת נָמִי לֹא
 אֲחִילֵי, וְעַל כֵּן אֲפִילוֹ כֵּל בְּחַמִּים שְׂבִיבוֹ שֶׁדֶּךְ לְאֵדָם אַחַד, אֵף שְׂאֵין
 לוֹ שֶׁם בְּחָצֵר רַק בֵּית אַחַד, צְרִיד לְהַדְרִיק בְּשִׁמְיָהוּ הַפְּתָחִים:
 (נב) בְּרוּחַ אַחַד וְכו', הַשֶּׁעִם, דְּהָא חֲזוֹ לִיה שְׁהַדְרִיק בְּאַחַד, וְמַה
 שְׂלֵא הַדְרִיק בְּשֵׁנִי (נח) דְּרַעוּ אֲנִישֵׁי עִירוֹ שְׂמַבְּסִים הוּא בֵּית אַחַד וְשֵׁנִי
 הַפְּתָחִים שְׂכִיבִים לְאֵדָם אַחַד וְדִי לְהַדְרִיק בְּמְקוֹם אַחַד: (נג) וְהֵם

פְּרוֹסוֹם הַנֶּס גְּדוּלָה מְזוּהָ. וְגַם בְּמַהְרִי"ל (שם) אִיתָא בְּהַדְרָא שְׁהַדְרִיק שְׂמֵשׁ הַעֲרֵב כְּעֵרֵב
 (בְּכִוִּיִּת י"ח פ"ה) שְׂכֵלֵם דְּנִשְׁמַת שְׂדִילִיקוֹ קִדְמָה מְנַחֵה וְלֹא אִישְׁמֵיט אַחַד מֵהֶם לוֹמַר
 בְּרַבָּה זֶהוּ דִּסְמָה, דָּאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לְפָרֵשׁ דְּבִאִפְסֵי זֶה דְּוָקָא בְּלִי בְּרַבָּה. וְעַל כֵּן נִרְאֶה לַעֲשׂוֹת דְּעִמִּי הַתְּפִלָּה בְּבְרַבָּה יֵשׁ לוֹ עַל מִי לְסַמְּוֵה, וְכֵן הַעֲמִיחַ הַחֲזִי אֵדָם (כֵּלֵל קַמִּי
 פ"ח) הַצְרִיד לְהַדְרִיק בְּבְרַבָּה, וְאֵם בְּנָקֵל לוֹ לְתַשְׂבִּי מִנְּהָן בְּשֶׁבֶת בְּרַבָּה מַה טוֹב:

ח * שֵׁשׁ לֹ שְׁנֵי פְתָחִים מִשְׁנֵי רִוְחוֹת, הֵינֵן אַחַת בְּצִפּוֹן וְאַחַת בְּמַנְדִּין כֵּן קַבֵּל (שְׂבִיבָה כ"ג ד"ה כְּבִי מְחוּבֵי רַחוּמִים) וְנִשְׁעוּת גְּנוּדָרָךְ לִפְנֵי פְתָחֵי עוֹלָם (ס"ק ח') שְׂבִיבָה

שְׂעֵר הַיִּזְיוֹן

(מ) מִגַּן אַבְרָהָם (ס"ק"ה), וּבְדַרְבֵּי רִוְחָה הוּא הַרְיִן בְּחֵל אֲפִילוֹ אֵין מִנְּהָן (בְּשִׁמְיָהוּ) וְכַשְׂבִּיבוֹת
 וְכַשְׂבִּיבוֹת (אחַר מְנַחֵה, יִכְבֵּל לְכַרְךָ. וְעַן בְּכִוִּיִּת לְבִית אַחַד (י"ח ע"ג) וְכֵן מְבַרְכֵי מַהְרִי"ל (ס"ח ע"ג)
 (ס"ג ע"ב): ח (ז) רִש"ל (בְּכִוִּיִּת י"ח פ"ה) מִגַּן אַבְרָהָם (ס"ק א"ח) וְכֵן מְבַרְכֵי מַהְרִי"ל (ס"ח ע"ג)
 דָּלָא כְּלַבּוֹשׁ (ס"ח): ח (ז) קַבֵּלוֹ (ס"ח) וְעַל דָּאֵף שְׂדִילִיקוֹ בְּרוּיָא אִמַּת מִפְּלַ מְקוֹם
 דִּין הַמְּחַבֵּר שְׁהַתְּחִיל לְשׂוֹן הַמְּבַרְכָּא (שְׂבִיבָה כ"ג) מְשִׁשׁ יִצְרָר שֵׁשׁ לוֹ וְכֵי אִתִּי
 כְּפַשְׂתִּין, הוּוּא גְּזוּלִי לְשׂוֹן בְּעִינֵי ה' וְדַקְסַת שֶׁם דָּאֵם יֵשׁ חֲצֵר לִפְנֵי הַבֵּית

ניבוי נרות בבית הכנסת לפני חצי שעה

נחלקו הפוסקים אי כשגומרים להתפלל ערבית ורוצים לילך מבית הכנסת קודם שדלקו הנרות חצי שעה, מותר לכבות הנרות, ועיין בהערה ק"י

זמן הדלקה בבית הכנסת בערב שבת

[משנ"ב סקמ"ז] ויש נוהגין להדליק בערב שבת קודם מנחה. וכן כתב רש"י. אבל בדרבנן משה כתב שאין אנו נוהגין בו, אלא אף בערב שבת מדליקין בבית הכנסת בין מנחה למערב בשעה שהעולם מתחילין להתקבץ ואיכא פרסומי נפא, אכן אם העולם מתאחרין לבוא וטרם שיבוא מנין לבית הכנסת יתקדש היום, לא ימתין קצת אלא יברך וידליק מיד אפילו קודם מנחה, דמכל מקום איכא פרסומי נפא בשפאים אחר כך לבית הכנסת ורואים הנרות.

בביאור הלכה (ר"ה ויש) כתב מקורו במגן אברהם, אולם במור וקציעה חולק, ודעתו דכיון שמה שמדליקים בבית הכנסת הוא כדי לפרסם הנס במקהלות, ק"י בעינן דוקא שיהיה עשרה בשעת הדלקה, ואם השעה דחוקה אין לבטל ההדלקה אלא ידליק בלא ברכה. ק"ט אולם הביאור הלכה ביאר דס"ל להמגן אברהם דפרסומי ניסא דחנוכה אינו תלוי דוקא בשעת ההדלקה, אלא על עצם ההדלקה, ויתפרסם הנס ברבים כשיבואו אחר כך כל הקהל בבית הכנסת ויראו נרות המנורה דלוקין, ולכן אף כשאין שם עשרה ידליק בברכה, ק"י אולם אם בנקל יש להשיג מנין בשעת ברכה מה טוב.

[משנ"ב שם] וְעֵינֵינוּ יְהִי, עֵינֵי קְלָמֵן כְּפֹסֵף סִימֵן תְּרַעַט בְּמִשְׁנֵה גְרוּדָה (סק"ב).

במשנ"ב שם כתב לענין יחיד המדליק נרות חנוכה בערב שבת, שנטון לכתחילה שיתפלל מנחה תחילה ואחר כך ידליק. קכ"א

הדליק נר אחד אם יוכל להשלים השאר ע"י אחר

[משנ"ב סקמ"ט] ואם רוצים למהר להתפלל לאחר שבוירך השליח ציבור ק"ב והדליק אחד מהן, יוכל השמש להדליק הנשארים והשליח ציבור יתפלל. וְהַבְרָכָה הֵלַל עַל הַאֶחָד שֶׁהִדְלִיק הָיָא הַעֲקָר, וְהַשָּׂאָר אֵינֵן אֵלָּא הַדּוֹר מִיְמֵהוּ בְּעֶלְמָא. וְהוּא הָדִין בְּבִיתוֹ בְּשִׁמְדוֹ מִן אֵיזָה דְבָר נְהוּן לְאַחַר שֶׁהִדְלִיק אֶחָד מֵהֶן, יוֹכֵל אַחַר הַשְּׂמִינִי בְּשִׁבְעֵיזָא אֶת שְׂאָרֵי הַנְּרוֹת.

בשער הציון (סקנ"ו) כתב מקורו במהרש"ל ומג"א ושכן משמע מהגר"א, ודלא כהלבוש. קכ"ג

ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תלב (סק"ח) לגבי בדיקת חמץ דאמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו, אם סגי לעשות רק מקצת המצוה.

בהדלקה מפני החשד סגי בנר אחד

[משנ"ב סקנ"א] חצר שיש לו שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשניהן מפני החשד. קכ"ד שְׂאִימְרוּ בְּנֵי עִירוֹ מִדְּלָא אֲדִלִיק בְּהָא בְּאַחֶרֶת נְמוּ לֹא אֲדִלִיק.

חצר שיש לה שני פתחים משני רוחות, ומדליק בשניהם מפני החשד, סגי להדליק בפתח השני נר אחד בלבד, ואינו צריך להדליק כדין מהדרין. קכ"ה

יש אומרים ק"ו דכל הדין של הדלקה מפני החשד הוא רק באופן שהפתחים מבי רוחות הם שנים, אבל אם ברוח אחד שכיחי רבים וברוח השני לא שכיחי רבים, צריך להדליק רק ברוח דשכיחי שם רבים.

שהרי בשליחותם הם מדליקים, אבל כשאחד מדליק בשביל עצמו צריך הוא להדליק כולם לבדו. והמג"א הביא ראייה שגם בביתו יכול אתר להשלים בשבילו את שאר הנרות, מהא דאמרינן ביומא (לא ע"כ) בתמיד של שחר של יום המפורים שכל עבודות היום היה צריך להיות על ידי כהן גדול, והיה כהן גדול צריך לשחוט התמיד וגם לקבל הדם מיד, לכן לא היה אפשר לכהן גדול שייגמור השחיטה, ולכן תנן קרצו ומרק אחר על ידו, והיינו גמר כהן אחר את השחיטה, מדוברין צריך לשחוט שני סימנים, כיאן אע"ג דכל עבודות היום בכהן גדול, מ"מ מותר לאחר לגמור השחיטה, לכן דיעקר עבודה היה על ידי כהן גדול, והוא הדין הכא כיון דיעקר המצוה הוא נר אחד, והשאר אינו אלא מצוות מהדרין, רשאי אחר להשלים. אולם באליה רבה כתב לדחות דשאני התם דאי אפשר בענין אחר. ועיין בשערי תשובה (סקנ"ה) שהביא ממור וקציעה שהסכים להלבוש, דבעל קשה עליו לעצמו אחר שרצה להיות מן המהדרין, אינו בודק שיהא עול מצוה נפש תלויה כמשאוי, ונראה כאילו מצוות בזווית עליו. אולם עיין במור וקציעה שם שכתב דכל זה היכא שהמברך נחין לדבר הרישות אבל אם בהול לדבר מצוה עוברת או מצוה דרבים אפילו דרבנן, כגון תפלה, ודאי לא אתיא מצוה שאינה אלא למהדרין, ודחיא מצוה גמורה, דאפילו לא היה יוצא ידי חובת המהדרין כלל ע"י שליח, אפ"ה שפיר עביד לבטולי הא מקמי הא, וכש"כ דהא מצי דקיימו ע"י שליח דפשיטא דשליח מוציא כדבעד, ואפילו בעיקר מצוות נר חנוכה. קכ"ד שצריך אדם לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר לב, כה) והייתם נקיים מה' וישראל (שקלים פ"ג, מ"ב). (עיין ט"ז קט"ט). קכ"ה. הליכות שלמה (פ"ג אורחות ה' טח הערה 52). וכן דעת הגר"יז מבריסק (הובא בוטור לדוד מנהג ותיקן סימן ל אות ל). אולם דעת הגר"ח קנייבסקי (ספר אור ישראל, חנוכה, פכ"ג הערה 933) דצריך להדליק כמנין הימים. ובשו"ת משנת יוסף (ח"ה סימן ק"ד) הוסיף סברא בזה הדיוט דכולם נוהגין להדליק כמהדרין מן המהדרין, והואה נר א' יאמר שאין זה נר חנוכה ושוב איכא חשדא. קכ"ו. הגהות חממת שלמה (סימן תרע"א ט"ו עיף ח).

ק"ו. עיין משנ"ב סימן תרעה (סק"ו) בשם המג"א דאפילו בנרות שמדליקים בבית הכנסת ג"כ נכון לזיהר לכתחילה שלא לטלטל ממקומן עד שיעור חצי שעה. ועיין במשנ"ב סימן תרע"ג (סק"ב) בשם הפמ"ג (א"א סימן תרעה סק"ב) דגם בנרות בית הכנסת אין להשתמש לאורה ואסור להתפלל מעריב אצלם כל זמן שלא דלקו חצי שעה. ועוד עיין במג"א סימן עתר (סק"ב) דהנרות דלקו בבית הכנסת עד חצות הלילה. אולם עיין בשו"ת מלמד להועיל (ח"א סימן קכ"א) דכל זה כשעדיין נשאר קהל בבית הכנסת, אבל כשכולם הולכים לביתם דתו ליכא פרסום הנס, ומותר לכבותו. אמנם בספר פניני חנוכה (עמוד קכ"ה) כתב בשם הגריש"א דאף אם כולם הולכים לביתם אין לכבותו. ועיין בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סימן קנ"ו) ובתשובות והנהגות (ח"ב סימן שפ"ב אות ט) דאין כדאי לכבותו מחמת אידך שעמים שכתבו הפוסקים דמדליקים בבית הכנסת כדי להוציא אורחיהם או משום זכר למקדש, אבל אם יש חשש משום גזירה או דליקה מותר לכבותו. קי"ח. ועיין מה שכתבנו בזה בשו"ע סיף ז. קי"ט. וכך הורה הגרש"א (שלמי מועד עמוד רל"ה). קכ"ב. אולם גם המג"א והמשנ"ב מודים דאם גם אח"כ לא יבואו עשרה לבית הכנסת, לא ידליק בברכה. ועיין בשער הציון (סקנ"ד) דלדברי המג"א הוא הדין בחול אפילו אין מנין כשמדליק אחר מנחה, כול לברך. וכונתו אם יבואו אח"כ מנין עשרה למערבי. קכ"א. ובשער הציון שם (סק"ו) פירש הטעם שצוהו דבלא"ה נראה קצת כחזו"ל דסתר, דהא מתינו שמדליק בעוד היום גדול על כרחך טומך על הקולא דמפלג המנחה ולמעלה נוכל להשוותו כמו לילה, ואם כן אין יתפלל אחר כך מנחה. אולם מטיק השער הציון דכל זה דוקא בדאפשר ליה, וגם דבאמת לא ישיך לומר נדראה כחתי דסתר! אלא אם מדליק הרבה קודם שקיעה. ועיין שם מה שכתבנו בזה. קכ"ב. מבוואר דהשליח ציבור משה דבלא"ה נראה קצת כחזו"ל דסתר, דהא מתינו במשנ"ב סקמ"ד לגבי אבל, וכן כתב מהרי"ל (מנהגים, הלכות חנוכה אות ד). ובאשל אברהם (בושטאטש סימן תרע"ג סק"א) כתב דנוהגים שהאורח מדליק כדי שיצא ידי חובתו. קכ"ג. בלבוב (ח"ה) כתב דדוקא בהדלקת בית הכנסת מותר להשמש לגמור הדלקת השי"ץ, דשניהם עושין מצוה אחת בשליחות הציבור, וכן משנה בבר"ה ע"פ משנה אחרונה הדוס"מ מותר אצרות התורה, עמוד 906

הַלְבוּת הַנְּהָה סִמְּן תִּרְעָה

ק.מ. גָּאָר הַגּוֹדָה

* וַיֵּשׁ נוֹהֲגִין לְהַדְלִיק בְּעֶרֶב שֶׁבֶת (י) וַיֹּבֵן (מז) קֶדֶם מִנְחָה (כל בו (טז) וְאוֹבְדוֹהָ), (מזח) וְאֵם רוֹגִים לְמַהֵר לְהַתְּפַלֵּל
 לְאַחַר שֶׁבֶר הַשְּׁלִיחַ צְבֹר הַדְלִיק אֶחָד מִמֶּן, (מט) וַיִּכַּל (יג) וַיִּגַּן הַשֶּׁמֶשׁ לְהַדְלִיק הַנְּשָׂאִים וְהַשְּׁלִיחַ צְבֹר יִתְּפַלֵּל
 (מַהֲרִי"ל מַנְהִיטִים): ח (ג) הַצֵּר * שֵׁשׁ לוֹ שְׁנֵי פִתְחִים מִשְׁנֵי רִחוּת, צִרְיָה לְהַדְלִיק בְּשַׁמְתִּיקוֹ, (נא) * מִפְּנֵי
 (יז) וַיֵּדן הַחֲשָׁד, וְאֵם שְׁנֵי הַפִּתְחִים (נב) בְּרוּחַ אֶחָד (נג) (וְהָם בְּכִית אֶחָד) (כל בו (סג)) דִּי לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶם.
 חֲשָׁד, הֵמָּה שְׂאֵי דְבִינֵן דְּאִי לֹא מְפָלֵי הֵוֵי לִיה פּוֹרַק עַל מַלְכָּה שֶׁשִּׁים לֹא אִמֵּי לְמַחְשָׁדֵיהּ, אִי נָמִי שְׂאֵי תֵּכָא דְאִתֵּי בֵּיה הַסְפֵּר מְכוּון אִמֵּי לְמַחְשָׁדֵיהּ סָפִי. וַיֵּדן יוֹרֵי (וּרֵי אַחֲרָי).

בָּאָר הַיֵּטֵב

(יג) קֶדֶם מִנְחָה, וְכֵן קָבַח רִשׁ"ל (שם) וְדַרְבָּרֵי מֵשֶׁה (אח ח) מֵהָ, בְּמִן אֲנִי וַיְהִינֵן
 כֵּן אֵלֵּא מְדַלְקִין בֵּין מִנְחָה לְמַעֲרִיב, וְנִרְאָה לֵה, דָּאֵם הוּא קָבַח לְחִשְׁבָּה וְטַרְס
 שִׁבְוֹא מִנְּוֹן הַנְּקֵטָה יִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, וְיִדְלִיק מִיָּד דְּמָלַל מְקוּם אִיקָא פְּרוּסְמִי
 נִיטָא קְשָׁבָאִים אַחַר כֶּף לְבִית הַנְּקֵטָה, מִגֵּן אַבְרָהָם (שם) עֵינֵן בְּתַשְׁבּוּת
 שִׁבְוֹא יִעֲבֹב חֶלֶק ב' סִמְּן מ"א: (יג) הַשֶּׁמֶשׁ וְכוּ'. אֵבֶל בְּכִיתוֹ צִרְיָה הוּא לְהַדְלִיק
 בְּלֵבֹשׁ (סח). אֵבֶל רִשׁ"ל בְּתַשְׁבּוּת (שם) קָבַח שֶׁבֶת בְּכִיתוֹ רִשְׁאֵי לַעֲלוֹת כֵּן, וְכֵן
 נִרְאָה לִי, שֶׁן מְעִינֵי בְּיוֹאֵם פְּרָק ג' (יא) קִרְדָּו וְמִקָּם אַחַר עַל יְדֵי וְכוּ', עֵינֵן שֶׁם, עֵינֵן
 בְּחִלוֹן פְּרָק ב' (סג): ח (ז) הַחֲשָׁד, עֵינֵן ט"ז (סג) וְגֵּן אַבְרָהָם (ס"ג) וּבְתַשְׁבּוּת
 הַשְּׁנָה בְּאוֹתָהּ מְגוּרָה, אִי יִסְתֵּיק בְּשֶׁבֶת קֹדֶם וְלֹא יִדְלִיק בְּאוֹתוֹן נְרוֹת, דְּאִו הֵוֵי הַפֵּר פְּרוּסְמִי נִיטָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מַכְבֹּשׁ י"ח תַּקְפָּא ס"א) לְעֵינֵן שֶׁפִּסְתִּיקִין וְחָקַע עֶרֶב רֹאשׁ הַשְּׁנָה קִדִּי לְהַסְתִּיק
 בֵּין תְּקִיעוֹת דְּאוֹרִיתָא לְדִרְבָּנֵן, וְהוּא הַדִּין לְעֵינֵן פְּרוּסְמִי נִיטָא וְדִבְּנֵן, עֵינֵן שֶׁם. וְלַעֲלוּתָא דְּעִמֵּי צִרְיָה עֵינֵן אֵם יֵשׁ לְכַסֵּל בְּשִׁבְלֵי זֶה הַתְּדַלְקָה שְׁוֵהֲגִין מְרִיר הַתְּדַלְקִיק לְכַבֵּד שֶׁבֶת בְּעִמּוּתָהּ זֶה
 בְּכִית הַנְּקֵטָה. בְּשִׁבְלֵי שַׁמְתָּה שְׁבֵתָה מִנְּחָה שְׂאֵמֵר זֶה פְּרוּסְמִי נִיטָא, וְאִין זֶה וְזִמְנָה לְתַקִּיעוֹת לֵבֵל כְּפֹאֵבִין, וְיִתְרֵי נִרְאָה שֶׁדְלִיק אִיהָ שְׁבִחוֹת קֹדֶם נְרוֹת שְׁטִיטִים בְּשָׂאֵר נְרוֹת שֶׁל בֵּית
 הַנְּקֵטָה, וּבְשִׁדְלִיק עֵמָּה שְׁמֵן וְאִי אִיקָא פְּרוּסְמִי נִיטָא, וְנָאֵךְ עַל גַּם לִבְנֵי שֶׁבֶת אֲמַרְיִין י"ח (לד) דְּשָׁמֵן זֵית זֶה מִן הַמַּחְסֵר, כִּי מְקוּם אִין אֶפְרָיִם כֵּל קָדֵם אֵם לְדִילִיק קָלָל,
 וַיִּפְלֵךְ שְׁמֵן אֵם לְדִילִיק בְּשִׁבוֹת קֹדֶם נְרוֹת עֲשֵׂההּ שְׁלֹדְתָה הַיּוֹם (שם) נְרוֹת עֲשֵׂההּ זֵית הֵוֵי קִסְמֵן זֵית שְׁבִירֵי אוֹרֵן לְלוּל, (מַבְכָּאֵר סִמְּן טו"ד), עֵינֵן שֶׁם. וְעֵינֵן שֶׁם בְּשִׁבוֹת יִעֲבֹב מֵהַ שְׁבֵת
 לְיִשְׁבֵּשׁ קִשְׁתֵּי גִיטֵי כְּפֵל אֲלֵהָהּ וְזִמְנָה (ס"ק) עַל הַחוֹסֶפֶת בְּשֶׁבֶת דָּף כ"א (ע"ב ר"ה מַחֲוֹת) מְדַרְבָּרֵי מִנֵּי מְדַרְבָּרֵי מִנֵּי שֵׁשׁ לוֹ שְׁמֵי פִיתָה, וְעֵינֵן שֶׁם: (יג) הַשֶּׁמֶשׁ, עֵינֵן אֵבֶל הַיֵּטֵב, וְעֵינֵן מְכוּון לְלֵהָהּ
 שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ לְכַבֵּשׁ, וְכַתֵּב דְּבַעַל נֶפֶשׁ יִחוּשׁ, כֵּינֵן שְׁוֵהָהּ וְזִמְנָה לְהוֹתֵי זֶה וְעִבְדֵי אִינוּ בְּרוּי לְעַל מְצוּת יִתְּנֵה לְעוֹלָם בְּמִשְׁכָּאֵיהּ, עֵינֵן שֶׁם. וְהוּא מְכוּון בְּרַבְּהָ (ס"ג) ח (ז) וַיֵּדן הַחֲשָׁד, עֵינֵן בְּאֵר
 הַיֵּטֵב, וְעֵינֵן דְּסָפֵר (הַיּוֹם) רַב מְשָׁלֵם כִּסְּוֹף סִמְּן ב' הַגָּאֹן חֲכָם צְבִי וְיָל (בְּכִוְרֵי חֲכָם צְבִי תַּחֲסוּתֵי ט' א ח) לְפִרְשׁ דְּבָרֵי רִשְׁאֵי (שֶׁבֶת כג, ד"ה כ"ב פְּסוּתֵי רַחוּמֵי) שְׁבֵתָה, אֶחָד בְּצִפּוֹן וְאֶחָד בְּמִנְדוּת,

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

לְהַדְלִיק כְּכֵל יוֹם בְּצֵאת הַיּוֹמָכִים, בְּכִית הַנְּקֵטָה נוֹהֲגִים אַחַר מִנְחָה
 בְּשֶׁעֵה שֶׁהַעוֹלָם מְקַבְּצִים, וְגַם דְּלֹאֲחַר מַעֲרִיב אִין נִכּוֹן לְעַכֵּב הַעוֹלָם
 לְזֶה, דְּצִרְיָה כֵּל אֶחָד לְמַהֵר לִילָף לְבִיתוֹ וְלְהַדְלִיק נֵר הַנְּזִכָּה:
 (מז) קֶדֶם מִנְחָה, וְכֵן קָבַח רִשׁ"ל (בְּכִוְרֵי ט' פה), אֵבֶל דַּרְבָּרֵי מֵשֶׁה
 ח (אח ח) קָבַח שְׂאִין אֲנִי נוֹהֲגִין כֵּן, אֵלֵּא אֶחָד עֶרֶב שֶׁבֶת מְדַלְקִין
 בְּכִית הַנְּקֵטָה בֵּין מִנְחָה לְמַעֲרִיב בְּשֶׁעֵה הַעוֹלָם מִתְחַלְלִין לְהַתְּקַבֵּל
 וַיִּאֲכָא פְּרוּסְמִי נָטָא, אֵכָּם אֵם הַעוֹלָם מִתְאַמְרֵין לְבֹאֵב וְטַרְס שִׁבְוֹא
 מִנְּוֹן לְבִית הַנְּקֵטָה יִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, לֹא יִמְחִין כֵּלֵל אֵלֵּא, בְּרַבֵּן וְיִדְלִיק
 מִיָּד אֲפֵלוֹ קֶדֶם מִנְחָה, דְּמָלַל מְקוּם (מ) אִיקָא פְּרוּסְמִי נָטָא קְשָׁבָאִים
 אַחַר כֶּף לְבִית הַנְּקֵטָה וְרוֹאִים הַנְּרוֹת, וְלַעֲלוּתָהּ יִחוּד, עֵינֵן לְקַפֵּן כְּסוּף
 סִמְּן תִּרְע"ט בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה (ס"ג): ח (ט) וְאֵם רוֹגִים לְמַהֵר וְכוּ'.
 וְדִוְקָא בְּאִפְסֵי זֶה, (יג) מֵשֶׁל בְּיֹאֵם הַכִּי טוֹב יִתְרֵי שִׁיגְמֵר בְּעִמּוֹ
 הַמְּנוּנָה שֶׁהַתְּחַלֵּל בָּהּ: (א) וַיִּכַּף הַשֶּׁמֶשׁ וְכוּ'. עַל הַבְּרַבְּהָ חֵל עַל
 הַקְּאֵד שֶׁהַתְּחַלֵּל הַיּוֹם הַעֲשֵׂר, וְתִשְׁאֵר אִינוּ אֵלֵּא הַדּוּר מְצוּהָ בְּעֵלְמָא.
 (ט) וְהוּא הַדִּין בְּכִיתוֹ כְּשֶׁמְזַדְּמֵן לוֹ אִינְהָ דְּכֵר נַחֲזִין לְאַחַר שֶׁהַדְלִיק
 אֶחָד מֵהֶן, וַיִּכַּל אַחַר הַלְשִׁלִים בְּשִׁבְלוֹ אֵת שְׂאֵר הַנְּרוֹת:
 ח (ג) הַצֵּר שֵׁשׁ לוֹ שְׁנֵי פִתְחִים, וְהוּא הַדִּין (ז) בֵּית: (נא) כְּפֹאֵב
 הַחֲשָׁד, שִׁיאֲמֹר בְּנֵי עִירוֹ מְדָלָא אֲדִילֵיק בְּהָא בְּאַחֲרֵת נָמִי לֹא
 אֲחִילֵיק, וְעַל כֵּן אֲפֵלוֹ כֵּל בְּתַמִּים שֶׁבְּחֲצָה שִׁדְךְ לְאֹדֶם אֶחָד, אֵם שְׂאִין
 לוֹ שֶׁם בְּחֲצֵר רַק בֵּית אֶחָד, צִרְיָה לְהַדְלִיק בְּשַׁמְתִּיק הַפִּתְחִים:
 (נב) בְּרוּחַ אֶחָד וְכוּ', הַשֶּׁעַם, דְּהָא חֲזוּ לִיה שֶׁהַדְלִיק בְּאֶחָד, וְמָה
 שְׁלֵא הַדְלִיק בְּשְׁנֵי (סג) וְדַעוֹ אֲנִישֵׁי עִירוֹ שֶׁמְכַפְּסִים הוּא בֵּית אֶחָד וְשְׁנֵי
 הַפִּתְחִים שֶׁכִּים לְאֹדֶם אֶחָד וְדִי לְהַדְלִיק בְּמְקוּם אֶחָד: (נג) וְהֵם

בְּשֶׁם יִנְעֵ אֶמֶת בְּכִוְרֵי חֵיא אִיחֵי ט' צו, אִין הַדְלִיק בְּעֵלְמָה כְּרוּסָנוּת בְּכִיתוֹ וְאַחַר כֶּן שֶׁבֵתָה
 בְּכִית הַנְּקֵטָה, וְבְרַבֵּן שֶׁחֲמִינֵי גַם כֵּן, וְאֵם הַדְלִיק קֹדֶם בְּכִוְרֵי הַנְּקֵטָה לֵב אֶחָד לְוִינֵר בְּכִיתוֹ
 בְּכִית שֶׁחֲמִינֵי, אֵם לֹא שְׁפֹדְלִיק לְהוֹצִיא גַם כֵּן אֶשְׁתוֹ וְכֵינֵי בֵּיתוֹ, עֵינֵן שֶׁם: (יב) קֶדֶם
 מִנְחָה, עֵינֵן לְעֵיל צִרְיָה ד' (ס"ח) וְסוּף ח' (ב"ש) שֶׁהָא שֶׁחֲמִינֵי בְּשֶׁם מְכוּון וְקִצְיָההּ וְחֹדְלֵל עַל זַה,
 אֵלֵּא כֵּינֵן אֶשְׁתוֹ פְּרוּסְמִי נָטָא צִרְיָה עֲשֵׂההּ עֲרַב שְׁבֵתָה שְׁבֵתָה, וְיִמְכָּל מְקוּם שֶׁשְׁבֵתָה
 דְּחִיקָה אִין לְכַסֵּל הַתְּדַלְקָה רַק יִדְלִיק בְּלֹא בְרַבְּה, עֵינֵן שֶׁם. וְמָה שֶׁבֵתָה (כ"א וי"ט) בְּשֶׁם
 שֶׁבֵתָה יִעֲבֹב חֶלֶק ב', עֵינֵן שֶׁם דְּמִבְכָּאֵר וְדִמְקוּסֵם שֶׁשׁ מִנְחָה לְמַדְלִיק כְּכֵל הַשְּׁנָה אֲבוּתָהּ
 מְגוּרָה דְּלִיקָא הַפֵּר, אֵם הַנְּרוֹת שֶׁל שְׁעֵנָה אֲדוּלִים שְׁוֹדְקִים עַל כֵּל פְּנִים עַל מְצוּת לְלֵהָהּ
 מְקַנְטֵה בְּכִית הַנְּקֵטָה, שְׁטִיטָא דְּהוּי הַיֵּטֵב טוֹבָא, אֵלֵּא אֲפֵלוֹ שֶׁפְּדִילִיוֹן שְׁמֵן זֵית וְכֵן כְּכֵל
 בְּשֶׁם יִנְעֵ אֶמֶת בְּכִוְרֵי חֵיא אִיחֵי ט' תַּקְפָּא ס"א) לְעֵינֵן שֶׁפִּסְתִּיקִין וְחָקַע עֶרֶב רֹאשׁ הַשְּׁנָה קִדִּי לְהַסְתִּיק
 בֵּין תְּקִיעוֹת דְּאוֹרִיתָא לְדִרְבָּנֵן, וְהוּא הַדִּין לְעֵינֵן פְּרוּסְמִי נִיטָא וְדִבְּנֵן, עֵינֵן שֶׁם. וְלַעֲלוּתָא דְּעִמֵּי צִרְיָה עֵינֵן אֵם יֵשׁ לְכַסֵּל בְּשִׁבְלֵי זֶה הַתְּדַלְקָה שְׁוֵהֲגִין מְרִיר הַתְּדַלְקִיק לְכַבֵּד שֶׁבֶת בְּעִמּוּתָהּ זֶה
 בְּכִית הַנְּקֵטָה. בְּשִׁבְלֵי שַׁמְתָּה שְׁבֵתָה מִנְּחָה שְׂאֵמֵר זֶה פְּרוּסְמִי נִיטָא, וְאִין זֶה וְזִמְנָה לְתַקִּיעוֹת לְבֵיל כְּפֹאֵבִין, וְיִתְרֵי נִרְאָה שֶׁדְלִיק אִיהָ שְׁבִחוֹת קֹדֶם נְרוֹת שְׁטִיטִים בְּשָׂאֵר נְרוֹת שֶׁל בֵּית
 הַנְּקֵטָה, וּבְשִׁדְלִיק עֵמָּה שְׁמֵן וְאִי אִיקָא פְּרוּסְמִי נִיטָא, וְנָאֵךְ עַל גַּם לִבְנֵי שֶׁבֶת אֲמַרְיִין י"ח (לד) דְּשָׁמֵן זֵית זֶה מִן הַמַּחְסֵר, כִּי מְקוּם אִין אֶפְרָיִם כֵּל קָדֵם אֵם לְדִילִיק קָלָל,
 וַיִּפְלֵךְ שְׁמֵן אֵם לְדִילִיק בְּשִׁבוֹת קֹדֶם נְרוֹת עֲשֵׂההּ שְׁלֹדְתָה הַיּוֹם (שם) נְרוֹת עֲשֵׂההּ זֵית שְׁבִירֵי אוֹרֵן לְלוּל, (מַבְכָּאֵר סִמְּן טו"ד), עֵינֵן שֶׁם. וְעֵינֵן שֶׁם בְּשִׁבוֹת יִעֲבֹב מֵהַ שְׁבֵת
 לְיִשְׁבֵּשׁ קִשְׁתֵּי גִיטֵי כְּפֵל אֲלֵהָהּ וְזִמְנָה (ס"ק) עַל הַחוֹסֶפֶת בְּשֶׁבֶת דָּף כ"א (ע"ב ר"ה מַחֲוֹת) מְדַרְבָּרֵי מִנֵּי מְדַרְבָּרֵי מִנֵּי שֵׁשׁ לוֹ שְׁמֵי פִיתָה, וְעֵינֵן שֶׁם: (יג) הַשֶּׁמֶשׁ, עֵינֵן אֵבֶל הַיֵּטֵב, וְעֵינֵן מְכוּון לְלֵהָהּ
 שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ לְכַבֵּשׁ, וְכַתֵּב דְּבַעַל נֶפֶשׁ יִחוּשׁ, כֵּינֵן שְׁוֵהָהּ וְזִמְנָה לְהוֹתֵי זֶה וְעִבְדֵי אִינוּ בְּרוּי לְעַל מְצוּת יִתְּנֵה לְעוֹלָם בְּמִשְׁכָּאֵיהּ, עֵינֵן שֶׁם. וְהוּא מְכוּון בְּרַבְּהָ (ס"ג) ח (ז) וַיֵּדן הַחֲשָׁד, עֵינֵן בְּאֵר
 הַיֵּטֵב, וְעֵינֵן דְּסָפֵר (הַיּוֹם) רַב מְשָׁלֵם כִּסְּוֹף סִמְּן ב' הַגָּאֹן חֲכָם צְבִי וְיָל (בְּכִוְרֵי חֲכָם צְבִי תַּחֲסוּתֵי ט' א ח) לְפִרְשׁ דְּבָרֵי רִשְׁאֵי (שֶׁבֶת כג, ד"ה כ"ב פְּסוּתֵי רַחוּמֵי) שְׁבֵתָה, אֶחָד בְּצִפּוֹן וְאֶחָד בְּמִנְדוּת,

בָּאָר הַהֶבֶה

* וַיֵּשׁ נוֹהֲגִין לְהַדְלִיק בְּעֶרֶב שֶׁבֶת קֶדֶם מִנְחָה, עֵינֵן מִשְׁנֵה בְּרוּרָה (ס"ג) (מז)
 כְּמָה שֶׁכְּתוּבָה בְּשֶׁם הַדְרָכִי מֵשֶׁה דְּהַמְהַנֵּךְ וְכוּ' אֵכָּם אֵם הַעוֹלָם וְכוּ' דְּמָלַל
 מְקוּם אִיקָא פְּרוּסְמִי נָטָא קְשָׁבָאִין אַחַר כֶּף לְבִית הַנְּקֵטָה, כֵּן זֶה קָבַח הַנְּקֵטָה
 אַבְרָהָם (ס"ק). וְהָנָה כְּמוֹר וְקִצְיָההּ וְהוּבָא בְּשַׁמְתִּיק שְׁבֵתָה (ס"ג) יֵשׁ חֹלְקָה עַל זֶה,
 וְדַעוֹתָ דְּכִינֵן שֶׁמָּה שְׁפֹדְלִיק בְּכִית הַנְּקֵטָה אִין אֶתְרֵי לְפָרְסֵם הַנֵּס מְקַבְּלוֹת,
 כְּעִינֵן דְּוָקָא שִׁהִיָּה עֲשֵׂרָה בְּשֶׁעֵת הַדְלָקָה, דְּקוּוֹתָהּ אֲשַׁכְּחֵן נָמִי כְּכֵל פְּרוּסְמִי
 מִילְתָּא בְּעֵלְמָא דִּילָא שֶׁל בְּלֹא עֲשֵׂרָה, כְּפֹאֵבִין אֲשַׁכְּחֵן פְּרָקָא קָמָא דְּחַבְדוּתָא (א"י)
 וְכִדְּאֲשַׁכְּחֵן (מַכְבֹּשׁ י"ח) דְּאֶסְרֵי לֵב שְׁמַלְמַל (ל"ח) וְלָרַב חֲנַה בְּרַחֲמָנָא (ז"י) אִין אִמֵּי
 לִי בִי עֲשֵׂרָה וְאִמָּא בְּאַפְסִייהָ הַמְּזוּדָה לְעוֹבֵר וְכוּ', וְעַל כֵּן דְּעִמּוֹ דְּצִרְיָה קֵל
 מְשַׁל וְאִין עֵדָה פְּחוּתָה מְשַׁרְהָ (מִנְהַל כג), וְהָנָה הַיְיִדִים יִצְאִין לְעַצְמָן כֵּל
 אֶחָד בְּכִיתוֹ וְלֹא חֲתִינוּ הַנְּרוֹת לְשׁוֹתָן בְּכִית הַנְּקֵטָה אֵלֵּא בְּצְבֹר בְּלִבְךָ, אֲמַנֵם
 אִין שְׁעֵרָה דְּחוּקָה וְאֵם לְכַסֵּל הַתְּדַלְקָה אֵלֵּא לְדִילֵיק בְּלֹא בְרַבְּה, וְנִרְאָה שֶׁגַם מַה
 שֶׁכִּיָּא הַמְּגוֹן אַבְרָהָם (שם) בְּשֶׁם מְהֲרִי"ל (מַנְהִיטִים אוֹת ד'), הַכִּי הֵוֵי עוּבְדָא וְלֹא
 נִכְרַז שֶׁם שְׁבִרָף גַם כֵּן, עַד כֵּן אֶתְרֵי לְשׁוֹנוֹ, וְלַעֲלוּתָהּ דְּעִמֵּי פְּרוּסְמִי נָטָא דְּחִתְקָה אִינוּ
 כְּפוּלֵי כֵל קָדֵם, וְדַעַם הַדְלָקָה הוּא כְּכֵל פְּרוּסֵם כֵּינֵן, וְדוּמִי אֶתְרֵי דְּמִי דְּאֲמַרְיִין
 בְּמִבְכָּאֵר (שם כג) נֵר תְּנַבֵּה הַדְלָקָה הַיּוֹם נֵר תְּנַבֵּה צִרְיָה שְׁמוֹנֵם פְּרוּסְמִי נָטָא וְשֵׁם
 אֲחִתְקוֹן דֵּן דְּאֶמֶר דְּוָקָא קְשָׁשׁ בִּי עֲשֵׂרָה בְּשֶׁעֵת הַדְלָקָה, אֵלֵּא וְדִיאֵי דַעַם
 הַדְלָקָה שְׂעוּר חֲכָמִים עַל כֵּל יִשְׂרָאֵל הוּא נִקְרָא פְּרוּסֵם הַנֵּס, וְהִיא הַדְלָקָה זֶה
 שֶׁל בֵּית הַנְּקֵטָה הוּא אִינוּ מַעַד מְקַנְטֵה חֲכָמִים רַק הַתְּנַבֵּה שְׁוֵהֲגִין כֵּל יִשְׂרָאֵל
 כִּי יִפְסוּתֵם הֵם כְּרִבִים כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב הַפּוֹסְקִים, הַרִי עַל יְדֵי זֶה גַם כֵּן יִתְּפָרְסֵם
 הַנֵּס כְּשִׁבְוֹאֵהּ אַחַר כֶּף כֵּל הַקְּהֵל בְּכִית הַנְּקֵטָה וְנִרְאוּ נְרוֹת הַמְּגוּרָה דְּלִדְקוּן, כְּמוֹ
 שֶׁכְּתוּב הַמְּגוֹן אַבְרָהָם, וְיַעֲזִין רְאִיָּה לְסִקְרָא ז'ו', מְפִיאֵי אִיקָא בְּאַבְרָהָהּ עֵמֶת
 מַה שְׂאֲמִיר בְּמִנְדוּת הַרְאָה זֶה תְּנַבֵּה צִרְיָה לְבָרְךָ, וְלֹא חֲתִינוּ בְּשִׂאֵרֵי מְצוּת בְּרַבְּה
 עַל הַרְאָה, וְתַרְזֵן שֶׁם בְּרִאשׁוֹנוֹ מִשׁוֹם פְּרוּסְמִי נָטָא, וְיַעֲזִין זֶה קָבַח גַם כֵּן
 הַחוֹסֶפֶת כְּסָפָה דָּף מ"ו (צ"א) בְּבוֹר הַמַּתְחַלֵּל הַרְאָה, (וְגַם) מִשׁוֹם שֵׁשׁ כְּפָה כֵּינֵי
 אֵם שְׂאִין לֵבֵם כֵּן לְגִיטֵם לְקַטֵּם (מַסְעוֹת) מִתְּצַוֵּה (מַסְעוֹת), הַרִי דָּפָךְ שְׁלֵא הִיא
 הַאִישׁ הֵוֵה בְּשֶׁעֵת הַדְלָקָה רַק רָאָה אוֹתָהּ אַחַר כֶּף מְקַרֵּר פְּרוּסֵם הַנֵּס, וְהִכִּי נָמִי
 כְּעִינֵינֵי בְּשֶׁבֶת שֶׁכָּבָאִין אַחַר כֶּף כֵּל הַקְּהֵל וְרוֹאִין הַנְּרוֹת דְּלִדְקוּן מְפַגְרָה אִין לָךְ
 וְיִתְּפָרְסֵי לְשִׁבְוֹאֵהּ אַחַר כֶּף בְּכִית הַנְּקֵטָה, וְכֵן מְבַרְכֵיהָ וְי

בית שיש לו ב' פתחים בזמן הזה

[משנ"ב סקנ"ד] בפנים ממש. הינו שבזמן הטור היו מדליקים אצל פתח הבית מבפנים והיו עושין על כל פנים הפך לעובדים, על פי ויש השך כל שאין הפך פראוי לעובדים, מה שאין בו עקשיו שמדליקו ממש בפנים ולא אכפת לו בלע לעשות הפך לבני רשות הרבים, על פי לא אכפת לו בהשדא הדיהו.

וכן בזמנינו שהרבה נוהגים להדליק בפנים כבשעת הסכנה, אין צריכים להדליק בפתח נוסף מפני החשד, אפילו אם מדליק בפתח ביתו כדינו דגמרא. קמי' ויש אומרים שאם שני הכניסות נראים ככניסה עיקרית לבנין, מן הראוי להדליק בשניהם. קח אולם המדליק בחלון אין צריך להדליק אלא בחלון אחת. קכט

סימן תרעב

זמן הדלקת נר חנוכה

הקדמה לסימן תרעב

איתא בשבת (כא ע"ב) מצותה משתשקע החמה. ונחלקו הראשונים אם הכוונה תחילת שקיעה או סוף שקיעה. * והשו"ע כאן סתם כדעת הטור הכוונה סוף שקיעה, דהיינו צאת הכוכבים. אולם שיטת הרשב"א והר"ן שהכוונה לתחילת שקיעה.

וזמן צאת הכוכבים פליגי הראשונים, שיטת ר"ת דהוא ע"ב דקות אחר שקיעת החמה, דהיינו לאחר שנתכסה השמש מעינינו. וכן הוא שיטת הטור וש"ע בסימן רסא. ונמצא דלשיטת הטור והשו"ע זמן הדלקת נר חנוכה הוא ע"ב מינוט לאחר שקיעה.

ועיין במשנ"ב סימן רסא (סק"כ) דלדעת ר"ת שתי שקיעות הן, מתחילה נכסית החמה מעינינו ושוקעת והוא הנקרא תחילת השקיעה, ושוהה כדי ג' מילין ורביע מיל ועדיין יום הוא, והוא בערך נ"ח דקות לאחר שתשקע החמה מעינינו, ומאז והלאה מתחיל שקיעה שניה, והוא בין השמשות, ונמשך זמנה כדי שיעור מהלך ג' רבעי מיל, שהוא בערך מרבע שעה קודם צאת הכוכבים עד צאת הכוכבים. ²

וכתב הגר"א דלשיטת הרשב"א ור"ן דמדליקים נר חנוכה בתחילה שקיעה, הכוונה לתחילת שקיעה שניה, שהוא בערך רבע שעה לפני זמן ההדלקה של הטור וש"ע. ומוכח דבריו במשנ"ב סק"א.

אולם במשנ"ב סימן רסא (סק"ג) ובביאור הלכה שם (ד"ה מתחילה) הביא להלכה שיטת הגאונים שזמן צאת הכוכבים הוא כדי הילוך שלשה רבעי מיל לאחר שקיעה ראשונה, ולדבריהם בין השמשות מתחיל מיד בשקיעה ראשונה כשנתכסה השמש מעינינו (ולכא כלל שקיעה שניה). וכתב הביאור הלכה שם דכן הוא שיטת הרמב"ם, וכן כתב הביאור הלכה כאן (בר"ה לא מאחרין, וכן בר"ה ולא מקדימים).

ועיין בביאור הלכה כאן (ד"ה לא מאחרין וכן בר"ה ולא מקדימין) שהביא דברי הרמב"ם שכתב דמדליקים עם שקיעתה, דהיינו בתחילת שקיעה, (ולא בסוף שקיעה כשיטת השו"ע), וכתב דלפ"י לשיטת הרמב"ם דבין השמשות מתחיל מיד עם תחילת שקיעה ראשונה, דהיינו משנתכסה השמש מעינינו, א"כ מדליקים נר חנוכה בתחילת שקיעה ראשונה.

ונמצא דאיכא ג' שיטות בזמן הדלקת נר חנוכה. שיטת ר"ת והשו"ע בסוף שקיעה דהיינו בצאת הכוכבים, שיטת הרשב"א ור"ן בתחילת שקיעה שניה, ושיטת הרמב"ם בתחילת שקיעה ראשונה.

מנהגים שונים בזמן הדלקת נר חנוכה

יש מדליקים בצאת הכוכבים כשיטת השו"ע. ובמשנ"ב (סק"א) כתב להדליק בתחילת שקיעה שניה שהוא בערך רבע שעה קודם צאת הכוכבים. ומנהג ירושלים להקפיד להדליק בתחילת שקיעה ראשונה כשיטת הרמב"ם והגאונים שהביא הביאור הלכה (ד"ה לא מאחרים ובר"ה ולא מקדימים). ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סימן קא אות ו) כתב שזמן הדלקת נר חנוכה שיותר עדיף הוא עשרה דקות אחר תחילת השקיעה, שיש לזה טעמים נכונים. ובשו"ת רבבות אפרים (ח"ד סימן קסג אות יא) הביא דהגר"מ פיינשטיין היה מנהגו להדליק שלש עשרה או שמונה עשרה דקות לאחר השקיעה. ובשו"ת אז נדברו (ח"ו סימן ע) כתב דמנהג בני ברק להדליק עשרים דקות לאחר השקיעה כמו שנהג החזו"א, ³ כיון דלפי שיטת הגאונים הוי צאת הכוכבים, והוי גם בתוך חצי שעה של תחילת השקיעה.

לא מאחרים ולא מקדימים

[שו"ע סעיף א] אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים.

השו"ע פסק כהרמב"ם דהדין דלא מקדימים הוא לעיכובא, ד אך כרשב"א ובר"ן כתבו דמשתשקע החמה לאו לעיכובא הוא, <<<<

מילין משעה שמתכסה השמש מעינינו (ג' מילין ורביע מיל עד בין השמשות, וג' רבעי מיל מבין השמשות עד צאת הכוכבים). ולפי החשבון ששיעור הילוך מיל הוא 18 דקות, א"כ שיעור ד' מילין הוא 72 דקות לאחר שקיעה ראשונה, וכן כתב הביאור הלכה בסימן רסא סעיף ב (ד"ה מתחילה). אולם יש סוברים ששיעור הילוך מיל הוא 22 דקות ומחצה, ולפי זה שיעור ד' מיל הוא 90 דקות (עיין ביאור הלכה סימן תט ד"ה הוי). ולפי חשבון שהילוך מיל הוא 18 דקות, א"כ ג' רבעי מיל הוא 13 דקות ומחצה, ולדעת הסוברים בשיעור מיל שהוא 22 דקות ומחצה, א"כ ג' רבעי מיל הוא קרוב ל-17 דקות. ועל פי שתי דעות אלו כתב המשנ"ב כאן שהוא בערך רבע שעה. ג. בחוט שני (תנוכה עמוד שיה) כתב דהחזו"א נהג להדליק י"ח דקות לאחר שקיעת החמה. ד. בביאור הלכה (ד"ה ולא מקדימין) תמה, דהרי כתב הרב המגיד דמקור דברי הר"מ הוא בגמ' (שכט ע"ב) 'וכלבד שלא יקדים ולא יאחר', ולר"מ הגמ' שם איירי בחנוכה, אך לשאר מפרשים, הגמ' שם איירי בנר שבת, ולדבריהם אין מקור לדברי הר"מ. ואי נימא דדין זה הוא מסבאר דשרגא כטיהרא מאי אהני, לכאורה זה יבאר רק את שיטת הר"מ דס"ל

קבו. הליכות שלמה (פ"ג י"א), דכיון דגם בזמנינו אין הכל נוהגים מנהג אחד בענין הדלקה, ורבים מדליקים בבית, ליכא כלל חשדא. קכח. הגרישי"א (באר ישראל, ישראלון תש"ב, עמוד נח). קכט. שם. והטעם לחלק בין חלון לפתח הוא דחלון אינו מקום הדלקה ופתח הוא מקום הדלקה מעיקר הדין ועליו קאי דינא דגמרא. ובחוט שני (מפור ש"ד) כתב, דחזו"א לא תיגנו מפני החשד אלא בב' פתחים, שהכל יודעים שיש לדירה כמה וכמה חלונות.

א. דלשון הגמ' היא 'מצותה משתשקע החמה', ונחלקו אם יש לחלק בין לשון 'משתשקע', דמשמע סוף השקיעה, שכבר שקעה החמה, ללשון 'משקיעת החמה' דמשמע תחילת השקיעה (תוס' מנחות כ ע"ב ד"ה נפסל), או שאין לחלק בזה והיינו דך (מריכ"ו). ובחוט שני (מפור ש"ד) כתב, דהכוונה בתחילת השקיעה עדיין הוא יום גדול והוי שרגא כטיהרא, אך בב"ח מביא את דברי היראים (ס"ס רע"ד) דכתב דכיון שהחשך קצת לא הוי שרגא כטיהרא, ומוסיף שם דבני אדם מתמיהין שרואי הני דולק בעוד היום יודעים שמחמת מצוה היא ואיכא פרסומי ניסא. ב. לשיטת ר"ת (שבת לד ע"ב ד"ה תרי) זמן צאת הכוכבים הוא כדי הילוך ארבעה

שהרי כתב דלא מאחרים, צריך עיון במי שנוהג להתפלל מעריב בזמנו והיינו אחר צאת הכוכבים, איך יעשה. וכתב הביאור הלכה דאינו כדאי לדחות מעריב מפני הדלקת הנר, שהרי יש בו קריאת שמע שהיא דאורייתא וגם תדיר, וא"כ דינו להיות קדים לפני הדלקת נר חנוכה, לכן כתב הביאור הלכה דאיש כזה בודאי מן הנוהג שיקדים להדליק לפני מעריב כדי שיוכל להתפלל מעריב מיד בצאת הכוכבים, ואף דכתב השו"ע דה"ה דאין מקדימין הדלקת נרות לפני הזמין, מ"מ הרי הרבה ראשונים סבירא להו דלכתחילה יש להדליק בתחילת שקיעה [שניה] ולא בסוף שקיעה, כמו שכתב המשנ"ב כאן, ועוד דבביאור הלכה (ד"ה ולא מקדימין) הוכיח דאפילו לשיטת הטור דלכתחילה מדליקים בסוף שקיעה, מ"מ יכול להקדים עד קרוב לחצי שעה מקודם.¹

הדלקת נר חנוכה בצאת הכוכבים לפני מעריב

[משנ"ב שם] ואם לא הדליק מקדם והגיע זמן צאת הכוכבים וקדים להתפלל מעריב, יהיה תדיר, וגם יש בה מצות קריאת שמע שהיא דאורייתא.

מבואר במשנ"ב דמי שלא הדליק לפני צאת הכוכבים, יקדים להתפלל מעריב שהוא תדיר וגם יש לו מצות קריאת שמע שהיא דאורייתא.²

אולם יש לרדן דאפשר דדברי המשנ"ב מיירי דוקא למי שרגיל להתפלל תמיד מעריב בצאת הכוכבים מיד, אבל מי שרגיל להתפלל מאוחר יותר, וכל שכן אם יש לו מנין קבוע בשעה <<<<

יכול להדליק גם קודם שקיעת החמה, סמוך לשקיעתה, דאיכא פרסומי ניסא. וכן כתב בשלטי גבורים, דרוב הפוסקים מסכימים דיכול להדליק קודם השקיעה, דהזמן דנאמר הוא למצוה ולא לעיכובא.

והדין דלא מאחרים הוא לכתחילה, אבל אם לא הדליק עם השקיעה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, ובדיעבד מדליק והולך כל הלילה עד עמוד השחר, כמבואר בשו"ע סיף ב. ועיין במשנ"ב שם (סק"א) דמדליק כל הלילה בכרכה.

הדלקת נר חנוכה לפני צאת הכוכבים כדי להתפלל ערבית בצאת הכוכבים

[משנ"ב סק"א] אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה. היינו צאת הכוכבים וכו' והנה המהפך פתם גדעת הטור וסיגתו דסבירא ליה דמה שאמר הגמרא דזמן הדלקת נר חנוכה הוא משמשקע החמה, היינו סוף שקיעה אבל פאטת יש הרבה ראשונים דסבירא ליה דבזמן הגמרא הוא על תחלת שקיעה שניה, והוא פערך רבוע שעה מקדם. ועין בבואר הגמרא (ד"ה לא מאחרים) שבארנו דלאותן האנשים הנהיגו להתפלל מעריב תפלה אחר צאת הכוכבים, כזו פנה בן הפתחה להדליק קדם מעריב, וכן פתב גמור וקציעה, וכן פנה הגמרא.³

בביאור הלכה (ד"ה לא מאחרים) הביא מהפמ"ג שהעיר לדעת השו"ע דמדליקין בצאת הכוכבים, היינו תכף אחר צאת הכוכבים,

שמדליקים עם תחלת שקיעה ראשונה, ולכן כתב דאין מקדימין, ומשום דאז איכא לחסרון דשרגא בטיהרא, אבל לשאר פוסקים (הטור והמרדכי) דסבירא שמדליקים בשקיעה שניה, אי"כ גם קודם לכן אינו בגדר שרגא בטיהרא. והשו"ע הרי עזימת את דבריהם, וא"כ אחי קשה מה המקור של השו"ע, וכתב דצ"ל דהא דאורייתא אין מקדימין, היינו שלא להקדים זמן מרובה כ"כ הדיו שרגא בטיהרא, אך זמן מועט יכול להקדים. ה. משמע שדעת הגר"א כדעת הראשונים שזמן ההדלקה הוא בתחילת שקיעה שניה, וכן משמע בביאור הלכה (ד"ה לא מאחרים). אולם עיית במשנ"ב סימן רטא (סק"א) ובביאור הלכה שם (ד"ה מתחילה) לדעת הגר"א כשיטת הגאונים והרמב"ם דבין השמשות ומתחילתי תיכף מתחילת שקיעה היינו משעה שהחמה נחסכה מעינינו, ונמשך זמנו כדי שלשה רבעי מיל, ואח"כ בסמוך לו יצאין השלשה כוכבים בינונים והוא לילה מן התורה לכל דבר, וכמבואר בביאור הגר"א שם. ולפי"ז צריך לומר דהא דכתב המשנ"ב כאן וכן נהג הגר"א, וכן הא דכתב בביאור הגר"א כאן על דברי הרשב"א ור"ן שההדלקה בתחילת שקיעה שניה, וכן עיקר, אין כוונתו דזמן הדלקה הוא בשקיעה שניה, אלא כוונתו רק לאפוקי מדעת השו"ע שזמן הדלקה הוא בסוף שקיעה, אבל לדעת הגר"א זמן הדלקה הוא בתחילת שקיעה ראשונה ולא בתחילת שקיעה שניה, שהרי לדעת הגר"א שנקט הלכה כדעת הגאונים, יש רק שקיעה אחת בשעה שנתכסה השמש מעינינו, ולאחר מכן מתחילתי תיכף בין השמשות. וכן כתב הגר"א להדיא בסימן רטא שזמן הדלקת נר חנוכה הוא בתחילת שקיעה ראשונה. ועיין בחיי אדם (כלל קנ"ד סעיפים י"א) מה שכתב בשם הגר"א, ובמעשה רב (סימן י"ח) כתב 'זמן הדלקת נר חנוכה משתשקע החמה קודם צאת הכוכבים, על כן מדליקים קודם תפילת מעריב'. ו. ועיין מה שכתבנו בביאור הלכה ד"ה לא מאחרים. ח. וכן כתב המשנ"ב בסימן תל"א (סק"א) לענין בדיקת חמץ, שהביא מהחך יעקב שלעולם יתפלל מעריב לפני בדיקת חמץ משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. אולם כתב שם שיש הסוברים שאע"פ שתפילת ערבית היא תדירה, מ"מ יש להקדים בדיקת חמץ אם הוא באופן שאין חשש שישכח להתפלל ערבית אחרי הבדיקה, ובשער הציון שם (בא"ת) כתב 'דעביד כמור עביד ודעביד כמור עביד'. ועיין בשו"ע הרב שם (פ"ו ובקונטרס אחרון שם סק"א) שביאר טעם החולקים על החך יעקב משום דלא אמרינן תדיר קודם היכא דתדירי הוי מצוה שאינה עוברת, והאף תדיר הוי מצוה עוברת, וקריאת שמע ותפילה הוי מצוה שאינה עוברת, דאף דמצוה מן המובחר לקרותה בתחילת הלילה מ"מ אינו קבוע עובר על תקנת חכמים אלא אי"כ קורא

אוהא אחר חצי הלילה, משא"כ בדיקת חמץ הוי מצוה עוברת, שאם לא בדיק מיד בצאת הכוכבים הוי הוא נקרא עובר על תקנת חכמים, (עיין משנ"ב שם סק"א וסק"א) ע"ש. אולם לפי"ז יש לרדן דמהאי טעמא גם כאן יקדים נר חנוכה לפני מעריב כיון דנר חנוכה הוי מצוה עוברת, בזמנה בצאת הכוכבים עד שתכלה רגל מן השוק. וכן כתב במרו וקציעה בסימן תרפ"א בהא דכתב השו"ע שם דמדליקים נר חנוכה קודם הבדלה, ובמשנ"ב שם (סק"ב) כתב דאף דמצוות הבדלה תדירה, (ומהאי טעמא ה"ט) שם חולק על השו"ע וס"ל דמדליקין קודם הדלקת נר חנוכה, מ"מ כל מה שנוכל לאחור לצאת מן השבת עדיף טפי, וגם בהדלקה יש פרסומי ניסא. ובמרו וקציעה כתב כמעט כמעט נוסף להקדים נר חנוכה, אף דהבדלה הוא תדיר, גיטס דהבדלה זמנה כל הלילה, ונר חנוכה הוי מצוה עוברת, דזמנה עד שתכלה רגל מן השוק, וכל מה שהרחיקו מתחילת הלילה לא טוב הוא עושה ע"ש. וכן כתב האבני נור (א"ח סימן תצ"א אות י). וכן כתב הישרות יעקב (סימן תרפ"א), אולם סמיק שם דיש לחלק דכל זה דוק בזמן הש"ס הדיו מדליקים בתוך והי היכרא לבני רה"ו, ולכן משתכלה רגל מן השוק כבר עבר זמנה, משא"כ בזמנינו מדליקים מבפנים, וכתבו הפוסקים דלפי"ז אפשר להדליק כל הלילה, אי"כ חנוכה והבדלה שוין ע"ש. ועוד עיין בביאור הלכה סימן תפ"ט סוף א (ד"ה אחר) לענין קרימה במעריב וספירת העומר, שהביא מהחך יעקב דמדינא צריך להקדים קריאת שמע ותפילה שהוא תדיר. אולם הביא מהמור וקציעה שקידים ספירת העומר משום דמצוהה בתחילת הלילה, רבעינן תמימות. [ועיין ב"ש"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סימן צ"ט) שהעיר על דברי המור וקציעה. ועוד עיין שם שהעיר על הא דנהגין ליטול הלולב לפני התפילה. (עיין במשנ"ב סימן תרנ"א סק"ג, ועיין הלחן מי שהצרינו בזה). ועיין במשנ"ב סימן תפ"ט (סק"ה) בשם המג"א דמותר לספור ספירת העומר מיד בתפילה. ח. המשנ"ב כאן כתב מייירי ב"איתן האנשים הנהגין ועיין בטי"ז (סימן תרפ"א סק"א) שכתב דמהאי טעמא כתב השו"ע בסימן תפ"ט סיף ט לספור ספירת העומר לפני הבדלה אף שהבדלה תדיר, משום דמצוהה בתחילת הלילה. אולם כתב דבנר חנוכה אינו כן דאף דמצוהה משתשקע החמה, מ"מ בשבת היא אי אפשר לעשות כן אלא משעה שסיים השבת, ואז חילא מצוהה הבדלה שהיא תדירה. ח. המשנ"ב כאן כתב מייירי ב"איתן האנשים הנהגין להתפלל מעריב בזמנו דהיינו אחר צאת הכוכבים, אולם כוונתו לאפוקי שאינם סומכים על שיטת ר' יהוד' להתפלל מעריב מפלג המנחה ואילך אלא מתפלל אחר צאת הכוכבים דוקא כדעת חכמים (עיין שו"ע סימן י"ח סק"ב), וא"כ אין להוכיח מדבריו דאיתן לאפוקי מי שרגיל להתפלל מאוחר יותר, ומ"מ נראה דכן

מאוחרת, אינו מחוייב להתפלל מעריב קודם ההדלקה, אלא יכול להדליק בצאת הכוכבים ולהתפלל מעריב אח"כ כדרכו, דהדין תדיר קודם הוא דוקא היכא דרוצה לקיים עכשיו ב' המצות. ט

[משנ"ב שם] אָבְנֵי יוֹמֵי יָמֵינוּ אֲחֵר כִּי שָׁמֹן שֶׁיְדַלֵּק הַצֵּי שֶׁעָה אַחֵר צֵאת הַכּוֹכָבִים.

וכן כתב הביאור הלכה ב"ה ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק, דלכמה פוסקים הוא כחצי שעה אחר צאת הכוכבים. אולם דין זה הוא לדעת השו"ע שזמן הדלקה הוא בצאת הכוכבים, ולכן אם הקדים להדליק לפני צאת הכוכבים צריך ליתן בה כל כך שמן שידלוק עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים, משא"כ לשיטת הראשונים דזמן הדלקה הוא בתחילת שקיעה שניה, או בתחילת שקיעה ראשונה, א"כ שיעור הזמן עד שתכלה רגל מן השוק הוא חצי שעה לאחר השקיעה, ולא צריך ליתן בה שמן שידלוק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. ויש אומרים דאף מי שמדליק בשקיעה, יזהר ליתן שמן שיהא הנר דולק לאחר צאת הכוכבים.

הדלקת נר חנוכה מפלג המנחה

[משנ"ב סק"ב] ויש מי שאומר שאם הוא מרוד רצונו לזמן שלא יהיה לו פנאי אחר כך יכול להקדים מפלג המנחה.

יש אומרים דאם יכול לעשות שליח שידליק עבורו בזמן ההדלקה, עדיף שיעשה כך ולא ידליק בעצמו מפלג המנחה, יא

יש אומרים יב דידליק בעצמו בפלג המנחה, ובלבד שידלוק עד חצי שעה אחר צאה"כ.

אם הולך מביתו אחר פלג המנחה ויחזור בשעה מאוחרת, יש להסתפק יג אם עדיף שידליק ויכרך מפלג המנחה או כשיחזור יד. ויש אומרים טו שידליק בזמן שיש בו יותר פרסומי ניסא.

[משנ"ב סק"ג] ויש מי שאומר שאם הוא מרוד יכול להקדים כפולג המנחה ולמעלה, הוא שעה ורביעי קודם צאת הכוכבים, טו והשביעין השעה לפי קצרו היום דהינו שעות זמניות. יז זמן מנחה קטנה הוא כתשע שעות ומחצה של היום, נמצא שמשעת המנחה עד סוף היום יש שתי שעות ומחצה, א"כ פלג [מחצית] המנחה הוא שעה ורביעי קודם צאת הכוכבים.

[משנ"ב שם] ויש מי שאומר שאם הוא מרוד יכול להקדים כפולג המנחה ולמעלה ורביעי קודם צאת הכוכבים.

וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעט (סק"ב) דבערב שבת יכול להדליק לכתחילה מבעוד היום גדול ובלבד שלא ידליק קודם פלג המנחה. יח

לברך על הדלקה בפלג המנחה

[משנ"ב שם] ויכוף לך לברך גם כן.

בשער הצינן (סק"ה) ציין מקיש מברי חדש, והביא מהברכי יוסף יט דנקטינן כן להלכה כהיו ממי שאומר. כ

<<<<

הדין, כמו שכתבנו בהערה הבאה. ט. עיין בישרועות יעקב סימן תרפא שכתב, דדינא דתדיר קודם הוא דוקא כשש לפניו ב' מצוות ורוצה לקיים עכשיו ב' מצוות בזה אחר זה, או יש להקדים התדיר, אבל במקום שאינו רוצה לקיים עכשיו התדיר, שפיר מותר להקדים התדיר, ומכובדו מהא דקיי"ל (שו"ע סימן רפ"ו סעיף ד') בהיה לפניו שתי תפילות, של מנחה ושל מוסף, מתפלל של מנחה קודם לפי שהיא תדירה, וכתבו הקדמונים דדוקא ברוצה להתפלל כעת שניהם מתפלל של מנחה קודם, אבל אם רצונו להתפלל מנחה אח"כ עם מדומי חמה, מתפלל של מוסף ומתחיל להתפלל מנחה כרצונו בעיקר זמנה ע"ש. (ועיין בשו"ע סימן רפ"ו ס"ד ב' דעות בזה.) ועיין במשנ"ב סימן תרכ סק"ב. ויש לפרש הטעם כנ"ל, דלא שייך הדין דתדיר קודם כיון שאינו רוצה עכשיו להתפלל מנחה. ועיין במשנ"ב סימן כה סק"ג וסק"ט שכתב דליכא דינא דאין מוכרינן על המצוות באופן שאינו רוצה לקיימם עכשיו. ועיין שם מה שכתבנו בזה.) והישועות יעקב שם כתב לפרש בזה דברי השו"ע בסימן תרפא דמודליקין נר חנוכה לפני הבדלה אף אדתידי קודם, (ובמשנ"ב שם סק"ב פירש משום עדיף לאחר את יציאת השבת, אולם הביא שהט"ו חולק דהבדלה קודם ששם תדיר,) משום דלא שייך שם הדין תדיר קודם כיון דיעקר זמן נר חנוכה הוא בצאת הכוכבים, והבדלה מצוהה לאחרת כל מה דאפשר, א"כ כשרוצה לקיים מצוות נר חנוכה ולהמתין עם הבדלה עד אחר זמן שדרכו להבדיל בשבת אחר או כמו שירצה, פשיטא דנר חנוכה עדיף ע"ש. ולפי"ז ה"ז הא דכתב המשנ"ב שיתפלל מעריב קודם נר חנוכה, בדיקת חזק, וטפירת העומר, משום דתדיר קודם, היינו דוקא אם רוצה להתפלל מעריב עכשיו בצאת הכוכבים. וכן משמע מדברי המשנ"ב בסימן תפט (סק"ה) שהביא מהמג"א דאם יצאו כוכבים מותר לספור ספירת העומר אפילו לא התפלל עדיין מעריב. ולפי"ז יש לתרץ הא דהקשה האגרות משה (א"ח ח"ד סימן ט"ז) על הא דנהנין לישול חוללב לפני התפילה, אף דתפילה הוי תדיר. ולהנ"ל יש לומר דמיידי באופן שיש לו מניין קבוע אח"כ ואינו רוצה להתפלל עכשיו. וכן תירץ במקראי קודש (סוכה ח"ב סימן כ). אולם האגרות משה הקשה לשיטתו דס"ל דאפילו בה"ג אמרינן תדיר קודם, כדמבאר מתוך דבריו שם שכתב דכיון דתדיר קודם, יש להקדים ק"ש ותפילה לפני ספירת העומר אפילו אם יש לו מניין קבוע אח"כ. י. שו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סימן קא אות ו'). יא. הגריש"א (באר ישראל, ישראלון תשע"ב) ומשום ההדלקה בפלג המנחה היא בדריעב, והדלקה ע"י שליח היא לכתחילה, (ופצוה בו יותר מבשלתו הוא רק הידור ואינו ידעב), וכן כתב בחוט שני לכתחילה, (ופצוה בו יותר השבט הלוי (ח"ד סימן ט"ז), ולא הוה סובר דאם יחזור להקדים אפי"י מאוחר משה בחרה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אצות התורה, עמוד 910

בלילה, ידליק בעצמו. יב. הגרי"ח קנייבסקי (אור ישראל, חנוכה עמוד קו). וכן הביא בנטיני בגריאל (פרק ג ע"ד) בשם הגרי"מ פיינשטיין. יג. שלמי מועד (עמוד ר"ח), וכתב דאולי אפשר לחלק דאם מדליק בתוך, שידליק בפלג המנחה, ואם מדליק בפנים, ידליק כשיחזור. והביא דהגרשו"א צידד דידליק לאחר פלג המנחה, (א"כ יש באפשרותו לעשות שליח שידליק בשבילו בזמן, ורדאי עדיפא וכ"ל.) ודעת השבט הלוי (ח"ד סימן טו) דידליק כשיחזור לביתו, (ואף אם באפשרותו לעשות שליח שידליק בשבילו בזמן, ומשום שמתו בו יותר מבשלתו היא סברא יותר גדולה מזוהין מקיימין לצמחא). יד. וכל הגידון הזה הוא דדוקא במקום שבני ביתו יהיו ערים או שצריכים למחשבתו, אבל אם ישנו פשוט שמדליק בפלג המנחה. טו. הגריש"א (דיני הדלקת נרות חנוכה פ"א ערה ו'). טז. במשנ"ב סימן רטג (סק"ט) הביא דעת הלבוש והגר"א שפלג המנחה הוא שעה ורביעי קודם השקיעה, וכאן סתם כדעת השו"ע שם שהיא שעה ורביעי קודם צאת הכוכבים. אך בסוף הלכות חנוכה (להגרי"ש איירר פ"א אות ג) כתב בשם הגרי"מ פיינשטיין שבערב שבת מקילין ומחשבתין פלג המנחה שעה ורבע לפני השקיעה. יז. שעות זמניות - היינו שבין בימות החורף שהימים קצרים ובין בימות החמה שהימים ארוכים, מחלקים את היום לשנים עשר חלקים שוים, וחלק אחד ורביעית החלק שבסופו של היום הוא פלג המנחה. יח. עיין בשו"ע סימן רלג סעיף א דלשית ר' יהודה (ברכות כו ע"א) זמן תפילת מעריב מפלג המנחה ולמעלה, ואף דקיי"ל כרבנן דאין להתפלל מעריב עד צאת הכוכבים, מ"מ בשעת דרחק סומכין על ר' יהודה גם בשאר מצוות שזמנם בלילה, עיין שו"ע סימן רצג סעיף ג לענין הבדלה במוצאי שבת, ובשו"ע סימן רלג סעיף א לענין קריאת שמע, ובביאור הלכה סימן תפט (ד"ה מבעוד יום) לענין ספירת העומר, ובסימן תרצב (ד"ה מפלג המנחה) לענין קריאת המגילה. יט. בברכי יוסף שם בתחילת דבריו כתב שממה שהביא השו"ע דזה זו בלשון 'יש מי שאומר' משמע שהדעה הראשונה ז"ל מקיימין: פליג על זה וסובר שאף אם הוא מרוד אין לו להקדים, וכיון שנקט לדעה זו בסתמא הלכה מנורתו, אולם מסיק שאין כאן מחלוקת, ומה שהביא בלשון 'יש מי שאומר' כי כן דרך השו"ע כשמביא שיטה מחודשת שלא הזכירה בפירוט בשאר הפוסקים, וא"כ שפיר נקטינן כן להלכה. אולם חתיד"א חזר בו בספרו כסא רחמים (על מסכת סופרים פ"כ ה"ד), וכתב שיותר נראה שיש בזה מחלוקת, וא"כ אין לברך כשמדליק בפלג המנחה, וכדמשמע במסכת סופרים. ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סימן פא) שעמד בזה. כ. ובכף החיים (אות י) הביא מכמה פוסקים שלא לברך. וכ"כ במור וקציעה.

דנו האחרונים¹ אי שייך פרסומי ניסא לנכרים, ונפק"מ במקום דכלתה רגל הישראלים ולא כלתה רגל הנכרים.

הדליק בפלג המנחה ולא דלקה בעילה

[משנ"ב סק"ד] ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק. דאם לא ידלק בעילה יציא פרסומי ניסא, ואם לא נתן בה שמן רק כשיעור חצי שעה פנהוג בכ"ז יום, יחזור ויתן בה שמן וידליק, כי ומכ"ל מקום לא יחזור ויבדוק.

בביאור הלכה (ד"ה ובלבד) כתב דלכמה פוסקים צריך ליתן כשיעור שמן שידליק כחצי שעה אחר צאת הכוכבים שהוא בסך הכל שעה ושלושת רבעי שעה מזמן הדלקה. אולם הביא מהפמ"ג דאף דאם כבתה קודם צאת הכוכבים צריך לחזור ולהדליק, מ"מ לא יברך, דעל פי הרחק אמרינן דמפלג המנחה ולמעלה כבר הותחל המצוה. ובמשנ"ב כאן כתב דאפילו אם לא נתן בה שמן רק כשיעור חצי שעה, יחזור וידליק בלא ברכה.¹⁰ אולם בחי"א (כלל קנ"ג ס"ח) כתב לברך, ובקצו"ש (סימן קלט סעיף י וי"ז) כתב דאם לא דלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים לא קיים המצוה וברכתו לבטלה.

שיעור שמן במדליק אחר זמן הדלקה

[משנ"ב סק"ה] שכה או הויד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה שאז הנעם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא, ה"ה צריך לתן בה שמן כזה השיעור. משמע"כ דאם הדליק זמן מה אחר שקיעת החמה, אינו צריך לתן שמן כלל עד שתכלה רגל מן השוק.

מקורו במג"א ופרי חדש. ועיין בערוך השולחן (ס"ב) שהוא כשיטת הרמב"ם (פי"ד חנוכה ה"ה), וכונתו דס"ל לר"מ דבעבר חצי שעה מזמן הדלקה שוב אינו יכול להדליק, ולכן ה"ה במדליק אחר זמן הדלקה אין צריך ליתן שמן לחצי שעה אלא רק עד כדי שתכלה רגל מן השוק.¹¹ אבל לדעת הטור דאי לא הדליק, זמנה כל הלילה, צריך תמיד ליתן שמן כשיעור.

«««»

התעכבו בחוץ יותר מהישראלים שבאו לקנות אצלם, והשיעור הוא 'עד דכליא ריגלא דתרמודאי', ומבאר דאיכא פרסומי ניסא אף לגוים. וכן כתב בשר"ת התעוררות תשובה (סימן תנ"ו) דאיכא פרסומי ניסא אף לגוים. כו. עיין בכ"ה החיים (ס"ק"ב) דהיינו שצריך לכתבו ולחזור ולהדליק, וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעה (סק"ח). כז. ועיין בפמ"ג בזה. כח. אולם בביאור הגר"א (סק"ה פירש הא דכתב השו"ע 'יכול צריך ליתן בה שמן כשיעור', וכונתו ליישנא לשיעורה. כט. עיין בביאור הלכה סעיף א (ד"ה לא מאחרים) שהביא שיטת הרמב"ם. אולם דברי השו"ע צ"ב, דהרי השו"ע בהמשך הסעיף חולק על הרמב"ם וס"ל דבידעבי אף אם עבר חצי שעה מצאת הכוכבים, יכול להדליק כל הלילה, וביתור דעיין במשנ"ב (סק"א) שהבאנו מהב"י שהביא מדברי התוס' (שבת כ"א ע"ב) בשם הר"י פורת שכתב דאפילו לאחר שתכלה רגל מן השוק ידליק מספק כדי לחוש לתירוץ השני בגמ' דס"ל דאין הבריייתא מיירי בזמן הדלקה אלא כשיעור השמן, ויכול להדליק כל הלילה. ולפי"ז כל שכן דבמדליק אחר זמן הדלקה קודם שתכלה רגל, עדיין צריך ליתן בה שיעור שמן של חצי שעה. וא"כ מאי טעמא פסק דכשהדליק אחר השקיעה צריך ליתן שמן כשיעור רק עד שתכלה רגל, וצ"ב, ועיין בשר"ת אבני נזר (א"ח ס"ה תעד). אולם עיין בפרי חדש ומג"א שכתבו דכיון דמדליק מספק הלילה שידליק בלא ברכה, אבל מסתימת לשון השו"ע משמע שנוכח. ועיין בפמ"ג שהביא דברי הר"י שהביא התוס' (שם) מובא ברמ"א כאן- דבזמננו שמדליקים פנים וההיכר הוא לבני הבית, יכול לכתחילה

[ביאור הלכה ד"ה לא מאחרים] ולפי זה צריך להדליק תוך אחר צאת הכוכבים, ואם בן צריה עיזו מי שפנהוג תמיד להתפלל מעריב בזמנו, דהיינו אחר צאת הכוכבים אף ויש"ה וכו' ועל בן נראה דאי"ש קנה גודאי מן הנכון שידליק קודם מעריב וכו' ובפ"ט אם נספר דעת הרמב"ם כמה שכתב דמדליקו עם שקיעתה היינו ממש עם הזמן שנתפסה השמש מעינינו, כ"י ונדעו שדעתו דמצות הדלקה הוא רק כחצי שעה או מעט יותר אחר כך ואם עבר זה הזמן שוב לא ידליק עוד, אם בן אם ידליק בשעת צאת הכוכבים אינו יוצא כלל מצות הדלקה דעת הרמב"ם והעומדים בשיטתו זמן השקיעה, ואפ"ל המקלים שכו"ל להדליק אחר כך הוא גם בן רק מטעם ספק לכמה פוסקים, ועל בן נראה דטוב ונכון דבתחלה להדליק קודם מעריב. כ"י

כונת הביאור הלכה, דאף דשיטת השו"ע דזמן הדלקה בצאת הכוכבים, מ"מ לכתחילה לא ידליק בצאת הכוכבים, משום שאז אינו יוצא כלל מצות הדלקה אף בדיעבד לשיטת הרמב"ם והגאונים הסוברים דזמן הדלקה הוא בשקיעה ראשונה, דהרי לשיטת הרמב"ם מצות הדלקה הוא רק כחצי שעה או מעט יותר אחר כך, ואם עבר זה הזמן שוב לא ידליק עוד, ונמצא שאם ידליק בשעת צאת הכוכבים אינו יוצא כלל מצות הדלקה אף בדיעבד לשיטת הרמב"ם והגאונים, שהרי שעת צאת הכוכבים הוא הרבה יותר מחצי שעה לאחר שקיעה ראשונה, וכבר עבר זמן ההדלקה לשיטת הרמב"ם, ולכן עדיף יותר להדליק בתחילת שקיעה שניה כשיטת הראשונים הסוברים דזהו זמן ההדלקה. כ"י

קמא.

גדר עד שתכלה רגל מן השוק

[שו"ע סעיף ב] שכה או הויד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק.

נחלקו הראשונים אי הכונה לרגלי הרבים או לרגלי היחידים, כ"י בשלטי גבורים (אות ג) כתב בשם היא"ז ו'לא עד שתכלה רגל היחידים אלא רגל הרבים כגון מוכרי עצים והחוננים וכיוצא בהם שדרכן לאחר בשוק לאחר חשיכה', אולם במא"י כתב 'ואחר זמן זה כבר כלה רגל כל אדם מרשות הרבים', ומשמע דאם עדיין נשאר יחידים שניהם שהוא בערך רבע קודם צאת הכוכבים,

כ"י עיין בביאור הלכה (ד"ה ולא מקדימים) שצ"ע לדבריו בביאור הלכה סימן רס"א (ד"ה מתחילה) שהביא מכמה פוסקים שכן דעת הרמב"ם. כ"י. השו"ע בסעיף ב פסק דבידעבד אם עבר זמן הדלקה של חצי שעה, יכול להדליק כל הלילה, ובמשנ"ב שם (סק"א) כתב דמדליק בברכה. אולם שיטת הרמב"ם דבעבר הזמן חצי שעה שוב אינו יכול להדליק. ועיין במשנ"ב (שם) שפסק דדברי הגמ"א והפרי חדש דלדעת השו"ע 'יכול להדליק כל הלילה בברכה, אולם הגמ"א כתב דמדברי הב"י משמע דמדליק רק מספק ובלא ברכה. וזהו כונת הביאור הלכה כאן שכתב דאפילו המקילים שיכול להדליק אחר כך הוא גם כן רק מטעם ספק לכמה פוסקים. ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב שם. כ"י. אולם צ"ע, דהרי גם כשימדליק בתחילת השוק שיעור שהוא בערך רבע קודם צאת הכוכבים, מ"מ עדיין הוא כמעט שעה לאחר תחילת שקיעה ראשונה, ולשיטת הרמב"ם כבר עבר זמן ההדלקה. כ"י. בגמ' (שבת כ"א ע"ב) איתא 'עד דכליא רגלא דתרמודאי', ומפרש שם רש"י ח"ל: 'שם אומה מקצתו עמים דקיים ומתעבבים בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעייהם בבתיהם אור וכשנכריים לצעם יוצאים וקונין מתי', ובהו יש לרן אי בעינן לרבים או דאף ביחידים סגי. כ"י. דבדברי רש"י הנ"ל לא מבואר אי הפרסום הוא גם לתרמודאי, או דהפרסום הוא דוקא לישראל שבאים לקנות אצלם, דלנכרים לא שייך פרסומי ניסא, וכפי ביעור העיזו סק"י"ז, ובאגרות משה (א"ח ח"ד סימן ק"א אות ו'), ובשבות יצחק (תוספת פ"ד אות ו) כתב בשם הגריש"א דמשמע דהתרמודאי פ"ד משנה בחור"ע ע"פ משנה אחרונה דתוס' מתוך אצרות התורה, עמוד 912

הַלְכוּת הַנֶּזֶק סִימָן תַּרְעַב

קמא. באר הנהגה

* **יובלכד (ד) שיתן שמן עד (ב) וכן שתכלה רגל מן השוק:** ב יטכה או חזיר ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה, שאז העם עובדים ושבים ואיפא פרסומי ניפא. (ה) הלך צריך לתן בה שמן * **קזה (ו) השעור, ה'אם נתן בה יותר (ז) יכול (א) לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול (ח) להשתמש לאורה לאחר זה הזמן.** הנהגה יש אומרים (ט) שבזמן הזה שפוליקין בפנים (י) אינו צריך לזהר להדליק קדם שתכלה רגל מן השוק (דברי עצמו וטור בשם תוספות (סג ע"ב ד"ה י"ד)), * ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה. 'ומיהו הני מילי לכתחלה, אבל אם עבר בשם תוספות (סג ע"ב ד"ה י"ד), * ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה. 'ומיהו הני מילי לכתחלה, אבל אם עבר

שערי תשובה

א וכן שתכלה. עין פאר היטב שכתב בשם שו"ת נקטת הגדולה כי להדליק אחר מערב (כן קמה בשבועת יעקב, ואחר כך הביא דברי מהגן אברתוס וכשם נקטת הגדולה, והמשנה בשבועת יעקב נראה שדברי הכפר היטב הם מהפסיק, ששם הביא דברי מהגן אברתוס וכתב על זה, אכן בשערי נקטת הגדולה כתב ובכחוחי כו' חזרתי למקנהי להדליק אחר הפתלת ערביה, וכן עקר לד"א, דנראה מירי קודם וכן דפיצי למעבר טרווייהו כמו שכתבו התוספות בשבת דף כ"ב (ע"ב ד"ה הדר), עין שם. וצ"ל לקמן סימן תרי"ד פלגן אברתוס (פ"ה) הכפר חוש"ש שם (ס"ה) ומה שכתב בני אפרים שם, וצ"ל באשיל אברתוס כאן בשם היטב יעקב (ס"ה) וכן מתיירא בקרה שנקרא שפוליק קדם שילך להחפלה ערביה לא הפסיד, שיש לחוש שער שפוליק ערבי יזמן להחלה שהוא אצל שעה מרינא דמקרא (ס"ה ע"ב ד"ה י"ד).

באר היטב

(ב) שתכלה. כתב שו"ת נקטת הגדולה (הגה"ט ס"ה) שכל חזיר ודליק אחר הפתלת ערביה, ומיהו קשמתחיל וזמן לא יאכל ולא ילמד עד שידליק ואם התחיל פוסק, וכן קמה בחשיבות שבועת יעקב חלק ב' סימן מ', עין שם. וכתב מהגן אברתוס (ס"ה) מי שלא התפלה מערב מדליק קדם, דאננה צריכה זמן כל כך למימש שעה יושב מערבי, וכן קמה הנקטת הגדולה (הגה"ט) שכתב פון: **(ג) לכבותה.** וכתב"ה (ס"ה) כתב שלא לכבותה, ואף אם נבדק מעצמו אסור להנות מהם אם שדלק (ס"ה ע"ב ד"ה י"ד).

באר הלקה

שקיעתה לא מאחרין ולא מקדמין, ונקטתו ממש קדם השקיעה (ובענין שאמרו בשבת (ל"ד) (ס"ה) שלשה דברים צריך אדם לומר ערב שבת עם שחכה וכי הדליקו את הני, הרי דלשון 'עם' היינו זמן מה קדם, ואפלו אם נקרא והרמב"ם סובר רבננו מן וטעמיה דהיניי פשקיעה השנייה, גם כן אנו נחזקין לומר דזמן של בין השקיעות ומעט יותר כשצריה מנוט מקדם דהוא בסוף הכל עלקר כ"ה מינוט קדם צאת הכוכבים, אינו בכלל וכלכד שלא יקדים, והנראה משבת, וכל שפן לפי מה שבררנו לעיל בסימן רס"א (ביח"ד ד"ה מחלת השקיעה) פסקה פוסקים דהרמב"ם סובר דצריך להדליק נרות ערב שבת קדם שכתבם השמש מענינו וזאנו סובר רבננו הם דשני שקיעות הן, והוא הנקרא שקיעה, אם כי בנדאי שקיעה אפלו קדם שקיעה אם כי אינו בכלל שלא יקדים, אך שלא יקדים הרבה קדם שקיעה דהוה מה שאמרו וכלכד שלא יקדים, היוצא מדבריהו דהמחבר שכתב בסוף שקיעה וצ"ל לזה דבריהו הרמב"ם שלא יקדים הוא פירוש עיני גדול, ואבד דצריכין בהאי ענינא אכתבם וכלכד שקיעה לי דבריהו הפית יוסף (ד"ה וואו רמא) שכתבם, ודברי הרמב"ם (ס"ה) דברי בעל הלכות גדולות שכתב אין מוליקין נרות קדם שתכלה החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדמין. עד כאן לשונו. וקשה, והוא ענין (ס"ה ע"ב ד"ה עצה) לקשה על דברי בעל הלכות גדולות ממה דנקראו לו (ס"ה ע"ב ד"ה) לענין שבת דאחר שקיעה אסור להדליק ושם נמי מנא משמששקע, ועל כרחק דבענינינו גם כן אם צ"ל להדליק מקדם מדליק, ותנין דבעל הלכות גדולות יסבר קרב יוסף (ס"ה) ושם נמי מקרא אחר שקיעה, עין שם. וזהו לפי מה יענה להרמב"ם דפוסק בקרה כמו שכתב הרב המפורסם הזה, מהלכות שבת (ה"ה), ועל כרחק אנו צריכין לומר כמו שכתבנו מקדם ד"עם שקיעתה היינו זמן מה קדם גם כן נקלל כ"עם שקיעתה, ודומיא מה דאיתא בשבת (ה"ה) שלשה דברים צריך לומר ערב שבת עם שחכה וכי הדליקו נה, ומה שכתב אין מוליקין נרות קדם שמשקע החמה היינו זמן הרבה קדם:

* **ובכרד שיתן בה שמן עד שתכלה (כו')** לכה פוסקים הוא כחצי שעה אחר צאת הכוכבים שהוא בסוף הפל שעה ושלושת רבעי שעה מוזמן להדלקה, ואסור להשתמש לאורה כל אותו הזמן (אף שהדליקו בעוד היום גדול), ואם פקתה בחל קדם צאת הכוכבים צריך לחזור ולהדליק אבל לא יכרו, דעל פי הדמק אומרים מפלגה המנחה להמלכה כבר התחל המענה ופרי מקדמי (ס"ה ע"ב ד"ה י"ד):

* **ב כזה השעור.** ומי שאין לו שמן כפוער הזה ידליק בלא ברכה ופרי מקדים (ס"ה ע"ב ד"ה י"ד). וישנה מעוברי עבודת גלולים אין לקח, וכדלעיל בסימן קנ"ד במשנה ברורה סינין קטן מ"ה:

* **ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה.** שאף על פי שפוליקין בפנים, פון שפוליקין פתח הבית והוא פתוח יש הפירא לעוברים ושבים [טור]:

משנה ברורה

שעות זמניות, ויכול (ה) לברך גם פון: **(א) שיתן בה שמן עד (ב) יובלכד.** דאם לא ידלק בלילה ליכא פרסומי ניפא, ואם לא נתן בה שמן רק כשעור חצי שעה כנהוג בכל יום, יחזור ויזמן בה שמן וידליק, (ו) ומכל מקום לא יחזור ויכרך: **ב (ה) הלך צריך לתן (ו) יובלכד קזה וכו'.** משמע דאם הדליק זמן מה אחר שקיעת החמה, אינו צריך לתן שמן כל כך עד שתכלה רגל מן השוק, אכן כל זה הוא לזיון התלמוד שהיה ההפך לעוברים ושבים, אבל האינא דההפך הוא רק לבני ביתו, לעולם פצי שעור הידוע ופרי הדרשו, ואף מדייק שפלה הרגל ששוק בעי' זה השעור ופרי מקדים (ס"ה ע"ב ד"ה י"ד): **(ח) השעור.** ואף בזמנינו (ו) צריך לשעור אנה, אבל אם נותן בה שמן הרבה שידליק יותר בו שום מצוה, אבל בנרות של שענה (ס"ה) יש הדור מצוה קשה ארכות, (ט) ומכל מקום אין לעשותם גדולות יותר מדי. כתב הבית יוסף (ד"ה ונחב) בשם אריות חיים (א"ח י'), מי שברך והדליק נר אחת בלילה שנה, ידליק אחר כך עוד נר אחת לילה, וישן בפרי מקדים (א"ח ס"ה) שפצוד דאפלו לא היה דעתו מתחלה נר על נר אחת ואחר כך דנזמן לו עוד נר גם כן לא יברך עוד, כי מדינא אין חיוב נר נר אחד והשאר משום הדור, כנ"ל: **(ז) יובלכד לכבותה וכו'.** שאינו מקצה השמן רק מה שצריך לשעור חצי שעה למצותו, ועל כן מותר לכבותו ולהנות מפניו. ומקדמי מקדם הסקימו (ו) פמה אחרונים דלכתחלה טוב להנות שאינו מקצה השמן אלא לשעור הדלקה, משום דיש מה הפוסקים שסוברים דאם נתן פתחם, הקצה למצותה הכל: **(ח) להשתמש לאורה כו'.** ויש מקדמין (ס"ה) שפצוד ששנרות ודלקין אין להשתמש לאורן, משום הרוא (יג) שלא ידע לחלק בין תוף זמן שעורו לאחר זה הזמן: **(ט) שבזמן הזה שפוליקין בפנים.** רצונו לומר ואם כן ההפך הוא רק לבני ביתו: **(י) אינו צריך.** וידליק (יג) כשבעי הבית מקבצים יחד, ואפלו ללמד אסור (ה) משגיג ועמה וכל שפן אכילה ושאר דברים, אנה:

שער הדין

ויאמר להשפוש נטלו [שם]: **(ג) אחרונים:** (ד) ובאמת יש להחמיר בעוד חצי שעה קדם, אלא הוא מירי בכני אדם שמפליים ערביה מוזמן ואם כן חצי שעה קדם בלא הכי אסור משום קריאת שמע ומחצית השקל (ס"ה), ולפי דעת הפירוש חוש"ש (ס"ה) ותקד"א (ס"ה) דיש להדליק אחר שקיעה, ממילא צריך להחמיר חצי שעה מקדם לכל הדברים הנ"ל, ואפלו אם כבר התפלה מנחה. אכן לענין למדור נראה דאין להחמיר, דיש לסמוך אשאר פוסקים הסבורין דמנחה של הדלקה הוא עם סוף שקיעה כפ"ל בריש (השעור) (תפימן) (ס"ה ע"ב ד"ה י"ד) (ס"ה):

(ס) פרי חדש. ועין בכרפי יוסף (ס"ה) דנקטין פן להלכה כהמש"מ שאומר: **(א) אחרונים:** **ב (ו) מגן אברתוס (ס"ה) ושאר אחרונים:** (ז) מגן אברתוס (ס"ה) (ט) שלטי גבורים שסביב הקודכי (שבת פ"ב סי' רס"ח אות א): (י) מגן אברתוס בסימן תרע"ז שער קטן ' וזאתו רבה בסימן זה (ס"ה) וכת' אדם שכתב (ס"ה) (ס"ה) (ס"ה) (בשר"ט סי' פ"ה), והביארה מהגן אברתוס (ס"ה) וזאתו רבה (ס"ה): **(ט) ולפי שם זה אפלו התנה מעיקרא אין מתיירא דנרן תחיים (וכן הדמק הניח"ט ע"ה), וכן אין להטיל נרות ומקדמי בעוד שחלוקה אפלו יותר מצי שעה, מפני הרואים שלא ידעו**

שיעור שמן כשמדליקים בפנים

[משנ"ב שם] אָבֵל הַאֵינָא דְהֶהָר הוּא רַק לְגַבֵּי בֵיתוֹ, לְעוֹלָם בְּעֵי שַׁעַר הַיְדוּעַ.

מבואר שהאינא שמדליקים בפנים אף אם מדליק לאחר הזמן בעינן לשיעור שמן של חצי שעה, ומקורו במג"א, וכן כתב בדרכי משה בשם הגהות סמ"ק (סימן רס). והפמ"ג (א"א סק"ג) הוסיף דאף אם מדליק לאחר שכלתה רגל מן השוק, יתן שמן כשיעור חצי שעה. אולם במרדכי (רסו) כתב דהא דרבי שיעורא וכו' הוא לדידהו דהיה צריך היכר גדול אבל אנו אין אנו חוששין כלל, וכן כתב בדרכי משה בשם קובץ אחד (מנהגי מהר"ש אוסטרײך סימן קמ) דבזמן הזה אין שיעור לנרות חנוכה.

[משנ"ב סק"ו] ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק וכו' שהוא כמו חצי שעה, שאז העם עוברים ושבים, ואיכא פרסומי ניסא, הלכך צריך ליתן בה שמן כזה הַשַּׁעוּר, ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן. וְאֵף בְּזַמְנֵינוּ צָרִיךְ לַשַּׁעוּר הַזֶּה. המשנ"ב פסק כהפוסקים שאף בזמנינו שמדליקים בפנים ואין היכר אלא לבני הבית, צריך ליתן שמן כשיעור חצי שעה. ובמשנ"ב (סק"ה) הוסיף עוד, שאף אם מדליק בפחות מחצי שעה קודם שתכלה רגל מן השוק, ואפילו אם מדליק לאחר שכבר כלתה רגל מן השוק, צריך שיעור שמן של חצי שעה.

שיעור שמן בזמן הזה

[משנ"ב שם] מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה, שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא, הלכך צריך ליתן בה שמן כזה הַשַּׁעוּר וכו' אָבֵל אֵם נִתְּנָה בָּהּ שֶׁשָּׁמֶן הֶרְבֵּה שְׁדִלְקִי יוֹתֵר אִין בּוֹ שׁוּם מִצְוָה.

הפוסקים דנו, בזמנינו שזמן כלות רגל מן השוק הוא מאוחר יותר מבזמן חז"ל, אם צריך ליתן שמן בנר יותר מחצי שעה כדי שידלוק עד שתכלה רגל מן השוק. לא

הידור מצוה בנרות שעה ארוכים

[משנ"ב שם] אָבֵל אֵם נִתְּנָה בָּהּ שֶׁשָּׁמֶן הֶרְבֵּה שְׁדִלְקִי יוֹתֵר אִין בּוֹ שׁוּם מִצְוָה, אָבֵל בְּנֵרוֹת שֶׁל שַׁעוּה וְשׁ הַדְּוּר מִצְוָה לְשַׁעוּה אַרְבּוֹת.

עיין בשער הציון (סק"ה) דמקורו במג"א שהביא מהדרכי משה שכתב דאין מצוה בנרות ארוכות, והמג"א חולק עליו וכתב דדוקא בנרות של שמן אין הידור מצוה בריבוי שמן, דכיון שלאחר חצי שעה מותר מעיקר הדין להשתמש בהם, נמצא ששוב אינם נרות של מצוה, משא"כ בנרות של שעה כשהם ארוכים הם נאים יותר בשעת קיום המצוה. לב

הדליק בלילה ג' רק ב' נרות, אם מחוייב להשלים הנרות שחפר

[משנ"ב שם] כִּתְבַּת הַבַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם אַרְחוֹת הַיָּמִים, מִי שֶׁבָּרַךְ וְהִדְלִיק נֵר אַחַת בְּלַיְלָה שְׁנֵינָה, וְדִלְקִי אַחַר כֶּף עוֹד נֵר אַחַת וְלֹא יִכְרַף, וְעַזּוֹ בְּפִרְיֵי מְנָדִים שֶׁמְצַדֵּד דַּאֲפִלּוֹ לֹא הָיָה הַדְּעוּתוֹ מִתְּחִלָּה רַק עַל נֵר אַחַת וְאַחַר כֶּף נִדְמָן אִלּוּ עוֹד נֵר גַּם בִּן לֵא וְיִכְרַף עוֹד, כִּי מְדִינָא אִין הָיִיב רַק נֵר אֶחָד וְהַשָּׂאָר מִשׁוּם הַדְּוּר.

בשו"ת כתב סופר (א"ח סימן קלה) כתב לפרש בכוננת הארחות חיים דמיירי בטעה במנין הימים, אבל ודאי לכתחילה מי שיש לו לביל שלישי רק שתי נרות, לא ידליק שתיים רק אחת, שאם ידליק שתי נרות אינו עושה כמהדרין שמדליקים נר אחד, ואף כמהדרין מן המהדרין אינו עושה שמדליקים ג' נרות, ואינו עושה כשום מנהג ואין כזה פרסום הנס, שחושבים שמא יש כאן ב' אנשים שכל אחד הדליק נר אחד. ועיין במשנ"ב בסימן תרעא, סק"ה ובשער הציון שם (סק"ה) שהביא דברי הכתב סופר להלכה, והביא כן גם מדברי החיי אדם. וכן מבואר מדברי המג"א ריש סימן תרעו שהביא דברי הארחות חיים, וכתב דמיירי בשכח והדליק נר אחת פחות מן הראוי.

ארחות חיים
הארחות חיים

וכן פסק בשו"ת אור לציון (ח"א סימן מד). אולם בריט"ב כתב דהשיעור עד שתכלה רגל מן השוק תלוי בכל מקום ומקום לפי מנהגו, וא"כ, בזמנינו יש ליתן שמן שידלוק עד שתכלה רגל מן השוק בכל מקום ומקום לפי מה שהוא. וכן פסק בהליכות שלמה (פטי"ו ס"ח), [אמנם בשלמי מועד מבאי ערותו של הרמ"א נבנצאל ששמע מהגרשז"א דאין צריך להוסיף שמן יותר מחצי שעה]. וכן נהג הגר"ז סאלאוויצקי (עין קונטרס בעניני חנוכה). זב. במג"א שם כתב דבנרות שעה כשהם ארוכים הם נאים יותר למצוה כמו בנרות יוה"כ ולולב ואחרוג וכיוצא בו. (ועיין מה שכתבנו בה במשנ"ב סימן תימה סק"ה וסימן תרנו סק"א). ובחמד משה הקשה עליו, וז"ל: ולפענ"ד דברי הדרכי משה נכונים, דלא דמי בלולב ואחרוג שהם גוף המצוה כמות שהם, ולכן יש בהם משום התנאה לפני בלולב נאה, וכן כל כדומה להו, אבל בנרות הללו אין מצוה בגופן כמות שהן רק לאורן הוא צריך, אין מעלה בגדלן, וקטנם אינו מוריד, ובלבד שיהיה בהם שיעור הדלקה שיהיה אורן זך וצלול. ועוד הרי אמרו סוכה נאה ציצית נאה ולא מצניו מעלה בגדלן, אלא הכל לפי הענין, וגם בלולב אם הוא גדול מדאי אכן בו הידור, והרי בו בתארוג בעו למימר פרק לולב הגזול דף לא ע"ב שכל שהוא גדול אין זה הידור, והכל לפי הענין ע"ש. ועיין במשנ"ב סימן תרעג (סק"ה) שכל אחד יטריח לעשות לו מגורה יפה לפי כחו, וכן הנרות יעשה יפה. ובבאר היטב כתב דמי שידו משגת יעשה מגורה של כסף, והביא שהמהרש"ל קנה מגורה של כסף. הרי מצניו ישגת הידור אין ברבריים שאינם חפצא דמצוה. וכן מצניו בפ"ג ביכורים, שהיו נותנים על סל הביכורים פרות נאים שאינם ביכורים להידור מצוה, וכן העשירים היו מביאים הביכורים בקלחות של כסף וזהב והשור של שלמים שהי' הולך עם הביכורים היו קרתויו מצופות זהב, וכן וצ"ב בסוכה (לו ע"ב) שאנשי ירושלים היו אוגדים ולוביהם בגימנויות של זהב.

להדליק כל הלילה, וכתב הפר"ח שלפ"ז יש להדליק בכרחה, וכן פרשו חמדו משה והכף החיים (סק"ז) בכוננת השו"ע. ולפ"ז שפיר איכא למימר דבזמן הגמ' דמדליקים בתוך מודה השו"ע להרמב"ם דלאחר זמן הדלקה שוב אינו יכול להדליק. וכן מבואר בפירוש חדש (מובא בהמשך דברי המשגיב כאן) שכתב כדברי הגמ' אברהם שאם איהר מהלהדליק אין צריך ליתן שמן כל כך, אולם סיים וז"ל: הנה דלין התלמוד שהיה הורא לעובדים ושבים, אבל האינא שדלוק בעינן שיעור הידוע. 5. לכאורה פוסקים אלו חוששים לתירוץ השני בגמ' דיעד שתכלה רגל' הוא שיעור השמן שיש ליתן ואין נפק"מ מתי מדליק. זא. איתא בגמ' (שבת כא ע"ב) מצוהה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק וכו' דאי לא אדליק מדליק, וא"נ לשיעורא וכו' עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה, אמר רבה בר בר חנה אמר ר"י עד דכליא ריגלא דתרמודאי. ולתירוץ הראשון כוננת הברייתא על זמן ההדלקה, שהוא עד שתכלה רגל מן השוק, וכשעבר הזמן שוב לא ידליק, ולתירוץ שני אין כוננת הברייתא על זמן ההדלקה אלא על השיעור של שצריך להדליק, שצריך ליתן שיעור שמן כדי שידליק עד שתכלה רגל מן השוק. וכתבו הראשונים שבזמן חז"ל שיעור שעה עד שתכלה רגל מן השוק הוא כחצי שעה. ופליגי הראשונים אם הוא דנקט הברייתא שיעור שמן עד שתכלה רגל מן השוק, הוא רק לסימן בעלמא שהוא כחצי שעה, וה"ה דהוי מצי למימר שצריך שיעור שמן כחצי שעה, או להשיעור שמן הוא שידליק מזמן הדלקה עד שתכלה רגל מן השוק, ובזמן חז"ל היה כחצי שעה, אולם במקומות שהזמן ארוך יותר, צריך ליתן שמן יותר מחצי שעה עד שתכלה רגל מן השוק של אותו מקום. והנה בתוס' וברא"ש כתבו דלתירוץ שני יכול לכתחילה להדליק גם לאחר שתכלה רגל מן השוק, ולפ"ז מבואר דהשיעור עד שתכלה רגל מן השוק הוא רק לסימן בעלמא שהוא כחצי שעה, ולא שצריך להדליק עד שתכלה רגל מן השוק, וא"כ גם בזמנינו אין צריך ליתן שמן שידליק יותר מחצי שעה.

הַלְכוּת הַנֶּזֶף סִימָן תַּרְעַב

קמא. באר הגזירה

* **יובלכד** (ד) שיתן בה שמן עד (ב) וכן שתכלה רגל מן השוק: **ב ישכח או חזיר ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה, שאף העם עובדים ושבים ואיפא פרוסימי ניפא.** (ה) הלך צריך לתן בה שמן * **כזה** (ו) השעור, והוא נתן בה יותר (ז) יכול (א) לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול (ח) להשתמש לאורה לאחר זה הזמן. הגה: יש אומרים (ט) שבזמן הזה שפולקין בפנים (י) אינו צריך לזהר להדליק קדם שתכלה רגל מן השוק (דברי עצמו וטור בשם תוספות (סג ע"ב ד"ה יד), * ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה. וימיהו הני מילי לכתחלה, אבל אם עבר בשם תוספות (סג ע"ב ד"ה יד), * ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה. וימיהו הני מילי לכתחלה, אבל אם עבר

שערי תשובה

א וכן שתכלה. עין פאר היטב שכתב בשם שו"ת נקטת הגדולה כי להדליק את אור מצויה וכן כהם בשבות יעקב, ואחר כך הביא דברי מהגן אברותם וכשם נקטת הגדולה, והמניין בשבות יעקב נראה שדבר הכאר היטב הם המפסקים, ששם הביא דברי מהגן אברותם וכתב על זה, אכן בשערי נקטת הגדולה כתב ובמחמתו כי חזו"ת למנהיג הדליק את אור הפתל ערבות, וכן עקר דריגא, דריגא מריר קודם וכן דריגא למעבר מרורייהו כמו שכתבו ב"מקור חיים" ע"פ ד"ר יצחק אביב (ע"ב ד"ה יד), עין שם. וכן נלקחו סימן חזו"ת כגון אברותם וכתב ב"מקור חיים" ע"פ ד"ר יצחק אביב (ע"ב ד"ה יד), ומה שכתב בני אפרים שם, וכן באשיל אברותם כאן בשם היטב יעקב (ע"ב ד"ה יד), עין שם. וכן נלקחו סימן חזו"ת כגון אברותם וכתב ב"מקור חיים" ע"פ ד"ר יצחק אביב (ע"ב ד"ה יד), עין שם. וכן נלקחו סימן חזו"ת כגון אברותם וכתב ב"מקור חיים" ע"פ ד"ר יצחק אביב (ע"ב ד"ה יד), עין שם. וכן נלקחו סימן חזו"ת כגון אברותם וכתב ב"מקור חיים" ע"פ ד"ר יצחק אביב (ע"ב ד"ה יד), עין שם.

באר היטב

(ב) שתכלה. כתב שו"ת נקטת הגדולה (הגה"ט סק"א) שכל חזיר וזליק את אור הפתל ערבות, ומיך קשמתחיל זמנו לא יאכל ולא ילמד עד שידליק ואם התחיל פוסק, וכן כתב בחשיבת שבות יעקב חלק ב' סימן מ', עין שם. וכתב מהגן אברותם (סק"ה) מי שלא התפלל מצויה מדליק קדם, דאננה צריכה זמן כל כך למימש ששאר יושפי מצויה, וכן כתב הנקטת הגדולה (הגה"ט) שנתן פון: **ב (ג) לכתחלה** ו"תפ"ח" (ע"ב) כתב שלא לכבותה, ואף אם נקבה מעצמו אסור לנהות מהם אף שד"ר (ח"א ס"ב ע"ב) קנה. ועין מחזיק ברכה (סק"ה) שהנאה מקום לטוב שטות למחירי"ש בסופו (ב"מ"ח) לנהות שער שפולק ערבות יעבר זמן להחליט שהוא אסור חצי שעה מריגא דמקרא (ע"ב ס"א), עין שם:

באר היטב

שקיעתה לא מאחרין ולא מקדמין, ונקטתו ממש קדם השקיעה (ונקטתו שאמרו בשבת (ל"א) (י"א) שלשה דברים צריך אדם לומר ערב שבת עם שחכה וכי הדליק את היר, הרי דלשון 'עם' היינו זמן מה קדם, ואפילו אם נקרא והרמב"ם סובר רבננו מן וטעמיה דהיניי פשקיעה השנייה, גם כן אנו מכלחין לומר דזמן של בין השקיעות ומעט יותר כשצריכה מנוט משום דהוא בסוף המלך עלקר כ"ה מינוט קדם צאת הכוכבים, אינו בכלל וכלכד שאר מקרים, והנראה משבת, וכל שפן לפי מה שבררנו לעיל בסימן רס"א (ביח"ד ד"ה מחלת השקיעה) כמקרה פוסקים דהרמב"ם סובר דצריך להדליק נרות בערב שבת קדם שכתבם השמש מענינו והוא סובר רבננו מה דשני שקיעות הן והוא הנקרא שקיעה, אם כי בנדאי שפולק אפילו קדם שקיעה גם כן אינו בכלל של אקדים, אך שלא יקדים הרבה קדם שקיעה דהוה מה שאמרו וכלכד שלא יקדים, היוצא מדבריהו דהמחבר שכתב בסוף שקיעה וצריך לזה אברותם הרמב"ם שלא יקדים הוא עיני גדול. ואבד דצריכין בהאי ענינא אכתב מה דקדשה לי דברכי הבית יוסף (ד"ה ואתא רבנא) שכתבם, ודברי הרמב"ם (ע"ב) דברי בעל הדלות גדולות שכתב אין מוליקין נרות קדם שתקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדמין. עד כאן לשונו. וקדשה, ושתקע החמה קדם (ע"ב ד"ה עצה) מקדשה על דברי בעל הדלות גדולות מהה דקדמין לו (ע"ב ד"ה) לנגנן שבת דאחר שקיעה אסור להדליק ושם נמי מנא משמששקע, ועל כרחק דבענינינו גם כן אם צרה להדליק מקדם מדליק, ומתן דבעל הדלות גדולות יסבר קרב יוסף (ע"ב) ושם נמי מקרא אחר שקיעה, עין שם. וזהו לפי מה יענה להרמב"ם דפוסק בקדשה כמו שכתב הרב המפורד בפקד"ו מהחלכות שבת (ה"ד), ועל כרחק אנו צריכין לומר כמו שכתבנו מקדם ד"עם שקיעתה" היינו זמן מה קדם גם כן נקלל כ"עם שקיעתה", ודומיה מה דאיתא בשבת (ד"ה) שלשה דברים צריך לומר ערב שבת עם שחכה וכי הדליקו, ומה שכתב אין מוליקין נרות קדם שמשקע החמה היינו זמן הרבה קדם:

משנה ברורה

שעות זמניות, ויכול (ה) לברך גם פון: **ד שיתן בה שמן עד וכו'**, דאם לא ידלק בלינה ליכא פרוסימי ניפא. ואם לא נתן בה שמן רק בשעור חצי שעה כנהוג בכל יום, יחזר וימן בה שמן ידליק, (ו) ומכל מקום לא יחזר ויברך: **ב (ה) הלך צריך לתן וכו' כזה וכו'**, משמע דאם הדליק זמן מה אחר שקיעת החמה, אינו צריך לתן שמן כל כך רק עד שתכלה רגל מן השוק, אכן כל זה הוא לרין הפלמודי שהיה ההפך לעוכרים ושבים, אבל האינא דההפך הוא רק לבני ביתו, לעולם פצי שעור הידוע פרי הדשן, ואף מדינא אינו צריך לקבלה הרגל ששוק בעי זה השעור פרי מגדים (א"א סק"א): **א (ח) השעור**, ואף בזמנינו (ו) צריך לשעור הנה, אבל אם נותן בה שמן הרבה שידליק יותר אין בו שום מצוה. אבל בנרות של שענה (ח) יש הדור מצוה קשה ארכות, (ט) ומכל מקום אין לעשותם גדולות יותר מדי. כתב הבית יוסף (ד"ה ונחב) בשם אריות חיים (א"א ס"ו), מי שברך והדליק נר אחת בלינה ששנה, ידליק אחר כך עוד נר אחת לברך, ועין בפרי מגדים (א"א סק"ה) שפצוד דאפילו לא היה דעתו מתחלה נר על נר אחת ואחר כך נדמן לו עוד נר גם כן לא יברך, כי מדינא אין חיוב נר נר אחד והשאר משום הדור, כ"ל: **ז יובל לכבותה וכו'**, שאינו מקצה השמן רק מה שצריך לשעור חצי שעה למצותו, ועל כן מותר לכבותה ולהנות ממנו. ומכל מקום הסקימו (ו) כמה אחרונים דלכתחלה טוב להנות שאינו מקצה השמן אלא לשעור הדלקה, משום דיש מה הפוסקים שסוברים דאם נתן פתחם, הקצה למצותה הכל: **ח (ה) להשתמש לאורה וכו'**, ויש שמירין (א"א סק"ה) ששנרות דולקין אין להשתמש לאורן, משום הרווא (ע"ב) שלא ידע לחלק בין תוף זמן שעורו לאחר זה הזמן: **ט (ט) שבזמן הזה שפולקין בפנים**, רצונו לומר ואם כן ההפך הוא רק לבני ביתו: **(י) אינו צריך**, וידליק (ע"ב) כשבעי הבית מקבצים יחד, ואפילו ללמד אסור (ה) משגיג ועמה וכל שפן אכילה ושאר דברים, והנה

* **ובכר שיתן בה שמן עד שתכלה וכו'**, לכמה פוסקים הוא חצי שעה אחר צאת הכוכבים שהוא בסוף הפל שעה ושלושת רבעי ששמן מן הדלקה, ואסור להשתמש לאורה כל אותו הזמן (אף שהדלקה בעוד היום גדול). ואם פקחה בחל קדם צאת הכוכבים צריך לחזר ולהדליק אבל לא יברך, ודע פי הדקת אמרין מפלגה המקחה ולמעלה כבר התחל המצוה פרי מגדים (א"א סק"ה):

* **ב כזה השעור**, ומי שאינו לו שמן כשעור הזה ידליק בלא ברכה פרי מגדים (א"א סק"ה): **ושענה מעוברי** עבודת גלולים אין לקח, וכדלעיל בסימן קנ"ד במשנה ברורה סיני קטן מ"ה:

* **ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה**, שאף על פי שפולקין בפנים, פון שפולקין פתח הבית והוא פתוח יש הפירא לעוכרים ושבים [טור]:

שער הייזון

ויאמר להשפוש נטלו [שם]: **(ג) אחרונים**: **(ד) וקאמת** יש להחמיר בעוד חצי שעה קדם, אלא הוא מרייר בבני אדם שמשפלים ערבות בזמן ואם כן חצי שעה קדם בלא הכי אסור משום קריאת שמע ומחצית השקל (סק"ה), ולפי דעת הפירוש ח"ש (ס"א) ותק"א (ל"ה) דיש להדליק אתר שקיעה, ממילא צריך להחמיר חצי שעה מקדם לכל הדברים הנ"ל, ואפילו אם כבר התפלל מנחה. אכן לענין למדור נראה דאין להחמיר, דיש לסמוך אשארי פוסקים שהוכיחו דמנחה של הדלקה הוא עם סוף שקיעה כ"ל בריש (השערין) (תפימן) (ע"ב סק"א ביח"ד ד"ה עם היום):

(ה) פרי ח"ש. ועין בכרפי יוסף (סק"ה) דנקטין פן להלכה כה"ש מי שאומר: **(ו) אחרונים**: **ב (ז) מגן אברותם** (סק"ה) ושאר אחרונים: **(ח) מגן אברותם** (ע"ב) (ט) שלטי גבורים שסביב הקודכי (שבת פ"ב ס"ו ר"ס אתא א"א): **(י) מגן אברותם** בסימן תרע"ז שער קטן "ואלה רבה בסימן זה (סק"ה) ותי אדם שכתב (א"א סק"ה): **(א) שש"ל** (בשר"ס ס"ו פ"ה), והביארה מהגן אברותם (סק"ה) ואלה רבה (ע"ב): **(ב) ולפי טעם זה** אפילו התנה מעיקרא על מתי דנרן תחיל (וכן הדליק הניח"ס). וכן אין לטלטל בנרות ממוקן בעוד שהחמה אפילו יותר מצויה שעה, מפני הרואים שלא ידעו

והוסיף הכתב סופר דמבואר מדברי הארחות חיים דכשנמצא לו שמן אח"כ החמירו עליו להדליק מה שחסר, והעיר הכתב סופר למה החמירו עליו להדליק מה שחסר, ומאי שנא ממי שרצונו להדליק רק נר אחד בכל לילה היצא כעיקר דינו דסגי בנר איש וביתו. ותריך הכתב סופר דהבדלקה הראשונה מלבד מה שלא היה הן המהדרין, וגם מגרע גרע מצות הדלקה וקלקל במעשה הוספה מנין הימים, לכן החמירו עליו שידליק מה שחסר כדי להשלים המנין ויתקן מה שקלקל, לי וכל זה אם הוסיף מתחילה ולא הוסיף כראוי, אבל אם מתחילה לא היה לו רק שמן לנר אחד, או שטעה בליל ב' להדליק רק נר אחד, אין מחוייב לחזור ולהדליק ע"ש.17

ברכה על הנרות של הידור

[משנ"ב שם] **כתב הבית יוסף בשם ארחות חיים, מי שצברך והדליק נר אחת בלילה שנייה, ידליק אחר כך עוד נר אחת ולא יברך, וענין בפרי מגדים שמוצדד דאפילו לא היה דעתו מתחלה רק על נר אחת ואחר כך נודמן לו עוד נר גם כן לא יברך עוד, כי מדינא אין חיוב רק נר אחד והשאר משום הדור.**

בארחות חיים כתב הטעם דאין צריך לחזור ולברך על נר הנוסף משום דהברכה שעשה בתחילה קאי על חיוב כל הנרות, וכתב הפרי מגדים שמשמע מדבריו שהטעם שלא יחזור ויברך על הנר הנוסף, משום שהיתה דעתו בברכה הראשונה גם על הנר שיביאו לו אח"כ, לה ולפי זה באופן שלא היה בדעתו שיוזמן לו נר נוסף, ונודמן לו אח"כ עוד נר, חוזר ומברך. יו אולם הפמ"ג מצדד בדכל אופן לא יחזור ויברך על נר הנוסף שהוא רק משום הידור.18

שימוש בנר לאחר שדלק שיעורו

[משנ"ב סק"ו] ואם נתן בה יותר יבדל לבבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן, שאינו מקצצה

השמן רק מה שצריך לשעור הצי שעה למצותו, ועל כן מותר לבבותו ולהנות ממנו. ומכאן נקום הסביון במה אחרונים דלפניהם טוב להתנות שאינו מקצצה השמן אלא לשעור הדלקה, משום דיש מן הפוסקים שפוסקים דאם נתן בפתם, הקצצה למצותה הפל.

וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעו (סק"ח) בהא דכתב השו"ע שם (סעיף ד) דהנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, שהרי הוקצה למצותו. ופירש המשנ"ב שם (סק"ח) וז"ל: 'היינו שלא נתן תחילה רק כשיעור הדלקה ונכבה באמצע נותר, ולכן אסור הדוקצה למצותו ואסור להנות הימנו, אבל אם נתן הרבה בנר נותר, מותר להשתמש בו לכתחילה, וכמו שכתב לעיל בסימן תערב סעיף ב. ודע דיש פוסקים שסוברין דאם נתן השמן בסתם הוקצה כל השמן, אם לא דהתנה לכתחילה שלא יאסור אלא כשיעור.19

שימוש ומלטול הנרות לאחר הצי שעה בעוד שהנרות דולקין

[משנ"ב סק"ח] וכן יכול להשתמש לאורה זה הזמן, ויש מקמירין שבעוד שהנרות דולקין אין להשתמש לאורן, משום הרוחה שלא ידע דחלק בין תוך זמן שיעורו לאחר זה הזמן.

בשער הציון (סק"א) כתב מקורו במג"א (סק"ד) בשם המהרש"ל (סימן פה). ועיין בשער הציון (סק"ב) דהוא הדין דאין לטלטל הנרות ממקומן בעוד שדולקים אפילו יותר מחצי שעה, לט מפני הרואים שלא ידעו ויאמרו להשתמש נטלו.

ועיין ברמ"א סימן תרעד סעיף א דלאחר שעבר זמן המצוה מותרים בהנאה, וכל שכן שמותר להדליק מהן. ובמשנ"ב שם (סק"ח) כתב דלפי מה שכתב כאן דיש פוסקים שסוברין דכל זמן שדולקין אסור להשתמש לאורן, הוא הדין דאין להדליק מהן, וכל שכן שמותר להדליק בזה רק לענין הדליק ממנו נרות

והדליק ואחר כך נודמן לו נרות, מברך בכל פעם. והנה מדברי המג"א, האילה רבה והפמ"ג מבואר שהבינו בכונת הרמב"ם דמייירי לענין בית אחד, כשרוצה להדליק נרות נוספים משום הידור, וכן פירש המחצית השקל (סימן תרעו סק"א). וכן מבואר בשו"ת הרמב"ם הוצאת בלוי (סימן רבג). אולם בשו"ת הרמב"ם פאר הדור שלפנינו מבואר דמייירי לענין בתים אחרים, וכן פירש הנשמת אדם (כלל קמא סק"א) שהקשה על דברי המג"א וז"ל: 'זהו פשוט ששאלתם היה שאתם היה שליח להדליק לאחרים, ואם כן מה ענין זה לזה, ועוד דאדרכה הראיה היא להיפך דאם נודמנו לו אחרות צריך לברך ולא יודתי לדעת מג"א.19 וכן כתב הפרי חדש דאין מברכים על נרות של הידור. וכן כתב המחצית השקל ריש סימן תרעו. ועיין בהגהות רעק"א שם, ובשו"ת רעק"א (מהר"ח סימן יג). ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעו סק"ד. פ"ח. עיין בב"י בסימן תרעו שהקשה סתירה בדברי הטור, דכאן כתב דנותר השמן יכול להשתמש לאורה וכן יכול לכבותה, ואלו בסימן תרעו כתב דנותר השמן ביום השמיני הוקצה למצותו. ותיריך הב"י בהגהות מהנחת משום דלא הוקצה למצותו אלא דלק השמן כשיעור, ומותר להנות ממנו במוצא דלא הוקצה למצותו אלא כדי שיעור, ובסימן תרעו מייירי בנכבה באמצע השיעור, ולכן אסור להנות ממנו שהרי הוקצה למצותו. וזהו הדעה הראשונה שהביא המשנ"ב כאן ובסימן תרעו. אולם הב"י הביא בשם מהר"י אביהב שכתב לתוך דאם נתן השמן סתם, הוקצה כל השמן אפילו יותר משיעורו, וא"כ התנה שלא יאסור אלא כשיעור, והוא דעת היש פוסקים שהביא המשנ"ב כאן ובסימן תרעו. ועיין בשער הציון סימן תרעג (סק"ב), דאפילו לדעת המחמירין, מ"מ לענין אם נתערב אח"כ נרות אחרים בודא אין להתמיר לאסור העתרות. פ"ט. עיין במשנ"ב סימן תרעה (סק"ג) אם מותר לטלטל הנרות תוך חצי שעה, וכאן החמיר השער הציון שלא לטלטלם אפילו לאחר חצי שעה.

17. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן קטו) שכתב דגם החיי אדם מודה להכתב סופר דאם בליל שלישי הדליק שתיים, מוטל עליו להשלים למהדרין מן המהדרין ע"ש. אולם נראה דגם הכתב סופר מודה דאם לא נודמן לו אח"כ עוד שמן, ודאי יצא בדיניו בהדלקתו. פ"ד. אולם בעצם דברי הכתב סופר שהבין בכונת הארחות חיים דבטעה במנין הימים והדליק פחות מהראוי לילה ההוא, או שסבר שהוא מן המהדרין כשמוסיף מקצתו, החמירו עליו שיתחור וידליק מנין הראוי כולן, נראה שהבין כן לפי הגירסא בב"י לפנינו שהביא בשם הארחות חיים וז"ל: מי שלא הדליק בליל שלישי אלא שתי נרות או בליל רביעי אלא שלשה, זה היה מעשה בלוגי"ל החמירו שידליק מה שחסר להדליק ואין צריך לברך פעם אחת כי הברכה שעשה מתחילה על חיוב כל הנרות הכתב ע"ש, אולם נראה דנותר לדעתו טורפו, רק דאם רוצה להורות חיים לפנינו הגירסא במקום 'החמירו' 'הסכימו', וכוונתו מובנת דמייירי באדם שטעה ועכשיו רוצה מעצמו להחמיר להשלים מנין הנרות שחסר, ולא שחייב כן מדינא, וכל הנידון בהארות חיים הוא רק שאין צריך לברך פעם אחת על נרות הנוספים. [ועיין בביאור הלכה סימן תרעג סעיף ב' ד"ה אם ככתה אינו זקוק לה, שכתב דאכן בעת ההדלקה בעיני שיהיה בה שמן שיוכל להדליק כשיעור וכו' ונראה לי דכמו כן בעיני שבעת הדלקה יהיה כל הנרות לפי חשבון הימים ואז תחשב למהדרין מן המהדרין, ועל כן אם ככתה אתה קודם שהשלים ההדלקה צריך לחזור ולהדליק ע"ש, ונראה פשוט דאין כוונתו כדברי הכתב סופר דצריך לחזור ולהדליק מדינא, רק דאם רוצה להיות מן המהדרין מן המהדרין צריך לחזור ולהדליקה]. פ"ה. וכתב הפמ"ג שכן מבואר בלבוש. פ"ו. וכן הביא המג"א סימן תרנא (סק"ח) והאילה רבה כאן (סק"ד) מהאבודרות (תוכיח, עמוד ה) בשם הרמב"ם (פאר הדור סימן קיא) שאם בשעה שהדליק נר הראשון היתה כוונתו להדליק אחרות, אין צריך לברך, ואם בירך

19. משנה בברכה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אצות התורה, עמוד 916

של חול, אבל נר של מצוה דמדינא מותר אפילו בתוך השיעור, על כל פנים אין להחמיר אחר שעבר השיעור.^מ

לכבות הנרות אחר שדלקו השיעור

במג"א (סק"ד) כתב דאפילו לדעת המהרש"ל שמחמיר שלא להשתמש בנרות בעוד שהן דולקין, אפילו לאחר חצי שעה, מ"מ מותר לכבות הנרות לאחר חצי שעה.^{מא}

בזמן הזה שמדליקים בפנים אם צריך להדליק תיכף כשהגיע הזמן

[משנ"ב סק"ז] יש אומרים **זהו שפדליקין בפנים** אינו צריך ליהרר להדליק קודם שתכלה רגל מן השוק, ומכל מקום טוב ליהרר גם בזמן הזה. **רצונו לומר ואם בן הקבר הוא רק לפני ביתו.**

מבואר ברמ"א דאף בזמן הזה שמדליקים בפנים וההיכר הוא רק לבני ביתו, אפילו הכי טוב ליהרר להדליק מיד כשהגיע הזמן. ובטעם הדבר עיין בביאור הלכה (ד"ה ומכל מקום) שהביא מהטור, שאף על פי שמדליקים בפנים, כיון שמדליקים בפתח הבית והוא פתוח, יש הכירא לעוברים ושבים.^{מב}

איסור אכילה ועשיית מלאכה כשהגיע זמן הדלקה

[משנ"ב סק"ז] יש אומרים שכזמן הזה שמדליקין בפנים אינו צריך להזהר להדליק קודם שתכלה רגל מן השוק, ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה. **וידליק קטפני הפית מקפצים יחד. ואפילו קלמד אסור משהגיע זמנה וקף שפני אכילה ושאף דברים.**

כמו שמיצינו בהרבה מצוות שמשהגיע זמןן אסרו לעשות

מלאכה ולעסוק בכל דבר שיש בו חשש שמא ימשך בזה וישכח לקיים את המצוה.^{מג} ויש אומרים מד שמותר ללמוד הלכות חנוכה, מה

ובשער הציון (סק"ד) כתב דבאמת יש להחמיר בעוד חצי שעה קודם, אלא שמיידי בבני אדם שמתפללים ערבית בזמנה, ואם כן חצי שעה קודם בלאו הכי אסור משום קריאת שמע.^{מו} עוד כתב שם דלשיטות דמדליקים בשקיעת החמה, יש להחמיר חצי שעה קודם השקיעה בעשיית מלאכה, אף שאינו אסור משום קריאת שמע של ערבית, אמנם לענין לימוד תורה אין להחמיר דיש לסמוך על הפוסקים שסוברים שזמנה הוא עם סוף שקיעה.

איסור אכילה קודם הדלקה לאשה שבנלה מדליק בשבילה

יש אומרים^{מי} דאיסור האכילה והמלאכה הוא דוקא לבעל הבית, אבל אשתו מותרת בכל זה, דאף אם תימשך ותשכח, הוא זוכר, ועליו מוטלת החובה להדליק, ויש חולקין.^{מח}

שיעור שמן של חצי שעה לעיכובא

[ביאור הלכה ד"ה כזה השיעור] ומי שאין לו שמן בשיעור הזה ידליק בלא ברכה [פרי מגדים (א"א סק"ה)].

מבואר מדברי הביאור הלכה בשם הפמ"ג דמספקא ליה אם השיעור שמן של חצי שעה הוא לעיכובא, ולכן במי שאין לו שמן כשיעור ידליק בלא ברכה. וכן מבואר מדברי המשנ"ב סימן תרעה (סק"ח) שכתב דאם לא נתן בה שיעור שמן, יחזור וידליק בלא ברכה.^{מט}

ליהרר להדליק בזמן, כוונתו רק בזמן הטור שהיו מדליקים בפתח הבית ואיכא הכירא לעוברים ושבים, אבל עכשיו שמדליקים לגמרי בפנים וליכא הכירא לעוברים ושבים, על זה לא כתב הרמ"א כאן אפילו טוב ליהרר, ואין שום ענין למהר להדליק בשקיעת החמה. אולם עיין בדרכי משה כאן (סי' שכתב בזמנו הזה שמדליקים בפנים ממש, אין צריך לדקדק להדליק בזמן, ומ"מ הביא אה"כ מהמהר"ל שהיה נוהג להדליק מיד אחר שקיעת החמה. ומשמע שגם בזמן הזה שמדליקים ממש בפנים, אף דמיעקר הדין אין צריך להדליק בזמן אלא כדליה ליכא פרסומי ניסא, מ"מ יש להדליק בזמן. ועיין בערוך השולחן (סי' שפירש הטעם כדי לעשות תקנת חכמים. וכן משמע מדברי הרמ"א כאן שכתב שגם בזמן הזה שמדליקים בפנים טוב ליהרר להדליק בזמן, ולא כתב כדברי הטור דצריך לדקדק להדליק בזמן. מג. עיין שו"ע סימן פט (סעיף ג) סימן קר (סעיף ב) סימן רלב (סעיף ב) סימן רלה (סעיף ב) לענין קריאת שמע וטפילה, סימן תלא (סעיף ב) לענין בדיקת חמץ, סימן תפס (סעיף ד) לענין ספירת העומר, סימן תרבג (סעיף ב) לענין נטילת לולב, סימן תרצב (סעיף ד) לענין קריאת המגילה. מד. חוט שני (עמוד שיח). מה. ומדמה איסור זה לאיסור לקרות לאור הנר בשבת שמא יטה, ושם איתא דמותר ללמוד בפרק כמה מדליקין. מה. לאפוקי מאותם אנשים שמתפללים ערבית מבעוד יום, (עיין שו"ע סימן רלה סעיף א), ונמצא שמשום קריאת שמע וטפילה אינם אסורים כיון שכבר התפללו, מ"מ יש לאסור גם להם בחצי שעה שקודם צאת הכוכבים משום נר חנוכה. ואף שיש להם לחזור ולקרות קריאת שמע בלילה כיון שבשעה שקראו היה עדיין יום, מ"מ משום זה לכד אין לאסור להם קודם צאת הכוכבים, כמבואר במשנ"ב (שם סק"ט), דהקורין ומתפללין מבעוד יום, אע"ג שיש להם לחזור ולקרות ביציאת הכוכבים, אפ"ה מותר להם לאכול קודם שיקרא שנית, שהרי על כל פנים כבר קרא, ומ"מ בהגיע זמן צאת הכוכבים ממש יש ליהרר גם בזה ע"ש. מה. הגריש"א (באר ישראל, ישראלון השע"ב). מה. חוט שני (חנוכה עמוד שיח), ומשום שהיא נמצאת במקום הדלקה. מה. ועיין במשנ"ב שם מה שכתבנו בזה.

מ. ועיין בביאור הלכה סימן תרעג סעיף א (ד"ה רש) שכתב וז"ל: 'ודע עוד, דאפילו ללמוד בדרך קבע, אפשר שאין להחמיר רק בכדי שיעור המבואר לעיל סימן תערב סעיף ב, אבל לא בתר זה, והיינו אפילו אם נרצה להחמיר שם שלא כדעת המחבר, הוא רק לדבר הרשות אבל לא לדבר מצוה, וצריך עיון, ויותר טוב אם הוא חול ואין לו נר אחר ללמוד לפניו, שיכבה לאחר כלות השיעור ויחזור וידליקנה'. מה. ובמחצית השקל פירש משום דאין בו חשש משום מראית עין. אולם המג"א הביא מהב"ח דמאחר שנהגו איסור דבבית ודלחמשה, אלא הלך. ועיין בב"ח שם שכתב דאסור להשתמש בו אף בנכבה לאחר חצי שעה כיון שהגיע זמנה, משום דס"ל דלתירוץ הראשון בגמ' שלא הוזכר שום שיעור, אי"כ כל השמן הוקצה למצוה. ועיין בערוך השולחן (סק"ט) שהביא הדעות בזה, וכתב דאצלנו נהגו לכבות. וכן הובא מהתפס חיים (מאיר עיני ישראל ח"א עמוד 62) שנהג לכבות את הנרות לאחר שדלקו חצי שעה, וכן הובא מהחזו"א (ארחות רבינו, ח"ג חנוכה את מה) שהיה מנכה את הנרות אחר שכלב חצי שעה לאחר זמן צאת הכוכבים וד"ה, משום שרצה להראות את העבר שמבואר במשנ"ב דלאחר השיעור אין בו שום מצוה. אולם הקהלות יעקב נהג שלא לכבות. מה. וכן כתב הטור כסימן תרעא סעיף ח לענין הדלקה מפני החשד. ועיין בדרכי משה (סימן תרעא ס"ט וסימן תערב ס"ד) שכתב דכל זה בזמן הטור שהיו מדליקים בפתח הבית והוא פתוח יש הכירא לעוברים ושבים, אבל עכשיו שמדליקים לגמרי החדרים הפנימים ליכא הכירא לעוברים ושבים כלל, אין צריך להדליק מפני החשד, וכן אין צריך לדקדק בהזמן. וכן כתב הבי"ח (סימן תרעא ס"ט, וסימן תערב ס"ה). ועיין במשנ"ב כסימן תרעא סק"ד שכתב ודחו כוונת הרמ"א שם שכתב דבזמננו שמדליקים בפנים ממש, אין היכר לבני הר"ר כלי, היינו דלא לבזמן שחיו מדליקים אלא פתח הבית מבפנים והיו עושין על כל פנים היכר לעוברים, על כן יש חשד כל שאין היכר לעוברים, מה שאין כן עכשיו שמדליקים ממש בפנים ולא איכפת לן כלל לעשות היכר לבני רשות הרבים, על כן לא איכפת לן כחשדא דידהו. והנה מדברי הביאור הלכה כאן מבואר שפי"ח אין דכתב הרמ"א כאן דאז בזמן הזה שמדליקים בפנים טוב

ז טור ושמן קמב רבי יצחק בן יודנה, וכן כתב הרד"ק שם (פ"ב סי' יחתי).

כתוב בשם מהרי"ל (נפתי"ח סי' כח) ואגודה (שפת ספר סי' פ"ג) ודבריו עצמם:

תרעג שמנים ופתילות הפשרות לחנפה. ובו ד' סעיפים:

א מיקרא דרב שבת כ"א ע"ב.

א כל השמנים והפתילות (א) (ב) כשרים (ג) לנר חנפה, ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה, ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות. הגה: ומיהו ששן זית מצוה מן המבחר

שערי תשובה

א ואן כשרים. עין באר היטב מה שכתב בשם שער אפרים (סי' לח) והעיקר זה מלקט הקמח שכתב בו, ובקמחית לבדו מה שכתב בשמו מפר. הוא הלחץ, דבאקטא אוסר בפסקתו שם להדליק בה נר חנפה, אף על פי שאסור להשמשם לאורה ואין באן רק הנאח המצוה ומצוה לאו להנות נהנו. מכל מקום אסור להדליק בה, אף על פי שלא קיימא לן כדבר ונהניו (המאור הקטן סי' ג. ד"ה אביר) דכפרו בהמנהג דרבנן לנהות נהנו, מכל מקום על לומר פירו דנר חנפה בעי שער דהנינו שישנו ששן מן שידליק בשערי, ובין דבשר בחלב אסור בהנאה בחתי מיקתא שיענוא, ולכן אסור להדליק בחלב, ואפשר לומר דנאקא על שער זערה שהוא השמנים אכל בשר בחלב שהוא מהמקרים לא אקרינו בחתי, ואין לומר נהן על הנקברים לא יאשר, דהתם טעמא משום אפר, מה שאין בו בהתלחן נר חנפה שאין באן אפר רק אפר הפתילה והפתילה לא נאקרה בהנאה, מכל מקום יש לאסר, שאף אם הטעם דאפר לא ששן באו מכל מקום לא כולל הנין דכל הנקברים לא יאשר, כדמוכח בקמח ודוכימ דבשכיל בשול הטעם לא יתכשל הנין וכוונו שכתב בריכ"ש סימן ל"ה, וגם יש לומר דנקברים כשירפו אותם גם כן ששן בהו בחתי, עין שם. ועין באריתו וזכא (סי' פ"ה) ע"ה, דהו דבאור הכי אסור מחמת בשול בשר בחלב, דהא בסימן שיהי (סי' ק"א) לן דיש בשול אחר בשול, עין שם. ובשניה שכותב יעקב חלק א' סימן ל"ח נשאל על זה מהתם אהו שתייב על דברי האריתו וזכא, וכן שיראש הפתילה הוא מוציא, ולא שורף וקלי אסוריה, ואין על זה ששן דבשר בחלב דהנינו בשול שכול לאכל על ידו כדאימא בחלוין דף (כ"ח) [ק"ח] (ע"ה), והשכות יעקב השיב, דקדם דמיקלי קלי האסור ראוי לאכילה מחמת החסום, דהא אפלו חסום דקלי שני מיקר בשול לענין בשר בחלב, והדברים ממוחלים לגניית דעמי, עין שם. ועל שער דבמילין דף (כ"ד) [ק"ד] (ע"ה) משמע כן לאסר מדאורייתא, הגולה מוז מעיננו (י"ד סי' ע"ד טעמים א, ג) בחותם פ"ה כ"ו, [עין ב"מ של שלמה (חילוף) פרק ג' דהנשה סימן מ"ה ובפרו מניין פשתיתא לבשר בחלב (י"ה ומה נגט) דהם בחם בלא טעם אין אסור מן החודה, ימטר בהנאה, עין שם, ואין באן מיקמוסו] ועוד דאף אם יש להפקע ולומר בלא הני כשול, מכל מקום יפה תמה באריתו וזכא שלא העירו בחשש זה קלל, עין שם. ועין שער על דברי שער אפרים דהא זה טעון, וטעון כתב מהר"ם ש"ך בחודשים לחלוין מפר להדליק, דטעון אין אסור מן החודה, עין שם ובפשתיתא (לפניו סי' ד"ה עד ארבע), דבגלגל של בשר בחלב אין אסור את המקאה בהנאה מן שאין נהנה בהדלקה ממש, וזו [באריתו ע"ה סי' ע"ד ג' כ"ו] גבי כר"ה דחיס' כ"ו, עין בפשתיתא לבשר בחלב בפ"ה מנין שם (י"ה טוב אריתו), [עין באור חיים הלכות פסח סי' ס"ה פ"ה סי' ס"ה] לענין חשה שנקמא בתרגלת, ובקמס אחר הארבעי בנה, ומה שכתב באר היטב בשם השכות יעקב (ח"א סי' פ"ו) בקצהו, עין שם שכתבאר שאפלו דרבו המיד להדליק בשמן זית ובהו ולא מציא שמן זית והתחיל להכין עצמו עם נרות שצוה, ימטר המצוה בנרות של שצוה מן

חצי שעה, כיון שהקצה למצוה. כתב בלקוטי מהר"י נו"ל (חי' דיוק והלכות סי' לב), אין לטלטל הנרות ממקומן עד שדלקו חצי שעה: (ז) ק"ה הל"ה. כבית יוסף (י"ה יאואו דאריטו) כתב דהניו ספקא דנדאן, ואם כן משמע שאין לברך, אכל מוקדם בשלחן צדקה משמע דצוהו שיעברו. ונש"ל (בבית יוסף סי' פ"ה) כתב ודאקא עד חצות, ואם כן אחר חצות אין לברך. ובהנחות מימוניות (פ"ד אות ח) כתב, כל זמן שבני הבית נעורים אפלו עד עמוד השחר, וכן נראה לי להורות, אכל אם ישנים אין לברך עליהם. מנן אברהם (קמ"ו): (ט) זכ"ר. ומה שלא הדליק מנן הנרות של אותה הלילה, ישלים ואין צריך לברך פעם אחרת. דרכי משה (האור ד"ה א'):

א (ב) כשרים. עין בחשבות שער אפרים סימן ל"ח א' שרי להדליק נר חנפה בחתא פתילותה בקודרה על בשר כן יומא שנאקרה מחמת שלא היה ששים, וזכ"ר דמ"ה ע"ה נשאל שם א' שרי להדליק פה להאיר הבית, ומשעם שהיא אסורה בהנאה, ואפר, עין שם. מי שהיה (מדביק) נרות של שצוה בכחל כדי להדליקן למצות נר חנפה, ובעוד שצוה עסוק בק"ה הביאו לו שמן זית, ידליק בנרות של שצוה מן המצוה הוא שמן זית. שכותב יעקב חלק א' סימן ל"ז, עין שם. ובחשבות חכם צבי סימן מ"ה דההו דגריו ורואייו, והנהגה לכתוב אריות דהמשך ידו מנרות של שצוה ידליק בשמן זית, עין שם. ועין בחשבות ידו אילינו סימן מ"ב, ושוב שלח ידו פעם שניה הרב בעל שכותב יעקב חלק ב' סימן ל"מ"ד והחזיקו דגריו, עין שם. אין להדליק נר חנפה קצתם משמן

זקוק לה, דכיון שהדליק נעשה ובר לנס ונגמרה המצוה: (ב) כשרים לנר חנפה. ומכל מקום מצוה מן המבחר לקח לפתילה צמר גפן או חותי פשתן [ח"י אדם (ככל ע"ה סי' ט)]. ששן או חלב הנאקס מבשר בחלב אסור להדליק ממנו נר חנפה, וגם כן אסור לבטולי בששים להדליק ממנו [פ"ה מגדים (י"ד סי' ע"ג שפ"ד ט"ו סי' א)]. הנהגין להדליק ביום ראשון אהו ומקאן נאילך מוסיף והולך, (ב) צדקה שיהיה הנסוף לומר לה העקר, אכל אותם שעושים של לכל אהו מניי הבית יכול האהו להדליק על של שמן והשני של שצוה. שמן הגזול צריך עיין אי בשר לנר חנפה [משכות שואל ומשיב חלק א' מהדורא תליהא סימן ש"ט]: (ג) לנר חנפה. אכל לא להשמש [מנן אברהם (קמ"ו)], ורצונו לומר דבשבת חנפה (ג) אסור לעשות השמש מהשמנים ופתילות שאין מדליקין בהם בשבת, דכיון דממא לעשות איזה משמש נגד

משנה ברה"ה

התחיל (טו) פוסק: (יא) ק"ה הל"ה. עד עמוד השחר, (טו) ובברכה. והנינו דנאקא אם בני הבית נעורים, (י) אכל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה, דכמו דלדריהו לא היה מברך אלא בזמן פרטים הנס הכי נמי לדידן. ואם בא לביתו קדם עלות השחר ומצא בני ביתו ישנים, מן הנכון שקיצעם כדי שיוכל להדליק בברכה: (יב) כמו שאר בני אדם. ורצונו לומר, בלילה שנהיה שתי נרות הבלילה שלישיית שלש, ולא נמא לדידה הלילה שנהיה היא ראשונה ונדליק רק אהו [דרכי משה (קמ"ו)]:

א (א) כל השמנים והפתילות נכו. הינו כי יש שמנים גרועים שאין נמשכין אחר הפתילה, וכן יש פתילות גרועים שאין האור נתלה יפה בהן, וקדלילי בסימן רס"ד (טעמים א, ג, ה), ובשבת אסור להדליקן, וסלקא דעמך דבזנפה אסור גם כן להדליקן שפא יבאו לידי כבוי, לא משמע על דאין לחש לנה, דקמא לן בכתה אין

הציון

היו הנקרים לבדו צריך להדליק, ומשמע מדכתב כן בפשטות, שידליק בברכה. אלא וזאי דאם יכול לפרסם ההדלקה בפני רבים יותר צריך, אכל אי ליכא אנשים, בשכיל לו לא יבשל המצוה, מן נראה לי וכן נהנינו העולם. עד כאן לשוננו, וספק ברכות להקל, ולכל מקום מן שרצה לנהו קותייה אין מוחין בפירו: (א) פתחי עולם (קמ"א) בשם הישועות יעקב [עין בבבא היטב (סי' מה) מה שכתב בשם השכות יעקב חלק ב' סימן ל"א], ואפשר דגם הישועות יעקב מודה לנה, דבשמנים אין מניפה הקפר: (ב) כן פרשו הגיגול מרובה ויחד אפרים לנר חנפה. דלכרי חננה אברהם:

(טו) שצריך לחש לפרוץ הראשון דאין שחות אלא חצי שעה להדליק, ובכ"ל פא שהות והוא מידו ודבנן גם כן צריך להפסיק, ומכל שכן באן דיש פרסומי ניסא גם כן [ד"ה סי' טו]: (טו) מנן אברהם (קמ"ו) פ"ה ת"ש: (יז) מנן אברהם (שם) ודרן השם (סי' ט"ו) וחי' אדם (סי' ט"ט), וכספר חמד משה (קמ"ה) האר"י בזה, ודעתי דאם ידליק או נאנס לנה הדליק עד שישנו בלם, יקוץ שנים או שלשה מהם ונדליק, ואם אי אפשר להקיצם, מכל מקום ידליק ויברך, דלפי דברי חננה מנן אברהם אם יהיה אדם במקום שאין איש עם מאנשי הבית של דליק בלא ברכה, ולא ראינו זה בפוסקים, ואדרבה ישלטי גבורים (שבת א' אות א) כתב בשם אר"ח דאף אם הוא

קמא:

הדלקה לאחור שתכלה רגל מן השוק

[משנ"ב סק"א] עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך ב' ה' עמוד השחר, ובכרכה, והינו דוקא אם בני הבית געורים, אבל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה.

דעת השו"ע בדעיבד כשלא הדליק תוך חצי שעה מזמן ההדלקה, יכול להדליק כל הלילה, והמשנ"ב כתב המדליק בכרכה, ואולם דעת הרמב"ם דלאחר חצי שעה מזמן ההדלקה שוב אינו יכול להדליק. יב

אם יבוא להדליק עד עלות השחר ממש

[משנ"ב שם] אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך ב' ה' עמוד השחר, ובכרכה.

יש אומרים יי דיכול להדליק עד עלות השחר ממש, וכדמשמע פשוט לשון השו"ע. ויש אומרים יי שיכול להדליק רק עד חצי שעה סמוך לעלות השחר, כדי שיספיקו הנרות לדלוק חצי שעה קודם עלות השחר, ולאחר מכן ידליק בלי ברכה.

הדלקה בכרכה כשמדליקין בפנים ובני ביתו ישנים

[משנ"ב שם] אם עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך ב' ה' עמוד השחר, ובכרכה. והינו דוקא אם בני הבית געורים, אבל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה, דכמו דדרידדו לא היה לברך אלא בזמן פרסום הנס הכי נמי

דדידן. ואם בא לביתו קדם עלות השחר ומצא בני ביתו ישנים, מן הנכון שיקוצם בדי שיוכח דהדליק בכרכה.

בשער הציון (סק"י) הביא מהחמדר משה שחולק על המגן אברהם וס"ל דאם אי אפשר להקיצם ידליק בכרכה. יי ולהלכה פסק השער הציון דספק ברכות להקל, ומכל מקום מי שרוצה לנהוג כוותיה אין מוחין בידו.

ועיין בערוך השלחן (ס"ז) שכתב דאם יש איש או אשה אחת או אפי' תינוק ותינוקת קצת בעלי דעת, יכול לברך. ובחמדר משה כתב שיקיץ ב' או ג' אנשים (אולם ס"ל דאם אי אפשר להקיצם מ"מ יברך). ובכף החיים (סק"י) כתב בשם הבן איש חי דסגי בב' געורים.

אם לא הדליק לילה אחד, אין לו תשלומין, ומדליק בלילה שלאחריו כשאר בני אדם

[משנ"ב סק"ב] ואם עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין. הנה: ובלילות אחרות ידליק כמו שאר בני אדם אף על פי שלא הדליק בראשונה. דצונו לומר, בלילה שניה שתי נרות ובכרכה שישית שלש, ולא יבא דדרידדו ה' עמוד השחר היא ראשונה וידליק רק אהת ודרידדו משהו.

בשו"ע כתב דאם עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין, ומקורו בטור שכתב וז"ל: עבר כל הלילה ולא הדליק לא ידליק ביום המחרת, דשרגא בטיהרא מאי אהני, וכן לא ישלים בלילה שלאחריו שכבר עבר זמנה. יי וברמ"א כתב דמכל מקום בשאר הלילות ידליק כמו שאר בני אדם. יי

»»»»

צריך להדליק, ומשמע שידליק בכרכה. ועיין בשלטי הגיבורים שם שמיייר באכסנאי שאשתו מדלקת עליו, אפילו הכי צריך לברך ברכת הרואה (עיין משנ"ב סימן תרעג סק"י וסימן תרעז סק"ד שהביא מחלוקת הפוסקים אם צריך לברך ברכת הרואה כשמדליקים עליו בביתו), וכתב השלטי הגיבורים שאם הוא בין הנכרים במקום שאינו רואה נו תנוכה, צריך להדליק נו בעצמו לברך עליו ברכת הרואה. ומבואר דצריך להדליק נו תנוכה אפילו כינו לבין עצמו. ועיין בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סימן קה אות ז) שביאר דאף דאיכא שם נכרים, מי"מ פרסום הנכרים לא חשיב פרסום. ויש לעיין למה לא הכיחו החמדר משה והשער הציון מדברי השו"ע כסימן תרעז סעיף ג' שמפורש שכדי השלטי הגיבורים דאע"פ שמדליקים עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל, מדליק בברכות כדי לברך ברכת הרואה, ומקורו במרדכי (ומפורש שם שמדליק בברכות). ועכ"פ צ"ע על המג"א מדברי השו"ע הנ"ל. ועיין בשו"ת להורות נתן (ח"י סימן נו) שכתב חלק קטן של לו בני בית והם ישנים, מדליק בלא ברכה, ואם אין לו בני בית כלל ידליק להדליק כל הלילה בכרכה. נו. כב"י כתב מקורו במרדכי (שבת סימן קס"ג) שכתב דאם עבר כל הלילה ולא הדליק, לא ידליק ביום משום שביום אין פרסום הנס ניכר, וכל שכן בשאר לילות לא ידליק. ועיין בפרי חדש שהביא שו"ת מהר"ש הלוי (א"ח סימן כה) שביאר, דהו"א שאם שכת ליל ג' מלהדליק, כשיבא ליל ד' ידליק ג' נרות בצד אחד להשלים הלילה שעבר וידליק עוד ד' נרות אחרות בצד אחר בשביל הלילה ד' שהוא עומד בו. נו. כב"י הביא מהראשונים, דאף דאין לו תשלומין של הלילה שהפסיד, מי"מ נרות של לילה שלאחריו ידליק אע"פ שלא הדליק אתמול, שאין תלוין אלו באלו לומר כיון שפעם אחת לא הדליק שוב לא ידליק, שכל לילה מצוה בפני עצמה היא, ומה שמוסיפים נו בכל לילה הוא רק משום הידור, ולא דמי לפירות העומת למי' ששוב לא יברך, דהתם שבעה תמימות תהינה כתוב. וכן כתב הלבוש. ועיין בדרכי משה (אות ג) שכתב עוד, דמבואר בראשונים דבשאר הלילות ידליק כמו שאר בני אדם, ודלא כמו שכתב ח"י מנחם מייזבוריק דאם לא הדליק בלילה ראשון, ידליק בליל שני רק נו אחד, דלדידיה גו"ל ליל ראשון.

ג. איתא בגמ' (שבת פ"ב ע"ב) מצותה שמשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, מאי לא דאי ככתבתה הוה מקלוקל לת"ל דאי לא אדליק מדליק, אינ' לשיעורא. ופירש התוס' שם בשם הר"י פורת דלתירוץ ראשון זמן הדלקה נמשך רק עד שתכלה רגל מן השוק, ולא יותר, אבל לתירוץ שני אין הברייתא מיייר בזמן הדלקה אלא בשיעור השמן. ולכן לדינא דביעבד אם לא הדליק בתחילת הלילה יש לו להדליק כל הלילה מספק שמא הלכה כתירוץ שני. ועיין בב"י שהביא דברי התוס'. גא. בפרי חדש ומג"א כתבו שלפ"י דמדליק כל הלילה רק מספק, אי"כ ידליק בלא ברכה. אולם כתבו דמסתמת לשון הטור ושו"ע משמע שידליק כל הלילה בכרכה. ועיין בפרי חדש שהביא דברי הר"י שהביא התוס' (שם) ומבא ברמ"א כאן - שכתב דבזמננו שמדליקים בפנים ואין ההיכר אלא לבני הבית, אי"כ יכול לכתחילה להדליק כל הלילה בכרכה, וכן פירשו החמדר משה והכף החיים (סק"י) ככוונת השו"ע שפסק דידליק בכרכה. והביא המג"א בשם הגהות מיימוניות (פ"ד תנוכה ה"ה) שזהו דוקא כז זמן שבני הבית געורים, אבל אם ישנים ידליק בלא ברכה ליון דליכא פרסום הנס. ועיין בפמ"ג (א"י סק"י) שכתב בדבר הטעם דיכול לברך משום דהוי ספק, שמא הלכה כתירוץ בתרא דס"ל דגם אם עבר הזמן מדליק, ושמא גם לתירוץ הראשון מדליק גם לאחר הזמן כדעת הרשב"א דהזמן שנאמר הוא רק למצוה לכתחילה. גב. ועיין בביאור הלכה סעיף א (ד"ה ולא מאחרים) שהביא שיטת הרמב"ם (פ"ד תנוכה ה"ה) דס"ל דלאחר חצי שעה מזמן ההדלקה שוב אינו יכול להדליק. ועיין בב"ח שכתב דס"ל להרמב"ם ששני התירוצים אינם חולקים זה על זה, וכז"ע מודי דלאחר שתכלה רגל מן השוק עבר זמן ההדלקה. ועיין בביאור הלכה (ה"ל) שכתב שאפילו המקילים שיכול להדליק אחר כך, הוא גם כן רק מטעם ספק לכמה פוסקים. אולם אפס כהמשנ"ב כשיטת הפוסקים דיכול להדליק בכרכה. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סק"ה. גג. שבת הלוי (ח"ח סימן קנא אות ב), חוט שני (לקט דיני תנוכה עמוד לב ס"ז). גד. הגר"ש"א (ספר תנוכה פ"ג ס"ג). גה. בחמד משה הקשה על המגן אברהם דלפי דבריו אם יהיה אדם במקום שאין אף איש מאנשי הבית שם ידליק בלא ברכה, ולא ראינו כן בפוסקים, ואדרבה השלטי הגיבורים כתב בשם ראי"ו דאף אם הוא בין הנכרים לברו

סימן תרעג

שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה

מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית

[רמ"א סעיף א] כֹּל הַשְּׁמָנִים וְהַפְתִּילוֹת פְּשָׁרִים לְגַר הַנֶּזֶה וְכו' וְיִהְיֶה שֶׁמֶן זֵית מְצוּהָ מִן הַמְּבֻחָר.

מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית לפי שאורו צלול יותר, א' ועוד שבו נעשה הנס.^ב

בלבוש (ס"ג) כתב ההדלקה בשמן זית היא מצוה מן המובחר אך לא הצריכו חז"ל לחזור אחר זה, אמנם בשלי"ה (מובא באליה זוטא ס"ב) כתב דמצוה מן המובחר להדר אחר שמן זית.

כל השמנים והפתילות כשרים לגר חנוכה

[משנ"ב סק"א] כֹּל הַשְּׁמָנִים וְהַפְתִּילוֹת. הֵינּוּ כִּי יֵשׁ שְׁמָנִים גְּרוּעִים שְׂאִין נִמְשְׁכִין אַחַר הַפְתִּילָה, וְכֵן יֵשׁ פְתִילוֹת גְּרוּעִים שְׂאִין הָאוֹר נִתְּלָה יָפֶה פְּהוּ, וְגַדְלָעִיל פְּסִימֵן רֶסֶד, וְכַשְׁפַּת אֶסּוֹר לְהַדְלִיקוֹ, וְסַלְקָא דַּעֲמָד דְּכַהֲנָה אֶסּוֹר גַּם לְגוֹ הַהַדְלָיקוֹן שְׂמָא וְיֵבֶאוּ לְיַדֵּי כְּבוֹי, קַמְיָא דְהָיוּ פְּהוּ, וְהַיְמָא לְן כְּבֻתָּה אִין זַקִּיק פְּהוּ.

אף דגם למ"ד כבתה אין זקוק לה צריך לכתחילה שידלק כשיעור חצי שעה, מ"ג התירו להדליק בהני פסולים בשבת משום שהחשש שמא יכבה הוא הישש דחוק.^ג

הדלקת נר חנוכה בנר חשמל

הפוסקים דנו אם יוצאים נר חנוכה במנורה של חשמל או בהדלקת פנס, ולכן ידליק בלא ברכה. ויש אומרים דעדיף להדליק על ידי פנס ממנורת חשמל, ובלבד שיש בו כדי להדליק חצי שעה.^ד

פתיל צף

[משנ"ב סק"ב] וּמְכַל מְקוּם מְצוּהָ מִן הַמְּבֻחָר לְפָנֶי הַפְתִּילָה צָמֵר גָּפֵן אוֹ חוּמֵי פְּשִׁתָּן.

הדלקה בפתיל צף המצופה שעה שנותנים בשמן זית חשובה כהדלקה בשמן זית.^ה

שמן קרוש

דנו הפוסקים אם הדלקה בשמן זית קרוש שנמש ע"י ההדלקה, מהודרת כהדלקה בשמן זית.^ו

הדלקה בשמן האסור משום בשר בחלב

[משנ"ב שם] שֶׁמֶן אוֹ חֶלֶב הַנֶּאֱסָר מִבְּשָׂר בְּחֵלֶב אֶסּוֹר לְהַדְלִיק מִמֶּנּוּ גַר הַנֶּזֶה.

באליה רבה (סק"א) כתב בטעם האיסור משום דהנר מתבשל שוב, ואסור לבשל בשר בחלב, שיש בו בישול אחר בישול. ו בפתחי תשובה (יו"ד סימן פו סק"ד) כתב עוד טעם משום שבשר וחלב אסור בהנאה,^ז ונר חנוכה בעי שיעורא, וכיון דאסור בהנאה כתותי מיכתת שיעורא.

<<<<

א. שבת (כג ע"א). ב. ארוחות חיים (הליכות חנוכה אות ז), כל בו (סימן מד), מאירי (שבת כא ע"ב ד"ה מה), לבוש (ס"ד), חיי אדם (לכל קנה ס"ה). וכבר תמה עליהם שפ"ת בנין עולם (הגרי"א חבר סימן לז) דבגמ' איתא טעמא אחרניא דצליל נהורא בנור, ומכאן שם, ודלא כמשנ"ב. ועיין עדיפות לשמן זית על פני שמנים אחרים שדולקים יפה כמותו, ודלא כמספר ז' ועיין בספר פניני פני (פ"ז) בשם הגריש"א לבאר, דאלו שאמרו הטעם 'שבו היה הנס', איירי כלפי שני שמנים ששוים באיכותם, דאז יש עדיפות לשמן שבו נעשה הנס, אך בגמ' איירי בשמן זית כלפי שמן שומשמן דיש בו מעלה דהוא צלול ומאיר, ובוה ל"צ לטעמא שבו נעשה הנס. [וכן מתבאר גם בדברי המהר"י ברונא דלהלן]. ועיין בלשון הלבוש דמתבאר בדבריו דדברי הגמ' הם לגבי הדין דמצוה לתזרזז אחר שמן צלול, וחז"ל מזה כתב דיש מצוה מן המובחר בשמן זית משום שבו נעשה הנס, אלא שלא הצריכו חז"ל לחזור אחריו, אמנם באליה זוטא מביא מדברי השלי"ה ומצוה מן המובחר להדר אחר שמן זית אף שהוא ביוקר, ודלא כלבוש. ועיין במשנ"ב סק"ז שהביא בשם מהר"י ברונא דמצוה בשל שמן טפי מצוה של שעה, דעל ידי השמן נעשה הנס. ומשמע דמהאי טעמא עדיף להדליק בשמן טפי משעוה אף אם אינו שמן זית. ועיין שם מה שכתבנו בהו. ובשער הציון שם (סק"ד) הביא דעת המהר"ל מפראג שלא להדליק כלל בנר שעה וחבל אלא דוקא בשמן מפני שהנס נעשה בשמן. ועיין בדברות משה (שבת ח"א עמוד תע) שתמה על השער הציון דבמה"ש שם מבורא הטעם משום שדינו כאבוקה, ולא משום דנעשה הנס בשמן. ג. בית הלוי (ד"ה מ"ט דרב קסבר כבתה אין זקוק לה) בשם המאירי (שבת כא ע"א סוף ד"ה כל הפתילות). ועיין בשער הציון סימן תרעג סק"ז שכתב כי בשם הפמ"א (שם מב"ז סק"ג) וכן כתב הט"ז שם. אולם ברש"י (שבת כא ע"ב ד"ה א"ל לשיעורא) דרש שיש ליתן שמן כשיעור אינו אלא לכתחילה כדי שיהא נראה כמדליק בעין צפר. ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב סימן תרעג (סק"ה), וסימן תרעה (סק"ח). ד. רוב הפוסקים כתבו שאין יוצאים נר חנוכה ע"י נר חשמל, אולם כתבו טעמים שונים. עיין שו"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סימן קנ אות ה) ויריד ח"ב סימן לא, דאינו יוצא בנר חשמל כאשר דביענין שמן זית, וגם אין ניכר שהודלק לשם מצוה, כמו שכתב הרמ"א בסעיף ז שלא ידליק במקום שמדליקים הנרות כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל. והובא דבריו בשו"ת ארתינו (ח"ד סימן ו). אולם יש לזרזז דהיי לל השמנים והפתילות כשרים ולא דוקא בשמן זית, ועוד יש לזרזז אם יוצאים במנורה של חשמל שנעשתה במיוחד לשם חנוכה וניכר שהודלק לשם מצוה. ועיין בכף החיים (סימן תרעג עמוד שבת ב"ה ע"פ משנה אחרונה הודוס מותר אצות התורה, עמוד 920

סק"ט) דאין יוצאין בנר חשמל משום דלא הוי זכר לנס שהיה ע"י הדלקת שמן ופתילה וע"י כת אדם ולא ע"י כת כמנחה, ועוד שהוא דומה למדורה שאין יוצאין בו כמו שכתב השו"ע בסימן תרעא סעיף ד. ועיין בשו"ת הר צ"ח (ח"ב סימן קיד אות א) דנר חשמל לא חשיב אש כלל אלא מתכות שמאירי כשהוא מחומם, וכן הוא בחזו"א (א"ח סימן נ ט"ט), ועיין בספר מאורי האש (פ"ה ענף ב) שדן אם במנורת ליבון חשיב אש, ועיין בהליכות שלמה (פס"ז ס"א) דמנורת יאנון פלורנסט ודאי לא חשיב אש. עוד כתב דעדיף להדליק ע"י פנס ממנורת חשמל, דבמנורת חשמל אין כל השיעור לפניו, אלא כל רגע ורגע נוצר זרם חדש, משא"כ בפנס הכל לפניו בעת שמדליק. ועיין שם שיכול גם לברך עליו. אמנם הגריש"א (פניי הלכה עמוד קפו) חולק וס"ל דגם במנורת חשמל שפיר מדליק, ומשום דכיון דהמנורה ערוכה לייצר ככל רגע חשמל, חשיב כאילו יש לפניו כת חשמל שיעור הנצרך, ויכול ליתן לברך עליו, ובקובץ תשובות (ח"ג סימן ק) כתב הגריש"א דהתיר עפ"י הבית יצחק הג"ל באופן שיניכר שהוא לצורך חנוכה. ועיין בשני"כ (פמ"א הערה כב) לענין ברכה על נר שבת מאור חשמל. ה. הליכות שלמה (פס"ז ס"ד ודבריו הלכה ס"ד), ואף ההדלקה עושה מצוה, ולכאורה הוא מדליק את השעוה, מ"מ כיון שהשעוה נמשא מיד חשיב כהדלקה בשמן זית, ועוד דכיון דהפתילה והכריכה הרי הם כגוף אחד חשיבה הכל כהדלקה אחת, ומשום זה, גם אין לחוש להא דבשעוה אין כדי הדלקת חצי שעה. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סו"ס קנז), וכן דעת הגריש"א (קונטרס הליכות והנהגות עמוד 9). וכמו"כ אין לחוש להא דהפתילות יורדים עם השמן וזוים במקומם [נהרי הדין הוא דהנרות צריכים להישאר במקומם שהיו בזמן ההדלקה] דכיון דהם בתוך הכסויות ה"ו נחשב לאתו מקום משם, (הגריש"א בקונטרס הליכות חנוכה עמוד 19). ו. עיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן קמג), ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סימן רז). ועיין בדעת תורה (סימן עטר ס"א) בשם שו"ת תשובה מאהבה דהשמן שמצאו במקדש היה שמן שנקרש. ז. ועיין באליה רבה שם ובבאר היטב שהביאו משו"ת שער אפרים (סימן לה) דמותר משום דמצות לא ליהנות ניתנו. וכן כתב בערוך השולחן (ס"ה). והקשה עליו האליה רבה דיש לאסור מצד בישול בשר בחלב אסור, ובשו"ת רעק"א (השפטה לסימן גב) מיישב קושיותו, ועיין בזה עוד בשו"ת רעק"א (מהר"ק סימן פו). והא דלא שייך כאן החסרון דכתותי מכתת שיעורא, עיין בשו"ת שב ע"קב (ח"א סימן ג), שו"ת מהר"ם שיק (א"ח סימן יד), שעיר תשובה (סק"א), שער אפרים וערוך השולחן (ה"ל), וחוט שני (חנוכה עמוד שיט), באור ישראל (חנוכה הערה 199) העיר שמדובר לכאורה בבשר

שמן שאינו ראוי לאכילה

שמן שאינו ראוי לאכילה מותר להדליק בו. ט

הדלקת נרות חלק משמן וחלק משעווה

[משנ"ב שם] הנהגין להדליק ביום ראשון אחד ומקצת ואיך מוסרין והולך, צריך שיהיה הנוסף דומה לנר העקר, אבל אותם שעושים נר לכל אחד מקצת הפית יכול האחד להדליק נר של שמן והשני של שעווה.

בשער הציון (סק"א) ציין מקורו מפתחי עולם בשם הישועות יעקב. ובאליה רבה (סק"ב) הביא בשם השער אפרים (סימן ט) הדטעם הוא דיאמרו ב' אנשים הדליקו. ויש מקילין בזה. אולם כתב האליה רבה דיכול להדליק לילה אחד בשמן ולילה אחד בשעווה.

הדלקת נרות חלק משמן זית וחלק משאר שמנים

בשער הציון (סק"א) ציין לדברי הבאר היטב (סק"א) בשם השבות יעקב. ועיין בבאר היטב שהביא דעת השער אפרים (סימן ט) דכמו דאין להדליק חלקם משמן וחלקם משעווה, ה"נ אין להדליק חלקם משמן זית וחלקם משאר שמנים, א' אולם הביא משו"ת שבות יעקב שאם השמן זית כיוקר, ידליק לבילי ראשון ובשאר הלילות הנר העיקרי בשמן זית, ושאר הנרות בשאר שמנים. ובשערי תשובה (סק"א) כתב שדברי השבות יעקב חולקים על דברי השער אפרים. אולם השער הציון (סק"א) כתב דיש לחלק

דבשמינים אין מינכר ההיכר ואין לחשוש שמא הוא של שני אנשים. וכך פסק האליה רבה שמוותר. וכמו"כ בנר אחד אם אין לו מספיק שמן זית, כתבו האשל אברהם (בוטשאטש, סימן תרעג ס"א) והפתחי עולם שיכול לערבו בשמן אחר באופן שהשמן זית יהיה מרובה בכל דהו על השמן האחר, והו"ל כמו שהדליק כולו בשמן זית שבו מצוה חב המבוכר. ב

שמן הגזול

[משנ"ב שם] שמן הגזול צריך עיניו אי ג'שך לנר הנכה [תשובת שו"ת ומשיב חלק א' מהדו"קא לת"תאיה סימן שמוט].

בשו"ת שואל ומשיב שם כתב דמיד כשהדליק חל עליו קדושת נר חנוכה ונאסר בהנאה ונעשה בו שינוי מעשה וקנאו, ולא מקרי מצוה הבאה בעבירה, אולם מסיק דצ"ע בזה. ובנהר שלום כתב דלא יצא, ואפילו גזל מגוי לא יכרך.

אם צריך שיהא השמן שלו דוקא

יש לרדן אם יוצא בשמן שאינו שלו. י

[משנ"ב סק"ג] כל השמנים והפתילות קשרים לנר הנכה. אבל לא להשמש וכו' דבין דמתר לעשות איךו תשמיש נגד השמש אם בן חיישין שפא ופיה. י

עיין במשנ"ב סק"ו דלכתחילה מותר להשתמש אצל השמש כשהוא רחוק קצת משאר הנרות. טו

בזה משום הידור מצוה. יא. בספר אור ישראל (חנוכה, הערה 180) העיר דהשאלה שם בשער אפרים היא לגבי נרות שמקצתם משעווה ומקצתם משמן זית או שאר שמנים, והשאלה אינה לגבי מקצתם משמן זית ומקצתם משאר שמנים. יב. דין זה תליא במחלוקת אחרונים, אם בכל ביטול ברוב, המיעוט מקבל את מעלת הרוב, [תת"ס, תור"ד, נצ"ב והותרת חסד], וא"כ אף הכא א"ל שהשמן הנוסף מקבל את מעלת השמן זית, או שהוא רק מסיר מהמתכבטל פסול וחסרון, [עונג יו"ש סימן ד], וא"כ הכא לא מהני הא דהרוב הוא שמן זית, ועיין בפניני תנוכה (עמוד קמד) שמביא את השיטות בזה. יג. מהא דנסתפק השואל ומשיב הג"ל אם יוצא בשמן הגזול, אין להוכיח דלא בעינן לכס, שהרי מסתפק אם קנאו בשינוי מעשה, וא"כ שפיר חשיב שלו. ועיין בשו"ע סימן תרעו סעיף א דאכסנאי צריך להשתתף בפרוטה עם בעל הבית, ובמשנ"ב שם (סק"ז) ביאר כדי לקנות חלק בהשמן, ובשו"ת בית יצחק יו"ד ח"א טף סימן קמה) רצה להוכיח מדין אכסנאי דבעינן לכס בנר חנוכה, והובא בשו"ת חמד (א"ס"ד חנוכה סימן טו), אולם יש לדחות דטעם השתתפות בפרוטה הוא להחשיבו כאחד מבני הבית, (עיין שו"ת מנחת שלמה ח"ב סימן נח אות א ד"ה וקצת, ובהליכות שלמה פ"א דבר הלכה סי"ב ובאתרות הלכה שם הערה 29), או כדי שיהיה דעתו של בעל הבית עליו בשעת הדלקה. (ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעו סק"ד). אולם עיין בר"ן (פסחים ד ע"א בדפי הרי"ף ח"א) וז"ל: ואיכא לימיר כיון דאמרינן בשבת דצריך להשתתף בפרטי כיון שאינו יוצא אלא בשל עצמו, הרי אין מצוה זו ויכולה להתקיים ע"י אחר עכ"ל. וכ"כ הרמב"ן וריטב"א שם (ועיין במאירי שם). ועיין בזה במקראי קודש (סימן כא). יד. עיין בשער הציון (סק"ב) דכן פרשו הדגול מרובה והיא אפרים לדברי המגן אברהם. אולם הלבושי שרד כתב שאף כימות החול אין לעשות השמש מהשמנים והפתילים שאין מוליקים בהם כבשבת, דהא ע"י השמש משתמש אצל הנרות, וכיון שאין השמש דולק יפה, א"כ משתמש אצל הנר חנוכה. טז. ועיין בבאור הלכה שם (ד"ה שאם ישמש) שהביא כן מריבנו ירוחם, האליה רבה, והשערי תשובה. אולם הביא מהפ"מ"ג שכתב בדעת המג"א שם דלכתחילה אסור להשתמש גם אצל השמש. [אולם המחצית השקל פירש גם בדעת המג"א דמותר].

בחלב דאורייתא, דברובני י"א דמותר בהנאה. ט. עיין רמ"א סימן תקפו סעיף א דשופר מבהמה טמאה פסול, ועיין במג"א שם דמקורו עפ"י דברי הגמ' שבת (כח ע"ב) דתפילין מעור בהמה טמאה פסול, דלא הוכשרו מלאכת שמים כי אם מן המותר בפיד, דדרשינן למען תהיה תורת ה' בפיד, ואי אפשר לה התורה כולה לתפילין. ועיין בספר שנות חיים (סימן יח) להגר"ש קרוינברג שכתב דאף במצוה דרבנן בעינן מן המותר בפיד, ולכן שמן חזיר פסול לנר חנוכה. (ומובא בדברי דעת תורה, סימן תרעג ד"ה ועיין בספר). אולם מקור דברי הרמ"א בר"ן (ר"ה ו ע"א בדפי הרי"ף ד"ה וניהו), שכתב להחמיר בשופר משום דשופר לזכרון אתי וכלפנים דמי, ומשמע דלא יליפנין לכל התורה, ועוד עיין בר"ן שם שמטיק דאין ראייה גמורה מתפילין לשופר. וכבר דן הפ"מ"ג (סימן לב משב"ז סק"ה) אם גם בשאר מצוות בעינן מן המותר בפיד, ועיין בשו"ת בית שלמה (ארי"ה סימן קח-קט) שהקשה על המג"א מדברי הר"ן, והביא שגם בנודע ביהודה (תניינא ארי"ה סימן ג) כתב דבשאר מצוות אין להחמיר. ועיין בערוך שהולחן (סימן תקפו ט"ו) שכתב דכל הפסול של בהמה טמאה נאמר רק במקום שהתורה הצריכה ליקח דבר מבעלי חיים כגון שופר ותפילין ובתחש המשכן, אבל במקום שאפשר לקיים המצוה בכל דבר ואין צריך דוקא בעלי חיים, אפשר לקיים אף בדבר טמא, ולכן אפשר לעשות דפנות סוכה אף מבעלי חיים טמאים, כמבואר בסוכה (כג ע"א) שאפשר להעמיד פיל לרופן סוכה. ועוד עיין שו"ת חמד (תנוכה אות יד) שהביא דרוב אחרונים ס"ל דאין צריך שמן כשר. והנה כל מה שדנו הפוסקים הוא רק לענין שמן מבהמה טמאה, דלא הוי מן המותר בפיד כיון דאינו ממין בהמה טהורה, אולם שמן מבהמה טהורה כשר לכתחילה אף שאינו מותר לאכילה, ולא שייך ביה החסרון דמן המותר בפיד כיון שהוא מבהמה טהורה רק שאינו מותר באכילה, כגון חלב, וכדמבואר במשנ"ב סימן תקפו (סק"ה) דאף דשופר מבהמה טמאה פסול, אולם שופר שםן כשר. וכן מבואר במשנ"ב כאן דהא דאסור להדליק בשומן או חלב הנאסר בכשר בחלב, הוא רק משום האיסור ביטול בשר בחלב, ולא משום דאינו מותר באכילה. ועיין בכף החיים (סק"ה) דמותר להדליק לכתחילה בשמן אף שאינו ראוי לאכילה. י. רכי יוסף (סק"ב) ורשעי תשובה, ובכף החיים (פכ"א) כתב דמ"מ שאפשר נכון להזהר

[משנ"ב סק"ג] אם נמצא עקבך בשמן מאוס הוא ואסור לנהוג בה.

עיינן בשו"ע סימן קנד סעיף יב בעכבר שנמצא בשמן של בית הכנסת, אם הוא מאוס אסור להדליקו בבית הכנסת. ובמשנ"ב שם (סק"ג) הביא מהפמ"ג שמצדד דהוא הדין לשאר הדלקה של מצוה כגון נר שבת וחנוכה אסור אם הוא מאוס לו. ^{טו}

שמן שהיה תחת המטה

יש אומרים דשמן שהיה מונח תחת המטה כשישן בה, לא ידליקו בו נר חנוכה ולא נר שבת. ^י אולם אם היה מונח תחת עגלה שישן בה תינוק יש להקל. ^{י"א}

אם שאר שמנים קודמים לנרות שעה

[משנ"ב סק"ד] כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה וכו' ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר (מדרכי וכל בו ומהר"ל) ואם אין שמן זית מצוי, מצוה בשמנים שאורן זך ונקי. ונהגים במדינות אלו להדליק בנר של שנה, כי אורן צלול כמו שמן. ומכ"ל מקום מצוה בשלל שמן מפי מנרות של שנה, ^ט דעל דעי השמן נעשה והנס.

משמע דאף שאר שמנים קודמים לנרות שעה, משום דעל ידי השמן נעשה הנס. ^כ בשער הציון (סק"א) הביא כן משו"ת מהר"י ברונא, והביא דברי המהר"ל מפראג שחולק על הרמ"א ופוסל אף בדיעבד להדליק בנרות של שעה משום שהנס נעשה ע"י שמן, ^{כ"א} וכתב דאין נוהגין כן.

באליה רבה (ס"א) כתב דאפילו אם אין לו להשיג שמן זית אלא ביוקר, אעפ"כ יקנה שמן זית להדליק בו. אולם עיין במשנ"ב סימן תרעא (סק"ז) בשם החיי אדם (כלל קנד סכ"ד) דאם השמן ביוקר ואינו יכול להדליק בשמן כמהדרין מן המהדרין, מוטב שידליק בנרות שעה כדי להיות מהמהדרין מן המהדרין, ממה שידליק בשמן זית נר אחד בכל לילה לבד. ^{כב}

כל השמנים והפתילות כשרים אפילו בליל שבת

[משנ"ב סק"ו] ואפילו בליל שבת שבתוך ימי חנוכה, מותר להדליק בנרות חנוכה השמנים והפתילות שאסור להדליק בהם נר שבת, הנה: אם אינו נותן בנר רק כדי שיעור מצותו, ^{כג} לפי שאסור להשתמש בנר חנוכה. דאם יתן יותר, יש הש"ש שמה ימה אותו נר הנקה להשתמש בו אחר השעור של הדלקה שאז מותר להנות מפניו, בלעיל בס"מין תרעב סעיף ב'.

אף שהמשנ"ב שם (סק"ח) כתב שיש מחמירין שכעוד הנרות דולקות אין להשתמש לאורן מפני הרהורא שלא ידע לחלק בין תוך שיעורו לאחר זה הזמן, מ"מ מעיקר הדין מותר להשתמש לאור הנר אחר שיעורו, ויש לחוש שמא יבא להשתמש בהן בשבת ויטה. ^{כד}

בטעם הדין דאסור להשתמש לאורה

[משנ"ב סק"ח] שאסור להשתמש בנר הנקה כדי שיהא נקר שהוא נר מצוה לפרנס הנס, ועוד מין שלל דעי נס שנעשה במנורה תקנוה, עשהה במנורה שאין משתמשין בה כלל. ^{כ"ה}

»»»»

מהר"י ברונא שהביא השער הציון (סק"ד). אולם בדרכי משה (סק"א) הביא מהכל בו (סימן מד) דמצוה מן המובחר בשמן זית שבו היה הנס. וכן כתב הארחות חיים (המלה חנוכה אות ז), הלבוש (ס"ד), והחיי אדם (כלל קנד ס"ה). ^{כ"א} עיין בדברות משה (שבת, ח"א עמוד תע) שתמה על השער הציון דבמהר"ל שם מבואר הטעם משום שדינו כאבוקה לא משום דנעשה הנס בשמן. ^{כ"ב} ובשער הציון שם (סק"ח) כתב בשם שו"ת בנין ציון, דבליה הראשון יראה על כל פנים להדליק בשמן זית, אע"ג דלאחר כך לא יוכל להיות כמהדרין מן המהדרין בשאר לילות, דלא דחינן מצוה החביבה בשעתה ממה שעל ידי זה לא יוכל אחר כך לקיים מצוה מן המובחר ע"ש. וביאר דבריו, דדוקא אם עומדים בפניו עכשיו שתי אפשרויות, או להדליק בשמן זית ולהדליק רק את הנר של עיקר הדין, או להדליק בנרות שעה ולהדליק את הנרות הנוספים של המהדרין מן המהדרין, הרי שאו ודאי ידליק בנרות שעה דההיוד של המהדרין מן המהדרין יותר טוב מההיוד של שמן זית. ואולם בליה הראשון שעומד בפניו רק ההיוד של שמן זית, וההיוד של המהדרין מן המהדרין יעמוד בפניו רק מחר, לא דחינן מצוה החביבה בשעתה, ודליק בשמן זית. ואר"י אף אותה שאלה תעמוד בפניו גם כיום אחר כלפי היום שלאחריו, כגון שאם ידליק בשמן זית באותו היום, לא יוכל למחר להדליק את הנרות של המהדרין מן המהדרין, יהיה אותו מחר, ואין דין זה דוקא ליום הראשון. ^{כ"ג} בט"ז הקשה דהרי ללמוד לאורה למחר, ואי"כ שוב נחשש שמא ישה. ותיורן תאליה רבה (סק"ח) דכיון דהיתיר ללמוד לאור הנר הוא רק כשלומד עם אחר דלא שכית כל כך, לא גזרו על זה. אולם הקשה מדברי הכל בו (סימן מד) והרמב"ן (במלחמות, שבת ט ע"א) והמרדכי (שם סימן ט"ט) שכתבו דלאכול בשבת לאורה מותר דו אכילת מצוה, ואי"כ שוב יקשה דנחשש שמא יטה, והביא שכן הקשה הרמב"ן והכל בו. ^{כ"ד} ועוד עיין במשנ"ב סימן תערב (סק"ז) דיש מן הפוסקים שסוברים דאם נתן כסתם יותר משיעור שמן, הוקצה הכל למצוה, ואסור להשתמש בו מדינא אפילו לאחר שנכבה. ועיין בפרי חושבן כאן שכתב דלפ"ז אפילו אם נתן שמן יותר מהשיעור מותר להדליק גם בליל שבת בכל השמנים והפתילות ולא היישגן שמא יטה לאחר השיעור. וכן כתב באליה רבה (סק"ה).

זו. ועיין באליה רבה שם (סק"ח) שכתב שכל זה אם הוא מאוס לו, אבל אם אין מאוס לו, אע"פ שמאוס לאחרים יכול להדליק, ובפמ"ג (א"א סק"ט) הביא דבריו. ועיין בפמ"ג שם (משב"ז סק"י) שכתב דאפשר דכל מה שהקב"ה מצוה בו נר חנוכה או נר שבת, אבל בנרות בית הכנסת שאינו של אלא של הציבור, אי"כ י"ל דגם כשמוס לאחרים אין להדליק משום 'הקריבהו נא לפתח'. ועיין ברמ"א יו"ד סימן קע סעיף ב, דשומן שמאוס לאכול אסור להדליקו בבית הכנסת משום הקריבהו נא לפתח. ובפמ"ג שם (משב"ז סק"ה) כתב דה"ל לשאר נר של מצוה כגון חנוכה, שבת ויראצייט. ועיין במשנ"ב סימן קנד (סק"ט) דאפילו יש ששים נגרו דמותר באכילה, כיון שמאוס, אסור משום 'הקריבהו נא לפתח', ויש מקילים ביש ששים. יו. עיין שו"ע יו"ד סימן קטו סעיף ה דלא יתן תבשיל ולא משקין תחת המטה מפני רוח רעה ששורה עליהן. וכתב הכף החיים (סימן תרעג סק"א) בשם הבן איש חי (פרשת יושב שנה ראשונה) דלפ"ז אם הניח השמן תחת המטה לא ידליקו בו נר חנוכה, דכיון דשורה עליו רוח רעה נמאס לאכילה ונמאס למצוה משום הקריבהו נא לפתח, אי"כ הוא מר ואינו ראוי לאכילה שאו אין שורה עליו רוח רעה ומותר, אולם הפוסקים דגו באתרוג ששהה תחת המטה אם פסול משום דאינו ראוי לאכילה, וכתבו להתיר כיון בדיעבד מותר באכילה, (עיין שו"ת עין יצחק (ח"א א"ח סימן כד), ולא כתבו לאסור מטעם הקריבהו נא לפתח, וכן כתב בשו"ת מהר"ל מערכ"ל כלל קמא סימן לג). יח. עיין שערים מצוינים בהלכה (סימן לג) דאין להקפיד ברוב רעה כזה רק בגדולים ולא בקטנים, דהרי גם בגטילות ידיים שחריית יש נידון לענין קטן אם הוא מטמא את האוכלים. ועוד דאינו אסור אלא במונח בקרקע תחת המטה ולא בשאר אופנים. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן קיז). ובשו"ת או דבריו (ח"ו סימן עג) כתב דבריים כאלו אינם אסורים אלא באופן שאמרו ח"ו, ואין לרמות להם עוד אופנים ולכן אינו אסור אלא תחת המטה משום דלא תחת עגלת תינוק וכדומה. יט. מבואר דכשנשי אפשרויות ההדלקה שווים באיכותם וציליותם, לוקחים את השמן משום שבו נעשה הנס, אך אם אחי יותר צלול מהשני ודאי דמדליקים בו וכדאינא בגמ' (שבת כג ע"ב), עיין מה שכתבנו לעיל ברמ"א סעיף א. ^כ וכן דייק הש"י חמד מדברי המאירי (שם ככ ע"א ד"ה ממה), וכן משמע בתשובת אפר משה ברורה ע"פ מנחת חנוכה הודפס מתוך אצורת התורה, עמוד 922.

הַלְקוֹת הַנֶּזֶק סִימָן תַּרְעוּ

קַמְב. בְּאֵר הַגֵּזֶה

(מדרכי (שנת ת"צ ס' רמח) וכל בו (פי' מד) ומהר"ל (מנח"ס)), וְאֵם אֵין שְׁמָן זֵית מְצוּה בְשִׁמְנִים שְׁאֵרֵין זֶךְ וְנָקִי. וְנִזְהָרִים בְּמִדְוֵנוֹת אֵלוֹ הַלְקִיט בְּנֵר שֶׁל (ד) שְׁעוּה, כִּי אֹרֶךְ צָלוֹל כְּמוֹ שְׁמָן. (ה) יוֹאֲפֵלוֹ בְּלִיל שֶׁבֶת שְׁבֹחַךְ יְמֵי הַנֶּזֶק, מִתֵּר הַלְקִיט בְּנֵרוֹת הַנֶּזֶק הַשְּׂמָנִים וְהַפְתִּילוֹת שְׁאֵסוֹר לְהַדְלִיק בָּהֶם נֵר שֶׁבֶת, הַגֵּה: (ו) אֵם אֵינוֹ נוֹתֵן בְּנֵר רַק כְּדֵי שְׂעוֹר מְצוּזוֹ (תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א (כ"ב) סִימָן ק"ע), (ז) לִפִּי שְׁאֵסוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ (ח) בְּנֵר (ט) הַנֶּזֶק (ט) בֵּין שֶׁבֶת בֵּין בַּחֵל. (י) יוֹאֲפֵלוֹ לְבֻדֵק (א) [ג] מְעוֹת אוֹ לְמַנְוֹת לְאוֹרָה (יא) אֲסוֹר, (יב) יוֹאֲפֵלוֹ תְשִׁמִּישׁ שֶׁל קִדְשָׁה בְּגוֹן לְלַמַּד לְאוֹרָה, (יג) אֲסוֹר. * הַיֵּשׁ שֶׁ שְׂמִיתָ בְּתַשְׁמִישׁ שֶׁל הַטָּרֵף הַלִּוי בְּסֵפֶר הַן הַפְלֵךְ (נֵטוֹ יוֹרְדִים) סִימָן מ"ב: (ד) מְעוֹת. שְׂצוּרֵי עֵינֵי

(ח"כ דף קס"ג), [כ] קַמְבֵּי שִׁבְלֵי הַטָּרֵף (פי' עֵטוֹר)

בְּאֵר הַיֵּטֵב

וְזֵית וְקִצְתָם מִשְׁעוּה אוֹ מִשְׁאֵר שְׂמָנִים, לְכַוֵּן דְּמַשְׁוֵה פְּרָסִימֵי נִיטָא הוּא, יֵאמְרוּ שֶׁתִּזְכֹּר אֵינֶם מִן הַמְהַדְרִין, וְדֵי בְנֵר אֶתֶר, וְאֵינֶם מִן הַמְהַדְרִין מְהַדְרִין כִּי יֵאמְרוּ שֶׁנִּי אֲנִשְׁיִם הַדְרִיקִים, תְּשׁוּבַת שֶׁבֶת אֲפָרִים סִימָן ל"ט, עֵין שֶׁ. וְעַן שֶׁבֶת יַעֲקֹב חֶלֶק בִּי סִימָן ל"א שֶׁבֶת שְׂבָקָם שֶׁהִשְׁמָן זֵית בִּיקָר וְהָאֵר הַשְּׂמָנִים בּוֹלוֹ, שְׂדִיקֵי בְּלִיל רֵאשׁוֹן וְהַכֵּל הַלִּילוֹת הַנֵּרוֹת הַנּוֹסֶפּוֹת בְּשִׁמָן זֵית, וְהָאֵר הַנֵּרוֹת בְּשִׂאֵר הַשְּׂמָנִים, עֵין שֶׁ. (ב) הַנֶּזֶק. וְלֹא וְזָקָא שְׂדִיקִיקִים בַּהּ בְּרֵאשׁוֹנָה בְּשִׂאֵר הַמְעוֹת נֵר תַּנְקָה, אֵלֶּא אֶפְלוֹ אוֹתָם שְׂמוֹסִיפִין הַמְהַדְרִים כְּכֹל לִילָה אֲסוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה, מְהַר"א הַלִּוי בְּסֵפֶר הַן הַפְלֵךְ (נֵטוֹ יוֹרְדִים) סִימָן מ"ב: (ד) מְעוֹת. שְׂצוּרֵי עֵינֵי

כְּרַפְיָא, הַשְּׂעֵם שְׂאֵין שְׁמָן זֵית מְצוּה לֵטֵם כֵּל כֶּה, מֵה אֵין כִּשְׂשִׁנוֹ הֵן אֵין לְהַסְתַּפֵּס כִּי, וְאֵין חִילוֹ בֵּין הַרְגֵל [נָעוּ] עִמָּה בְּשִׁמָן זֵית אוֹ לֹא. וְזֵה שְׂבֵת שְׂבִיבוֹלֵם מְכַוֵּנֵם לְעֵבֶל כִּי הַמְּהַר הַמְּצוּה עַד שְׂלִישׁ הַיָּנֵט שֶׁלֹּא הַתְּחִיל עֲרוֹן בְּפִנְיָהּ, לִימָא, דָּאֵם פִּן מִי שְׂבִדוֹ אֶתְרוֹן וְהִבְיֵאוֹ לוֹ אֶתֶר אֶפְלוֹ בְּחֵסֶךְ וְהוּא מְהַדְרֵן מִן הַרֵאשׁוֹן אֲלֵךְ עֲמִידִים אֲסוֹר לוֹ לְהַנִּיחַ הַרֵאשׁוֹן, דְּהָא בְּפִינֵי הַמְּהַרִּי (וְהַיִּסּוּס א"א) אֶתְרֵינֵן דְּמִי זֵיתָה הֵהוּ לִיֵּה כְּשִׁחִטָּה, וְהִכֵּי נָמִי כְּשֶׁהָיִד הַמְּהַרֵּן יוֹם רֵאשׁוֹן כִּי, וְעוֹד אֵם כְּכֹל לֵקַח אֶתְרוֹן שְׂאֵינוֹ מְהַדְרֵן בְּרֵוֹ הַלְקֵךְ [נָעוּ] שֶׁלֹּא בְרַךְ הַבְּיֵאוֹ לוֹ בְּמִקְמַת חֵסֶךְ יָהֵא שְׂאֵין מְבוּהוֹ יָבֹדוּ עַל הַרֵאשׁוֹן שְׂאֵינוֹ מְהַדְרֵן, יִשְׁמַעְהַ עֲבָדֵי, וְהַתְּבַר בְּרוּר בֵּין בְּאִתְרוֹן וּבֵין בְּתַנְקָה וּבְכֹל הַמְּעוֹת שְׂבִיבוֹלֵם מְכַוֵּנֵם לְעֵבֶל כִּי שְׂבָא בְּאִתְרוֹנָהּ, וְשִׁבְבוֹת יַעֲקֹב חֶלֶק בִּי סִימָן (ל"ח) וְלֵי עֲשֵׂה קֶצֶת סִנְגוּרֵא לְכַרְבִּי וְקַמְבֵּי דִּתָּה הַנֶּזֶק וְדֵיא הַתְּחִילָה דְּלוּלָה הֵיא בְּדִמְאָתֵינִי (שֵׁט"ג) לְעֵנֵן מִסְתַּמֵּת מְצִינֵית סוֹרֵךְ כִּי, וּמְכַל מִקּוֹם בְּמֵאֵר שֶׁ הַמְּדוּה שְׂפִי שְׂרוּעָה לְעִשׂוֹת הַמְּעוּזָה מִן הַפְּהַר הַרְשׁוּת כִּרְוִי, וְקַמְבֵּי שְׂרִיאוּתֵי בְּתֻלָּא אֵי אֵינֶם רַק לוֹמֵר שְׂאֵין צְרוּךְ לְכֹחַ מְצוּה רֵאשׁוֹנָה כִּי, עֵין שֶׁ. וְהַבְּכָר הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב מְכַוֵּנֵם, וְהַיֵּטֵב לְהַנִּיחַ הַיֵּטֵב שְׂרִיעָה הַיֵּטֵבִים וְעַמִּידֵם וְעַמִּידֵם מְבוּמִים. [וְהָאֵר דָּאֵם כְּכֹר הַתְּחִילָה הַבְּיֵאוֹ אֵין עַל פִּי שְׂבָקָה מִבְּנֵן לְפָנֵינוּ הַשְּׂמָן זֵית וְזֵה הַתְּחִילָה [נָעוּ] צְרוּךְ לְעֵבֶל כִּי, וּמְכַל מִקּוֹם כִּינֵן הַתְּחִילָה לְכַר עַל זֵה גוּמָה, וְגַם כִּי שֶׁפֶס אֵין צְרוּךְ לְכַר מִתְּרַשׁ כְּמֵבָר אֶתְרֵי ר"ו (ס"ח), עֵין שֶׁ. וְהוּא הַרְוִי לְעֵנֵן אֵתְרוֹן כֵּהֵא נִיבָא, וְגַם כִּי נִרְאֵה דְּבִקְמָתֵי בִיּוֹם רֵאשׁוֹן זֵה שְׂאֵינוֹ מְהַדְרֵן הוּא שְׂלוֹלְחֵי בְּרֵוֹ לְכַר בְּחֹף כֶּה אֵם חֲבִירֵי וְרִוּעָה לִפְנֵי לוֹ מְהַדְרֵן יוֹמֵר בְּמִקְמַתָּה עַל מַגֵּת הַמְּחַמְרֵי, שְׂפִירֵי שֶׁ בְּמִקְוֵה עֵלְבֵק אֶתְרֵן דְּבִקְמָתֵי הַמְּפַתֵּה עַל מַגֵּת הַמְּחַמְרֵי מִקּוֹם טַפִּי עֲדִיף שְׂקִינֵם הַמְּעוּזָה בְּשִׁלוֹ מִשֵּׁי, וְהָאֵר שֶׁגַם הַמְּקַם צְבִי מוּדָה בּוּה. וְזֵה שְׂבֵתָה בְּאֵר הַיֵּטֵב כְּשֶׁם תְּשׁוּבַת שְׂעַר אֶתְרֵם (פי' י"ח), עֵין בְּכַרְכִּי יוֹסֵף (ס"ח) שְׂמִיפְקַתָּ בּוּה וְקַמְבֵּי כִּי וְלֹא שְׂקָן בִּיהַ לְצִרְבֵי אֲדוּלְקָה אֵין שְׂאִימְרוּ שְׂאֵינוֹ מִן הַמְּהַדְרִין כִּי, אֵין לְהוֹר, וְגַם כִּינֵן שְׂפֵל אֶתֶר מְצִינֵי נִרְוִמֵי מְקִוֵם מְחִיר (וְגַם כִּינֵן הַמְּהַרֵּן לְבִנֵי בִיהַ מְצִינֵי דְעֵי, וְכֵן קִרְאֵה לוֹ לְהַקְלֵל, וְעַן סִימָן תַּרְע"ח בְּכִית יוֹסֵף דְּהַּ מְצַחֵם כְּשֶׁם מְהַר"א (ס"ח) וְעַן בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְזֵיתָה (ס"ח) מְקִוֵם אֵתְרֵן לְהַקְלִיל לִילָה אֶתֶר בְּשִׁנְיָה וְלִילָה אֶתֶר בְּשִׁמָן, עֵין שֶׁ. וְזֵה שְׂבֵתָה בְּשֶׁם הַשְּׂבִיבוֹת יַעֲקֹב (ח"כ ס' י"א) מְקִוֵם שְׂמָן זֵית בִּיקָר כִּי, נִרְאֵה מִנֵּה שְׂחוֹלֵק עַל מַה שְׂבֵתָה תְּחִילָה בְּשֶׁם הַשְּׂעַר אֶתְרֵם שְׂאֵין לְהַדְלִיק מְקַצֵּת שְׂמָן זֵית וְהַמְּצוּה מִשְׁאֵר שְׂמָנִים. וְהַשְּׂבִיבוֹת שְׂבִיבוֹת יַעֲקֹב שֶׁם כִּרְבִי מְגַלְמִים וְכָךְ צְרוּךְ לוֹמֵר, וּמֵהֵיא שְׂעִמָּה מִי שְׂמָפּוֹס בֵּין הַמְּקַמֵּס (וְהַיֵּטֵב וְלֹא יִבֵּל לְהַדְלִיק נֵרוֹת, לְדִיק כְּכֹל לִילָה אֶתֶר, וְרוּעָה לּוֹמֵר שְׂאֵין שֵׁשׁ לוֹ שֶׁן בְּלִמְהַרֵּם זֵית שְׂבִיבוֹת הַמְּצוּה אֶתְרֵם נֵרוֹת, שְׂאֵין לְדַמּוֹת לְהַדּוּחַ חֲמִשָּׁה כִּי (נִישׁוּס ט"ו) מְקִל מְקוֹם כִּינֵן בְּכָאֵן עֲמֵר מְצוּה רַק בְּנֵר אֶתֶר וְגַם אֵין הַדְּבָר כִּרְכֵי כֵן בְּשִׁנְיָה הַתְּלָה כִּי עֵין שֶׁ. כֵּן צְרוּךְ לוֹמֵר: [ג] מְצִינֵי. עֵין בְּאֵר הַיֵּטֵב, וְעַן כְּפִירֵי תִישׁ בְּשֶׁם הַמְּחַמְרֵי שֶׁ (נֵטוֹ יוֹרְדִים) דְּלִילֵךְ לְאוֹרֵן נֵר תַּנְקָה לְאוֹרֵת שֶׁלֹּא יִכְשַׁל שְׂרִי, וְלֹא מְחִיב לְהַנִּיחַ הַמְּצוּה: (יג) אֲסוֹר. * הַיֵּשׁ שֶׁ שְׂמִיתָ בְּתַשְׁמִישׁ שֶׁל אֶתְרֵי סִימָן מ"ז שֶׁל

מִשְׁנֵה בְּרִנְיָה

הַשְּׂמֵשׁ, אֵם פִּן חִישִׁינֵן שְׂמָא יִטְהֵ. אֵם נִמְצָא עֲכַבֵּר בְּשִׁמָן, מֵאֲסוֹר הוּא (א) וְאֲסוֹר לְנֵר תַּנְקָה: (ד) שְׂעוּה. וּמְכַל מְקוֹם מְצוּה בְּשֶׁל שְׂמָן (ה) טַפִּי מְנֵרוֹת שֶׁל שְׁעוּה, דָּעַל יְדֵי הַשְּׂמָן נִעֲשֵׂה הַנֶּסֶם: (ה) וְאֶפְלוֹ בְּלִיל שֶׁבֶת שְׂבֹחַךְ וְכוּ'. רְצוּנוֹ לוֹמֵר, דִּסְתַּלַּק דְּעַתְּךָ דִּינֵירוּשָׁה בּוּה כְּמוֹ כְּעִלְמָא אֵין שֶׁבֶת שְׂמָא לֹא תַדְלַק יָהֵא יְיִשְׁהוּ הַנֵּר לְהַבְיֵאוֹ שְׂמָן לְפִי הַתְּחִילָה, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּאֵתְרֵן אֵין בְּמָה שֶׁלֹּא תַדְלַק יָהֵא: (ו) אֵם אֵינוֹ נוֹתֵן וְכוּ' מְצוּזוֹ. דָּאֵם יְתֵן יוֹתֵר, יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׂמָא אֶתֶר וְנֵר תַּנְקָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אַחַר הַשְּׂעוֹר שֶׁל הַדְּלָקָה שְׂאֵוּ מִתֵּר לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ, כְּדִלְעִיל בְּסִימָן תַּרְע"ב סְעִיף ב': (ז) לִפִּי שְׁאֵסוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ (כ"ו). הַיָּנֵט אֶפְלוֹ (ח) אוֹתֵן שְׂמוֹסִיפִין הַמְהַדְרִין כְּכֹל לִילָה, גַּם כֵּן אֲסוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרֵן: (ח) בְּנֵר הַנֶּזֶק. כְּדֵי (ו) שְׂבֵתָה וְכֹר שְׂהוּא נֵר מְצוּה לְפָרְסֵם הַנֶּסֶם, (ו) וְעוֹד יָנֵט שְׂעֵל יְדֵי נֵס שְׂנַעֲשֵׂה בְּמִנְהַרֵּה תַּקְנֵיהֵן, עֲשֵׂאוּהָ בְּמִנְהַרֵּה שֶׁהָיִן מְשִׁמֵּשִׁין בָּהּ כְּלָל: (ט) זֵיתָה בְּשֶׂבֶת. הַיָּנֵט דְּאֶפְלוֹ וְאֶכְלֵל אֶצְלֵן דְּהוּא סְעוּדַת מְצוּה גַּם כֵּן אֲסוֹר: (י) אֲפֵלוֹ לְבֻדֵק וְכוּ'. שְׂהוּא תְשִׁמִּישׁ עֲרֵאֵי גַם כֵּן אֲסוֹר. וְעַן כְּמִקְוֵם אֶתְרֵהֶם (ס"ח) (ס"ח) (ט) שְׂמִיפְקַתָּ בּוּהוֹ וְאֶפְלוֹ לְמַנְוֵן מְחֻרוֹק שְׂאֵין יָדִיר מְסוּכּוֹת לְנֵר גַּם כֵּן אֲסוֹר: (יא) אֲסוֹר. כְּדֵי (ט) שְׂלֵא (כ"ה) [נִרְהִין] מְצוּת בּוּדִיּוֹת עֲלֵיו. וְזָקָא בּוּה שְׂהוּא עַל כֵּל פְּנִים תְשִׁמִּישׁ עֲרֵאֵי, (י) אֶכְלֵל כֵּל שְׂאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם רִשְׁאֵי לִישֵׁב בְּכִיתוֹ בְּשִׂעָה (י"ב) שְׂנֵר תַּנְקָה דוּלְקָתָ: (יב) אֶפְלוֹ תְשִׁמִּישׁ שֶׁל קִדְשָׁה וְכוּ'. מְדַבְּרֵי הַט"ז (ס"ח) מוּכַח דְּלִדְעָה רֵאשׁוֹנָה אֲסוֹר אֶפְלוֹ בְּלַמּוֹד דְּרָךְ עֲרֵאֵי, דְּאֵלוֹ בְּדָרָךְ קַבֵּעַ אֶפְלוֹ לִדְעָה שְׂנֵיהֵ אֲסוֹר, וְעַן כְּמֵבָר הַלְכָה (דְּהַּ יוֹם ט"ז) מַה שְׂבֵתָהּ כְּבוֹה: (יג) אֲסוֹר. (י"ט) [כ] בְּנֵרוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת אֵין

שְׂעִיר הַבִּיזוֹן

(ג) (פסיק) אֶשֶׁל אֶתְרֵהֶם (פי' קִרְי ס"ק י"ט): (ד) תְּשׁוּבַת מְהַר"י בְּרוּגַם סִימָן א"ט. וְהַהוּ דַעַת מְהַר"ל מְפַרְגֵּן בְּכִפּוּר מִן מְצוּה (דְּהַּ אֶתֶר יוֹרְדֵי הוּ), שֶׁלֹּא לְהַדְלִיק כְּלָל בְּנֵר שְׁעוּה וְחֵלֶב אֵלֶּא דוּקָא בְּשִׁמָן מְפָנִי שְׂתַנֵּס נִעֲשֵׂה בְּשִׁמָן, אֶכְלֵל אֵין וְהַיָּנֵט קוֹמִיתָ. מִתְחִילָה הַשְּׂהַל (ס"ח) (א) אֶתְרֵינֵן: (א) וְרַש"י (שֵׁט"ג) כֵּהֵא (דְּהַּ יוֹרְדֵי): (ב) מִיָּן (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ג) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ד) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ה) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ו) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ז) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ח) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ט) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (י) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (יא) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (יב) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (יג) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (יד) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (טו) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (טז) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (יז) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (יח) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (יט) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"א) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"ב) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"ג) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"ד) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"ה) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"ו) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"ז) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"ח) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (כ"ט) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"א) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"ב) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"ג) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"ד) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"ה) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"ו) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"ז) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"ח) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"ט) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"י) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"יא) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"יב) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"יג) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"יד) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"טו) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"טז) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"יז) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"יח) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"יט) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"א) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"ב) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"ג) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"ד) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"ה) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"ו) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"ז) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"ח) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"ט) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"י) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"יא) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְדִים) (ל"כ"יב) וְכֵן פִּסְקַת בְּכַלְהֵי זֵיתָה וְכוּ' (נֵטוֹ יוֹרְד

[משנ"ב סקי"ג] אפילו תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורה, אסור, ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה. וכן בנרות בית הכנסת אין משתמשין לאורן, אף תשמישי קדושה כמו בבית.

עיי' בשו"ע סימן תרע"ד סעיף ב, דיש מי שאומר שכל בית הכנסת ושל שבת ושל חנוכה כולם של מצוה הם ומותר להדליק זה מזה. ובמשנ"ב שם (סק"ט) הביא מהגר"א שכתב לדעת הראשונה כאן דאפילו תשמיש של קדושה אסור להשתמש לנר חנוכה משום ביזוי מצוה, הא דהתירו להדליק נר חנוכה מנר חנוכה משום דכולה נרות חדא מצוה היא ואין בזה ביזוי מצוה, משא"כ ללמוד לאור הנר הוא מצוה אחרת ונראות כמבטלות זו את זו, והוי ביזוי מצוה, לפי זה ה"ה דאסור להדליק נר שבת ונר בית הכנסת מנר חנוכה.

[משנ"ב שם] אפילו תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורה אסור. וכן בנרות בית הכנסת אין משתמשין לאורן אף תשמישי קדושה, כמו בבית, דהיינו אם ירצה להתפלל מעריב אצלם בל יזמן שלא ידלקו הנני שעה, אסור.

אף בבגדים חנוכה אסור להשתמש אפילו תשמיש של קדושה גם בנרות בית הכנסת, מ"מ בנר של בית הכנסת של כל השנה מותר לקרות לאורו דברי תורה. כ"ט

[ביאור הלכה ד"ה ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה] וכו' ודע עוד, דאפילו ללמוד בדרך קבע, אפ"ר דאין להחמיר רק בכדי שיעור המבואר ע"י סימן תרע"ב סעיף ב', אצל לא פתח זה, והיינו אפילו אם נרצה להחמיר שם שלא נדעעת המחבר, הוא רק לדבר הרשות אצל לא לדבר מצוה, וצריך עיון, ויותר טוב אם הוא הל' ואין לו נר אחר ללמוד לפניו, שיכבדה לאחד כלות השעור ויחזור וינדיקנה.

עיי' בשו"ע סימן תער"ב סעיף ב דיכול להשתמש לאורה לאחר שעבר השיעור, ובמשנ"ב שם (סק"ח) כתב בשם המהרש"ל דיש מחמירין שבעוד הנרות דולקין אין להשתמש לאורן, משום הרואה שלא ידע לחלק בין תוך זמן שיעורו, לאחר זמן שיעורו.

בשער הציון (סק"ה וסק"ו) כתב דמקור הטעם הראשון הוא בדברי רש"י, ומקור הטעם השני הוא בדברי הר"ן. ולשון הר"ן הוא כפי שהביא המשנ"ב 'עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל', ולשון הרשב"א הוא 'עשאוה כמנורה שאסור להשתמש לאורה'. ועיי' בלבוש (ס"ב) שכתב 'עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל, שהרי לפנים היתה עומדת בהיכל מקום שלא ראו בני אדם את אורה', כ"י והרמב"ן במלחמות והרשב"א הוסיפו טעם לאיסור משום ביזוי מצוה.

[משנ"ב סקי"ט] לפי שאסור להשתמש בנר חנוכה בין בשבת בין בחול. הינו דאפילו אצלם אצלן דהוא סעודת מצוה גם בן אסור.

להלן בשו"ע כתב שיש מי שמתיר בתשמיש של קדושה. כ"ו

תשמיש הליכה לאור הנר

[משנ"ב סקי"א] לפי שאסור להשתמש בנר חנוכה וכו' ואפילו לבדוק מעות או למנותן לאורה אסור. כדי שלא יהיו מצות בזויות ע"י. ודוקא בזה שהוא על כל פנים תשמיש עראי, כל שאינו משמש ביום ראשי לישוב בביתו בשעה שגור חנכה דולקת. כ"ו

בשער הציון (סקי"א) כתב דהיינו אפילו לא הדליק השמש אצלו כמו שנהוג, וכיותר מזה כתב הפרי חדש והוכח בשערי תשובה, דליך לאור נר חנוכה שלא יכשל שרי, דלא מחוייב להעצים עיניו, דלא מקרי תשמיש. כ"ח

תשמיש של קדושה

[משנ"ב סקי"ב] אפילו תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורה אסור, ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה. מדברי הפ"ז מוכח דלדעה ראשונה אסור אפילו בלמוד דרך עראי, דאילו בדרך קבע אפילו לרעה שניה אסור, וע"ז בבאור הלכה סימן קנ"ה.

בביאור הלכה (ד"ה ויש) כתב שיש חולקים על הט"ז, וסוברים בדבר עראי לכו"ע מותר, ופליגי בדרך קבע.

לצרכו הדליקה. ועיי' במאירי שם שהוסיף עוד שראה קצת רבנים נוהגים לעמוד סמוך לפתח לדבר עם חבריהם בלא נר אחר. אולם בריש"א (שם ד"ה אמר רבא) כתב דאסור לדבר עם חבריו בפתח לאור הנר חנוכה. כ"ט. עיי' שו"ע סימן קנ"ד סעיף יג, נר של בית הכנסת מותר לקרות לאורו, וכתב המשנ"ב שם (סקי"ב) דהיינו בדברי תורה ולא בקריאה של חול, ולא דמי לנר חנוכה דלרוב הפוסקים אפילו ללמוד אסור לאורן, דשאני נר חנוכה דבעינן שיהא ניכר שהודלק לשם מצוות נר חנוכה ולא לשום דבר אחר, מה שאין כן באחד שנדר שמן להדליקה בבית הכנסת דכוננת הנודר היה רק כדי להרבות מאור בית הכנסת, לפיכך כל כמה דקרו אינשי לאורו בדברי תורה טפי איכא מצוה ומקבל שכר ע"ש.

בה. במלבושי יו"ט שם העיר דבלאו הכי אסור ליהנות מן ההקדש. כו. ועיי' בביאור הלכה (ד"ה ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה) שהביא דעת הט"ז בדבר קבע לכו"ע אסור, ופליגי בדרך עראי, אולם דעת האליה רבה והחמד משה בדבר עראי לכו"ע מותר ופליגי בדרך קבע. וכתב הביאור הלכה דסעודת שבת הוי סעודת קבע. כז. עיי' בערוך השולחן (ס"ז) שכתב דזהו הגהה דממילא וגרמא בעלמא הוא. כח. ועיי' בביאור הלכה סימן תרע"א סעיף ה (ד"ה וצריך) שהביא דברי המאירי (שבת כא ע"ב ד"ה נר חנוכה מצוה) דבמניחה סמוך לפתח אין צריך לנר אחרת אעפ"י שעומד לו שם, הואיל ואינו בא להשתמש לאורה לאיזה תשמיש, (אכן מנהג העולם דבכל נר חנוכה המודלק בתוך הבית צריך נר אחר אפילו לא היה צריך לתשמיש, שלא יאמרו 924

הַלְכוּת הַנֶּזֶק סִימָן תַּרְעַנ

קַמְב. בְּאֵר הַנְזֵהָה

(מדרכי) (שנת ט"ז ס"י רמח) וכל בו (פי' מד) ומרה"ל (מנא"ס), וְאִם אֵין שְׁמֵן זֵית מְצוּה בְשִׁמְנִים שְׁאֵרֵן זֶךְ וְנִקְי. וְנוֹתְנִים בְּמִדְוֹת אֵלוֹ הַהֲדָלִיק בְּנֵר שֶׁל (ד) שְׁעוּה, כִּי אֹרֶךְ צְלוֹל כְּמוֹ שְׁמֵן. (ה) יוֹאֲפֵלוּ בְּלִיל שֶׁבֶת בַּחֲבוּרָה יְמֵי הַנֶּזֶק, מֵתֵר הַהֲדָלִיק בְּנֵרוֹת הַנֶּזֶק הַשְּׂמָנִים וְהַפְתִּילוֹת שְׁאֵסוֹר לַהֲדָלִיק בָּהֶם נֵר שֶׁבֶת, הַנֶּה: (ו) אִם אֵינוֹ נוֹתֵן בְּנֵר רַק כְּדֵי שְׁעוֹר מְצוֹתוֹ (תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א (ס"ח) סִימָן ק"ע), (ז) לִפִּי שְׁאֵסוֹר לַהֲשַׁמֵּשׁ (ח) בְּנֵר (ט) הַנֶּזֶק (ט) בֵּין שֶׁבֶת בֵּין בַּחֲל. (י) יוֹאֲפֵלוּ לְבֻדֵק (י) [ג] מְעוֹת אוֹ לְמִנְוֹת לַאֲוָרָה (יא) אֲסוֹר, (יב) יוֹאֲפֵלוּ תְשִׁמִּישׁ שֶׁל קִדְשָׁה בְּגוֹן לְלַמַּד לַאֲוָרָה, (יג) אֲסוֹר. * הַיֵּשׁ שֶׁ מְשַׁמֵּר בְּתַשְׁמִישׁ שֶׁל

(ח"כ ע"ה ד"ה ט"ו), [כ] כַּמֵּב שֶׁבִּיבֵל תִּלְקַט (ס"י ע"ה).

בְּאֵר הַיֵּטֵב

וְזֵית וְתַבְשִׂימִים שְׁעוּה אוֹ מִשְׁאֵר שְׂמָנִים, לְכַוֵּן דְּמִשְׁוֵה פְּרָסִימִי נִיטָא הוּא, יֵאמְרוּ שֶׁתִּיבָה אֵינֶם מִן הַמְּהֻרָיו, וְיָדִי בְנֵר אֲחֵר, וְאֵינֶם מִן הַמְּהֻרָיו לְמַהֲרָיו כִּי יֵאמְרוּ שֶׁנִּי אֲנִשְׁיֵי הַתְּרִילִיק, תְּשׁוּבַת שֶׁבֶת אֲפִרְסִי סִימָן ל"ט, עֵין שֶׁ. וְעֵין שֶׁבֶת עֵיב חֶלֶק בִּי סִימָן ל"א שֶׁבֶת שֶׁבְמִקּוֹם שֶׁהִשְׁמַן זֵית בִּיקָר וְשָׂאֵר הַשְּׂמָנִים בּוֹלו, שְׁתִּילִיק בְּלִיל רֵאשׁוֹן וְהַכֵּל הַלִּילוֹת הַנֵּרוֹת הַנּוֹסֶפּוֹת בְּשִׁמֵן זֵית, וְשָׂאֵר הַנֵּרוֹת בְּשָׂאֵר הַשְּׂמָנִים, עֵין שֶׁ. (ב) הַנְזֵהָה, וְלֹא וְזָקָא שְׁתִּילִיקִים בְּהַי בְּרֵאשׁוֹנֵהוּ שֶׁבֶת אֲמַנְתָּ נֵר תַּנְקָה, אֵלָּא אֶפְלוֹ אוֹתָם שְׂמוּסִיפִין הַמְּהֻרָיו כְּכֹל לִילָה אֲסוֹר לַהֲשַׁמֵּשׁ לַאֲוָרָה, מְהֻרָא הַלְוִי בְּסַפֵּר גֵּן הַפִּלְךְ (נֵתִי וְדִרְסִי) סִימָן מ"ב: (ג) מְעוֹת. שְׁצִירָה עֵינֵן

כְּרַפְיָא, הַשְּׂעִם שְׂעָיִן שֶׁפֵּן זֵית מְצוּי לָמַס כֵּל כֵּר, מֵה אֵין כִּשְׁשִׁינֵהוּ מֵן אֵין לְהַסְתַּפֵּק כִּי, וְאֵין חִילוֹ בֵּין הַרְזֵל [נָצַר] עֵמֶת בְּשִׁמֵן זֵית אוֹ לֹא. וְזֵה שֶׁבֶת שֶׁבִּיבֵל מְצוּה עַל הַנֶּזֶק וְהַמְּהֻרָיו אֵין שֶׁבֶת הַבְּיָאוֹ לוֹ בְּמִמְתָּן חֵסֶךְ יִפֶּה שְׂעָיִן מְבוּהוֹ יִבְדֹּךְ עַל הַרְאִישׁוֹן שְׂעָיִנוּ מְהֻרָ, יִשְׁמַעְתָּ עֵמֶת הַנְזֵהָה, וְהַתִּבְרָךְ בְּרִירָה בֵּין בַּחֲבוּרָה וּבֵין בְּתַנְקָה וּבְכֹל מְעוֹת שֶׁבִּיבֵל מְצוּה עַל הַנֶּזֶק וְהַמְּהֻרָיו אֵין שֶׁבֶת בַּחֲבוּרָה, וְשִׁבְבוֹת יִעֲקֹב חֶלֶק בִּי סִימָן (ל"ה) וְלִי נַעֲשֶׂה קֶצֶת סְגוּרָא לְכַרְוִי וְכֶבֶד דִּתֵּךְ הַכֵּנִי [וְלִי דְמִסְתַּבֵּי יָדִי אִיָּא בְּדִמְיוֹנִין] (שֶׁבֶת ט"ו) לְעֵינֵן הַסְּתָמָת מְעֻזָּת סוּרָה, וּמְכַל מִקּוֹם בְּמֵאֵר שֶׁ מְדוּהָ שְׂפִי שְׂרׁוּעָה לְעֻשׂוֹת הַמְּעוֹת מִן הַפְּתוּחַ הַרְשׁוּת כִּירו, וְכַמֵּב שְׂרׁוּיָוִיָּה שֶׁבֶת ל"א אֵינֶם רַק לִי לִימֵר שְׂעָיִן צִירָה לְכֹס מְעוֹת רֵאשׁוֹנֵהוּ כִּי, עֵין שֶׁ. וְכַמֵּב הַיֵּטֵב הַמְּבַר בְּקִרְיָה, וְרֵאשִׁי לְהַעֲמִיק שְׂרׁוּעָה הַיֵּטֵבִים וְעֵמֶת וְשִׁבְבוֹת. [וְנֵרָאָה דָאֵם כְּבֵר הַתְּחִילָה אֵין עַל פִּי שֶׁכְּבֵר מֵבֹקֵן לְפָנָיו הַשְּׂעָיִן זֵית וְזֵה הַתְּחִילָה וְאֵין צִירָה לְעֻשׂוֹת אֵין שֶׁבֶת שְׂעָיִן הַתְּחִילָה לְכַרָּךְ עַל זֶה גוּמְרָה, וְגַם כִּי שֶׁפֶס אֵין צִירָה לְכַרָּךְ מִתְּרַשׁ כַּמְבָּאר יוֹרִי (ס"ה), עֵין שֶׁ. וְהוּא הַרְוִין לְעֵינֵן אֲבָלָה כַּהֵן זִינָא, וְגַם נִרְאֶה דְבִקְמִיָּה בִּיּוֹם רֵאשׁוֹן זֵית שְׂעָיִנוּ מְהֻרָ הוּא שִׁילוֹ וְלִחְבֵּי כִירוֹ לְכַרָּךְ בְּחֻבֹךְ כֵּן כֵּא חֲבוּרָה וְרִוּעָה לָפָן לוֹ מְהֻרָ יוֹתֵר מְסַבֵּת עַל מְנַת לְחֻמְרוֹ, שְׂפִירָה שֶׁל מִקְוֵה עַל שֶׁבֶת יִעֲקֹב אֲדָרְגָתֵי הַתְּפִלָּה עַל מְנַת לְחֻמְרוֹ מִכֵּל מְקוֹם טַיִף צִירָה שְׂעָיִן שְׂעָיִן וְנִרְאֶה שֶׁגַם הַתְּחִילָה שֶׁבֶת אֲפִרְסִי (ס"י י"ט), עֵין בְּכַרְכִּי יוֹסֵף (ס"ה) שְׂעָיִן מְצוּה בְּנֵה וְכַמֵּב בֵּין אֵין לְגוּרָה, וְגַם בֵּין שֶׁל אֲחֵר מְעֻזָּת נִרְוִימֵי מְקוֹם מְחִיר וְגַם בֵּין הַתְּחִילָה לְכַרָּךְ בִּיהַ אֵין לְגוּרָה לִי לְתַקֵּל, וְעֵין סִימָן תַּרְעַנ"ה בְּכֵית יוֹסֵף (י"ח) מְקוֹם מְהֻרָ שֶׁשֶׁם מְהֻרָ (בְּכַמְבָּאר לִטוּ), עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְעֵין בְּכַלֵּיהֶּן זִינָא (ס"ה) מְקוֹם רֵאשִׁי לְתַקֵּל לִילָה אֲחֵר בְּשִׁעוּה (לִילָה אֲחֵר בְּשִׁמֵן, עֵין שֶׁ. וְזֵה שֶׁבֶת בְּשֶׁם הַשְּׁבִיבֹת יִעֲקֹב (ח"כ ס"י י"א) מְקוֹם שְׂעָיִן זֵית בִּיקָר כִּי, נִרְאֶה מִנֵּה שְׂחוֹלֵק עַל מַה שֶׁבֶת חֲתוּלָה בְּשֶׁם הַשְּׂעָיִן אֲפִרְסִי שְׂעָיִן לְהֲדָלִיק מְקַצֵּת מְשִׁמֵן זֵית וְיִמְצָה מִשְׁאֵר שְׂמָנִים. וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁבֶת יִעֲקֹב שֶׁם כִּירוֹ מְגַמְגְמִים וְכֵן צִירָה לִימֵר, וּמִהֵיא שְׂעָיִן מִי שְׂחָפּוֹס בֵּין הַיֵּטֵבִים (וְזֵה יִבֵּל לְהֲדָלִיק נֵרוֹת, אֵין לְהֲדָלִיק כְּכֹל לִילָה אֲחֵר, וְרִוּעָה לִימֵר שְׂעָיִן שֶׁל לִי שֶׁבֶת בְּשֶׁם הַשְּׂעָיִן אֲפִרְסִי נֵרוֹת, שְׂעָיִן לְדַמּוֹת לְגִדּוֹד חֲמִשָּׁה כִּי (נִישׁוּ ט"ו) מְכַל מְקוֹם בֵּין דְּבָאָן עֵמֶר מְעוֹת רַק בְּנֵר אֲחֵר וְגַם אֵין הַדְּבָר כֵּר כֵּן כֵּן בְּשִׁעוֹת הַתְּחִילָה כִּי, עֵין שֶׁ. כֵּן צִירָה לִימֵר: [ג] מְעוֹת. עֵין בְּאֵר הַיֵּטֵב, וְעֵין בְּכִירוֹ תִּשְׁבֵּי בְּשֶׁם מְהֻרָ"שׁ (י"ח) דְּלִילָךְ לַאֲוִר לַאֲוִר נֶזֶק הַלְוִי לְרֵאוֹת שְׂעָיִן לִימֵר שֶׁל אֲוִרָה סִימָן מ"ז שְׂעָיִן

מִשְׁנֵה בְּרִירָה

הַשְּׂמֵשׁ, אִם כֵּן חֲשִׁינֵין שְׂמָא יִטְהֵה. אִם נִמְצָא עֵצְכֵר בְּשִׁמֵן, מֵאִסֵּר הוּא (ג) וְאֲסוֹר לְנֵר חֲנֻכָּה: (ד) שְׂעוּה. וּמְכַל מְקוֹם מְעוֹת בְּשֶׁל שְׂמֵן (ז) טַיִף מְנֵרוֹת שֶׁל שְׁעוּה, דָּעַל יְדֵי הַשְּׂמֵן נַעֲשֶׂה הַנֶּסֶס: (ה) וְאֶפְלוֹ גִרְיָא שֶׁבֶת שְׂבִתוֹתָהּ וְכוּ'. רְצוּנוֹ לִימֵר, דְּסִלְקָא דְעַמְרָן דִּינִירוּשׁ בְּזוֹת כְּמוֹ כְּעֻמָּא אֵין שֶׁל שֶׁבֶת שְׂמָא לֹא תַדְלַק יִפֶּה יִישׁוּה הַנֵּר לְהִבְיָא שְׂמֵן לְפִי הַתְּחִילָה, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּבִירָה אֵין בְּמָה שְׂעָיִן תַדְלַק יִפֶּה: (ו) אִם אֵינוֹ נוֹתֵן וְכוּ' מְצוֹתוֹ. דָּאֵם יְתֵן יוֹתֵר, יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׂמָא אֲחֵר אוֹתוֹ נֵר הַנֶּזֶק לַהֲשַׁמֵּשׁ בּוֹ אֲחֵר הַשְּׁעוֹר שֶׁל הַדְּלָקָה שְׂאֵז מֵתֵר לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ, כְּדֹלְעִיל בְּסִימָן תַּרְעַנ"ב סְעִיף ב': (ז) לִפִּי שְׂאֵסוֹר לַהֲשַׁמֵּשׁ (כ"ו). הֵינּוּ אֶפְלוֹ (ח) אוֹתֵן שְׂמוּסִיפִין הַמְּהֻרָיו כְּכֹל לִילָה, גַּם כֵּן אֲסוֹר לַהֲשַׁמֵּשׁ לַאֲוֹרֵן: (ח) בְּנֵר בְּנֵר. הַנְזֵהָה. כְּדִי (ו) שְׂעָיָה וְכֵר שְׂהוּא נֵר מְעוֹת לְפָרְסֵם הַנֶּסֶס, (ו) וְעוֹד יִישׁוּ שְׂעָל יְדֵי נֶסֶס שְׂנַעֲשֶׂה בְּמִנְהוּהָ תַקְנֵיהּ, עֲשִׂאוּהָ בְּמִנְהוּהָ שְׂעָיִן אֲשַׁמֵּשִׁין בְּהַ כָּל: (ט) בֵּין שֶׁבֶת. הֵינּוּ דְאֶפְלוֹ לְאָכַל אֲצִלָּן דְּהוּא סְעוּדַת מְעוֹת גַּם כֵּן אֲסוֹר: (י) יוֹאֲפֵלוּ לְבֻדֵק וְכוּ'. שְׂהוּא תְשִׁמִּישׁ עֲרָאֵי גַם כֵּן אֲסוֹר. [ז] כְּמִגֵּן אֲרַהֲרָם (ס"ה) (ס"ה) (ט) שְׂחָפּוֹסִים דְּאֶפְלוֹ לְמִנְוֹת מְרוּחָן שְׂעָיִן יְדִירֵי מְסוּכּוֹת לְנֵר גַּם כֵּן אֲסוֹר: (יא) אֲסוֹר. כְּדִי (ט) שְׂעָיָה (אֲרַהֲרָם) [הֵינּוּ] מְצוֹת בּוֹיּוֹת עֲלִירוֹ. וְזָקָא בּוֹה שְׂהוּא עַל כֵּל פְּסִים תְשִׁמִּישׁ עֲרָאֵי, (י) אֲכַל כֵּל שְׂעָיִנוּ מְשַׁמֵּשׁ כְּלוֹם רֵשָׁאֵי לִישֵׁב בְּכִיתוֹ בְּשִׁעוּה (י"ב) שְׂנֵר הַנֶּזֶק דוֹלְקָת: (יב) אֶפְלוֹ תְשִׁמִּישׁ שְׂעָיִן קִדְשָׁה וְכוּ'. מְדַבְרֵי הַט"ז (ס"ה) מוֹכַח דְּלִדְעָה רֵאשׁוֹנֵהוּ אֲסוֹר אֶפְלוֹ בְּלַמּוּד דְּרַף עֲרָאֵי, דְאֵלוּ בְּדִרְךָ קֶבַע אֶפְלוֹ לְדַעְנָה שְׂנֵיהֶ אֲסוֹר, וְעֵין בְּכַמְבָּאר הַלְכָה (ד"ה ע"ה ט"ז) מַה שֶׁבֶתְכֵבֵבֵב כּוּה: (יג) אֲסוֹר. (ט"ז) וְכֵן בְּנֵרוֹת בֵּית הַכֹּהֲנֵת אֵין

שְׂעָיִן הַיֵּטֵב

(ג) (פס"ה) אֲשַׁל אֲבָרְהָם (ס"י קור ס"ק ט"ו): (ד) תְּשׁוּבַת מְהֻרָ"י בְּרִוּוּא סִימָן ל"ט. וְהָהוּ דַעַת מְהֻרָ"ל מְפָרָאן בְּכִיסוֹ נֵר מְעוֹת (ד"ה אֲבֵר הַתְּחִילָה ב"ו), שְׂעָל לְהֲדָלִיק כָּל כֵּן שְׂעוּה וְחֶלֶק אֵלָּא דוֹקָא בְּשִׁמֵן מְפָנִי שְׂתַנֵּס נַעֲשֶׂה בְּשִׁמֵן, אֲכַל אֵין נוֹתֵין וְהוּמִיָּה. מִתְחִילָה הַשְּׂעָל (ס"ה): (א) אֲרַוּוֹתִים: (ב) רֵשָׁ"ש (שֶׁבֶת כ"א) ד"ה וְהוּמִיָּה: (ג) ר"ן (נ"ח) (ד) וְכֵן פִּסְק בְּכַלֵּיהֶן רַבְה (ס"ה):

ספר משנה בחרה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אוצרות התורה, עמוד 925

י טור ורנבנ ורומס
ז סבת ט ח"א ז שם
ברבנו ורומס.

הלכות הנקה סימן תרנב

(ז) ודי קדושה. (יה ונהגים ילהלך) נר נוסף, כדי (ט) * שאם ישמש לאורה * יהיה לאור הנוסף שהוא אותו שהדלק אחרון, (טו) ויניחנו מרחוק קצת משאר נרות מצוה. הגה: ובמדינות אלו אין נוהגים להוסיף, רק (י) מניח אצלן (ס) וה (יה) השמש שבו מדליק הנרות, והוא (יט) צדיף טפי, ויש לעשותו (כ) יותר (י) ארוך משאר נרות, שאם בא להשמש (י) ישמש לאותו נר (מרכיז טס ס' רטט). (כא) אם נתערב נר

שערי תשובה

אסור אלא להשמש, אבל כל שאינו משמש כלום רשאי ליטב בכיתו בשעה שנרות הנקה דולקים, עין שם שהביא מדברי הפרי תרש אלו, ובאמת שכן מכאן כמגן אברהם (סימן ט' תרע"ח) כמה שכתב דבשערי שפדולין (סימן י"א) יקנה לנר הנקה ועל כל פנים לא יטב בחושך כ"י, ומשם מוכח גם כן כמו שכתב מהר"ק ש' דהא עקר שלום ביתו היא הפליקה שלא יבא, וענין לעיל סימן רס"ג כמגן אברהם סעיף קטן י"ג י"ד, ענין שם: [ד] קדושה. ענין קדושה (יה) מה שפכתו בוה, וענין שירית שכותב יצחק חלק א' סימן ל"א מה שכתב ביה, ושם (סימן מ') מכתוב האגון מהר"ד אופנהיים ז"ל מה שכתב הגהות מנוד (יה) וכתב (ס) הנוסף בספר בית יהודה, עין שם, וענין כשירית שמש שכתב סימן ל"ו שיש תשובות בדבר שכן מכאן באורך פרינו ספק ברכות, וענין בפרי סימן (סימן) בשם מהר"י מליבא שכתב לענין איתו דין כספך שגפלו לו בפרות השולחין, אין לו נר אחר, שכן לענין הדין הנקרא (נר אור) הנקה, דבקה ובקונו הסורו בתשמיש מצוה, ואף מאן דאסור, מכל מקום לצרקה יש להחיר והמניא וישנים בבית הנקטת בליל יום הכפורים לצרף בית הקייא, וכן בפניה ארמיה כל לצרקה לאו בעבודה היא, עין שם, וראיתי זה לדחות, אף כיון שהיה נר צרא נראה פשוט דמקרי: [ה] שמשמש. עין באר היטב, וענין הפלכות קטנות (ח"א ס' קח) ולקאוה לא סגי בחד שמש מאחר הדמיות מאירים ומהוירים בכל הבית והשמש בטל לבקוהו, והנה צריך על כך ששנים כמו בפרות, שאינרו כמו נרות הנקה, ונה ונה גורם הוא להחירי ברובן, ושכך כתב דאפשר שיענינו זה אין להחשיב הנוסף כעקר דאין הכל יוכלים לעשות ששנים כנגדם, ורצונו לומר דנר הנוסף אינו חומרא כל כך לענין השמוש לאורו, עין שם, ואף על גב דלעיל סעיף קטן ב' מקום דנר דאינא שמש אתר שפארו ג' כו, סגי בהכי להחיל שאין השמוש מתמם בראשון והשמש בטל לבקוהו, כך צריך לומר לדעת הגלות קטנות, אבל באמת נראה דצריך אסור צריך להשמש צריך לקרב לאור הנר, או כשיש שמש הוא מקרב עצמו לענין לאור נר השמש, עין שם, וישיר ושארים הכפר שלמות לשם תשמיש, מה שאין כן כשישמשם שם, וענין הנר לעשותו יותר ארוך שאם לאורו יתה לאור הנוסף כ"י, ויותר מכאן בלשון תרמ"א ויש לעשותו יותר ארוך שאם

באר הגולה

דדעה הראשונה האוסרת הוא ורמב"ם אמר הלפניו יהי בדרך קבע אבל לא בדרך ארעי, ומה שהביא המגן אברהם כשיצו קטן כן ראהי ממה שכתבו הפוסקים דאפילו לאכל אסור, כבר כתב התמיד משה (סימן ט') דאין ראהי זו מבתת דאפילו אכילת אצלן אמרו, ומה שכתב ע"ז וכן מוכח סימן תרע"ח, גם המקח אין לקרוא דאכילת שבת וזאי קבע הוא ע"ז ארעי, והנה באמת הלא ידוע דעת הראש"ש (שבת פ"ב ס' ט) השמישי ארעי שרי, ורק בענין הצלאת מנות כשקמרב דרו אצל נר הנקה, או אסור משום דהיינו גנאי לתן ארבעת מנות שרי, ומה שהשקש הט"ז (סימן ט') ענין במקד משה (סימן ט') ורש"ל (בש"ח ס' סה) פסק גם כן הכי, ועל כן לעניית דעתי בענינינו המסקנינו לענין למוד דרך ארעי, אין להביא ראהי להחמיר ממה שהביא המגן אברהם בסעיף קטן ז', דבור הפתחיל ואפילו שמשמש כו' יכן רש"ל (תל"א פ"א ס' ט) כתב בהדיא דדוקא הצרצות מעות מאחר שקמרב דרו אל הנר, אבל שאר השמישי ארעי שרי, עין כאן לשונו, ועל כן לעניית דעתי ארעי אין נפסק להקביל כמסקנת המגן אברהם כשיצו קטן כן דבמשמש אפילו שפאין דרו סמוכות לנר אסור ונשאל קדעת בית יוסף (רי"ה כתב הראש"ש) ודרכי משה (האור דיה אפי' ורש"ל שפעמינו דכרוי להקביל, כשנצנצו לנה גם כן כשהוא שמישי קדשה והנר ארעי כגון ללמד לקנינו דרך ארעי, אכשר דכלילי עקמא אין להחמיר, וצריך עיון, ודע עוד דאפילו ללמד בדרך קבע, אפשר דאין להחמיר נר כבד' שער המכאור לעיל סימן תרע"ב סעיף ב' אבל לא בתר זה, והיינו אפילו אם נרצה להחמיר שם שלא קדעת המחבר, הוא רק לדרך הרושת אבל לא לדרך מצוה, וצריך עיון, ויותר טוב אם הוא חל ואין לו נר אחר ללמד לקנינו, שכתבה לאחר גלות השעור ויחזיר ויבליקנה:

* שאם ישמש וכו'. עין כמגן אברהם (סימן ט') שכתב אבל מכל מקום אסור להשמש אצלן וכו', עין בקרי מגדים שפרש דאף נגד אור הנוסף או

השמש גם כן אסור לתחלה, ומקצת ברכנו ורומס (סבת ט ח"א) שהובא בבית רחוק קצת מנרן מטר לשמש נגדו, וכן כתב במחצית השקל (סימן ט') בכאור דברי

* יהיה לאור הנוסף. הנה לדעת הפ"ח (ס"ד) הוא כפשוטה, דאף נגדו מטר לשמש אבל נגד אור הנוסף, ויש לומר דאין צורך להחמיר

נר ונריו סמוכים לנר, אבל משמש צרא שאין צריך להיות נריו סמוכות לנר שרי. בית יוסף (רי"ה כתב הראש"ש) ודרכי משה (האור דיה אפי' ורש"ל (בש"ח ס' סה), וב"ח (סימן ט') פסקו להחמיר, וכן כתבו המגן אברהם (מצוה ט) וספר התקומה (סי' יכה) דאפילו לאכל אצלו אסור, וכן משמע סימן תרע"ח (סי' א), דאם לא כן יקנה נר הנקה ויבליקנה בכיתו ויהיה גם שלום ביתו, אלא על קצהו כל משמש אסור, והכי נהוג, וענין מגן אברהם בסימן תרע"ח סעיף קטן ב' מה שכתב שם, וענין ט"ז (סימן ט') ובתשובת שבות יצחק חלק ב' סימן ל"א: (ז) קדושה. עין ט"ז (סימן ט') ושאריו והעלה ויש מי שחמיר בתשמיש של קדושה היינו דרך צרא ודקא ואל ללמד דרך קבע, וכאן לא מהני אצל דאפילו בחיל אסור משום דלא יתה הפר שצדשה לשם הנקה, עין כאן: (ח) השמש. ואפילו רבים המדליקים צריך להניח אצל כל אחד ואחד שמש אפילו יש נר על השולחן, וק"א בתשובה סימן פ"א וכן משמע בב"ח (סי' ט), ורש"ל (שם) מקל, ומשמע כמבאר (שבת ט' ד"ה ט"ד) דאף על פי שיש שמש אצל הנרות צריך נר על השולחן, עין מגן אברהם סעיף קטן ד': (י) ארוך. והוא הדין אם מעמידו גבוה משאר הנרות שפיר דמי. ב"ח (פ"ה ס"ד), מהר"ל (מהר"ם), מעגלי צדק: (י) ישמשם. ויחסר להשמש בו שמש מגנה, וכל שכן לשלוח במקראוין חס לאורו, אצלו,

כי הביא הכאר היטב בשם ג' הפלג' וסי' כג) דגם בנר הנוסף אסור להשמש לאורו, מכל מקום כן דאינא שמש אתר שפארו ג' כו, סגי בהכי להחיל שאין השמוש מתמם בראשון והשמש בטל לבקוהו, ונה ונה גורם הוא להחירי ברובן, ושכך כתב דאפשר שיענינו זה אין להחשיב הנוסף כעקר דאין הכל יוכלים לעשות ששנים כנגדם, ורצונו לומר דנר הנוסף אינו חומרא כל כך לענין השמוש לאורו, עין שם, ואף על גב דלעיל סעיף קטן ב' מקום דנר דאינא שמש אתר שפארו ג' כו, סגי בהכי להחיל שאין השמוש מתמם בראשון והשמש בטל לבקוהו, כך צריך לומר לדעת הגלות קטנות, אבל באמת נראה דצריך אסור צריך להשמש צריך לקרב לאור הנר, או כשיש שמש הוא מקרב עצמו לענין לאור נר השמש, עין שם, וישיר ושארים הכפר שלמות לשם תשמיש, מה שאין כן כשישמשם שם, וענין הנר לעשותו יותר ארוך שאם לאורו יתה לאור הנוסף כ"י, ויותר מכאן בלשון תרמ"א ויש לעשותו יותר ארוך שאם

מנינה ברוכה

משמשין לאורן אף תשמישי קדושה, כמו בבית, דהיינו אם ירצה להתפלל מעריב אצלם כל זמן שלא דלקו חצי שעה, אסור: (י"א) ונהגיהו להדליק נר נוסף. פרוש, (י"א) מלבד הנר שפניחו על השולחן, דחוששין כיון שפדולין בפנים אולי ישמשו בנרות של הנקה ולא אדעתיהו, אבל מעקר הדין כיון שיש לו נר על שלחנו אין צורך להדליק נר נוסף: (טו) שאם ישמש וכו'. וענין מגן אברהם (סימן ט') שכתבתהו אין להשמשם אצל בלן יחד, כי אם לאור (י"ב) הנוסף [או להשמש] בלבד כשהוא אחד בפני עצמו, דהרואה יאמר לצרכו הדליק בלן דלפעמים אדם מדליק כמה נרות, וענין באור הלכה (רי"ה שאם ישמש): (טז) ויניחנו מרחוק וכו'. כדי (טו) שיהיה הפר כמה נרות מדליקין באתו יום ולא יחשבוהו עקמה: (י"ז) מניח אצלן וכו'. וטוב (טו) שילמד זה יתה נר על השולחן: (י"ח) השמש שבו וכו'. (י"ח) רבים המדליקין, כיון שכל אחד מניח נרותיו במקום אחד כנזיל בסימן תרע"ח סעיף ב' בהגה, צריך להניח שמש אצל כל אחד ואחד אפילו יש נר על השולחן, דשםא ישמשם אצל הנרות: (י"ט) צדיף טפי. דבזה מוכח בהק"א (י"ט) לבני הבית שאינו ממנין הנרות: (כ) יותר ארוך וכו' שאם בא להשמש וכו'. רצונו לומר, דכיון שהוא גדול (יש עקר תשמישו מקנה, כ) והוא הדין אם מעמידו גבוה קצת משאר הנרות שפיר דמי: (כ) אם נתערב וכו'. רצונו לומר,

יוסף (רי"ה וספי אסור) לא שמע כן, אלא נגד השמש כשפניחו בפני עצמו אחר ע"כ שם, אחר כך מצאיה בבלה רבה (סימן ט') שהסכים גם כן לדינא דנגד השמש מטר להשמשם, וענין בשערי תשובה (סימן ט') סוף דבור הפתחיל השמש דעתו נמי כמו שכתבתו:

* יהיה לאור הנוסף. הנה לדעת הפ"ח (ס"ד) הוא כפשוטה, דאף נגדו מטר לשמש אבל נגד אור הנוסף, ויש לומר דאין צורך להחמיר

הציון

השקל ובחמד דברי (סימן ט') שכלם כתבו שאינו מקנה, ובדרך החיים (ומן הדליקת הנרות ס"ה) כתב רק בלשון יטוב, וכן הגמתי: (י"א) מגן אברהם (סימן ט') בכאור דברי האחרונים: (י"ב) פרי מגדים (ח"א סימן ט'): (י"ג) ב"ח (ס"ד): (י"ד) אחרונים: (י"ה) אחרונים: (י"ו) אחרונים:

טעם הדלקת נר השמש

[משנ"ב סקי"ד] ונהגים להדליק נר נוסף כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף. פירוש, מלבד הנר שמיניחין על השלחן, דהושניח ביון שפדליקיו בפנים אולי ישתמשו בנרות של הנכה וקאו אדעתיהו, אכף מעקר הדיו ביון שגש ל"ג נר על שלחנו אין צריה להדליק נר נוסף.

עיינ בשו"ע סימן תרעא סעיף ה בדשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים מצוה, מניחו על שולחנו ודיו, וצריך נר אחר להשתמש לאורו. ובמשנ"ב שם (סקכ"ד) פירש, דצריך נר אחר לעשות הכר לדבר. ובביאור הלכה שם (ד"ה וצריך) כתב מקורו מרש"י (שבת כא ע"ב ד"ה נר אחרת), ופירש דרצונו לומר שאפילו אם לא ירצה כלל להשתמש לאורה, מכל מקום צריך נר אחר שיהיה היכולת בידו להשתמש לאורו, ועל ידי זה מינכר שהנר הראשון הוא לשם מצוה, דאי לאו הכי כיוון שעומד על השולחן יאמרו שלצרכו הדליקה. ^ל

וכאן כתב השו"ע עוד טעם להדליק נר נוסף, מלבד הנר שמיניחין על השולחן, שאם יבוא להשתמש לאור הנרות, ישתמש לאור אותו הנר.

שימוש בנרות חנוכה כשיש עמהם שמש

[משנ"ב סקט"ו] ונהגים להדליק נר נוסף, כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף. וענין מגן אברהם שכתבתי אין להשתמש אצל ב"ן יחד, כי אם לאור הנוסף [ואו להשמש] בלבד כשהוא אחד בפני עצמו, דהרואה יאמר לצדדו הדליק ב"ן דלשעמים אדם מדליק פמה נרות, וענין באור הלכה (ד"ה שאם ישתמש).

בביאור הלכה כתב דאף שבפמ"ג כתב בשיטת המג"א דאסור להשתמש אף נגד נר הנוסף בלבד, מ"מ משאר הפוסקים מבואר דמותר להשתמש נגד נר הנוסף בלבד, כשמניחו בפני עצמו רחוק קצת משאר נרות חנוכה. וכן כתב המחצית השקל גם בשיטת המג"א. וכן פסק המשנ"ב כאן. ^{לא}

נר 'שמש' בזמניו שיש אור חשמל

[משנ"ב סקי"ח] מניח אצלן השמש שבו מדליק הנרות. ואפילו רבים המדליקין, ביון שפ"ל אחד מניה נרותיו במקום מיוחד

בני"ל בסימן תרעא סעיף ב' בהנהגה צריה להניח שמש אצל כל אחד ואחד אפילו יש נר על השלחן, דשפ"א ישתמש אצל הנרות.

עיינ מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעא סקכ"ה דיש אומרים בזמנינו שיש בבית אור חשמל, אין צריך מדינא כלל להדליק שמש, ואף אם צריך יש לדון אם צריך שמש אצל כל מנורה.

מהלכות השו"ע והרמ"א באופן הדלקת השמש

[משנ"ב סקי"ט] ונהגים להדליק נר נוסף, כדי שאם משתמש לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו שהדליק אחרון וכו' הנה: ובמדינות אלו אין נהגים להוסיף, רק מניח אצלן השמש שבו מדליק הנרות, והוא עדיף מפי. דכזה מוכח בהדיא דבני הבית שאינו מניחין הנרות.

השו"ע והרמ"א פליגי באופן הדלקת השמש, השו"ע כתב שמניח נר אחד יותר מהצורך כדי שישתמש לאורו, ומדליק אותו נר הנוסף באחרונה כדי שלא יפסיק בו בהדלקתו בין הדלקת הנרות של מצוה, והנר הנוסף שמדליק באחרונה נקרא השמש. אולם הרמ"א כתב שאין מדליקים נר נוסף, דהוי כמוסיף על הנרות שמחוייב להדליק וליכא היכרא לימים היוצאים, אלא הנר בו מדליקים את הנרות הוא השמש, ומניחין אותו אצל הנרות בגמר הדלקתן. ^{לב}

השמש יהיה גבוה יותר משאר הנרות

[משנ"ב סק"כ] ויש לעשותו יותר ארף משאר נרות, שאם לא להשתמש ישתמש לאותו נר. ^{לג} רצונו לומר, דכיון שהוא גדול עקר השמש מנינו, והוא הדיון אם מקמיידו גבוה קצת משאר הנרות שפיר דמי. ^{לד}

מקורו במגן אברהם (סק"ז) בשם הב"ח. וכן כתב המשנ"ב בסקכ"ד, דכשהשמש עומד למעלה מכל הנרות, אז עיקר תשמישו לאור השמש, משא"כ כשכולן שוה הרי מתהנה גם כן מנר חנוכה. ^{לה} ומבואר מדברי הב"ח והמגן אברהם דעיקר הטעם לעשותו גדול יותר הוא כדי שתהא עיקר תשמישו ממנו, כדמשמע ברמ"א, ולכן כתבו הד"ה דסגי להעמיד השמש גבוה יותר משאר הנרות, ואין צריך לעשותו גדול יותר. אולם בבליה רבה (סק"ז) כתב דלדברי הלבוש (סק"ב) שכתב הטעם לעשותו גדול יותר כדי <<<<

א. והביא הביאור הלכה שם מהמאירי דרוקא במניחה על שולחנו צריך נר אחר, אבל כל שמניחה סמוך להפתח אין צריך לנר אחר אע"פ שעומד לו שם, והוא אינו בא להשתמש לאורה לאור השמש, אכן מנהג העולם דבכל נר חנוכה המודלק בתוך הבית צריך נר אחר אפילו לא היה צריך לתשמש, שלא יאמרו לצרכו הדליקה, וכן הביא מהפמ"ג שכן משמע בשו"ת הרמ"א (סימן פא). ועיינ המורה"ק (סימן תרעא סק"ז). ועיינ בב"י כאן (ד"ה ומפני) שכתב בשם רבינו יוחס דבמקום שאינו רגיל להדליק שם נר אין צריך נר אחר להשתמש לאורו, והוסיף הב"י דעשוי הנהיגו הראשונים דגם כשמדליק בפתח הדוא מקום שאין רגיל להדליק שם נר, מדליק נר נוסף, וגראה הדוא משום שאין הכל בקיאין לחלק בין מקום שרגיל להדליק שם נר למקום שאין רגיל. ^{לא} וכן כתב המשנ"ב בסק"ב בשם המג"א שם. ^{לב} כתב הטור בשם רבינו יחיאל ח"ל, נרות חנוכה אין להפסיק בהן, הלכך האחרון יהיה שלא לשם נר חנוכה, שאם ישתמש לאורן ישתמש לאור אותו הנר, ואין שם שמש עליו כי השמש הוא המדליק בו הנרות עכ"ל. ובדרכי משה (א"ת ג) הקשה על הא דמסקי רבינו יחיאל דאין שם שמש עליו, דלמאי נפקא מינה אם נקרא שמש או לא, וכיון שכתב שהאחרון יהיה שלא לשם נר חנוכה, אין כן חול הוא, ומאי נפקא מינה אם נקרא שמש או לא. ופירש דכוננו רבינו יחיאל לומר דעדיף שלא להדליק נר נוסף א"ל. ומשנה בתורה ע"פ משנה אחרונה הודפס בתוך אצורת התורה. אמונד 927

שידלוק כל זמן שאחד מן הנרות דולק וישתמש לאורו, א"כ לא סגי בזה שמעמידו גבוה יותר, אלא צריך לעשותו גדול יותר.

ובדבר מנורות שהשמש בולט מחוץ למנורה, ואינו גבוה יותר משאר הנרות, עיין בהערה. לו

קמג. נתערב נר חנוכה האסור בהנאה בשאר נרות

[משנ"ב סקכ"א] אם נתערב נר חנוכה האסור בהנאה בשאר נרות. רצונו לומר, לאסור שהדלק וכו', ואסור גם ככה בתוך זמן שיעורו.

בשער הציון (סקכ"ב) כתב, דאילו לאחר זמן שיעורו הנר חנוכה בעצמו גם כן מותר להשתמש בו, כנ"ל בסימן תערב סעיף ב. ונהי דיש מהפוסקים שמחמירין שם, ל"י מכל מקום לענין תערובות בודאי אין להחמיר.

[משנ"ב שם] ופסק בתרומת הדשן דלא כמ"ל אפילו בארץ וכו' והכל מטעם דהוא דבר של מנין, ורצונו לומר דאפילו במקום שרגילותו קמבר הנרות במשקל, מכל מקום נרות של מצוה הכל מונין אותן ככל קמ"ל קמ"ה, ודבר שבמנין חשוב הוא ולא כמ"ל.

עיין רמ"א (י"ד סימן קי סעיף א) דיש אומרים דכל דבר שבמנין, דהיינו שדרכו למנותו תמיד, אינו בטיל. וכתב התרומת הדשן (ח"א סימן קג) דאף דמוכרין הנרות במשקל ולא במנין, מ"מ למצוה הוא דבר שבמנין, ל"י וכיון שנתערבו אחר שהודלקו למצוה, מחשיבים אותם כדבר שבמנין, ואע"פ שאם נאמר שמתבטל ברוב של חולין, שוב אינו דבר שבמנין, ל"ט לא אכפת לן בהא. מ

[משנ"ב סקכ"ב] דהוי דבר של מנין. ורש"י הולק ופוסק דחד בתרי כמ"ל.

בשער הציון (סקכ"ה) כתב דטעמו של הרש"ל דסבירא ליה דהויאל ונמכרות במשקל, אינם נחשבות דבר שבמנין, אע"פ שמדליקים אותן לפי מנין, דהמנין לאו משום חשיבות היא אלא המצוה כך היא.

[משנ"ב סקכ"ד] מותר להשתמש אצלנו. דהא הדיקת השמש הוא כדי שישתמש לאורו, שמינ מנה דאם הם ביחד מותר לשמש אצלנו. וג"ש מן הפוסקים דסבירא להו, דדוקא שמש שצומד למעלה מכל הנרות שרי דאז עקר תשמישו לאור השמש, מה שאין כן בזה שמשמש לאור בלון הרי מתהנה גם כן מנר הנדה. והנה כמנן אברהם ופרי הדש הפסיומו דהדיו עם הרמ"א, אמנם הנ"ל לעיל פסיומו רסד הארץ מנה, ומשמע דלדבריו אין הדיו הזה מוכרע, וכן פמור וקציעה משמע דלמעשה יש להחמיר בדיו זה.

במג"א כתב דמבואר מדברי הרמ"א כאן דמותר להשתמש אצל השמש אף שאינו גבוה יותר משאר הנרות, מ"א אולם הביא דברי הב"ח שחולק וס"ל דאינו מותר להשתמש אלא היכא דהשמש עומד למעלה משאר הנרות, דאז עיקר תשמישו לאור השמש. ועיין בשער הציון (סקכ"ח) שהביא דברי המור וקציעה שחקשה על דברי הרמ"א כאן מדברי הרמ"א לעיל שכתב דיש לעשות השמש יותר ארוך משאר הנרות שאם בא להשתמש, ישתמש לאותו נר, ומשמע דאינו מותר להשתמש אלא היכא דהשמש יותר ארוך, (וכן פירש המשנ"ב שם בסק"כ). מ"ב

»»»»

לו. בב"ח הביא דברי השלטי הגיבורים (על המדרכי שכת סימן רסה אות ה) בשם האחרות חיים (הלכות חנוכה א"ת ד) דיש מחכמי צרפת שמצריכין שנינו הנר האחר למטה מנר חנוכה דוקא, ולא למעלה ולא כנגדו. ופירש הב"ח דעתם, דהנר שמונה מלמטה ממנו תפושט האור למעלה וממנו עיקר התשמיש. והב"ח חולק דכיון דקיימא לן (שו"ע סימן תרע"א סעיף ה) דעיקר מצוות נר חנוכה להעמידה למטה מעשרה במקום שאין שם תשמישו של אדם, א"כ צריך להעמיד הנר הנוסף למעלה מהם במקום תשמישו של אדם כדי שיהיה משולל האור, ויפגע תחילה בנר הנוסף. ובאליה רבה (סק"י) כתב דלפ"י כשמדליק בחלון (כמו שכתב השו"ע בסימן תרע"א סעיף ה), ומעמיד הנר חנוכה למעלה מיר"ד טפחים (עיין משנ"ב שם בסק"ז), יש להעמיד השמש למטה מן הנרות, שמתפשט האור למעלה וממנו עיקר התשמיש. ועיין בחוצות השקל (סק"ט) שהביא דברי האליה רבה, והוסיף, דהוא הדין אם מעמידו בענין כשיבוא להשתמש ויפגע בו תחילה שפיר דמי ע"ש. ולפ"י ה"ה אם השמש בולט מחוץ למנורה, שפיר דמי, דאף שאינו גבוה יותר משאר הנרות מ"מ פוגע בו תחילה. ועוד עיין בב"ח שהביא מספר צידה לדרך שכתב דרגילות השמש נר אחד ולא כסדר שאר הנרות כדי שלא ישתמש לאור של מצוה ע"ש. ומשמע דכל שאינו כסדר שאר הנרות, שרי. ועוד עיין בשו"ע כאן שלא הזכיר דברי הרמ"א לעשות השמש ארוך משאר הנרות, רק כתב שניחא מרחוק קצת משאר הנרות. ובמשנ"ב סק"ז פירש הטעם בשם הבלוש הגר"א כדי שיהיה היכר כמה נרות מדליקים באותו יום. אולם בשער הציון (סקכ"ט) הביא מרבני ירוחם עוד טעם דכל שאם יבא לשמש, יהיה היכר שמששתמש לאורו לבד. לו. עיין משנ"ב סימן תערב (ד"ש מן הפוסקים שטובים דאם נתן בסתם, הוקצה למצוה הכל. וכן כתב המשנ"ב בסימן תרע"ג סק"ח). ל"ח. כי צריכים למנות את הנרות לצורך קיום המצוה, לפי מספר הימים ובני הבית וכו'. לו. כיון דבחול אין משתמשין בו במנין. ט. והתורמו הדשן הביא ראיתו שכמה פעם הלכתי אחר המציאות של התערבות בזמן שהתערבה, ולכן כאן שהתערבו לאחר שהודלקו למצוה, חשבינו כדבר שבמנין, והט"ז דחה ראיותיו, וכתב שהולכים אחר מה שיהיה אחר הבטול, ואחר שנתערב הנר חנוכה ברוב של חול, שוב אינו דבר שבמנין, שהרי בחול אין משתמשין בו במנין. ועיין בשער הציון (סקכ"ז) שהביא דברי הט"ז. פ"ב משנה ברורה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אצות התורה, מנח"מ 928

טא. ופירש המחצית השקל דכיון דאיכא אור דהתירא, אע"ג דאיכא תוספת אור דאיסורא, מ"מ שרי להשתמש. והוכיח כן המג"א מדברי השו"ע בסימן יע"ו שכתב דגוי שהדליק נר בשביל ישראל אסור לישראל ליהנות ממנו, ובסעיף ד כתב דאם יש נר בבית ישראל וכו' גוי והדליק עוד נר אחד, מותר להשתמש לאור הנר שהדליק גוי אע"ג דאיכא תוספת אור ע"י נר הגוי. ט"ב. ותיריך המור וקציעה דאם דכתב הרמ"א כאן דמותר להשתמש לאורו עם השמש, מייירי בנתיב בו יותר משיעור הדלקה וככה לאחר זמן שיעורו (ודלא כמו שפירש המשנ"ב בסק"א), ומעיקר הדין מותר להשתמש לאורו כשיטת הרא"ש, וכמו שפסק השו"ע בסימן תערב סעיף ב, אבל לכתחילה החמיר כשיטת הר"ן דס"ל דאסור להשתמש לאורו אפילו בנתיב יותר מהשיעור וככה לאחר זמן שיעורו, (עיין במשנ"ב סימן תערב סק"ז, ובכ"י סימן תרע"ג), ובכתאי גוונא כתב דיש להקל דמותר להשתמש לאורו עם השמש, אבל בעוד שהנרות דולקים לא התייר להשתמש עם השמש אלא באופן דהשמש למעלה משאר הנרות. ועיין בהגהות ר"ב פרענקלי שתיריך דצ"ל דהא דכתב הרמ"א בצורך לעשות השמש ארוך יותר משאר הנרות, אין הטעם מצד האיסור שישמש נר חנוכה, אלא משום דכלא"ה יאמרו שכולן לצורכו הדליק. ולדבריו צריך לפרש הא דכתב הרמ"א שאם בא להשתמש ישתמש לאותו נר, אין זה טעם על מה שכתב שיש לעשותו ארוך משאר נרות, אלא חזרו על תחילת דבריו שמוניח השמש אצל הנרות. וכן מבואר בביאור הגר"א (סק"ט) שכתב על דברי הרמ"א דהטעם בצורך לעשות השמש יותר ארוך הוא כדי שיהא ניכר שאינו מנרות התנוכה ויהיה היכר למספר ימי התנוכה. ונראה דהוכיח לפרש כן כדי לתרץ קושיית המור וקציעה הנ"ל שלא יהא דברי הרמ"א סותרים זה לזה. ועיין בביאור הלכה ד"ה ואו מותר, שכתב כע"ז ליישב את דברי המגן אברהם, דכאן הכינים עם הרמ"א דמותר להשתמש לאורו, ובסק"ד כתב דאף על גב דאיכא שמש לא ישתמש אלא לאור השמש ולא לאור נר חנוכה, היינו משום דדוקא כשהנר חנוכה דולק למצותו לכן צריכין הכיורא שהודלק לשם מצוה, ואם ישתמש אצלן יאמרו לצרכו אדלקיה דלפעמים מדליק כמה נרות, משא"כ הכא בתערובות מדמליקן לצרכו, ואין צורך נה התיירא אלא משום האיסור להשתמש לאורו, ולזה סגי דאיכא חז נה היתר דתו לא מקרי נהנה מדבר אסור.

כנתה אין זקוק לא

[שו"ע סעיף ב] הדיקקה עושה מצוה, לפיכך אם כנתה קדם שעבר זמנה אינו זקוק לה.

כביאור הלכה ד"ה (אם כנתה) כתב דמה שאמרו כנתה אינו זקוק לה, היינו אפילו אם כבר כולם, ולא בעינן פרסומי ניסא רק בעת ההדלקה. מג

טעמא דלא חיישינן לחשדא בכנתה אין זקוק לא

האחרונים דנו מאי טעמא לא חיישינן לחשדא בכנתה אין זקוק לה. מג

טעמא דכנתה אין זקוק לא

[משנ"ב סק"ה] הדיקקה עושה מצוה, לפיכך אם כנתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה. רצוננו לומר ביון שהדליק תקף גם המצוה, לפיכך אם כנתה אין זקוק לה. מה

בשער הציוני ציינן להרבי הט"ז (סק"ה) שהקשה דלשון השו"ע

הדליק במקום הרוח וכנתה

[משנ"ב שם] ואם הדליקה במקום הרוח וכנתה, זקוק לא לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצויה, וצ"ח הוי כאלו לא נתן בה שמונ בשעור, ומכל מקום לא יברך עליה [אחרונים].

עיינ במשנ"ב סימן תרעה (סק"ח) דאם נתן שמונ פחות מכשיעור, צריך לכבותה וליתן בה שמונ כשיעור, ולחזור ולהדליק בו בלא ברכה, ולכן ה"ה בהעמידה במקום הרוח וכנתה, צריך לחזור ולהדליקה בלא ברכה, מג דכיון שעלולה לכבות הוי כאילו לא נתן בה שיעור שמונ. מח

<<<<

ראוי בשעת הדלקה לידלק חצי שערה. מג. אולם בגן המלך (סימן מג מובא בבאר היטב סק"א) ובמור וקציעה (ד"ח וכתבו האחרונים) כתבו דצריך לחזור ולהדליק בברכה, דכיון דודאי יכבה, ולא מדי קעביד, ולא חשיבא הדלקה כלל. ולדברם אין הטעם משום דהוי כלא נתן בה שיעור שמונ, ועיין להלן מה שכתבנו בזה. מזה. כן כתב המג"א (סק"ה) בשם השלטי גיבורים, והביא בשם הכנסת הגדולה שלא יברך. ועיין בשער הציון (סק"ל) שכתב בשם הפמ"ג (משנ"ב סק"י) הדטעם שלא יברך על הדלקה השניה, משום דשמו לא הוי ברור שיכבה, וכמו דמצינו בשמים גרושים דכתב השו"ע בסעיף א, שאע"פ שאין נמשכין אחר הפתילה, ויש בהם חשש שמא יכבו, ומותר להדליק בהם לכתחילה, ואם כבר, אינו זקוק לשוב ולהדליק, ומבואר דלא דמי לנתן בה שמונ פחות מכשיעור דפסק השו"ע סימן תרעה סעיף ב דלא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולהדליקה, וע"כ משום דשאני שמנים פסולים דאינו ברור שיכבה, וזמא ה"ה בכבו ע"י הרוב שאין ברור שיכבו, ולכן לא יברך על הדלקה השניה. ומקור דברי הפמ"ג מדרבי הט"ז (סק"ב) שכתב הטעם שלא יברך שנית משום דולמא הוי כשמים שאינם נמשכים אחר הפתילה, והפמ"ג ביאר בכוונת הט"ז הטעם משום דאינו ברור שיכבו, וכן ביאר הלב"ש שרד (סק"ב). (עיי' מה שכתבנו בשו"ע סימן תרע סעיף א בהערה דמדברי הפמ"ג המשני"ב כאן שכתבו דהעמדת הנר במקום הרוח לא הוי ראי שיכבה, מבואר דדברי הביאור הלכה בימינו רעו סעיף א, ד"ה שמוא יכינו, שכתב דקורב לפסוקי רישא ג"כ הוי בכלל פסוקי רישא). אולם לפי"ז לכאורה יש כאן סתירה דבדברי המשנ"ב, דמדברי המשנ"ב כאן משמע דהיכא דלא נתן בה שמונ כשיעור צריך לחזור ולברך, (דהיי אלאר שכתב דצריך לחזור ולהדליק, משום דהוי כאילו לא נתן בה שמונ כשיעור, הוסיף דלא יברך עליה, ומשמע דבזה אינו דומה ללא נתן בה שמונ כשיעור, וכמו כן לפי הפמ"ג שהביא השער הנ"ל, ומבאר דאם הדליק במקום שבודאי יכבו הוי כאילו לא נתן בה שמונ כשיעור, וצריך לחזור ולברך), וזה סותר למה שפסק המשנ"ב בימינו תרעה סק"ח בשם התמר משה (שם סק"ג) והנשמת אדם (כלל קנ"ה סק"א) דבנתן שמונ פחות מכשיעור יחזור וידליק בכל ברכה, (ופירושו שמו דהוא משום דלתיירוק ראשו בגמי לא צריך שיעור, וא"כ מספק לא יברך, ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב סעיף א) הדין שם (סק"ב) כתב דזה דלא כתפי' חדש, ועיין בפמ"ג כאן שכבר נזכר בזה, דלדברי הט"ז משמע דהיכא דליכא שיעור צריך לחזור ולברך, וכתב שכן כתב הפיר' חדש (סימן תרעה ס"ב), והקשה עליהם, דכיון דלתיירוק ראשו בגמי לא צריך שיעור, א"כ מספק לא יברך ע"ש. [אנאם דעת הפיר' חדש (סימן תרע ס"ב), הריף ס"א] שגם בכנתה ע"י הרוח יברך שנית]. עוד יש להקשות, דלפי מה שכתבנו הפוסקים, דחיישינן לתיירוק קמא בגמי, דלא צריך שיעור, א"כ מהאי טעמא נמי אפילו הדליק במקום שודאי יכבו ע"י הרוח וכנתה, אין צריך לחזור ולברך, משום דלא גרע מלא נתן בה שמונ כשיעור, וא"כ צ"ע למה הוצרך המשנ"ב והשער הציון כאן לומר הטעם שאינו חרור ומברך משום דלא הוי ברור שיכבה, והוי אפילו ברור שיכבה אין צריך לחזור ולברך משום דלא נתן בה שמונ כשיעור שמונ. ועיין להלן בהערה מה שתירצנו בזה. [אולם אף לדברי החמד משה והנשמת אדם דבלא נתן שמונ כשיעור חרור ומדליק בלא ברכה, ומהאי טעמא י"ל דגם הדליק במקום הרוח ונכבה, חרור ומדליק בלא ברכה, ואפילו הדליק במקום שודאי יכבה ע"י הרוח, מ"מ גם לדבריהם צריך לומר דהא דמתור

מג. כביאור הלכה מבואר דאם לא כבר כולם פשיטא טפי דאין זקוק לה. וכל זה לענין אם זקוק לה מדינא דנר איש וביתו, אבל לענין נרות ההידור יש סברא להיפך, דבלא כבר מלפני שכתבנו להלן זקוק לכוי"ע, כמו שכתב השפת אמת (שבת ע"ב כ"ד ד"ה ויש להשי' א"כ י"ל דלא זמן שדולק נר המצוה דאין זקוק לה, ויש סברא ג"כ להיפך דלשון כנתה אין זקוק לה משמע דאין תועלת בהדלקה שנית כיון דעיקר המצוה בהדלקה הראשונה, לכן לא תיקנו חכמים לחייבו לחזור ולהדליק, א"כ י"ל דלא זמן שדולק נר המצוה דאין זקוק לה לנר ההידור דכ"פ יש היכר על הימים, לכן לנר ההידור זקוק לכוי"ע. מג. בשערי תשובה (סק"ב) הביא משו"ת שכתב יעקב (ח"ג סימן מה) שכתב דאף על גב דכנתה אין זקוק לה, מכל מקום צריך להניח את הנותר מנר תנוכה כל זמן ההדלקה, דאי לא כן חיישינן לחשדא שלא הדליק כלל. והוכיח כן מהא דמי שיש לו ב' פתחים דמחייבין ליה להדליק בניה הניח הניח ב' פתחים וידונו וזכות שהדליק כבר היא שכבה, וע"כ דכשלא הניח הניח ב' פתחים וידונו וזכות שהדליק הדליק כלל. ובבית הלוי (פני' קונטרס לחנוכה) כתב דנראה לומר דא"כ אם כבה לגמרי, לכוי"ע צריך להדליקם מפני החשד, וכל המחלוקת בגמ' היא באופן שנחלשה השלשהת אך לא בכנתה לגמרי, דאז הם חולקים אם צריך להדליקה שוב משום עיקר המצוה, (דחשד ליכא, דרואים שמקודם דלק היטב), אך הוא מוסיף דהפוסקים סתמו דבריהם ולא כתבו דאם כבר לגמרי ידליק משום חשד, וע"כ. אולם בקרבן נתנאל (פ"ב שבת סימן י א) כתב דאין צריך להשאירו במקומו, ולא חיישינן לחשדא, דהוראה ידונו לכך וזכות שהדליקה וכנתה ולקח הנר משם, שכן היתה דרכם בחול, וכל הדין של 'הדלקה מפני החשד' היא משום שבת, שאינו יכול לסלק הנר, שאז יש חשש שכשלא יראו נר יחשדו שלא הדליק כלל, ובשו"ת ומש"ב (הגניא ח"ב סימן עא) תירץ דכנתה היא מקרה, והמקרה לא יתמיד, וממילא בלילה א' לא יחשדו, משום שיאמר שסופו להדליק עוד, משא"כ ב' פתחים דהוראה יראה שכלל לילה אינו דולק, בזה יש חשד. ובהנחת שלמה (ס"ג סימן תרעא) תירץ דמשום חשדא לבד אין מחוייב מעשה, שכן היכי דבלא הוי חייב לעשות, צריך לעשות באופן שאינו יהיה חשדא גם כן. ועי' תירץ במשנת חיים (הגניא ח"ב סימן עט). ובהלכות שלמה (פ"ג דבר הלכה סק"ה) תירץ דהדין דצריך להדליק מפני החשד הוא רק בשעה שבא לקיים מצוות ההדלקה, אבל לאחר שכבר הדליק כדן שוב אין עליו חוב לממור עצמו כל על ההדלקה מפני חשד שרק עלול להתחשד עליו. (ועיין בהנחת שלמה הנ"ל שכתב דאין לתירץ דלא חשד לחשדא רק מכה פני עיניו איש אחד מחמתו זמן כשיעור הדלקת נר, חנוכה עד סופו ויראה שלא הדליק, ודאי חשש הוא גם בשביל עובדים ושבים לפי רג. דהוי בגמרא שבת (כג ע"ב) דמדי ליה לפאה שאמרה תורה להניח בסוף שדהו בסוף הקצירה מפני החשד כדי שלא יאמרו העובדים ושבים שלא הניח פאה, אף דבאמת כבר נתן. אולם הגרשו"ת תירץ דתקנת התורה הוא רק בשעת קיום המצוה, ולפי"ז נראה דלא חשד מפאה דשעת קיום המצוה הוא עד חוף הקצירה. ועיין באבות הלכה ט"ה הערה 48 שהוסיף הגרשו"ת דשפת ספרי יש מקום לחשד, כי כך היא הרגילות שאדם משאיר לבסוף, ועוד דצריך להניח בסוף חממה שאם הטמנים שהזכיר הגמרא). מזה. עיין משנ"ב (סק"א) דכנתה אין זקוק לה, כיון שהדליק נעשה זכר לנס ונגמרה המצוה. מג. עיין בשלטי הגיבורים (שבת ט"ז ע"ב אר"ה הרי"ה). דאפילו למ"ד כנתה אין זקוק לה, צריך שיהא

הדליק באופן שבודאי יכבה מיד

[משנ"ב שם] וּפְשׁוּט דָּאָם הוּא רֹאָה שְׁהָאֵר אֵין נֶאֱחָז וְהַפְתִּילָה וְכוּדָאֵי יִכְבֵּה בְמַהְרָה, שְׂאִינֵי יוֹצֵא בְהַדְלָקָה זוּ, וְצִרְיָה מְדִינָא לְחֹזֵר וְלִהְדָלִיקָה לְאַחַר הַכְּבִיָּה.

בשער הציון (סק"א) כתב דזה גרע מפתילות שאין נאחו בהן האור יפה, דשם הוי רק חשש שיכבה, משא"כ הכא שודאי יכבה, פשוט דמדינא צריך לחזור ולהדליק לאחור הכביה. ולענין הכרכה, עיין בהערה. מט

המדליק נר במקום הרוח ולא ככה אם יצא ידי חובתו

[משנ"ב שם] וְאִם הִדְלִיקָה בְּמִקוֹם הָרוּחַ וּבְמַהְרָה, יִקְוֶה לָהּ לְחֹזֵר וְלִהְדָלִיקָה בְּמִקוֹם שְׂאִין הָרוּחַ מְצוּיָה, דְּיָדָה הָיוּ כְּאֵלוֹ לֹא נִתְּן בָּהּ שְׂמֹן כְּשֶׁעוֹר, וּמִכָּל מִקוֹם לֹא יִכְרֵךְ [ואחרונים]. וּפְשׁוּט דָּאָם הוּא רֹאָה שְׁהָאֵר אֵין נֶאֱחָז בְּהַפְתִּילָה וְכוּדָאֵי יִכְבֵּה בְמַהְרָה, שְׂאִינֵי יוֹצֵא בְהַדְלָקָה זוּ, וְצִרְיָה מְדִינָא לְחֹזֵר וְלִהְדָלִיקָה לְאַחַר הַכְּבִיָּה.

האחרונים כתבו דאינו דומה ממש לנתן שמן פחות מכשיעור, דהתם כתב המשנ"ב בסימן תרעה סק"ח דלא יצא ידי חובתו וצריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליקה, ומשנ"ב (הערה) וצריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליקה, אלא יכול להמתין

לראות אם כבתה יחזור וידליקה, ואם לא ככה, יצא ידי חובתו, דאיגלאי מילתא שלא עמדה להכבות מתחילה. אולם יש אומרים דגם בהדליק במקום הרוח צריך לכבותה ולחזור ולהדליקה בכרכה. נא

המדליק נר במקום הרוח בתוך תיבה של זכוכית

המדליק נרות בחוץ במקום הרוח בתוך תיבה של זכוכית להגן עליהם, ובשעה שמדליקים פותחים את הדלת ומיד עם גמר ההדלקה סוגרים אותה, ובזמן שיש רוח גדולה אין הנרות יכולים להתקיים אלא כשסוגר הדלת, דנו האחרונים אם הוי כמו הדליק פחות מכשיעור, ואח"כ הוסיף עוד שמן, דלא יצא ידי חובתו (שו"ע סימן תרעה סעיף ב). נב

שלא יסלק ידו עד אשר ידליק רוב הפתילה

[ביאור הלכה ד"ה הדלקה עושה מצוה] בַּתְּשׁוּבָה מְהֵרָא מְהֵרָא מִיָּמֵינוּ לֹא יִסְלַק יָדוֹ אֶחָר הַהֶרְבֵּה יְדוֹ עַד אֲשֶׁר יִדְלִיק רֹב הַפְתִּילָה הַיּוֹצֵא מִן הַשְּׂמֹן [פתחי תשובה].

וכן כתב השו"ע (בסימן רסד סעיף ח) לגבי הדלקת נרות שבת, שצריך שידליק רוב מה שיוצא מן הפתילה מהנהר. ובמשנ"ב שם שצריך להדליק בתוך רוב הפתילה, וצריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליקה, ומשנ"ב (הערה) וצריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליקה, אלא יכול להמתין

»»»»

להדליק לתחילה בשמנים הגרועים הטעם משום דאינו אלא ספק שמא יכבה, דאם בודאי יכבה, הוי כלא נתן שיעור שמן, דאף לדבריהם אין צריך לחזור ולברך, מ"מ צריך לחזור ולהדליק, וא"כ לא היתה מועילה הדלקה כזו, וכן כתבו הגמ"ד משה והנשמת אדם. ועיין במשנ"ב סימן תרעג סק"א שהבאנו שכן כתב המאירי (שבת כא ע"א סוף ד"ה כל הפתילות), והבית הלוי (ד"ה מ"ט דרב קסבר כבתה אין זקוק לה). אולם הבאנו שם מהרש"ש שתייך באופן אחר. מט. עיין בשער הציון סק"ל שכתב בהדלקה במקום הרוח וכתבה, דאף דצריך לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצויה, דהוי כילו לא נתן בה שמן כשיעור, מכל מקום לא יברך עליה, משום דשמא לא הוי ברור שיכבה, והוי כמו שגמנים פסולים דמדליק בהם לתחילה ואם כבתה אין זקוק לה, ולכן ה"ה בהדליק במקום הרוח, אף דמספק צריך לחזור ולהדליק (שמא גרע משמנים ופתילות), מ"מ מספק ידליק בלא כרכה. וכן כתב השער הציון דהיכא דרואה בשעת ההדלקה שהאור אין נאחו בהפתילה וכוודאי יכבה במהרה, כה"ג פשוט דצריך לחזור ולהדליקה מדינא, דגרע מפתילות שאין נאחו בהן האור יפה, דשם הוי רק חשש שיכבה, משא"כ כאן שבודאי יכבו. ולפי"ז לכאורה צריך לחזור ולברך, שהי בשער הציון סק"ל כתב הטעם שאינו חוזר ומברך כשהדליק במקום הרוח, משום שאינו ברור שיכבה, (וכן כתב הגר"ח השלחן ט"ו, דבורח שבורח שיכבה, חוזר ומברך), וא"כ הכא דרואה שאין האור נאחו בהפתילה וכוודאי יכבה, לכאורה צריך לחזור ולברך, אולם המשנ"ב נמנע מלכתוב שצריך לחזור ולברך. ונראה, דעיין בהערה הקודמת שהקשינו לפני מה שפסק המשנ"ב בסימן תרעה (סק"ח) בשם הנשמת אדם דגם בנתן שמן פחות מכשיעור, אף דצריך לחזור ולהדליק, מ"מ מספק לא יברך, שמא שיעור אינו לעיכובא, א"כ לכאורה לפי"ז גם בהדליק באופן שבודאי יכבה, יחזור וידליק בה כרכה, דלא גרע מלא נתן שמן כשיעור, וכל שדלק ואפי' רגע יצא, מספק, וא"כ צ"ע למה הוצרך המשנ"ב לומר הטעם שבהדליק במקום הרוח תחזור ומדליק בלא כרכה משום דהוי ודאי שיכבה, ותימא דאילו באופן שבודאי יכבה אין צריך לחזור ולברך משום דלא גרע מלא נתן בה שיעור שמן. אולם עיין בנשמת אדם (כלל נק"ט) שכתב דבאמת מצינו לומר דהיכא דרודאי יכבה גרע טפי מלא נתן בה שיעור שמן, כיון דהיכא דלא נתן בה שיעור שמן, ראוי להדליק עכ"פ זמן מה, כפי השמן שנתן, ושפיר חשיב הדלקה, משא"כ היכא דרודאי יכבה, אינו ראוי לזלוק אפילו רגע, דיכול להיות ברגע שידליק תיכף יכבנו הרוח, ולא חשיב הדלקה כלל. ועיין בגן המלך (סימן מט) ובמדר קציעה (ד"ה וכתבו האחרונים, וצ"ע שם ב"ה) שכתב כבתה אין זקוק להם) שבאמת כתבו לדינא דמהאי טעמא בהדליק במקום רוח מצויה צריך לחזור ולהדליק בכרכה, משום דלא חשיב הדלקה כלל, ולא מדי עביד. אולם הנשמת אדם מסיק להלכה בהיכא דרודאי יכבה ע"י הרוח יחזור וידליק בלא כרכה, דאף דעומד לכבות מ"מ כל שם שדולק בשעת שפיר חשיב הדלקה, נכתב קצת ראייה לזה

משו"ע סימן טסו סעיף ז בלחי שיעורם לסתור מערב שבת דאסור לאחר שנסתור, אבל כל זמן שיעורם אפי"פ שיעורם לסתור מותר לטלטל ולא אמרינן כאלו אינו. ועיין בזה בשו"ת האלף לך שלמה סימן שעה). ונראה דמהאי טעמא כתב השער הציון הטעם דבמקום במקום הרוח שאינו חוזר ומברך, משום דשמא לא הוי ברור שיכבה, ולא כתב הטעם דאפילו ברור שיכבה מ"מ לא גרע מלא נתן שיעור שמן דאינו חוזר ומברך - משום דחשש לשכרות הנשמת אדם דבמקום שברור שיכבה גרע מלא נתן שמן כשיעור, ולא חשיב הדלקה כלל, ולכן כתב בהדליק במקום הרוח יש להסתפק שמא לא הוי ברור שיכבה, ולכן ידליק בלא כרכה. ולפי"ז אם ראה שהאור אין נאחו בהפתילה ובודאי יכבה במהרה, דכתב השער הציון דמדינא צריך לחזור ולהדליק, יש לדון אם צריך לחזור ולברך, דיש לומר דאינו חוזר ומברך משום דיש לחוש למסקנת החיי אדם דאף באופן שבודאי יכבה שפיר חשיב הדלקה, ועוד דהרי כאן כתב המשנ"ב שבודאי יכבה במהרה, דמשמע דליכא צד שבודאי יכבה מיד, וא"כ ודאי חשיב הדלקה, וא"כ אינו חוזר ומברך, משום דלא גרע מלא נתן בה שיעור שמן דאינו חוזר ומברך. אולם יש לומר לאידך גיסא דהכא אפילו הנשמת אדם מודה דלא חשיב הדלקה וצריך לחזור ולברך, כיון שהסתרון הוא בעצם אחיות האור בהפתילה. ג. שו"ת הר צבי (ארו"ח ח"ב סימן קנ"ד), ש"ת מנחת שלמה (תיניא סימן נה אות א סעיף ב, ד"ה ומספקני). ובהר צבי הוסיף דאפילו אם שפקה הרוח מאלתה, יצא שאם לא נפסקה הרוח שמא היתה נכבית, מ"מ כיון שלמעשה לא נכבית אפשר דאין לפסול את ההדלקה. ודייק כן מדברי השל"ט הגיבורים שהביאו הגמ"א והמשנ"ב כאן שכתב דאם הדליק במקום הרוח וכתבתה' זקוק לה, משמע ע"י ההחמיר אלא בכבתה. נא. הגהות שו"ת השולחן (סימן תרעג מהדרות פרידמן), והפרי חושב (סימן ערב סקי' וסימן תרפ סקי"א). ולשיתנו כן כתב החפ"ז חשיב דצריך לחזור ולברך. נב. שו"ת הר צבי (ארו"ח ח"ב סימן קנ"ד) כתב שהמהר"ל דיסקין היה חושש לזה, ולכן התקין לעצמו תיבה שפתוחה מלמטה כדי שבשעת ההדלקה יוכלו הנרות להתקיים אפילו אם לא יסגרו הדלת. אולם בשו"ת שלמת חיים (סימן טסו), וכו"ת הר צבי (שם) כתבו להקל בזה, וז"ל הרי צ"ל: כיון שבשעת ההדלקה בידו לסגור את הדלת ולמנוע לא תכבנו, חשיבא שפיר הדלקה כשורה. ועיין בזה בספר טעמא דקרא להגר"א קנייבסקי (סוף פרשת וישבו). ג. בשו"ת מהר"י ברוגא כתב חז"ל: וכשהוא מדליק בנר קמא, ששמכרך לא מסלק ידיו מיד וכו' ע"ש. ומשמע דרק בנר הראשון צריך להדליק ברוב היוצא, לפי שהוא עיקר החיוב. אולם המשנ"ב לא חילק בזה. נד. עיין בשבת (כא ע"א) להעלות נר תמיד (שמות כו, ב) שתהא השלחבת

הלכות חנפה סימן תרעג תרעד

שעבר זמנה, אינו (א) זקוק לה, ואפלו ככתה בערב שבת קדם קבלת שבת (כו) שעדין הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה. וכן אם לאחר שהדליקה בא לחנקה ונכה אותה בשוגג, אינו זקוק לה. הגה: (כו) ואם רוצה (יב) להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה, אין לכוף עליה (רשב"א (ס"ח) סימן תקל"ט ו"ד (עמ"ס ד"ה שנת מנוח)). ג לנר של (יג) וכן (כח) חרס שהדליק בו לילה אחת, נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה (כט) אחרת, אלא לוקח חדשים בכל לילה, ואם אין לו אלא ישן מסיקו בכל לילה באור. ונר של מתכת אין צריך חדש. ושל זכוכית או של חרס (ל) מכה, דינו כמתכת: ד מאין חוששין לפתילות להחליפם, (לא) עד שתכלה:

תרעד שמתר להדליק מנר לנר. ובו ב' סעיפים:

א מדליקין (א) נר חנפה מנר חנפה, ונדוקא להדליק זה מזה (ב) בלא אמצעי, אבל להדליק מזה

באר היטב

בתיב בטל, וכן דעת הש"י (פ"ח) ע"ן שם: ב (יא) זקוק, ואם הניח במקום שהיה מנר וקבה, זקוק לה וחיב להדליק פעם אחת בבוקרה, וכן אם קבה במזיד. מן המנר סימן מ"ג. ובתוספת הגולה (הג"ח) כתב משם שלטי הגבורים (שבת ט"ז א"ח) דין להקב לחור ולהדליקו אבל אין צריך לחור ולקרו, וכן כתב הש"י (פ"ח פ"ק סי' א') דין צריך לחור ולקרו, ע"ן שם: (יב) להחמיר. הסכמת האחרונים נדראי להחמיר לחור ולהדליקו בכל עת, ובפרט בערב שבת קדם קבלת שבת, ע"ן שם. כתב רש"י (שם פ"ח ה"ח) מצוה מן המנר לקנות שענה לנו חנפה מפה שנוסף מן הנרות בבית הקנסת, מאחר דאתעביד בהו חדא מצוה, ויהוה שלא יקנה שענה מנרות של בתי הפתול שלקם, וכן סימן ק"ד סעיף "א": ג (יא) חרס, רש"י קנה של כסף ובליל שני החתיל להדליק בה וברך להדליק וישעשה נסיון שחזניו, אף שבשעת קניו יש לכוף מכל מקום נחא (לסדר ברכות ושחינו ע"ן שם) חרס אלא שמי חרסו משה משה (ס"ח חמ"ג) ובסדר היום האריך של כל אחד ידעו לעשות לו מנורה יפה ומי שידו משנת יעשה של כסף, וכן הנרות יעשה יפה:

שערי תשובה

ולענין דעמי אין זה מקרה, דבתיבא גוגא נדראי בשעת הטבול שפיר יש לומר דבטל, דמקל מקום של כבודו מאליה מקמת התשובות שפיר לא נקר מי הוא ונלה כבוד מננה, וכן שאל האמר קשטל לא יקה להחפד מועיל התשובות לכשתל מזה שאין מן הדיק שאחר התבאר יקה ראי להחפד יש לומר דלא מני ליה הטבול לעשות מאינו ראי ראי, וצריך עיון, רק ראות התרומת הנשן לומר דנר חנפה קרוי לעשות אף על פי דנגדו נרות חל אין ונקרוו בנקו, כמו בחתימת השאת דבטלה (יבמות פ"א) כ"ו, ע"ן שם, ומה שכתב הפנים מאירות דלא הנה קבוי, ע"ן שם הדיק השבות יעקב דרמי למשע תיאות אלא שהמקולין נחרכו שהוא אינו יודע איזה חוקה דמקרי גם כן כבני. וע"ן שם במתח יעקב קלל מ"ג (פ"ח סי' ד) וזה לא קדעת בכל ספר קריחות (לשון לימודים שער ג' ס"ד, וע"ן מה שכתבנו בספרי בית אפרים על קדושת ראש אפרים בקונטרס התשובות סימן ב', ובש"ח בית אפרים חלק אכן הגיר (ס"א) אין ענין זה דבקה: ב (בשורו) ונדוקא בכתה פרכת כ"ו, ע"ן שם: (ס"ט) מה שכתב על התרומת הנשן (ס"ד) בזה, וע"ן מה בספרי שו"ח בית אפרים (א"ח) סימן ס"ג ל"ב הכרי הש"י (התרומת הנשן מפה שעל להמה עליו, ובש"ח דברי הרא"ש (שבת פ"ב ג') ה"ה) ו"ה"ה (שם ס"א) ד"ה ויחזק) וקבלת התפוש"א (שם ד"ה ד"ט), ע"ן שם והמצא ברוב: ו (יב) להחמיר, ע"ן באר היטב. וע"ן שבות יעקב חלק ג' סימן מ"ח דאף על גב דאין זקוק לה, מקל מקום צריך להניח את הנותר מנר חנפה של שענה או של שמן קל זמן עת להדלקה, דאם לא יעשה מן חישיון לחשוד שלא הדליק קלל, וקנה מדאמרין (שם כ"ג) חצר שיש לה שני פתחים כ"ו משום אקשה וקשה מאי חשדא איכא שדיגדוהו לכך וכתב ולימר דאדלתי אלא שכתבתה וכן ידוע שלא הדליק קלל, ע"ן שם. וע"ן שם שכתב לישע קשת הדיק ויטה (ס"ח חמ"ג) אהרן דחצר מנרבות (א"ח) וגם קלתי חתום כ"ו סימן ז"א אהרן דפרך (שבת כ"ג) ומה שכתב רש"י (פ"ח ה"ח) ויהוה קלל לא חישיון רק החשד פיון דאמרין (שם) והוא מקרו כ"ו חישיונה שרועה לצאת חזונה בריאות ולא הדליק בשפתו, ולזה נקרא מנר חנפה דאיכא בכתה אגלא, ויחזיק בפאה (ב"ח סי' ה"ח) דגם כן איכא חשדו שלא נמן מן חמקה שהוא עקר המצוה כ"ו ע"ן שם, ונקמה מינה לדינא דגם בכתה אגלא גוגא שחישיונה שאינו עושה מן המכתב גם כן יש להחמיר מזה משום ויחזיקם נקיים' כ"ו: ג (יג) חרס, ע"ן באר היטב. וע"ן ברי יוסף (פ"ח) בענין גלפי ביצים לנר חנפה בשם אדמת ערש (ח"ח א"ח סי' ט) שהיא בשם בעל חסד לאקבה (מ"ב כ"ה נ"ח) וקלפי ביצים ובעלים אין להדליק בהם. וע"ן ברי אילת גבשי' חלק א' סימן קמ"ט שכתב שפאהי טמאא קרוי שפיר להדליק נר חנפה בקנס שע"ל של נדפנות של זכוכית שאין הורח שולט שתכבה מה, ותיבא מזה דעשית שנה דולדת (שבת כ"ג) כ"ו וקנס עשית הוא לנטיגיא' כמו שכתב רש"י (שם ד"ה עשית), וכן מוכח מצוה בעשית (ברכות כ"ה) כ"ו, ותיבא ברי יוסף (פ"ח), ולא ראינו מי שנהג כן:

משנה ברורה

מדינא לחור ולהדליקה לאחר הכביה: (כו) שעדין הוא מבעוד יום, השעם, פיון שעבר שבת מחיב להדליק קדם שקיעה וגם קבר ברך עליה להדליק נר של חנפה, קבר התחלה המצוה בהכשר. וע"ן פט"ז (פ"ח) שחולק על זה ודעתו דקדם קבלת שבת שיש עדין החר להדליק, מחיב לחור ולהדליקה וכלי פרקה: (כו) ואם רוצה להחמיר וכו'. והאחרונים כתבו נדראי להחמיר לחור ולהדליקה (ל"ג) בכל עתו, ובפרט אם נכה בערב שבת קדם קבלת שבת. ואם הוא קבל בעצמו שבת ואחר כך ככה ויש עדין זמן חמר, מקר לומר לחבור שקולקם ופרו מגדים (מש"י סק"ט). ומצוה מן המכתב לקנות שענה לנו חנפה מן מה שנוסף מן הנרות בבית הקנסת, מאחר דאתעביד בהו חדא מצוה לתעביד בהו מצוה אחרת: ד (כז) חרס, פכתו הפתחים ששוב כל אחד שישיריה לעשות זה מנורה יפה, וכן הנרות יעשה יפה:

שער הדין

(ל"ג) היינו בין שנקבה בשוגג או במזיד, ואפלו כשפכה במזיד בדבראי מחיב לחור ולהדליק מכל מקום לא יקרו ופרו מגדים (א"ח סי' י"ב): א (ל"ג) מן מבאר באחרונים: ב (ל"ג) ע"ן שם (ס"ח חמ"ג) רבה (א"ח סי' י"ב) ובתאמר מרדכי (פ"ח) ששקפיקים (ל"ג) זמן כהם יש הפ"ח מגדים (מש"י סק"ט) שמהר"י הרשב"א (בשכ"ט שיטות שבת כ"ג) משמע דלא כותיה: ג (ל"ג) פרי חדש ומאמר (פ"ח) וכתב דה"ח איתא בחדושי הרשב"א (שבת כ"ג) ד"ה חזיון וכתבו הפתחי (פ"ח) ה"ח): ד (ל"ג) ומסתבר שאף על פי שמוסף הנה שרועה

[ביאור הלכה ד"ה אם ככתה וכו' אינו זקוק לה] **אָבֹן בְּעֵת הַדְּלָקָה**
בְּעֵינֵינוּ שְׂתִיבָהּ בְּהַ שְׂמֹן שְׂיֻבַל לְהַדְּלִיק בְּשַׁעֲרֵי וּבְנֵי בְּסִיפֵינוּ
תַּרְעֵב סַעֲרֵי ב'. וְנִרְאֶה לִי דִבְמוֹן בִּן בְּעֵינֵינוּ שְׂבַעַת הַדְּלָקָה הַיְהִי
כֹּל הַנְּרוֹת לְפִי הַשְּׂבִיבֵן הַיָּמִים וְאֵין נִחְשָׁב לְמַהֲדֵר מִן הַמַּהֲדָרִין,
וְעַל בֵּן אִם בְּקִמָּה אֶחָת קָדָם שְׂהַשְׂלִים הַהַדְּלָקָה צָרִיד לְחַזֵּר
וְלְהַדְּלִיקָהּ.

עיינ מה שכתבנו במשנ"ב סימן תערב (סק"ו) בהערה, דאין כוונת הביאור הלכה שמחוייב לחזור ולהדליק הנרות של הידור, אלא אם רוצה להיות מן המהדרין מן המהדרין צריך לחזור ולהדליקה.

קמג:

ככתה בערב שבת קודם קבלת שבת

[משנ"ב סק"ו] ככתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה, ואפילו ככתה בערב שבת קודם קבלת שבת **שְׁעָדִין הוּא מְבַעֵד יוֹם**, אינו זקוק לה. **הַטַּעַם בִּינוֹן שְׁבַעֲרֵב שֶׁבֶת מְחַיֵּב לְהַדְּלִיק קָדָם שְׂקִיעָה** וְגַם בְּרַף בְּרַף עֲלִיָּה לְהַדְּלִיק נֶר שֶׁל הַנֶּזְהָה, בְּכָר הַתְּהַלָּה הַמְּצוּהָ בְּהַשָּׂר.

כן כתב התרומת הדשן (ח"א סימן קב) דהטעם דיכול להדליק ערב שבת מבעוד יום אף דאינו זמן הדלקה, משום דכיון דאי אפשר בענין אחר, חשיבא הכשר מצוה, ולכן מהאי טעמא ככתה אין זקוק לה, משום דכבר הותחלה המצוה בהכשר. ובשו"ת חתם סופר (ח"ו סימן ז) כתב דאין צריך לדחוק כדברי התרומת הדשן דהוי משום הכשר מצוה, אלא כיון דבכור חנוכה אי אפשר לשמונה ימים בלי שבת, א"כ חשמונאים שתקנו הדלקת חנוכה מעיקרא הכי תיקנו להיות זמן הדלקתו קודם הלילה, ושׂיך וצׂינונו' שהרי המתקנים כן ציוו מעיקרא, ולכן אם ככתה אין צריך לחזור ולהדליק אף שיש עדיין זמן להדליק.

דעת הט"ו דבערב שבת ככתה זקוק לה

[משנ"ב שם] **וְעַל בְּט"ו שְׂהוֹצֵק עַל יְהוָה, וְדַעְתוּ דְקָדָם קַבְּלַת שְׂבַת שִׁישׁ עָדִין הַתֵּר הַדְּלָקָה, מְחַיֵּב לְחַזֵּר וְלְהַדְּלִיק וּבְלִי בְּרַכָּה.**

הט"ו חולק על התרומת הדשן וס"ל דהא הוצא ההדלקה ערב שבת קודם שקיעה, אין הטעם כמו שכתב התרומת הדשן **עֵשִׂים** דכבר הותחלה המצוה בהכשר, אלא משום דכיון שאי אפשר להדליק עד שקיעת החמה וצריך להתחיל קודם לו, מקרי אותה

שעה זמן התחלה כמו בחול מסוף שקיעה, דהכי תקנו חכמים שידליק בשעה שיש לו היתר להדליק, וזהו לא מקרי הכשר מצוה אלא מצוה ממש, כיון דאותה שעה הוא כמו אחר שקיעת החמה. **י** ולכן קודם קבלת שבת שיש לו עדיין היתר להדליק, מחוייב לחזור ולהדליק, דאף דאי אפשר לצמצם שידליק רגע קודם ביאת השבת, אלא יש לו רשות להקדים להדליק ולכרך הרבה לפני שקיעה, מ"מ לא מקרי דלק בזמן חיוב כל זמן שיש עדיין היתר להדליק, **י** וצריך לחזור ולהדליק, אולם אינו חוזר ומכרך כיון שכבר הדליק וצריך בזמן היתר. ועיין במור וקציעה שכתב שכל היכא דעדיין יש שהות ביום להדליק ולא קיבל עליו עדיין שבת, חוזר ומדליק אפילו בברכה, דאכתי לא עביד מידי, ולית ליה לאדלוקי אף בערב שבת אלא סמך לזמן איסורו ממש, וכל היכא דכתה בזמן שאינו ראוי להדליק עוד, אפילו אינו פורש ממלאכה רק מספק, אין זקוק לה.

לְדַעַת הַט"ו אִם צָרִיךְ לְחַזֵּר וְלְהַדְּלִיק גַּם נְרוֹת הַהִידוֹר
 בשו"ת כתב סופר (או"ח סימן קלג) כתב שאף לדעת הט"ו, הא דצריך לחזור ולהדליק היינו דוקא את נר החיוב, אבל נרות ההידור אין צריך לחזור ולהדליק. **י**

ככתה בשוגג

[שו"ע סעיף ב] **וְכֵן אִם לְאַחַר שְׂהַדְּלִיקָה בָּא לְתַקְנָהּ וּבְכָה אֹתָהּ בְּשׂוּגָה, אֵינֶנּוּ זָקוּק לָהּ. הֵנָּה: וְאִם רִוְצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ לְחַזֵּר וְלְהַדְּלִיקָה, אֵין צָרִיךְ עֲלֶיהָ.**

השו"ע פסק כדעת שו"ת הרשב"א (ח"א סימן תקלט, מובא בר"ך שבת דף ט ע"א בדפי הרי"ף), אולם דעת המהרש"ל (שו"ת סימן פה) הוא דגם אם נככה בשוגג צריך לחזור ולהדליק, **י** ובמשנ"ב (סק"ז) כתב דאפילו נככה בשוגג ראוי לחזור ולהדליק, ולא יכרך, כמו שכתב הרמ"א כאן בשם הרשב"א. ונחלקו האחרונים אם צריך לחזור ולהדליק שוב שיעור חצי שעה, **י** או שדי שישלים השיעור שלא דלק עד גמר החצי שעה. **י**

ככתה במזיד

[שו"ע סעיף ב] **וְכֵן אִם לְאַחַר שְׂהַדְּלִיקָה בָּא לְתַקְנָהּ וּבְכָה אֹתָהּ בְּשׂוּגָה, אֵינֶנּוּ זָקוּק לָהּ.**

בשער הציון (סקל"ב) הביא מהפמ"ג (א"א סק"יב) דהא דכתה אין זקוק לה היינו דוקא כשככה בשוגג, אבל כשכיבה במזיד <<<<

עולה מאלה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר, ומובא ברש"י על התורה (שם, וכן במכמרה ה, ב). אולם בשאלותיו ריש פרשת תצוה כתב הטעם שמה יכבה (עיי' העמק שא"ה שם). וכן כתב הערוך השולחן (סימן רס"ב). נח. לעיל הבאנו שבעין זה כתב החתם סופר, אולם החתם סופר כתב דכיון דתיקנו חכמים להדליק ערב שבת קודם שקיעה מקרי זמן מצוה, ולכן אם ככתה אין צריך לחזור ולהדליק אף שיש עדיין היתר להדליק, אולם הט"ו חולק וס"ל דאף הדליק בזמן מצוה, מ"מ כיון דלא מקרי זמן חיוב, צריך לחזור ולהדליק. נו. עיין לבושי שרד (סק"ט). נו. עיין בכתב סופר שם שהסתפק אם אמרין כיון שכבר הדליק וקבל עליו להיות מן המהדרין מן המהדרין, צריך לחזור ולהדליק כל הנרות, ומסיק דאין צריך לחזור ולהדליק נרות ההידור. אולם עיין שם שכתב דכל זה אם כבו כל נרות ההידור של הידור, דבלא"ה הרואה יטעה במנין הימים, ויותר טוב לחזור ולהדליק כולם מלכתחלה. אבל בחול אף אם כבו רק מקצת נרות של הידור אין צריך לתקן המנין, וכיון דאם כבו כל הנרות אין צריך לחזור ולהדליק אפילו אחד, שכבר יצא בהדלקה, הוא הדין גמי שאין צריך לתקן ע"ש. ונראה דהא דכתב הכתב סופר דצריך לתקן המנין, משום דקאי לשיטתו דכתב בסימן 933 משנה בתורה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אצות התורה, נמוך 633

כודאי מחוייב לחזור ולהדליק. וכן כתב הבאר היטב (סק"א) בשם גן המלך (סימן מג), וכן כתוב במור וקציעה. ^ס ופליגי האחרונים אם צריך לחזור ולברך, דעת הפמ"ג מוכבא בשער הציון שלא יברך, אולם דעת הגן המלך מוכבא בבאר היטב דצריך לחזור ולברך. ^{סב}

אף דקיי"ל ככתה אין זקוק לה מ"מ אוי לחזור ולהדליקה ובפרט בערב שבת

[משנ"ב סק"ז] ככתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה, ואפילו

ככתה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה, וכן אם לאחר שהדליקה בא לתקנה וככה אותה בשוגג אינו זקוק לה. הגנה: **ואם רוצה להקמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה, אין לברך עליה. והאחרונים כתבו דראוי להקמיר לחזור ולהדליקה בפ"ה עניו, ובפרט אם נכבה פערב שבת קודם קבלת שבת.**

הלכה קיי"ל ככתה אין זקוק לה, והשו"ע פסק כשיטת התרומת הדשן דאפילו בככתה הנרות בערב שבת אין צריך לחזור <<<<

אם בעת ההדלקה לא היה דעתו לכבותו, אלא שאח"כ נמלך לכבותו, אין צריך לחזור ולהדליק, דליכא למימר דהוי נכתיב במקום רוח מצויה. אולם מדברי השו"ע כאן (שסקרו ב"רן בשם שו"ת הרשב"א) שכתב דאם לאחר שהדליקה בא לתקנה וככה בשוגג אינו זקוק לה, משמע דבמודי זקוק לה, ולכו שרייק המור וקציעה וכתב נור הנזיל, אין שלא נתכוין לכבותה בשעת הדלקה, ודומה דכבה בשוגג דודאי לא נתכוין לכך בשעת הדלקה, והאבני נור הביא משרות מהרש"ל שחולק על הרשב"א וס"ל דאפילו כשכבא לתקנה וככה בשוגג ג"כ זקוק לה, וצ"ע כנ"ל, כיון דבשעת הדלקה לא נתכוין לכבותה, ליכא למימר דהוי כתיב במקום הרוח, ואיכא למה דצ"ל לחזור ולהדליקה. ועיין בהלכות שלמה (פ"ט ס"ח, ובדבר הלכה סק"ד, ובאחרות הלכה הערה 33 והערה 35) שכתב בדמנלך לכבותה אח"כ יצא בדיעבד, ורק משום קנס צריך לחזור ולהדליקה, ולכן אינו חוזר ומברך, משא"כ בהדליק על דעת לכבות, ונספלת ההדלקה מתחילתה כיון שלא נתכוין כלל לקיים מצוה, וצריך לחזור ולהדליקה בכרחה. אולם מלשון הפמ"ג שכתב בדבכתה במודי ששעת צריך לחזור להדליק, משמע דמדינת צריך לחזור להדליק ולא רק משום קנס. ועיין בספר טעמא דקרא (להג"ח קניבסקי, פרשה יושב, הנוכה) שכתב דהיכא הדליק על דעת לכבות הוי כהדליק במקום הרוח, אבל היכא דלא היה דעתו מתחילה לכבות, דעת הרבה פוסקים דאין זקוק לה אפילו כיבה במזיד. ועיין באבני נור שפירש בוה, דהא דכתה מאליה אין זקוק לה, אין הטעם משום דמי ששהדליקה יצא, אלא משום דלא אתי כיבו דממילא ומבטל למעשה מצוה שעשה בידיים, והמהרש"ל ס"ל דמעשה כיבו בידים, אפילו בשוגג, מבטל למעשה מצוה, והרשב"א ס"ל דכיון דלא נתכוין לכבות, וכה"כ במצוה כשלא נתכוין להדליק לא יצא אמתק למ"ד מצוות אין צריכות כוונה, משום דהוי מתעסק, לכן א"כ אם היה מתעסק בכיבו לא מבטל למעשה מצוה. (ועיין בשפת אמת (שבת כ"ג ע"ב ד"ה ועיין ב"ר) שכתב דגם בכבה במזיד אין זקוק לה, והביא כן מדברי הר"ן בשם הרשב"א הנזיל, וצ"ע דהרי אדרבא מדברי הרשב"א משמע דדוקא בכבה בשוגג אין זקוק לה, כמו שדייק באבני נור. (ומשמע שם שגור ברשב"א יאם כבה בפשיעו, במקום גרסיתו יאם ככה בשוגג). ונראה דכוונת השפ"א לומר דמדברי הרשב"א מוכבא דטעמא דככתה אין זקוק לה הוא לא רק בככתה מאליה, אלא אפילו בהלכתה בידיים, ודלא כהמהרש"ל, ומבאר דאפילו מעשה כיבו אינו מבטל מעשה מצוה, וא"כ אפילו בכיבה במזיד אין זקוק לה, דמי ששהדליקה יצא, ולא אמרינן ככתה זקוק לה אלא היכא שהדליקה במקום הרוח או בשעת הדלקה התכוין לכבותה, וכה"כ דהוי כלא נתן בה שיעור שמן, וכדברי הפמ"ג. והא דנקט הרשב"א דוקא משה בשוגג, אורחא דמילתא נקט, דאטו ברשיעא עסקינן. ועיין בגן המלך שכתב טעמא דככתה במזיד זקוק לה, שאם אתה אומר יצא בהדלקה ראשונה, אם כתיב מה הועילו חכמים הפמ"ג משום דהוי כתיבה במקום רוח מצויה, וקאי לשיטתו הרי לא כתב דכדרייב חכמים הפמ"ג משום דהוי כתיבה במקום רוח מצויה, וקאי לשיטתו שפירש גם זה דזקוק לה כתיבה במקום הרוח, אין הטעם כמו שכתב הפמ"ג משום דהוי כלא נתן שיעור שמן, אלא הטעם משום דכיון דודאי יכבה, לאו מדי קעביר, ולא חשיב מעשה הדלקה כלל, וטעם זה לא שייך בכיבה במזיד, אפילו אם נתכוין לכבותה בשעת הדלקה, דליכא למימר לאו מדי קעביר, דהרי מעשה הדלקה כתיב דבכל מעשה כיבו ידלק, ולכן הוצרך לטעמא דע"כ תיקנו דכבה במזיד זקוק לה דבאל"ה מה הועילו חכמים בתקנתם. ולשיטתו כתב הגן המלך דבין בהדליקה במקום הרוח, ובין בכיבה במזיד, חזרו ומדליק בכרחה, משום דבהדליקה במקום הרוח לאו מדי קעביר, ובכיבה במזיד משום תקנת חכמים. ועיין באבני נור הנזיל, שג"כ כתב לשיטתו דבכיבה במזיד צריך לחזור ולהדליק בכרחה משום דאין מעשה ומבטל מעשה, אולם הפמ"ג כתב דלא צריך בין בהדליק במקום הרוח, משום דלא הוי ברור שיכבה ע"י הרוח, ובין בכיבה במזיד, ואולי משום דהם נמי אינו ברור שיכבה אח"כ. ועיין במור וקציעה (ד"ה ג"ל דדוקא קאמר בשוגג) שג"כ כתב כהגן המלך דטעמא דדוקא לה בהדליקה במקום הרוח או שכתבה במזיד, הוא לאו משום דהוי כלא נתן בה שיעור שמן, אלא

סא. וכן מוכבא לכאורה מדברי השו"ע כאן שכתב דאם לאחר שהדליקה בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג, אין זקוק לה, דדינה ככתבה מאליה, ומקורו בשו"ת הרשב"א, ודין מקציעה ודוקא דדוקא קאמר בשוגג, אלא במזיד זקוק לה. (וכן דייק המור וקציעה ד"ה וי"ל דדוקא קאמר בשוגג, אלא במזיד זקוק לה). והביא האבני נור משרות מן הסימן פה שחולק על הרשב"א וס"ל דאפילו כשכבא לתקנה וכיבה בשוגג ג"כ זקוק לה. אולם עיין בחלקת יואב (חי"ב בקונטרס הערות הערה ד) שהביא מדברי הה"ב סימן תרעה דמבאר דאפילו התכוין בשעת הדלקה לכבותה במזיד אין זקוק לה, דעיין בכ"ה שם שהביא מהמהרי"א אבוהב בשם הנימוק וסיף שלא ידליק נר הנוכה במקום שמתמשים בו להאיר כל השנה, ואפילו לאחר ההדלקה לא יחזירו למקומו הקבועה של כל השנה, ומהרי"א אבוהב חילק וכתב דכיון דכבר הדליקו במקום הראוי, קיי"ל דככתה אין זקוק לה. וכתב החלקת יואב דמבאר דאפילו התכוין בשעת הדלקה לחזויו אח"כ, אפילו הכי אמרינן דאין זקוק לה. ועוד עיין בשפת אמת (שבת כ"ג ע"ב ד"ה ועיין ב"ר) שהביא מהרשב"א הנזיל דאפילו ככתה במזיד אין זקוק לה, (ועיין להלן מה שכתבו בוה). ועיין בחלקת יואב הנזיל שהוכיח דככתה במזיד זקוק לה, מדברי הגמרא בשבת (כ"ג ע"ב) במילא קערה שמן והקיפוה פתילות, אם כפה עליו כלי עולה לכמה בני אדם, ואם לא כפה עליה כלי עשאו כמזורה ואפילו לאחר נמי אינו עולה. ומבאר דאף דבשעה שהדליק הראשון עדיין לא הוי מזורה, אפילו הכי לא יצא, ולא אמרינן ככתה אין זקוק לה, וצ"ע משום דלא עדיף מההדליקה על מנת לכבותה במזיד דלא יצא. (ומלשון הגמרא דקתי אפילו לאחר נמי אינו עולה, משמע שצריך לחזור ולהדליק בכרחה, ודלא כדעת המשגיב כאן בשם הפמ"ג). אולם עיין בהגהות או"מ הורו"ן (שבת כ"ג ע"ב) שכתב לדחות דהא דלא יצא מהראשון משום דמיימי בהדליקו כולם בבת אחת, אבל אה"כ וצ"ע משום דלא בוה אחר זה יאם הראשון למ"ד ככתה אין זקוק לה. (ועוד עיין להלן שהבאנו מהאבני נור דטעמא דבככתה במזיד זקוק לה הוא לאו משום דהוי כהדליקו במקום הרוח, אלא משום דאין מעשה ומבטל מעשה, ולפי"ז ליכא ראיא מדברי הגמרא, דלא מסתבר שמעשה הדליקה של אדם ישנו כלי לטל מעשה הדליקה של אדם הראשון. עוד יש להוכיח דככתה במזיד זקוק לה, מדברי הר"ב בסימן תרעה סתיף א. ומבאר דאם אפשר לקיים שניה ע"י שידליק נר חנוכה, ומיד יכבנו, ויחזור וידליק לשם נר שבת. אולם יש לדחות דשאני התם דכיון דאין לו רק נר אחד, ע"כ צריך לכבותו משום דנר שבת קודם לנר חנוכה, וכה"כ פשיטא דלא יצא, וכל הספק של הפוסקים הוא רק באופן שחזרו מוכרח לכבותה. כ"כ יש לעיין במשנה ומילתא דבכיתה במזיד צריך לחזור ולהדליק, דמאי שנא מוכבא מאליו כן בשוגג דכיון שהדלקה עושה מצוה, מדי שהדליקו יצא, ומה לי שכבה אח"כ במזיד. ומדברי הפמ"ג משמע דהטעם משום דדומה להדליק במקום רוח מצויה וכתבה, דכתבו ה"ח (ה"ה והמג"א (סק"ב) בשם השלטי גיבורים, מוכבא במשנ"ב (סק"ב) - דצריך לחזור ולהדליקה משום דהוי כאלו לא נתן בה שיעור כשיעור, ובשעת הציון (סק"ל) הביא מהפמ"ג בשם ה"ח דמ"מ לא יברך משום דשמא לא הוי ברור שיכבה, וכתב הפמ"ג (א"א סק"ב) דאלם ככתבה במזיד פשיטא דצריך לחזור ולברך, ומשמע דהטעם משום דכה"כ ברור שיכבה. אולם יש לעיין דלפי"ז הול"ל הא דבכיתה במזיד צריך לחזור ולהדליק, היינו דוקא אם בשעת שהדליקה הייה כוונתו לכבותו מיד, משא"כ

ולהדליקה, ודלא כה"טז שחולק וס"ל דמחוייב לחזור ולהדליקה בלא ברכה. אולם האחרונים כתבו דאפילו כבו בחול בזמן חיוב, דלכו"ע אינו מחוייב לחזור ולהדליק, משום דקיי"ל ככתה אין זקוק לה, היינו דאינו מחוייב לחזור ולהדליקה, אבל מ"מ ראוי להחמיר ולהדליקה, ובפרט אם נכבה בערב שבת קודם קבלת שבת, וסו אולם י"ד יברך. טו

אם כבר קיבל עליו שבת

[משנ"ב שם] ואם הוא קבל בעצמו שבת ואחר כך כבה ויש עדרו זמן החר, מתר לומר להבירו שידליקם ופרו מגדים (משב"ז סק"ה).

בפרמ"ג ציין לדברי השו"ע בסימן רסג סעיף יז, שמי שקיבל שבת יכול לומר למי שלא קיבל עדיין, לעשות בעבורו מלאכה. טו

לקנות שעוה לגר חנוכה ממה שנמטף מן נרות בית הכנסת

[משנ"ב שם] ומצוה מן המבקר לקנות שעוה לגר חנוכה מן מה שנמטף מן הנרות בבית הכנסת, מאחר דאתעביד בהו הדיא מצוה לתעביד בהו מצוה אחרייתא.

כן כתב הט"ז (סק"ה) בשם שו"ת מהרש"ל (סימן פה). טו

הידור מצוה במנורה של כסף

[משנ"ב סק"ח] נר של חרס שהדליק בו לילה אחת, נעשה ישן ואין מודליקין בו לילה אחרת. פתבו הספרים ששוב פל אהד שיתיריה לעשות לו מנורה ופה לפי בהו, וכן הנרות יעשה ופה. טו

עיין בבאר היטב (סק"ג) שהביא שבסדר היום האריך שכל אחד יטריח לעשות לו מנורה יפה, ומי שידו משגת יעשה של כסף, וכן הנרות יעשה יפה. והביא מהמהרש"ל שקנה מנורה של כסף. טו

המדליק בכוסיות זכוכית במנורה של כסף, מעלתו כמדליק בכלי כסף, דכיון שאין הכוסיות עשויים לעמוד בפני עצמם אלא בתוך המנורה, בטלי לגבי המנורה. טו

נר של חרס

[משנ"ב סק"ט] נר של חרס שהדליק בו לילה אחת, נעשה ישן ואין מודליקים בו לילה אחרת. שהוא מאוס וכוזי מצוה.

עיין משנ"ב סימן תרלט (סק"ז) דהמנהג שלא להכניס נר של חרס לסוכה, וכן מקדה של חרס, ואפילו חדשה אין כדאי כל כך ע"ש.

החלפת הפתילות

[משנ"ב סק"א] אין הוששית להחליפות הפתילות עד שתכבה. שאין נהגו ביוזן מצוה, דאדרבה הם נוהגין להדליק יותר בשם מדליקין כבד.

כן כתב הב"י בשם שבלי הלטק (סימן קפה), וכן כתב הלבוש (ס"ד). ובדרכי משה (אות ו) כתב דאן כתבו באבודרהם והכל בו, דאין צריך להחליף הפתילות, אלא שנוהגו כן. ובאליה רבה (סק"ז) הביא מהכל בו הטעם לפי שבכל לילה היה מתחדש הנס, ועוד זכר למקדש שחידשו הפתילות בכל לילה. וכן כתב המאירי (שבת כא ע"א) דחידושי הפתילות בכל לילה אינו מן הדין, אלא דרך הידור ומדמיון נרות של מקדש. ע

««««

במשנ"ב סימן תרפא (סק"ה) לענין נר חנוכה במוצאי"ק לעשות נר הבדלה מהאי טעמא. ועיין במשנ"ב סימן כ (סק"ה) בשם מהר"ל לענין ציית שפסקו, שניחם בתוך הספר לסימן א לעשות בהם שום מצוה, דהואיל ואיתעביד בהו מצוה חדא יתעביד בהו אחרייתא. ועיין ברמ"א סוף פירוש ט, ודנהגו להצניע ההוששנות לאפיית מצות כדי לעשות בה מצוה. ועיין במשנ"ב סימן תמה (סק"ז) לגבי ביעור חמץ, דאם יש לו הוששנות, טוב לשרוף החמץ בהוששנות, הואיל ואתעביד בו מצוה חדא יתעביד בו גם מצות תשכיתו. ועיין בשו"ע סימן רצו סעיף ד דבהבדלה במוצאי שבת נהגו לברך על ההדס, ופירש המשנ"ב שם (סק"ה) דהכוננה על ההדס של לולב, כיון דאתעביד בה חדא מצוה ליעבד בה מצוה אחרייתא. ועיין עוד ברמ"א סימן שצד סעיף ב לענין הפת של עירובי צנרות להנהיגם לערב לו ערב שבת, שיש לבצוע עליו בסעודת שחרית, ובמשנ"ב שם (סק"ד) פירש הטעם דכיון דאיתעביד בה חדא מצוה וכו', ובמשנ"ב סימן תקכו (סק"ה) כתב לברך בשיק שאחר יו"ט בני הסעודות על הפת שקיים בו עירובי תבשילין מהאי טעמא. סו. עיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרנא (סק"ה) בשם הב"ח דהא דקתני הרגיל בנר חנוכה וויין לו בניס ת"ח היינו דוקא מי שזהיר לעשותו יפה. סח. מבואר כאן דאיכא הידור מצוה לא רק בעצם הנר שהוא החפץ שעושיין בו המצוה, אלא גם בגוף המנורה שמחפץ הנר. ועיין בפסוק חיים (את קנט) 'כבד את ה' מהונך', אתה קונה ארגו לשמור כסף וזהב, יותר יש לך לקנות ארגו נאה להצניע ספרך ותפילין, כבד את ה' מהונך ממה שהנאך יש לך קול ערב מצוה להתפלל, זה אלו ואנהו התנא לפניו במצוות אתרוג נאה לולב נאה סוכה נאה וטלית נאה, וכן תעשה כל המצוה ה'. ועיין במקור חיים (לחנות יאיר סימן כח) שכתב וז"ל: 'כיס הטלית והתפילין יהיו נאים והדורים שגם אלו בכלל התנאה לפניו במצוות, ונראה לי ראייה מגמרא פ"ב דסוטה (יד ע"ב) דעל כלי שבו המנחה קרי הקריבתו נא לפתחך'. ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב סימן כד (סק"ש) בא דכתב המשנ"ב שם דמצוה לעשות ציית נאה וטלית נאה, אף דטלית אינו החפץ שעושיין בו המצוה. סט. הלכות שלמה (פס"ו ארחות הלכה את 17).

ועיין בשו"ת שבט הלוי (ת"ח סימן קנז). ע. ועיין במדרש שכל טוב (פרשת בשלח פנוד 256) שכתב 'ואין מודליקים גיח בפחילה ישנה, כגון שהדליקין בה בלילה אחר וככתה'. ועיין בלקט יושר שכתב 'זוכרני שלקת התה"ד בכל לילה פתילות חדשות'.

להדליקה במקום הרוח הטעם משום דלא מדידת עביד ולא חשיב מעשה הדלקה כלה, ולכן חזרו ומבקר, ובכתיבה במצוה כתב דאף דוראי עביד מעשה הדלקה, מ"מ כיון דכבה אותה במזיד זקוק לה, (אולי כוונתו כגון המלך משום דבלא"ה מה הועילו הפנים בתקנתם), אולם כתב בדכביה במזיד כיון דעביד מעשה הדלקה אין צריך לחזור ולברך. וגם לדבריהם לכאורה הא דכביה במזיד צריך לחזור ולהדליק הוא רק היכא שבשעת הדלקה כוון לכבותה, אבל במלך את"כ לכבותה ליכא למימר מה הועילו חכמים בתקנתם. סג. עיין בב"ח (ר"ה כתב) ובט"ז (סק"י) ובמג"א (סק"ב) שהביאו משו"ת מהרש"ל (סימן פה) שכתב וז"ל: הא דכתבה אין זקוק לה היינו לחיוב, אבל הרוצה לזכות במצוה שלימה יחזור וידליק דלא גרע מן המהדרין, ואם ככתבה בערב שבת צריך לחזור ולהדליקה ודלא כמהר"א. אם בא לתקן הנרות וכבה נראה דצריך לחזור ולהדליק אפילו אם כבה בשוגג ע"ש. וכן הבין הב"ח בדברי האור וזוע דמצוה לחזור ולהדליק. ועיין בזה בפמ"ג (משב"ז סק"א), וכתב בדרך אפשר בדעת הטור, דאין בזה מצוה כלל לחזור ולהדליק. ועיין בשפת אמת (שבת כא ע"ב) דיש לומר דכל זמן שדולק נר המצוה זקוק ג"כ לנר ההידור דכ"פ יש היכר על הימים. סד. בשער הצינן (סק"ה) הביא מהפמ"ג דאפילו כיבה במזיד, מה דמחוייב לחזור ולהדליק, מ"מ לא יברך. ועיין בב"ח במחצית השקל ובמטה משה (סימן התקפ) שכתבו דגם בערב שבת לא יברך. סה. ועיין בפמ"ג (סימן תרעא א סק"ה) דהקשה דהרי קיי"ל דכל מקום דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח, ואיך ישלח את חבריו להדליק בשבילו. וזוהי בראי שליחות ממש היו כיון שממונו הוא, ואחר, מעשה קוף עביד. ועיין בזה במקרא קודש (סימן יב) דהקשה על הפמ"ג, דהו פשוט דכ"מ דאמרין דבדבר שאינו יכול לעשות בעצמו אינו יכול לעשות שליח, זה רק בדברים דאם עשאם אין במעשיו כלום, אבל בדבר שרק אטור לו לעשות, ואם עשה דבריו קיימים, לא נאמר כלל זה, וכבר הקשה כן המהר"ם שיק (שו"ת אבן העזר ח"א תשובה קנט). ובספר אור ישראל (תוכנה הערה 492) מציין לשו"ת מהרש"ם שכתב בשם המ"מ הלכות ביאת מקדש, דבדרבנן לא אמרינן הך כללא דכל דלא מצי עביד וכו', ואצ"ל בתוכנה דהוא דרבנן, אתי שפיר. ועוד מציין שם לדברי הקובץ הערות (סימן עז את יז) שכתב לחלק בין שליחות שצריך שהמשלח ימסרו 'וחו"ו לשליח' (כנטינן וקידושין), דבהא לא מהני כשמשלח לא יכול לעשות, לבין שליחות דרבעינן רק שפעולת השליח החשב עבור המשלח, אך מ"מ זו פעולת השליח, דבזה אין חסרון של 'כל דלא מצי עביד'. סו. ועיין פ"ב משנה בבורח ע"פ משנה אחרונה הודס מתן אצרות התורה, עמוד 935

סימן תרעד

שמותר להדליק מנר לנר

טלמול נר הדלוק כדי להדליק נר הכבוי

[משנ"ב סק"א] מְדַלְקִין נֵר הַנֶּגְהָה מִנֵּר הַנֶּגְהָה וְכוּ' וְאִם דִּמְבַחֵר לְקַמֵּן בְּסִימֵן תְּרַעָה שְׁצָרִיף הַנִּיחָה תַּחֲתָהּ עַל מְקוּמָה וְאַחֵר כִּף הַתְּדַלְקָה וְכוּ'.

בשער הציזין (סק"ד) הביא מהפמ"ג שכתב דכמו כן אסור לטלטל את הנר הדולק להביאו לנר הכבוי ולהדליקו, משום שאסור לטלטל הנרות בתוך זמן שיעורן. אולם הביא דבאליה רבה כתב דהכא מותר לטלטל הנר הדלוק כדי להדליק נר חנוכה אחרת, וביאר השער הציזין משום דס"ל דכל הטעם שאסור לטלטל הנרות בתוך זמן שיעורן הוא שלא יאמרו לצורכו הדליקה, והכא הלא רואין דמטלטלו לצורך נר חנוכה אחרת.

הדלקה כשאוחזה בידו זמן מועט

[משנ"ב שם] וְאִם דִּמְבַחֵר לְקַמֵּן בְּסִימֵן תְּרַעָה שְׁצָרִיף הַנִּיחָה תַּחֲתָהּ עַל מְקוּמָה וְאַחֵר כִּף הַתְּדַלְקָה, כִּכָּר פְּתַב הַי"ו לְקַמֵּן (סק"א) דַּעַל זְמַן מוּעָט אִין הֶקְפִּיד עַל זֶה, וְיִדְעַת שְׁצָרִיף אַחֲרָנִים דְּמִכְרִיז דַּעַל זְמַן מוּעָט גַּם כִּן יֵשׁ הֶקְפִּיד וְכוּ'.

עיין במשנ"ב סימן תרעה (סק"ז) דמביא דעת הט"ז הנ"ל, דדוקא במדליקה ואוחזה בידו כל זמן מצותה, לא יצא, אבל אם אוחזה בידו קצת זמן ואחר כך מניחה כשהיא דולקת, יצא, וכן הביא האחרונים שמפקפקין בזה ודעתם דאין להדליק עד שיהיו מונחין תחילה במקומן.

טלמול הנר בעודו דולק

[שער הציזין סק"ד] אִכֵּן הִפְרִי מְנֻדִים מִפְּקַשְׁךָ דִּהָא הִבִּיא בְּסִימֵן תְּרַעָב בְּשֵׁם לְקוּמֵי מַהֲרֵי וְיִזְיַל דְּאִין לְטַלְמֵל נֵר הַנֶּגְהָה מִמְּקוּמָהּ בְּתוֹף שְׁעוּרָה.

עיין במשנ"ב סימן תרעה (סק"ז) ובשער הציזין שם (סק"ה) שהביא דברי מהר"י וייל דאין לטלטל נר חנוכה ממקומה בתוך שיעורה, ועיין בשער הציזין סימן תערב (סק"ב) שכתב שאין לטלטל הנרות ממקומן בעוד שדולקים אפילו יותר מחצי שעה, וכן כתב הפמ"ג כאן.

א. הט"ז כתב דעל זמן מועט יצא, ומשמע דיצא כדיעבר, אבל לכתחילה מודה שלא ידליקה כשהיא בידו, אולם מדברי המשנ"ב כאן שכתב בשם הט"ז דעל זמן מועט אין להקפיד על זה, משמע דלכתחילה יכול לעשות כן, ולכן לכתחילה מותר להדליק נר מנר. ב. עיין במשנ"ב סימן תרעג (סק"ז) שהביא בשם האחרונים דאף דקיי"ל ככתב אין זקוק לה, מ"מ ראוי להחמיר לחזור ולהדליקה, ומקורו בשו"ת מהרש"ל (סימן פה) שכתב הא דככתב אין זקוק לה היינו לחיוב, אבל הרוצה לזכות במצוה שלימה יחזור וידליק דלא גרע מן המהדרין ע"ש. וצריך לומר דמ"מ ס"ל להמשנ"ב דאף דאיכא מצוה בהדלקה זו, מ"מ כיון דהוי רק תורמא בעלמא ולא מעיקר הדין, לכן אין להדליקו מנר אחר, והוה כוונת המשנ"ב כאן שכתב דאין בהדלקה זו מצוה מעיקר הדין, דהיינו אף שיש בו מצוה, מ"מ כיון דאינו מעיקר הדין, לכן אין להדליקו מנר אחר שהדליק מעיקר הדין. (ועיין באליה רבה ריש סימן תרעג). אולם בדעת הלבוש יש לומר, דהוי כתב המהרש"ל דלא גרע הדלקה זו מן המהדרין, והרי לדעת השו"ע מותר להדליק נר של מהדרין מעיקר הנר, ולכן ס"ל להלבוש דה"ה דמותר להדליק הנר שכתב מנר אחר, דהרי לא גרע מנר של מהדרין. עוד נראה, דבמג"א

מחלוקת השו"ע והרמ"א אם מותר להדליק נר מהדרין מהנר העיקרי [משנ"ב סק"ב] מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה, ודוקא להדליק זה מזה בלא אמצעי. דאין כזה ביזוי מצוה כיון דשיתקו של מצוה הו'.

בביאור הלכה סימן רסג סעיף א (ד"ה שתי) ביאר, דאף דעיקר מצוה הוא נר אחד והשאר הוא רק למהדרין, מכל מקום כיון דההידור הזה נזכר בגמרא (שבת כא ע"ב), תו הוי נר של מצוה ומותר מדינא. אולם הרמ"א כתב דנהגו להחמיר כיון דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כל כך.

כבה אחד מן הנרות בתוך שיעור הזמן, אם יש להדליקה מן האחרים

[משנ"ב סק"ב] וְאִם כִּכָּה אֶחָד מִהַנְּרוֹת אִין הַתְּדַלְקָה מִן הָאֲחֵרִים אִפְּלוּ בְּלֹא אֲמָצְעִי, וְאִפְּלוּ כִּכְתָה בְּתוֹף שְׁעוּר הַזְּמַן, דְּאִין הַתְּדַלְקָה זוּ מְצוּה מַעֲקַר הַדִּין, דְּמִקְמָא לִן כִּכְתָה אִין לְקוּם הָהּ.

בשער הציזין (סק"ה) כתב מקורו במגן אברהם בשם רבינו שמחה. ועיין בשער הציזין (סק"ו) שתמה על הלבוש שכתב בהיפוך מזה. ועיין בהגהות ברוך טעם על הלבוש שכבר העיר על הלבוש.

הדלקת נר מנר בנר שבת ונר בית הכנסת לשיטת הרמ"א [משנ"ב סק"ד] וְאִין הַתְּדַלְקָה מִנְּרוֹת הַנֶּגְהָה שְׁלֹא הַתְּדַלְקָה אִפְּלוּ מִנֵּר לְנֵר, דְּעִיקַר מְצוּתוֹ אִינוּ אֵלֹא נֵר אֶחָד וְהַשָּׂאֵר אִינוּ לְמְצוּה כֵּל כֵּךְ, וְלִכֵּן אִין לְהַדְלִיק זֶה מִזֶּה. וְיִזְכָּא בְּנְרוֹת הַנֶּגְהָה וּמִפְּעֵם שְׁמִבְחָר לְקוּמֵיהּ, אִבְּלֵ בְּנְרוֹת אַחֵרִים שְׁלֵ מְצוּה גְּזוּן שְׁלֵ שֶׁבֶת וְשְׁלֵ בֵּית הַכְּנֶסֶת וְיִדְוּקָה מְדַלְקִין מִנֵּר לְנֵר וְדַרְכֵי מִשְׁחָה.

דוקא בנרות חנוכה נהגו שלא להדליק אפילו מנר לנר, מהטעם שכתב הרמ"א כאן דמדינא סגי בנר אחד לכל בני הבית והשאר שמדליק למהדרין אינו למצוה כל כך, משא"כ בנרות אחרים של מצוה כגון נרות של שבת ושל בית הכנסת וכדומה, שכל הנרות של מצוה הן, מדליקים מנר לנר. וכן פסק המשנ"ב בסימן קנד (סק"ד) דמותר להדליק מנר בית הכנסת לצורך נר שבת וחנוכה או לצורך תלמוד תורה. ועיין במשנ"ב סימן רסג (סק"ד) שכתב דגם כשמדליק נרות שבת שתיים או יותר, מותר להדליק זה מזה, ואין בזה ביזוי מצוה דכולן מצוה הם. א. <<<<

כתב בשם רבינו שמחה דבנר שכבה אין בהדלקה זו מצוה, ולא הוסיף כדברי המשנ"ב דאין בהדלקה זו מצוה מעיקר הדין, ומשמע דס"ל דטעמא דאין להדליק מנר אחר משום דאין בהדלקתה שום מצוה, אולם הלבוש ס"ל כשיטת המהרש"ל דיש בהדלקתה מצוה, ולכן שפיר יכול להדליקו מנר אחר. ג. ועיין בביאור הלכה שם (ד"ה שתי פיליות) שכתב דכן מבואר בב"י כאן בשם בעל התרומות, והקשה הביאור הלכה דבשלמא בנרות חנוכה שפיר ס"ל להשו"ע דמותר להדליק נרות מהדרין מעיקר הנר דכיון דההידור הזה נזכר בגמרא תו הוי נר של מצוה, משא"כ בנרות שבת שלא נזכר כלל בגמרא שצריך להדליק שתי נרות, ומה שאנו מדליקים שני נרות, הוא רק למנהג בעלמא לרמוז כנגד זכור ושמור, ובפרט אם מדליק יותר משתי נרות, מ"מ דמותר להדליק מנר לנר. ותירץ הביאור הלכה דאולי משום דכל מה דמיתוסף אור בבית יש בו יותר שלום בית ושמחה יתירה ואם כן הכל בכלל עונג שבת ומקרי כל הנרות נר של מצוה, ואדרבה עדיף כל הנרות של שבת מהנרות מהדרין דחנוכה, שהרי בחנוכה חמיר הרמ"א שלא להדליק נר מהדרין מעיקר הנר, ואילו בשבת התייר.

הלכות הנפה סימן תרעד תרעה

קמד. באר הגזקה

ב שם (מביא) בשם בעל (התירויות) (התירומה) (פי' רשב"י), וכן קמ"ד תר"ז (שם) (ה' של מילין) (ה' תרומה) (פי' קמ"ד) (ה' טור בשם ספר התירומה (שם)).

לזה (ג) על ידי נר של חל אסור, ב'ינש מתירים (ד) גם בזה, יאלא אם פן הוא בענין שיש לחש שישכבה הבר של חל קדם שידליק נר אחר של הנפה. הגה: ונהגו להחמיר (ה) בנרות הנפה שלא להדליק אפלו מנר לנר, (ו) דעקר מצותו אינו אלא נר אחד והשא' (ז) אינו למצוה כל כך, ולכן אין להדליק (ח) זה מזה הגהות מיימוניות (פי' חז"ל) ומרדכי (שם פ"ב סי' רמ"ב). וכל זה אינו רק בעוד שדולקים למצותן, אבל אחר שעבר זמן המצוה מתירים בהנאה, (ח) כל שפן שפמ"ר להדליק מהן (נימוקי יוסף הלכות קטנות (ה' יע"ט סי' ר"ג ט"ל)): **ב** י"ש מי שאומר, שגור של בית הנכנסת ושל שבת ושל הנפה בלם של מצוה הם (ט) ומתיר להדליק זה מזה. הגה: והוא הדיון נר של תלמוד תורה או נר לחולה הצריך נר (נימוקי יוסף הלכות קטנות (ס)). ובענין נר של בית הנכנסת עי' לעיל סימן קנ"ד סעיף י"ד:

תרעה שהדלקה עושה מצוה ולא הנפה: ובו ג' סעיפים:

א מקנת התראת שבת כ"ג (י"א) **ב** סימ"א דריב' והושע בן לוי שם. **ג** מיימא דרבא שם (כ"ב).

א (א) הדלקה עושה מצוה ולא הנפה, שאם היתה מנחת במקומה שלא לשם מצות הנפה, מודליקה שם ואינו צריך להסירה ולהניחה לשם מצות הנפה. (ב) בלפיכך עששית שהיתה דולקת כל היום, שהדליקה מערב שבת למצות הנפה, למוצאי שבת (ג) מכבה ומדליקה לשם מצוה. (ד) ומכל מקום צריך (ה) שידליקנה במקום (ו) הנחתה, לשאם הדליקה בפנים (ו) והוציאה לחוץ לא יצא, שהוצאה

באר היטב

א (א) זה מזה. וכל שפן שאם נכבה השמש שאין להדליקו מן נר הנפה. וכתב רש"י (בש"מ סי' פ"ח) שבבית הנכנסת אין חילוק בין השמש לשאר הנרות הנרות שבתוכה קרוים נר מצוה, ומשום הכי יש לגער באותן שמדליקין גזמיהן על ידי שפחות מנר בית הנכנסת, חוץ ממוצאי שבת משום מבואת האפלות שעל ידי נר זה וזה שאלו למלכות ויקרא רב"ט. ונר של הדלקה קרוי נר של מצוה, אבל אחר שהתבדיל עליה כבר נעשה המצוה (ובכל להדליק מענה, דאפלו נר הנפה אחר שגור שוב אינה קרויה נר מצוה. עי' פאן לשונו. ועי' סוף סימן קנ"ד (ס"ו)).

א (ב) זה מזה. וכל שפן שאם נכבה השמש שאין להדליקו מן נר הנפה. וכתב רש"י (בש"מ סי' פ"ח) שבבית הנכנסת אין חילוק בין השמש לשאר הנרות הנרות שבתוכה קרוים נר מצוה, ומשום הכי יש לגער באותן שמדליקין גזמיהן על ידי שפחות מנר בית הנכנסת, חוץ ממוצאי שבת משום מבואת האפלות שעל ידי נר זה וזה שאלו למלכות ויקרא רב"ט. ונר של הדלקה קרוי נר של מצוה, אבל אחר שהתבדיל עליה כבר נעשה המצוה (ובכל להדליק מענה, דאפלו נר הנפה אחר שגור שוב אינה קרויה נר מצוה. עי' פאן לשונו. ועי' סוף סימן קנ"ד (ס"ו)).

משנה

אסור להשתמש לאורן, הוא הדיון דאין להדליק מהן. ומכל מקום נראה דאין להחמיר בזה רק לענין להדליק ממנו נרות של חל, אבל נר של מצוה דמדינא מתיר אפלו בתוך השעור, על כל פנים אין לנו להחמיר אחר שעבר השעור: **ב** (ט) ומתיר להדליק זה מזה. עי' פאן בבאור התראת שפכת, בלדעה ראשונה לעיל בנפה, תרע"ג עי' א' דאפלו שמשיש קדשה אסור להשתמש לנר הנפה, וכתב השעם שאינו דומה להא דקמ"א לן דמדליקין מנר לנר, הדיהם בלהו נרות תדא מצוה היא, מה שאין כן ללמד הוא מצוה אחרת ונראות כמכשלות זו את זו, (ט) גם בענייניו אסור. ועי' בספר חמד משה (ס"ג) ודעתו גם כן דאין להדליק שאר נרות מנר הנפה, עי' שם:

מצוה הו. (ט) ואם ככה אחד מהנרות אין להדליקה מן האחרים אפלו בלא אמצעי, (ו) ואפלו בנכחה בתוך שעור הנמן, דאין בהדלקה זו מצוה מעקר הדיון, דקמ"א לן בכתה אין זקוק לה: **ג** על ידי נר של חל אסור. מפני שגזאה כמבנה נר של מצוה (שהדליק ממנו נר של חל, אף על פי שהוא עושה לעצור מצוה. (ו) ונר של שמש הוא בכלל נר של חל, לזה, ועי' לקמיה בסי' ז': (ד) גם בזה. כיצור להו דבינן דעושה נר להדליק תקור ממנו נר של מצוה לאו בכלל בזהו הוא: (ה) בנרות הנפה וכו'. ודוקא בנרות הנפה ומשעם שכתבא לקמיה, אבל בנרות אחרים של מצוה כגון של שבת ושל בית הנכנסת וכדומה מדליקין מנר לנר ודרכי משה (א"ח א'), וכן הסכים בספר חמד משה (ס"ג) דכן הוא עימא דבר, וכן כתב בח"י אדם (כלל קנ"ד ס"ו), וכן משמע לעיל בסימן קנ"ד סעיף ו' דדוקא נר של הדיון אין מדליקין מנר של בית הנכנסת אבל נר מנר שרי, ולא הגיה הרמ"א שם פלוס להחמיר, משמע דפשטא ליה דבנהו לית פאן מנהג להחמיר, ועי' בפרי מגדים (א"ח ריש סי' ה') דעל ידי נר של חל אין צורך אפלו בשאר נרות של מצוה, ועי' לקמיה מה שנתבאר בזה: (ו) דעקר מצותו וכו'. הינו דמדינא הלא סגי בנר אחד לכל מה הבית היכי דקמדיקין בלן על שלחן אחד ומגן אבהם (א"ח ס"ג). ולפי זה היכא דשני בעלי בתים דרין בבית אחד דמדינא צריך הדלקת נר הנפה לכל אחד, מדליקין זה מזה ופרי מגדים (א"ח ס"ג). ועי' מה שכתבנו לעיל בסוף סעיף קטן א': (ז) אינו למצוה כל כך. כבר כתבנו (ס"ג) שאם נכבה אחד מן הנרות אין להדליק מדיון מן נרות אחרות, וכל שפן שאם נכבה השמש שאין להדליק מנר נר הנפה. וכתב רש"י (בש"מ סי' פ"ח) שבבית הנכנסת אין חילוק בין השמש לשאר נרות, שכל הנרות שבתוכה קרויים נר מצוה, ומשום הכי יש לגער באותן שמדליקין גזמיהן על ידי השפחות מנר בית הנכנסת אפלו מן השמש, חוץ ממוצאי שבת כדי לילך לביתו להאיר במבואות האפלות: (ח) כל שפן שפמ"ר להדליק מהן. ולפי מה שכתבנו לעיל בסימן תרע"ב (ס"ט) דיש פוסקים שסוכרין דכל מי שדולקין

א (א) הדלקה עושה מצוה. מדמדיקין אשר קדשנו במצותיו וצוננו להדליק נר וכו'. ולפי זה (ב) גם בשבת יום טוב נמי מדדיקין הכי, וכמו שכתבנו לעיל בסימן רס"ג סעיף י"א (נ') בהגה (ס"ק ט"ח): (ב) דשיבקה וכו'. וצוננו לומר שאם היינו סוכרין שהנחה עושה מצוה, (ט) חייב צריך לכבותה ולהגביה ולהניחה לשם מצוה ולהדליקה, אבל בינן שהדלקה עושה מצוה מדליקה פחות שהיא מנחת: (ג) מכבה ומדליקה לשם מצוה. ואינו מעיל מה שהדליקה אמתול לשם מצוה, דכל יומא ויומא מלתא באנפי נפשיה היא: (ד) ומכל מקום צריך וכו'. וצוננו לומר דלא תימא דלא אכפת לן בהנחה ככל ובאיהו ענין שידליק יצא, קא משמע לן: (ה) שידליקנה במקום הנחתה שאם וכו'. הנה בזמן הגמרא שהיה צריך להניח הנר הנפה על פתח ביתו מבחוץ, הוא כפשטא דצריך להדליק גם כן במקום הנחתו היינו מבחוץ, ששם הוא מקום החיוב של פרסומי נא. ואפלו כהיום שאנו מקילין ומדליקין בפנים בבית, מכל מקום אינו יוצא באפן זה, דצריך שיהיה הדלקת הנרות (ו) במקום שציינם בלשון, (ז) משום דהוצאה יאמר לצרכו הוא מדליקה. ולפי זה פשוט דהוא הדיון אם הדליקה בחוץ והניחה בפנים גם כן אינו יוצא משעם זה: (ו) והוציאה לחוץ וכו'. וכתבנו (ט) הפוסקים שאפלו היה ההדלקה הנחה במקום אחד

מגן אבהם (יש"מ סי' פ"ח) בשם רבנו שמחה: (ו) וכלא על הלבוש (ס"ב) שכתב בהפוך מזה, והלא פן מבאר לעיל בסימן תרע"ג (ס"ב): (ז) פרי חדש ופשוט: **ב** (ז) ולקרוי גם נר שבת ונר בית הנכנסת ויקרא אין להדליק אחר מחבוא: **א** (א) על כאלהי רבה (ס"ט) ופרי מגדים (בש"מ ס"ג): **ב** אקרא (שבת כ"ב): **א** משנה ברורה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אצות התורה, עמוד 937

(א) ולפי מה שבארתי משיב קצת לשון השלחן צריך שדוקו עליו האחרונים: (ז) כן הסכים הב"ח (ס"א) ומגן אבהם (ס"ב) דאפלו באפן זה גם כן לא יצא: (ט) דרכי משה (א"ח א') בשם מהרי"ו וי"ל (ח' יע"ט הלכות סי' ל"ב) והביאורו פסקה אחרונים:

[משנ"ב שם] וענין בברי מנדים דעל ידי נר של חל אינו קדאי אפילו בשאר נרות של מצוה.

וכן פסק המשנ"ב בסימן רסג (סק"ד), דאסור להדליק קיסם או נר של חול מנר של שבת משום ביזוי מצוה, ונהגו להחמיר בזה אפילו אם כוונתו כדי להדליק בו נר אחר של שבת.

[משנ"ב שם] וענין לקמיה מה שנתבב בזה.

עיין במשנ"ב סק"ט ובשער הציון שם סק"ח, שכתב לדבריו הגר"א, אף דמדליקין נר חנוכה מנר חנוכה, וכן נר שבת מנר שבת, היינו משום דכולהו נרות הוי חדא מצוה, אולם לדעה הראשונה בשו"ע סימן תרעג סעיף א דאפילו תשמיש של קדושה אסור להשתמש לנר חנוכה, א"כ ה"ה אסור להדליק נר חנוכה ונר שבת ונר בית הכנסת אחד מחבירו, דכיון דכל אחד הוי מצוה אחרת, נראות כמבטלות זו את זו.⁷

דברי המגן אברהם דלשיטת הרמ"א אין מדליקים אפילו מנר ראשון של בעל הבית לנר ראשון של אביו

[משנ"ב סק"ו] ונהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כל כך. הינו דמדינא הלא סגי בנר אחד לכל בני הבית היכי דקמזכין בלון על שלחו אחד ומגו אברהם (סק"א).

מכאור מדברי המגן אברהם דכוונת הרמ"א דאין מדליקים מנר לנר, הוא אפילו מנר ראשון של בעל הבית לנר ראשון של אנשי ביתו. ועיין בשו"ת רעק"א (מהדורת סימן יג) ובהגהות הרב ברוך פרענקיל שהקשו דהרי לשיטת הרמ"א בסימן תרעא שכל אחד מאנשי ביתו מדליק לעצמו, הרי מכוונים שלא לצאת בהדלקת בעל הבית, ולכן כל אחד מברך לעצמו, וא"כ הרי הם מחוייבים מדינא בהדלקה והוי נר חנוכה ממש, וא"כ מאי טעמא אין מדליקים מנר בעל הבית לנר של אנשי ביתו. ועיין בפמ"ג (א"א סק"א) שתיריך דמ"מ בהדלקת בני הבית אין מדינא כל כך מצוה כיון שאם רוצים יכולים לצאת בהדלקת בעל הבית, וכל סיבת כוונתם שלא לצאת בהדלקת בעל הבית הוא רק כדי להדר במצוה.⁷

הדלקת נר שלישי מנר שני

[משנ"ב שם] ונהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כל כך, הינו דמדינא הלא סגי בנר אחד לכל בני הבית.

בבית הלוי (ד"ה רב אמר אין מדליקין וכו') הסתפק לשיטת הרמ"א דס"ל דאסור להדליק מנר העיקרי לנרות המהדרין, אם מותר להדליק מנר שני לשלישי, דהרי כל זמן שלא הדליק כמנין הימים עדיין לא נגמר ההידור כלל, דאם בליל שלישי אין לו רק שני נרות, אין צריך להדליק רק נר אחד, דהרי בליל שלישי ליכא הידור בשני נרות, ונמצא דכל ההידור נשלם רק כשמדליק

השלישי, וא"כ אפשר שמותר להדליק מהשני, דכשדולק בפני עצמו אין בו מצוה כלל.

[משנ"ב שם] וענין מה שכתבנו לעיל בסוף סעיף קמ"א.

במשנ"ב שם כתב האופן שמותר להדליק מנר לנר, דהרי הדלקה עושה מצוה ואסור להדליק את הנר כל זמן שאינו מונח במקומו.

[משנ"ב סק"ז] יש לענר באותו שמו לקיון גרותיהו על ידי השפחות מנר בית הכנסת אפילו מן השמש, הוין ממוצאי שבת כדי ליהו לביתו להאיר במקבאות האפילות.

עיין במדרש (ויקרא רבה פ"ט ס"ב) אמר ריש לקיש, שאול לא זכה למלכות אלא ע"י שהיה זקינו מדליק נרות לרבים, אמרו מבואות אפילות היו מביתו לבית המדרש והיה מדליק נרות בהם כדי להאיר בהם לרבים וכו' ונקרא שמו נר.

הדלקת נר חנוכה ונר שבת ונר בית הכנסת אחד מחבירו

[משנ"ב סק"ט] יש מי שאומר שנר של בית הכנסת ושל שבת ושל חנוכה כולם של מצוה הם ומותר להדליק זה מזה. ענין בכוור הנר"א שכתב, דלדעה ראשונה לעיל בסימן תרעג סעיף א' דאפילו תשמיש קדשה אסור להשתמש לנר חנוכה, וכתבו הטעם שאינו דומה לרא דמקומא לן דמדליקין מנר לנר, דהתם בלדו נרות חדא מצוה היא, מה שאין כן ללמד הוא מצוה אחרת ונראות כמבטלות זו את זו, גם בענינינו אסור.

עיין בר"ן (שבת דף ט ע"א בדפי הרי"ף) שהקשה לפי דעת הרי"ף דאפילו תשמיש של קדושה אסור להשתמש לנר חנוכה, משום ביזוי מצוה, א"כ מאי שנא דמותר להדליק נר חנוכה מנר חנוכה. ותיריך דלא שרינן אלא להדליק נר חנוכה מנר חנוכה דכולהו חדא מצוה היא, ואין בזה ביזוי מצוה, אבל שאר מצות אסור להדליק מנר חנוכה, דנראות המצוות כמבטלות זו את זו, והוי ביזוי מצוה. וכתב הגר"א דלפי"ז ה"ה הא דכתב השו"ע כאן בשם ספר התרומות דמותר להדליק נר של שבת ושל בית הכנסת מנר חנוכה משום דכולם של מצוה הם, היינו רק לדעה השניה בשו"ע סימן תרעג דמותר להדליק תשמיש של קדושה מנר חנוכה, משא"כ לדעה הראשונה דאסור, ה"ה דאסור להדליק נר שבת ונר בית הכנסת מנר חנוכה. ובשער הציון (סק"ט) כתב דלטעם הר"ן והגר"א אסור להדליק נר שבת ונר בית הכנסת מנר חנוכה משום דנראות כמבטלות המצוות זו את זו, א"כ ה"ה דאסור מהאי טעמא גם להדליק נר שבת ונר בית הכנסת אחד מחבירו. וכוונת השער הציון לאפוקי מדברי החמד משה שכתב לחלוק על הר"ן וכתב דהטעם דאסור להדליק תשמיש קדושה מנר חנוכה הוא לאו משום דנראות כמבטלות מצוות זו את זו, אלא משום דנר חנוכה אית ביה פרסומי ניסא ולכן עדיפא טפי משאר מצוות, משא"כ בשאר נרות של מצוה כגון נר שבת ובית הכנסת, מותר להדליק אחד מחבירו.

««««

והכתב סופר. אולם דעת האבי עזרי (פ"ד חנוכה ה"ה) דדבר פשוט הוא דידליק שנים.

ד. ועיין במשנ"ב שם מה שכתבנו בזה. ה. ועיין מה שכתבנו עוד בזה ברמ"א סימן תרעא סעיף ב. ו. וכן כתב המשנ"ב (סימן תרעא סק"ה) בשם החיי אדם א"ח משנה ברוח ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך אוצרות התורה, עמוד 938

סימן תרעה

שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה

הדלקה עושה מצוה

[משנ"ב סק"א] הַדְלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה וְלֹא הִנְחָה. מִדְּמַבְרְכֵינוּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהַדְלִיק נֵר וְכוּ'. א
 דאם הנחה עושה מצוה היו מברכים 'להניח נר'. ב

[משנ"ב שם] הַדְלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה וְלֹא הִנְחָה. מִדְּמַבְרְכֵינוּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהַדְלִיק נֵר וְכוּ'. וְלָפִי נִהְיֶה גַם בְּשִׁבְתּ יוֹם טוֹב נָמִי דִּינָא הָרִי, וְכֹמֵן שִׁבְתֵּנוּ יִצְעֵי בְּסִימָן רִסָּג סַעִיף י' בַּהֲנֶה.

עיין ברמ"א סימן רסג סעיף י דצריך להניח הנרות של שבת במקום שמדליקין, ולא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר. ופירש המשנ"ב שם (סקמ"ח) שאסור להדליק במקום שאין משתמשין בו ולהניח הנר במקום שמתמשין בו, משום דקיימא לן הדלקה עושה מצוה, וכיון שהדליק במקום שאין משתמשין בו, שאינו מקום חיובא, לא מהני להלקתו כלום אף שמניח אחר כך במקום חיובא, וצריך לכבות ולחזור ולהדליק. ד

הדליקה בפנים והוציאה לחוץ

[משנ"ב סק"ה] הדלקה עושה מצוה ולא הנחה וכו' ומכל מקום צריך שְׂיִדְלִיקֶנָּה בְּמִקוּם הַנְּחָתָה, שֵׁאִם הִדְלִיקָה בְּפָנִים וְהוֹצִיָּאה לְחוּץ לֹא יֵצֵא, שֶׁהֲרֹואָה אוֹמֵר לְצַרְכוֹ הוּא מְדַלֶּקֶת. הִנֵּה בְּזִמְנוּ הַנְּמָרָא שְׂהֵיָה צְרִיף דְּהַיָּנִים הַנֵּר הַנֶּנְהָ עַל פִּתְחָ בֵּיתָו מִבְּחוּץ, הוּא בְּשִׁטְמָה, דְּצְרִיף לְהַדְלִיק גַּם בֵּן בְּמִקוּם הַנְּחָתָה דְּהֵינּוּ מִבְּחוּץ, שֵׁשֶׁם הוּא מִקוּם הַחַיִּיב שֶׁל פְּרָסוּמֵי נַפְסָא, וְאִפְּלוּ דְּהַיָּנִים שֵׁאִנּוּ מְקִילִין וּמְדַלִּיקִין בְּפָנִים בְּבֵיתָ, מִכַּף מִקוּם אֵינוּ יוֹצֵא בְּאִשְׁן זֶה, דְּצְרִיף שְׂהֵיָה הַדְּלָקָת הַנְּרוֹת בְּמִקוּם שְׂנֵינִתָּם לְכַסּוֹף, מִשּׁוֹם דְּהֲרֹואָה יֵאמֵר לְצַרְכוֹ הוּא מְדַלֶּקֶתָּה.

בגמרא (שבת כב ע"ב) מבואר דלכו"ע אם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ אינו יוצא, דלמאן דאמר הדלקה עושה מצוה לא יצא, משום שצריך הדלקה במקומה, דלהניח במקום חיובה,

ובפנים אינו מקום הדלקה, ולמאן דאמר הנחה עושה מצוה לא יצא, משום שהרואה אומר לצרכו הדליקה. והקשה הב"ח דכיון דקיימא לן הדלקה עושה מצוה, א"כ צ"ב דברי הטור ושו"ע שנקטו הטעם שהרואה אומר לצרכו הדליקה. ותירץ שאולי למסקנא ליכא הדין שהדלקה במקומה בעיניו, ואף למ"ד הדלקה עושה מצוה הטעם משום שהרואה אומר לצרכו הדליקה. עוד תירץ הב"ח דהטור וכו"ע הזכירו הטעם של 'הרואה אומר' למנהגינו שמדליקים היום בפנים וההדלקה במקומה היא, אפ"ה לא יצא משום דהרואה אומר לצרכו הדליקה. והמג"א והמשנ"ב כאן נקטו כתירוץ השני של הב"ח. ה

הדליקה בפנים והוציאה לחוץ אם צריך לחזור ולברך הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא, ונחלקו האחרונים אם צריך לברך כשמדליק שוב את הנרות. ו

טלמ"ד הוציאה לחוץ אם למקום באותו רשות

[משנ"ב סק"ו] ומכל מקום צריך שידליקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה. וכתבו הפוסקים שֵׁאִפְּלוּ הִיָּה הַהַדְלָקָה וְהַנְּחָה בְּמִקוּם אֶחָד בְּפָנִים אוּ בְּחוּץ, גַּם בֵּן יוֹשֵׁב לְזֶהָר שֶׁלֹּא לְמַטְמַל הַנְּרוֹת הַנֶּנְהָ בְּמִקוּמָן עַד שֶׁיִּשְׁלַח הַשְּׁעָר וְשֶׁל הַדְּלָקָה דְּהֵינּוּ חֲצִי שְׁעָה, וְיֵשׁ מֵאַחֲרֵיהֶם שֶׁמְקִילִין בְּזֶה, וְכֹתֵב הַפְּרָי מְנַדִּים דְּלְבַתְּחִילָה בְּזֹדַאי יוֹשֵׁב לְזֶהָר בְּזֶה.

במשנ"ב סק"ה כתב דאפילו אם הדליקה במקום חיוב, מ"מ אסור להניחה אח"כ ברשות אחרת, כגון בהדליק בפנים אסור להוציאה לחוץ, וכן להיפך, ולא יצא ידי חובתו, משום דהרואה יאמר לצרכו הדליקה. אולם כשהדלקה והנחה הם באותו רשות, כגון כב' מקומות תוך הבית או ב' מקומות מחוץ לבית, יצא ידי חובתו. וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעא (סק"ל) דאם הדליקה למטה מעשרים ונטלה משם והניחה במקום אחר תוך עשרים, יצא, דהא הוי הדלקה במקומה, דשני המקומות כשרים. ו אולם כאן כתב המשנ"ב דלכתחילה יש לזוהר לא לטלטלו תוך חצי שעה אפילו באותו רשות. ה וכן כתב הערוך השולחן (סק"ד) שלכתחילה לא ידליק במקום זה על דעת להניחה במקום אחר <<<<

א. שבת (כג ע"א). ב. רמב"ן (שבת כב ע"ב ד"ה למ"ד), מאיר, ר"ן (דף י ע"א) מדפי הר"ף, (ועיין בהגהות הבית"ש). ג. פירוש, כיון שהראיה הוא מנוסת הברכה, א"כ גם בשבת וי"ט שנוטח הברכה להדליק נר, דינא הכי דהדלקה עושה מצוה וצריך להניח הנרות במקום שמדליקים. וכן כתב באלוה רבה (סק"א). אולם מבזבז שם דהי"ט של שלמה והט"ז כתבו דכיון דרש"י (שבת כב ע"ב ד"ה אי הדלקה) פירש הדלקה עושה מצוה ידומיא דמנוחה, א"כ לא שייך כן בנר של שבת. ד. ומסיק המשנ"ב שם, אבל אם הדליק בבית במקום שמתמשין בו, מותר לטלטלם אחר כך ולהניח במקום אחר דכל הבית הוי מקומם, ומקורו במג"א בשם המרדכי. אולם הלבוש מחמיר עם בזה, ובמקום הצורך יש להקל. ועיין בלבוש (סי') עושה מצוה ידומיא דמנוחה, א"כ לא שייך כן בתוך הבית, משום דאף דההדלקה היתה במקום חיובא, מ"מ הרי גם בנר שבת שייך הטעם שיאמרו שלא הדליקה לכבוד שבת. (עיין מה שכתבנו במשנ"ב סק"ה). ועיין במחצית השקל שם שכתב דאף דבנו שבת לא שייך לומר שיאמרו לצרכו הדליקה, שהרי מותר להשתמש לאורה, ואדרבה לשם כך הודלק משום שלום בית, מ"מ בעינן שיאמרו נראה שהודלק לכתחילה לכבוד שבת. (ואולם עיין במחצית השקל כאן דמשמע דבני שבת לא שייך כלל הטעם דיאמרו לצרכו הדליק, שהרי לשם כך הודלק משום שלום בית). ועיין במג"א שם שכתב דמהאי טעמא סגי אם עמד שעה מועטת על מקומו, ואח"כ מותר להניחה במקום אחר, דכומן מועט ניכר שהוא לכבוד שבת (עיין בלבוש שרה). ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סק"ו בענין לטלטל הנרות בתוך הבית. פ. משנה בתורה ע"פ ענינה אחרונה הדפוס מתיא אצווח התורה, עמוד 939

ד גס זה מיקרא נרבה
שם. ה תראיש לפסיב
י. ו מיקרא נרבה
ההושע בן לוי שם (כג)
דאך הם היו כאוהו נס,
ופרש רש"י (ד"ה הוי)
שעור הוויים על כל
התחלות המשאלה
שיפעלו להגמון חתלה,
ועל ידי האשה נעשה
הנס. ז מסקנת התקרא שם.

אומר לְצַרְכוֹ הוּא מְדַלְקָה. יִכְנן אִם מְדַלְקָה (ב) (ו) וְאוֹחֶזָה בְּיָדוֹ בְּמִקְוָמָה, לֹא יֵצֵא, שֶהֲרֹאָה אֹמֵר לְצַרְכוֹ הוּא אוֹחֶזָה: ב ה'יש מי שאומר דכיון דהדלקה עושה מצוה, צריך שימן שמן בנר כדי שעור. קדם הדלקה, אָבֵל אִם בְּרַךְ וְהִדְלִיק וְאַחַר כֵּךְ הוֹסִיף שָׁמֶן עַד כְּדֵי שְׁעוֹר, (ח) לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ: ג (א) [ג] (ט) *אִשָּׁה מְדַלְקַת נֵר הַנֶּגְפָה, (י) שְׂאֵף הִיא חַיִּבַת בָּהּ. יֵאָבֵל אִם הִדְלִיקָה חֲרַשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן לֹא עֲשֶׂה (יא) כְּלוּם, (יב) וְאֵף עַל פִּי שֶהַיְחִיחָה גְדוֹל. (יג) *וְיֵישׁ מִי שְׂאוֹמֵר בְּקָטָן שֶהַגִּיעַ לְחַנוּף מִקֵּר, הֵגָה: (יד) *וְלִדְרוֹן דְּכָל אֶחָד מִבְּנֵי הַבֵּית מְדַלִּיק בְּפָנָי עֲצָמוֹ, קָטָן שֶהַגִּיעַ לְחַנוּף צָרִיף לְהִדְלִיק (ז) גַּם כֵּן:

ח תרין (שם י. אהי ארבע דהוי) בשם כצל העשור (חוב יד קמ"ד).

שְׁעִיר הַשְּׂבִיבָה

המנהג כ"י, והשבות יעקב (חוב י"ט) תמה עליו, ורש"י קאמר לעינו מדליקין מנר לנר, אָבֵל גַּם בְּשֶׁבֶת הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מְצוּה בְּרִאמְיָוּן בְּשִׁים (כג) מִדְּמִכְרִינְוֹ לְהִדְלִיק ב"י, וְעַן בְּמִשְׁבְּבוֹת (לפסיב סק"א) שֶהַקָּשָׁה כֵּן, וְכַבֵּשׂ שֶׁכָּבֵר תֵּיבֵי כִּוֵּן בְּאֵילָה רַבָּה (סק"א) גַּם כֵּן, וְעַן בְּכַרְבִּי יִרְבֵּי (ע"ג) וְעַן בַּאֵר הַיֵּטֵב, וְעַן בְּהַלְכוּת טְהוֹת (ח"א) סִימֵן (י"ב) [כ"ב] שֶׁבֶת, הַטּוֹרָף נֵר הַנֶּגְפָה מִמְקוֹמָה בְּחוּף זְמַן הַדְּלָקָה אֲשֶׁר שָׁלָא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ, וְעַתָּה יֹאמֵר לְצַרְכוֹ הוּא יֵאָבֵל וְאֵדְלָקָה מִמְקוֹמָה, עַן שָׁם. וְעַן (שם) סִימֵן ר"ט נֵר הַנֶּגְפָה שֶהַיְחִיחָה בְּדַלְתָּה רַבְחִינִי וּמְנוּעֵת, אֲשֶׁר הֲרֹאָה יֹאמֵר לְצַרְכוֹ הוּא יֵדְלָקָה מִמְקוֹמָה שְׁאִין הַדְּלַת קְבָעָה, עַן שָׁם וְצָרִיף עֵינֵי בְּהוּ, וְחֹבֵב דָּאֵם חוֹזֵר וְיִדְלִיק בְּקִמּוֹס קְבָעַ עַל יְדֵי בְּרַךְ: ג [ג] אִשָּׁה. עַן בַּאֵר הַיֵּטֵב, וַיֵּה שֶׁכַּבֵּשׂ בְּשִׁם רִשְׁלִי הַדְּלִיקָה בְּעֲצָמוֹ עַל יְדֵי סִינֵע אַחֵר, עַן בְּמוֹר וְקִצְעָה שָׁלָא יִבְרַךְ [אין צריך לומר שאינו מוציא אתרס, עַן שָׁם, (הקמ"א מִתְחִיל בְּרַבָּה) (סק"ח):

בַּאֵר הַנֶּגְפָה

ג * אִשָּׁה מְדַלְקַת וְכו', עַן מִשְׁנֵה בְּרִוּרָה (סק"ט) דִּיכּוּלָּה הַלּוּצִיא אֶפְלוֹ בַּעֲלָהּ, אָבֵל יִרְעֵה מַה שְׂאֹמֵר וּבְחִינּוֹ יִזְ"ל בְּרַבּוֹת דָּף כ' (ע"ג) כֵּן מִבְּרַךְ לְאִבּוֹ וְאִשָּׁה מְבַרְכַת לְכַבְלָה אָבֵל אִמְרוֹ חֲכִימִים מְבֹאֵר מֵאֵרָה לְאָדָם שֶׁאִשְׁתּוֹ וּבְחִי מְבַרְכֵינוּ לוֹ, וַיֵּה שְׂאֹמֵר (שכ"כ) דָּקָא מְדַלְקֵי עָלֵי כְּגוּ בִּיתָאִי, מִפְּנֵי שְׁלֵא הֵיָה אֶז כְּבִיתוֹ וְעַכְרַ הַחִיבִי מִנָּח עַל הַבֵּית:

* וְדִדְרוֹן דְּכָל אֶחָד וְכו', עַן בְּמִשְׁנֵה בְּרִוּרָה (סק"ט) עַן לְקַמֵּן בְּסִימֵן תְּרַעִיז בְּמִנָּן אַבְרָהָם צָרִיף קָטָן ח' הַחֲבִיב מְשַׁלְטֵי גְבוּרִים (שכ"ט: א) אוֹת א' דְּסִבְיָא לִיה דֶּאֶפְלוֹ לְדִידֵן שְׂמַדְלִיקוֹן נֵר לְכָל אֶחָד וְאָחֵר, קְטַנִּים פְּטוּרִין, וְדַהֲנֵי מְחַבֵּי לְחַנּוֹכֵי הֵינּוּ בְּרַבְרֵי שֵׁישׁ בּוֹ חִיבֵב עַל הַגְּדוֹל מִצַּד הַדִּין, אָבֵל כִּוֵּן דָּגַם בְּרַבְרֵי לִיכָא כִּי אִם מִשּׁוֹם הַחֲרוֹר מְצִילָה אִינוּ מְחַבֵּי לְחַנּוֹף כֵּן הַקָּטָן. וְאַחֵר כֵּךְ מְצַאֲתֵי בְּמֵאִירֵי (שם כא: ד"ה מַצּוֹת תְּנוּכָה) שְׁעָם הוּא עֹתֵב כֵּן וְזֵה לְשׁוֹנוֹ, הַמְהַדְרִין בְּמִצּוֹת, כֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מִנְּיָן כְּנֵי בֵיתוֹ הַגְּדוֹלִים, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ, וַיֵּה שֶׁכַּבֵּשׂ שֶׁם הַמְחַבֵּי הַשְּׁקֵל לְהַשׁוֹת דַּעַת הַשְּׁלִטֵי גְבוּרִים, עַד דַּעַת הַרְמִיא אֹתָהּ חַתָּק הָאֵם וּבְקַמַּת מַה שֶׁהַנֶּגְפָה מְצִילָה הַכִּיָּב שֶׁ בְּרַךְ זֵה, מִשּׁוֹם דְּרַבָּב מְחַבֵּל הַדְּרַעַת הַמְחַבֵּר (שם ס"ב) מִיּוֹרֵי עַל קְרַחַשׁ שֵׁישׁ לוֹ בֵּית פְּנֵי עֲצָמוֹ, לְהִכֵּי מִסְפֵּים רַבְבָּה, וְאֶפְלוֹ לְדִידֵן וְכִי וְאִינוּ כָּאֵל בְּשִׁשְׁתֵּי עֶשְׂרֵי מִצְוֹת שֶׁבִּתְּרֵי עֲצָמוֹ:

שָׁם וְשׁוֹמַעַת הַבְּרָכָה, לֹא בְּעֵנֵן אַחֵר, וְעַן בְּתַשְׁבוּת עוֹלַת שְׂמוּאֵל אִשָּׁה אֵינָה צָרִיכָה לְהִדְלִיק, דְּהָרָן רַק טְפִלוֹת לְאֶנְשִׁים, וְאִם רֹצִים לְכַרֵּךְ, וְכַשְׂאִין הָאִישׁ בְּבֵית שְׂאֵחָרִים (דולקין) [מְדַלְקִין] וְיִכּוֹל לְהַשְׁתַּמֵּךְ בְּפִרְטֵי עַמְהָם וַיְכַרְבֵּה עָלָיו, זֵה עֲרִיף, וְכֵן אִם יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁתּוֹ מְדַלְקַת עָלָיו, וְאִם הוּא בְּבֵית מִיחָד וְאִין לוֹ אִשָּׁה, יְדִלִיק בְּעֲצָמוֹ עַל יְדֵי סִינֵע שֶׁל אַחֵר, וְעַן בְּשְׁעִיר הַתְּשׁוּבָה (סק"ט) דְּלֹא יִבְרַךְ, וְכֵן שָׁפָן שְׂאִינוּ יְכוֹל לְהוֹצִיא אַחֲרִים: (י) שְׂאֵף הִיא חַיִּבַת בָּהּ, שֶהַנֶּגְפָה הִתְהַה עַל כָּל בְּתוּלָה הַנְּשֵׂאֵת שֶׁמְפַעַל לְהַגְמוֹן תְּחִלָּה, וְגַם הַתְּשׁוּבָה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי אִשָּׁה, שֶׁבֶת כְּהֵן גְּדוֹל תְּהִיב רֵאשׁוֹ שֶׁל רֵאשׁ הַעֲוִרִים: (יא) כְּלוּם, אֶפְלוֹ אַחֲרִים עוֹמְדִין עַל כֶּסֶם, דָּאִין עֲלֵיהֶן חִיבֵב מְצוּה: (יב) וְאֵף עַל פִּי שֶהַיְחִיחָה גְדוֹל, (יג) וְיֵישׁ מִי שְׂאוֹמֵר וְכו', הֵנָּה לִי מַה שֶׁפִּסְחָם הַמְחַבֵּר בְּסִימֵן תְּרַעִיז מִצְוֹת: (יד) וְדִדְרוֹן וְכו', רְצוּנוֹ לומר דָּאֵף אִם נִימָא לְהִלְכָה דְּלֹא כְּהִישׁ אֹמְרִים הַנִּיל, וְאִינוּ יְכוֹל לְהוֹצִיא אַחֲרֵיהֶם בְּהַלְקָתוֹ, (ט) מְכָל מְקוֹס הוּא בְּעֲצָמוֹ כִּיּוֹן שֶהַגִּיעַ לְחַנוּף צָרִיף לְהִדְלִיק, וְעַן בְּבֹאֵר הַלְכָה (ד"ה וְלִידֵי), וְנִרְאָה לִי דִלְקָטָן אִין צָרִיף לְהַחֲמִיר מְצִילָה הַאי, וְדֵי שְׂדִילִיק בְּכָל לִילָה רַק נֵר אֶחָד לְכּוֹלֵי עֲלָמָא, וְתַבּוֹ הַאֲחֲרִינִים דְּגוּ גַּם כֵּן יְכוֹל לומר שְׁעֵשֶׂה נְסִים לְאֲבוֹתַיִנוּ:

שְׁעִיר הַצִּיּוֹן

לְקַמֵּיָּה בְּשִׁם עוֹלַת שְׂמוּאֵל (ס"ה), וְכֵן כְּתַבּוֹ רִשְׁלִי (בְּשִׁית ס"ה פה) וְאֵלָה רַבָּה (ס"ה) תְּרַעִיז (סק"ט) דְּאֲשֶׁתּוֹ כּוּפּוֹר דְּמִי וְאִנְיָה צָרִיכָה, אֵלֹא דִיכּוּלָּה לְהִדְלִיק בְּעַד כָּל כְּנֵי בְּרִיחָה: (כ) ב"ח (ס"ה) וְט"ז (שם): (יג) פִּירֵי מְגִדִים (א"א סק"ט): (יד) שָׁם (מ"ש סק"ט): (טז) וַיֵּה שֶׁכַּבֵּשׂ רִמְאִי וְלִדְרוֹן, (יז) וְלִדְרַעַת הַמְחַבֵּר לְעִיל בְּסִימֵן תְּרַעִיז (ס"ב) שֶׁכּוּבֵר שְׂאֵף צָרִיף וְלִדְרוֹן אֶפְלוֹ מְהַדְרִין רַק הַכְּפֵל מְהַדְרִין רַק הַכְּפֵל הַבֵּית שֶׁכּוּבֵל בְּלָם, וְנִרְךְ שְׂמוּטִיף בְּכָל לִילָה), אִין שִׁף כָּלֵל לומר דְּהַקָּטָן דִּילִיק אִם לֹא שֵׁישׁ לוֹ בֵּית מִיחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְכִמָּה שֶׁפִּסְקַת הַמְחַבֵּר לְקַמֵּן בְּסִימֵן תְּרַעִיז צָרִיף ב', וְכִמָּה שֶׁכַּבֵּשׂ הַמִּנָּן אַבְרָהָם שָׁם (סק"ח):

ואפילו באותו רשות, אמנם אם הדליקה על דעת להניחה במקומה, ואי"כ מחמת איזה סיבה הוצרך לטלטלה, יצא.

הדלקת נרות לחולה שאינו יכול לקום ממיטתו

חולה שאינו יכול לקום ממטתו להדליק נרות תנוכה, לכתחילה יש לו למנות שליח להדליק בעבורו. ^ט

מט"ט נרות בית הכנסת

קמ"ד:

[משנ"ב שם] ואפילו בנרות הנקרא שפדליקין בבית הכנסת, גם כן נכון לזהר לכתחילה שלא לטמאן מוקדמן עד שעור חצי שעה.

עיי' במשנ"ב סימן תרע"ג (סק"ג) דגם בנרות בית הכנסת אין להתקדשן.

משתמשין לאורן אין שמישי קדושה, כמו בכית, דהיינו אם יצאה להתפלל מערים אצלם כל זמן של דלקו חצי שעה, אסור.

הדלקה כשאוחזה בידו לזמן מועט

[משנ"ב סק"ז] וכן אם מדליקה ואוחזה בידו במקומה, לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא אוחזה. דעת הפ"י דדוקא שאוחזה כל זמן מצותו, אבל אם אוחזה בידו קצת זמן ואחר כך מניחה בשליח הדולקת, יצא, אבל במה אחרונים מפקפקין בזה ודעתם דאין להדליק עד שיהיו מנחין תחלה במקומן.

הט"ז כתב דעל זמן מועט יצא, משמע דיצא בדיעבד, אבל לכתחילה מודה שלא ידליקנה כשהיא בידו. אולם במשנ"ב סימן תרעד (סק"א) כתב בשם הט"ז דעל זמן מועט אין להקפיד, משמע

לכתחילה יכול לעשות כן, ולכן כתב שם דלכתחילה מותר להדליק נר מנר ע"ש.

שיעור שמן של חצי שיעור לעיכובא

[משנ"ב סק"ח] אם בירך והדליק ואחר כך הוסיף שמן עד כדי שיעור, לא יצא ודי חובתו. וצריך לכתובתה ולתן בה שמן כשיעור, ויחזור ויהדליק בלא ברכה.

מבואר מדברי המשנ"ב דמספקא ליה אם השיעור שמן של חצי שעה הוא לעיכובא, ולכן מספק חזון ומדליק בלא ברכה. וכן מבואר בבאור הלכה סימן תער"ב סעיף ב (ד"ה כזה השיעור) שכתב בשם הפמ"ג דמי שאין לו שמן כשיעור, ידליק בלא

להתקדשן.

שליח שמדליק שלא בפני המשלח

[משנ"ב סק"ט] איש מן הדולקת נר תנוכה. פרוש בעד כל בני ביתה. ואפילו איש יכול לעשות אותה שליח להוציא, אם נזקקין בשעה שפדלקת ושומעין הברכה וכו' וכן איש מברך לאשה ויוצאת ידי חובתה אם עומדת ושומעת הברכה, לא בענין אחר.

מבואר במשנ"ב דשליח המדליק עבור חבירו, צריך המשלח לעמוד אצלו בשעת ההדלקה ולשמוע הברכות. ^{יב} וכן כתב המשנ"ב בסימן תרע"ד (סק"ד) באכסנאי שאין מדליקים עליו בביתו צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן - וצריך האכסנאי לשמוע הברכות מבעל הבית. ^{יג}

<<<<

שפירש בכונת הב"ח, הדלקת נר תנוכה חיובא אקרקפתא דגברא כמו תפילין, ולא שייך בו שליחות, ומה שמדליק לו חבירו אין זה מתורת שליחות רק שיעיק המצוה המוטלת על האדם כך הוא שדולק בביתו נר תנוכה, ואין חילוק בין ע"י עצמו בין ע"י אחר, (עיי' פמ"ג סימן תרע"ט א"א סק"א, ובשו"ת מנחת שלמה תנינא סימן נח סק"ד), והרי זה כאומר לחבירו הנה לי תפילין על ידי, ולכן אין להשליח לברך כיון שאין המצוה מוטלת עליו ע"ש. (ולדבריו נראה הא דכשדולקים עליו בני משפחתו בביתו אין צריך לעמוד שם בשעת הברכות, משום שבני משפחתו מקיימים המצוה בעצמם ולכן יכולים הם לברך). אולם יש שפירשו בכונת הב"ח דודאי כשמדליק ע"י שליח מתקיים המצוה מתורת שליחות, ושפיר יכול השליח לברך להדליק נר תנוכה אף שהמשלח אינו עומד שם, והא דצריך לעמוד שם בשעת הברכה הוא רק מחמת ברכת הרואה דהשחינו ושעשה ניסים והיו חיוב על גוף האדם ולא שייך בו שליחות, והא דלהלכה פסק המשנ"ב (סימן תרע"ו סק"ד וסימן תרע"ז סק"ד) שיש לחוש לשיטת הפוסקים דכשמדליקים עליו בביתו אין צריך לברך על ההארה, מ"מ לכתחילה יש לחוש לשיטת המרדכי דאף כשמדליקים עליו בביתו צריך לברך ברכת הרואה. ועיי' במשנ"ב סימן תרע"ט (סק"א) לענין אשה שכבר קבלה שבת, תאמר לאחר להדליק, והוא יברך עבורה ברכת להדליק, אבל ברכת 'שעשה ניסים' ו'שהחינו' יכולה לברך בעצמה כדין ברכת הרואה. ועיי' שו"ת אגרות משה (א"ח ת"א סימן קנ"ג, ונחמה סימן כג), חובת הדר (פ"א הערה מ"ד), שו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן קנ"ט). ועיי' בשו"ת אגרות משה (ה"ל) שהקשה על פירוש זה, דלפ"ז דין זה לא נאמר דוקא באיש מדליק עבור אשה או להיפך, אלא אף באיש שמדליק לאיש, או אשה שמדליקה לאשה, ולכן פירש בכונת הב"ח דהחסרון הוא משום דליכא זין עובדת לגושים. אולם עיי' בבליה רבא (סימן תרע"ו סק"ב) שבאמת כתב דין זה אף באדם שמדליק לחבירו. וכן כתב הערוך השולחן (ס"ה). וכן מבואר מדברי המשנ"ב בסימן תרע"ו לגבי אכסנאי. ועיי' במהר"ח א"ח (סימן קנ"ח) שג"כ כתב דין זה באיש שמדליק לאיש. ומבואר שם דהא דצריך המשלח לעמוד שם בשעת הברכות, הוא לאו בשביל ברכת הרואה, אלא בשביל עצם מצוות הדלקת נר תנוכה, ואף דהמצוה מתקיימת ע"י שליחות, דעיי' שם שדימה הדלקת נר תנוכה, למקדש אשה ע"י שליח דצריך המקדש לעמוד שם בשעת הברכה, (אף דקידושין ע"י שליח, מהני מתורת שליחות. אולם להלכה ק"י"ל דאין צריך לעמוד שם, ועיי' בתוס' בכונות ד ע"כ ד"ה שאומר. וכן מבואר מדברי הגמ"א בסימן תל"ד סק"ט שדימה נר תנוכה לביטול חמץ ע"י שליח דמהני מתורת

שדולקים אפילו יותר מחצי שעה, שם הפני הרואים שלא ידעו ויאמרו להשתמש נטלו. ^{יז} כף החיים (סק"ט) בשם א"ח שם חי. וכתב דיכול החולה לברך והשליח ידליק בחדר ההוא לפניו תיכף ומיד. ^{יח} בשעה ציוין כאן (סק"ט) כתב מקורו בחמד משה (נבשמת אדם (כלל קנ"ד סק"א), ודלא כהפרי חדש שכתב דיתחורר וידליק בברכה. (ועיי' בערוך השולחן סימן תרע"ג ט"ז) שפסק כהפרי"ח דחזיר ומדליק בביתה). ועיי' בחמד משה (סימן תרע"ג סק"ט) ונבשמת אדם (ה"ל) שפירשו עפ"י דברי הגמ' (שבת כא ע"ב) דפרך, וכבתה אין זקוק לה, ורמינהו, מצוה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, מאי לאו דאי כבתה הר מדליק לה, ומתרתת הגמרא כב' אופנים, דאי לא אדליק מדליק, אי"נ לשיעורא. ובתוס' שם (ד"ה דאי) כתב בשם הר"י פורת, שאם לא הדליק בתוך הזמן מ"מ ידליק לאחר הזמן מספק, שמא ההלכה כתירוץ שני, ולפ"ז כתב דה"ה בלא נתן שיעור שמן, אף דצריך לחזור ולהדליק משום דשמא ההלכה כתירוץ שני דצריך שיעור שמן, מ"מ מספק לא יברך, שמא ההלכה כתירוץ ראשון דחולק ט"ל דלא צריך שיעור. ועיי' בב"ח סימן תער"ב בשם הגהות מיימוניות (פ"ד אות ב) והסמ"ג (הלכות תנוכה ר"ג ע"ד) שכתבו דק"י"ל כתירוץ ראשון דלא צריך שיעור. ועיי' בפמ"ג (משב"ז סק"ג, וסימן תרע"ג מש"ס סק"ג, וע"פ סימן תער"ב משב"ז סק"א), שהביא דברי הפרי חדש שכתב לברך שנית, והקשה עליו דליתרוך ראשון אין צריך שיעור, וא"כ מספק לא יברך. ועיי' מה שהקשינו במשנ"ב סימן תרע"ג (סק"ב) שמדברי המשנ"ב ש משמע דהשיעור שמן הוא לעיכובא, ודלא כמו שפסק המשנ"ב כאן. יא. עיי' במשנ"ב סימן רס"ג (סק"א) לענין נר שבת שכתב בשם דרך החיים שהשליח מברך. יב. עיי' בשער הציון (סק"ב) דמקורו בפמ"ג. יג. וצ"ב מדברי הש"ע בסימן תרע"ו סעיף ג, וסימן תרע"ו סעיף א, ויוצא בעל הבית בהדלקה שמדליקים עליו בביתו אף שאינו נמצא שם כלל ואינו שומע הברכות. ועוד דמאי שנא משאר מצוות דנעשה ע"י שליחות דמברך השליח, ואין צריך המשלח לעמוד שם, כמו בהפרשת חלה ותרומה (עיי' מג"א ח"ב הל"ב סק"ד). ועיי' במג"א סימן תרע"ו סק"ד שהביא מהב"ש שם (ד"ה מצאה) דאדם שהדליק יכול להדליק לאשה ולברך, וכגון שעומדת אצלו בשעת הברכה, אבל בענין אחר אין לברך כיון שהמצוה מוטלת על גוף האדם, ולא דמי להפרשת חלה ותרומה שהשליח מברך חלה המשלח. וצ"ע המג"א לדבריו בסימן תלב סק"ו, ובפמ"ג עיי' לדבריו בסימן תלב סק"ט שכתב שיש לגבי ביתו חמץ ע"י שליח, דצריך המשלח לעמוד שם, ובמג"א עיי' שם לדבריו בנר תנוכה. ועיי' ביד אפרים סימן תלב (במג"א סק"ו)

אם בני הבית צריכין לעמוד שם בשעת ההדלקה והברכות

עיינן ברמ"א סימן תערב סעיף ב' דבזמן הזה שמדליקים בפנים עיקר ההדלקה הוא משום הכירא לבני ביתו. ובמשנ"ב שם (סק"י) כתב וידליק כשבני הבית מקובצים יחד, משום פרסומי ניסא. ולהמבואר במשנ"ב כאן, לכתחילה צריכין בני הבית לעמוד שם גם בשעת הברכות, כדי להוציאם בברכת שעשה נסים ושהחיינו. י

עניית אמן

[משנ"ב שם] וּבְדִעְבַּד לֹא עָנוּ אָמֵן עַל הַפְּרָכָה גַם בְּצִיּוּאוֹ.

עיינן בשו"ע סימן ריג סעיף ב' ששומע כעונה יוצא בברכה אף אם לא ענה אמן. ובמשנ"ב שם (סק"י) פירש משום דכיון דשומע כעונה הרי הוא כמברך בעצמו, אולם כל זה לענין דיעבד, אבל לכתחילה לבד מה שמצוה לענות אמן על כל ברכה ששומע מישראל כמבואר בשו"ע סימן רטו סעיף ב', יו"ט עוד יותר יש חיוב לכתחילה לענות אמן בברכה שמתכוין לצאת בה כדי להורות בפועל שמסכים לברכת המברך.

טעמא דנשים לא נהגו להדליק מדיון מהדרין

[משנ"ב שם] אִשָּׁה מְדַלְקַת נר הנוכה, שאף היא חייבת בה זכור וְעָנוּ בְּתִשְׁבּוּת עוֹלָת שְׂמוּאֵל סִימָן קה, דְּדָדְרִין שְׂמֵדְקִין בְּלֹא אֶחָד בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, מִפְּלֵ מְקוֹם אִשָּׁה אֵינָה צְרִיכָה לְהִדְלִיק, דְּהָיוּן רַק מְפִלּוֹת לְאָנָשִׁים.

בשער הציון (סק"י) הביא מהאליה רבה (סימן תרעה סק"ג) דהטעם משום דאשתו כגופו דמי, יו"ט ומשמע דחד טעמא הוא עם הא דכתב דשאני חלה ותרומה עולת שמואל דטפילות לאנשים.

ובהר צבי (שבת כא ע"ב) הקשה שהטעם של אשתו כגופו לא

שייך אלא בנשואות ולא בנערות. והביא מהחת"ס (שבת כא ע"ב) שהיות ועיקר התקנה היתה להדליק על פתח ביתו מבחוץ, לכן לא נהגו הנשים לצאת החוצה לרה"ר ולהדליק, שכל כבודה בת מלך פנימה, והשתא נמי שכולם מדליקים בפנים, מ"מ מנהג הראשון לא זו ממקומו. אולם עיינן בשו"ת עולת שמואל שכתב שלנשואות עולה טעם של אשתו כגופו, שפטרות לפי שיוצאות בהדלקת בעליהן, אך לנערות הטעם משום שהן טפילות לאנשים.

אשה נשואה שרוצה להדליק לעצמה

[משנ"ב שם] וְאִם רוֹצִים לְהִדְלִיק, מְבָרְכִים דְּהוּי בְּשֶׁאֵר מְצוֹת עֲשֶׂה שְׂהוּמָן גְּרָמָא דִּיכּוֹלֹת לְבָרְךָ. י

בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סימן נח) הקשה, הלא אם רוצה להדליק לבדה ודאי שאינה מכוונת לצאת בהדלקת בעל הבית, י"ו וא"כ הרי היא מחוייבת מצד עצמה, והיא כאשה השומעת קידוש וכדומה ואינה רוצה לצאת, שאינה דומה כלל למצות עשה שהזמן גרמא, שהרי היא מחוייבת לברך מפני שהיא חייבת עתה בנר חנוכה. וביאר, שהרי בעירוב חבשילין, אם תרצה להניח בפני עצמה ותכוון שלא לצאת בעירובו של בעה"ב הרי זו ברכה לבטלה, אלא שאני נר חנוכה שמשום דין מהדרין הוא חלוק מעירוב ויכול כל אחד להדליק לעצמו, וס"ד שכיון שאשתו כגופו אסור לה להכניס עצמה בחיוב הדלקה ולברך בפני עצמה, קמ"ל שיכולה, וכמו שמכנסת עצמה בשאר מצות עשה שהזמן גרמא ומברכת אע"פ שפטורה, ה"ה בנר חנוכה יכולה לברך בפני עצמה כאנשים. יו"ט

אם הבעל יכול להוציא אשתו כשמדליק הוין לביתו

[משנ"ב שם] וּבְשֶׁאֵין הָאִישׁ בְּבֵית תְּדַלְקִי הָאִשָּׁה דְּהוּי בֵּת חַיִּיבָא וּבְבִרְכָה.

««««

בהדלקת בעלה דאשתו כגופו. יב. ועיינן שם שציינן לדברי הרמ"א סימן תרעו סעיף ג באכסנאי שאשתו מדלקת עליו בביתו, אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק ומברך, ופירש המשנ"ב שם (סק"ט) דהיינו במכוון במחשבתו קודם שעת הדלקה שאינו רוצה לצאת בשל אשתו, וממילא לית כאן משום ברכה לבטלה, דכיון שאינו רוצה לצאת בהדלקתה חל חיוב הדלקה עליו. אולם במשנ"ב שם (סק"ט) הביא מהב"י, מהמהרש"ל והפרי"ט שסוברין דאחרי דחז"ל פטרות על ידי הדלקת אשתו, לאו כל מניניה לומר אינו רוצה לצאת בשל אשתו. וכתב המשנ"ב שיש להחמיר כדבריהם. וועיינן בלבושי שרד שם (ט"ו סק"א) שביאר דמודים הב"י והמהרש"ל דהיכא שכונן שלא לצאת בהדלקת אשתו, לא הוי ברכה לבטלה, שהרי חל עליו חיוב הדלקה, ומ"מ סבוי דאינו רשאי להכניס עצמו לזה משום דהוין ברכה שאינה צריכה, כיון שהיה יכול לצאת בהדלקתה, וגם אין בהדלקתו שום הידור כיון דאשתו כגופו (עיינן משנ"ב סימן תיטא סק"ט ובשער היצין שם סק"י). ועיינן ב"ט"ז שם (סק"א) שהקשה מאי שנא משאר ברכות כגון המוציא, יוצר וברכת המזון, שאף במקום שיכול לצאת בברכת חבירו מ"מ רשאי לברך בעצמו. ועיינן בברכי יוסף שם (סק"ג) ובמאמר מרדכי שם (סק"ה) שכתבו לבאר דלא להב"י והמהרש"ל דנר חנוכה לא הוי חיוב ארקקפתא דגברא אלא חיוב על הבית, ולכן בעינן יוצאים בהדלקת בעה"ב. ולפי"ז שפיר הוצרכו המשנ"ב לומר דהא דאשה יכולה להדליק ולברך לעצמה, הוא רק משום דהוי כשאר מצוות עשה שהזמן גרמא, דכוונתו לפרש דאף דבנר חנוכה תיקנו מדיון מהדרין דיכול לכוון שלא לצאת בהדלקת בעה"ב, מ"מ כיון דאשתו כגופו וליכא בהדלקתה שום הידור, הוי ס"ד דאסור לה לצאת בהדלקת בעה"ב. ולפי"ז שפיר הוצרכו בפני עצמה, וכמו שמכנסת עצמה בחיוב הדלקה ולברך בפני עצמה, גרמא ומברכת אע"פ שפטורה. ונאף דכתב המשנ"ב גבי אכסנאי דיש להחמיר שלא ידליק הבעה"ב לאחרי הדלקת אשתו, צ"ל דהיינו דוקא כשאינו מדליק בביתו, דיש אומרים שלא תיקנו דין מהדרין חוץ לביתו, כמו שכתב הפמ"י סימן תרעו משב"ז סק"א. ועיינן מה שכתבנו עוד בזה במשנ"ב סימן תרעו סק"ט.

שליחות מ"מ צריך המשלח לעמוד שם). וביאר המהר"ח או"י, דדוקא בתפילין לא מהני שליחות משום דהמצוה הוא עצם הפעולה דהנחת תפילין, משא"כ בהפרשת חלה תרומה ושתיחה המצוה הוא התוצאה, לכן מהני בו שליחות, וה"ה בקידושין ונר חנוכה מהני שליחות, דגם התם המצוה הוא התוצאה. אולם מסיק המהר"ח או"י ד"מ שאני קידושין ונר חנוכה מהפרשת חלה ותרומה, דהתם לא צריך המשלח לעמוד שם בשעת הברכה, משא"כ בקידושין ונר חנוכה אין לעשות המצוה ע"י שליח אלא ע"י המשלח עצמו. בשעת הברכה. וצריך לפרש כוונתו, דשאני חלה ותרומה דהמצוה הוא רק התוצאה, משא"כ בקידושין ונר חנוכה גם עצם הפעולה יש בו מצוה, ולכן אף דאפשר לקיים המצוה מתורת שליחות, מ"מ אין לשנות המצוה ע"י שליח אלא ע"י המשלח עומד שם בשעת הברכה, ולא רק כדי שיהיה שומע כעונה, אלא מצד עצם מעשה המצוה שיחשב מיוחס אצלו. (וגם לפי"ז נראה אה דכשמדליקים עליו משפחתו בביתו אין צריך לעמוד שם בשעת הברכות, משום שבעה"ב אין צריך לתורת שליחות, ואף אם צריך לשליחות, אפשר דכיון דהוא מבני הבית, ההדלקה בבית מתייחסת אליו, גם כשאינו עומד ליד המברך). יד. ויש לעיינן מדברי החת"ם צבי (חשבות נופת סימן ג) שהבאנו במשנ"ב סק"ג, שכתב בטעמא דיש אומרים דקטן יכול להוציא גדולים בנר חנוכה, משום דנר חנוכה הוי חיוב על הבית ולא ארקקפתא דגברא, והוכיח כן מהא דבני ביתו אינם צריכין לעמוד שם בשעת ההדלקה ולשמוע הברכות. ועיינן מה שכתבנו בזה במשנ"ב סימן תרעו סק"ט. יו. בשו"ע שם כתב דהשומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות, א"ע"פ שאינו חייב באותה ברכה, חייב לענות אחרי אמן. ובמשנ"ב שם (סק"ה) פירש, דכתיב כי שם ה' אקרא הבו וגו' ואמרו חז"ל [יומא לז] אמר להן משה לישראל כשאני מברך ומזכיר שם הש"ת, אתם הבו גודל של אלהינו בעניית אמן. יז. וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעה סק"ט. יז. עיינן רמ"א סימן תקפ"ט סעיף ו', דהמנהג שהנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא. יח. בספר מועדי שירון (פרק הערה 4) כתב בשם הגר"מ פיינשטיין דאם רוצה להדליק בעצמה צריכה להדליק קודם בעלה שלא תבוא לידי ספק שמה יצאה

משמע דכשאין האיש בבית תדליק האשה, ואינה יוצאת בהדלקת הבעל במקום שהוא. ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב סימן תרעז סק"ב.

[משנ"ב שם] וּבְשֵׁאִין הָאִישׁ בְּבֵית תְּדִלִיק הָאִשָּׁה דְּהָוֵי בַת הַיּוֹבָא וּבְבִרְבָּה, וְלֹא יִדְלִיק קָטָן וּבְדִלְקָמָה.

בשו"ע הלן כתב דיש מי שאומר שקטן שהגיע לחינוך, יכול להוציא אחרים בהדלקתו, אולם במשנ"ב סקי"ג פסק דלמעשה אין לסמוך שיהיה הקטן יכול להוציא בהדלקתו לגדולים.

סומא בהדלקת נר הנוכה

[משנ"ב שם] כְּתֹב רִש"ל בְּתַשְׁבּוּבָה סִימָן ע"ג סוּמָא, אִם הוּא בְּבֵית שְׂאֵחָרִים מְדִלְקִין וְיִכּוֹל דְּהַשְׁתַּתֵּם בְּפִרְשֵׁי עֲמֻמָּה וְיִכְרְבוּ עֲלֵיו, זֶה עָדִיף, וְכֵן אִם יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה, אִשְׁתּוֹ מְדִלְקַת עֲלָיו, וְאִם הוּא בְּבֵית מִיחָד וְאִין לוֹ אִשָּׁה, יִדְלִיק בְּעַצְמוֹ עַל יְדֵי סִינֵעַ שֶׁ אַחֵר, וְעַוֵּן בְּשַׁעֲרֵי תַשְׁבּוּבָה דְּלֹא יִכְרְבָה, וְכֵן שֶׁכֵּן שְׂאִינוּ יִכּוֹל לְהוֹצִיא אַחֲרָיו.

במג"א (סק"ד) הביא בשם המהרש"ל דסומא חייב בכל המצות, כ"א ולא דמי לנר הבלדה דפטור (שו"ע סימן רחצ סעיף ג), הנתם בעינין שיאותו לאורו (שם סעיף ד), כ"ב מה שאין כן הכא דאיכא פרסומי ניסא לאחרים, ולכן אע"פ שהסומא אינו רואה את הנרות, מ"מ ידליק לפי שהוא מפרסם את הנס לאחרים. אולם בשערי תשובה כתב דלא יכרך, כ"ג וכל שכן שאינו יכול להוציא אחרים. כ"ד

נשים חייבות בנר חנוכה שאף הם היו באותו נס

[משנ"ב סקי"ג] אשה מודלקת נר חנוכה שְׂאֵףּהּ הִיא הַנֶּכֶת בָּהּ. שְׁהֵנָּם הִיָּה גַם לָהֶן, שְׁהַנּוֹרָה הִיָּתָה עַל פֶּלַ בְּתוֹרָה הַנְּשִׂאֹת שְׁתַּכְּעַל לְהַגְמוֹן תַּחֲלָה, וְגַם הַתְּשׁוּעָה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי אִשָּׁה, שְׁבֵת יוֹחֲנָן בְּהֵן גְּדוֹל הַתְּכָה רֵאשֵׁו שֶׁ רֵאשׁ הַצּוֹרְרִים. כ"ה

עיין שבת (כג ע"א) דנשים חייבות בנר חנוכה אף דנשים

פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, משום שאף הן היו באותו הנס. וכן איתא בפסחים (קח ע"ב) דנשים חייבות בארבעה כוסות (שו"ע סימן תעב סעיף יד), וכן במגילה (ד ע"א) דנשים חייבות בקריאת המגילה (שו"ע סימן תרפט סעיף א), משום שאף הן היו באותו הנס. ובתוס' (פסחים ומגילה שם) פירש שגם נשים ניצלו מאותם גזירות שהיו בימים ההם, שנשים היו בכלל שיעבוד מצרים, וכן במגילה היו בכלל הסכנה ולהשמדי להרוג ולאבד, וגם הגזירה היתה על כל בתולה הנשאת שתבעל להגמון תחילה. אולם ברשב"ם (פסחים שם) פירש דעיקר הנס נעשה על ידם, דבשכר נשים צדקניות נגאלו ממצרים (סוטה יא ע"ב), ובמגילה ע"י אסתר, ובחנוכה ע"י יהודית. וברש"י (בשבת כג ע"א) כתב לגבי חנוכה ב' הטעמים, שהגזירה היתה על כל בתולה, וגם הנס נעשה ע"י אשה, וכן כתב המשנ"ב כאן. כ"ו

חרש פטור מנר חנוכה

[משנ"ב סקי"א] אם הדליקה חרש שומא וקטן לא עשה בְּלִוּם. אִפְּשֵׁו אַחֲרָיו עוֹמְדִין עַל גַּבָּם, דְּאִין עֲלֵיהֶן חַיִּיב מְצוּוָה.

חרש שאינו מדבר ואינו שומע הרי הוא כשוטה ופטור מנר חנוכה, אבל חרש המדבר ואינו שומע, וכן חרש ששומע ואינו מדבר הוא כפקח לכל דבריו, כמבואר בשו"ע סימן נה סעיף ח, והייב בהדלקת נר חנוכה, כמו שכתב המשנ"ב בסימן עתר (סקי"ב)

בשם הפמ"ג

קטן שהגיע לחינוך אם יכול להוציא גדול בהדלקתו

[משנ"ב סקי"ג] הדליקה חרש שומא וקטן לא עשה כלום וכו' וי"ש מי שאומר בקטן שהגיע לחינוך מותר. הנה לפי מה שפסקתם הפקדן בסימן תרפט סעיף ב' מְשִׁמְעֵה דְּלִמְעֻשָׁה אִין לְקַמְדֵּי שְׂהִיָּה הַקָּטָן יִכּוֹל לְהוֹצִיא בְּהַדְלָקָתוֹ לְגְדוֹלִים.

עיין בשו"ע סימן תרפט סעיף ב' דקטן אינו יכול להוציא אחרים בקריאת המגילה. ובמשנ"ב שם (סק"ג) כתב דלשיטת היש אומרים כאן דקטן יכול להוציא אחרים בנר חנוכה, ה"ה דיכול <<<<

דאם נסמוך על דברי המור וקציעה אין זה אלא לגבי ברכת הדליק, אבל ברכת שעשה נסים ושהחיינו שפיר יכול לברך על פי דברי המאירי, מובא בשער הצינין סימן תרעז (ש"ק) שכתב דמי שאין לו הדליק ואינו במקום שאפשר לו לראות, יכרך לעצמו שעשה נסים ושהחיינו, משום שכברות אלו על פי עצם היות ולא על מעשה הדלקה. ועיין בדיעת תורה (סק"ג) שכתב דאם רואה קצת את אור הנר יכול לברך. כ"ד. אולם לגבי ברכת בורא מאורי האש הביא המשנ"ב בסימן רחצ סקל"ח בשם הפמ"ג דנשאר בצ"ע אם יכול להוציא אחרים בכרכה זו כיון שהוא בעצמו פטור מן הדבר. כ"ה. כה"ה ברמ"א סימן עתר סעיף ב' דיש אומרים שיש לאכול גבינה בתוכה לפי שהנס נעשה בחלב, שהאכילה הורית את האורים, ובמשנ"ב שם (סקי"ג) כתב שהורית היתה בתו של יוחנן כוון גדול, והיתה גזירה שכל ארוסה תבעל לטפסר תחילה, והאכילה לראש הצוררים גבינה לשכרותו וחתכה ראשו וברתו כולם, ומקורו במדרש, מובא בכל בו (סימן מד) ובר"ן שבת (ט ע"ב ד"ה ארז). ועוד עיין בשו"ע סימן א, דנוהגה הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שדולקת, ובמשנ"ב שם (סק"ג) פירש דוקא נשים לפי שנעשה על ידיהם. כ"ו. ועיין ברש"י בפסחים שפירש לגבי פסח ומגילה כפירוש רשב"ם דעיקר הנס נעשה על ידם, וברש"י במגילה פירש לגבי מגילה כפירוש החוט' שגם נשים היו בכלל הסכנה, וכן פירש המשנ"ב בסימן תרפט סקי"א. כ"ז. ועיין במשנה (פ"א תרומות מ"ב) חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרום תרומתו תרומה, חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר. ולענין מקרא מגילה בחרש המדבר ואינו שומע, עיין בשו"ע סימן תרפט סעיף ב' דהשומע ממנו לא יצא, ועיין במשנ"ב שם (סק"ג) ובביאור הלכה (ר"ה ח"ש) שכתב דאף דמלשון השו"ע משמע דאינו בר חיובא כלל אף לקרות לעצמו, מ"מ מדברי הבי"ם משמע דהוא רק לענין להוציא אחרים, דמשום פרסומי

כ. ועיין במשנ"ב סימן עתר (סקי"ב) דאונן פטור מנר חנוכה, ואשתו תדליק. כ"א. עיין קידושין (לא ע"ב) וב"ק (פו ע"א) דר' יהוד' ס"ל דסומא פטור מהמצוות, אולם להלכה קי"ל כרבנן דסומא חייב במצוות, עיין שו"ע סימן יז דסומא חייב בציצית. כ"ב. ועיין במהרש"ל שם (מובא בביאור הלכה סימן תכו סעיף א ד"ה ונהנין) דמ"מ לענין ברכת הלכנה סומא חייב, אף דגם שם אמרו יעד שיאותו לאורו, דברכה זו נתקנה על חידוש העולם, וגם הוא נהנה על ידי שאחרים רואין ומליכין אותו על הדרך, משא"כ בכרכת בורא מאורי האש הדמעה אינה תלויה בהנאה לחוד אלא דוקא בראיה עם ההנאה, כדקתני התם 'אין מברכים עד שיראה השלהבת שיתמש לאורה', אבל בכרכת הלכנה לא אמרו שהוא יראה לאורה, אלא שהעולם יאיתו לאורה, כי ברכה זו על בריאת עולמנו חידושו קאי. ועיין עוד במשנ"ב סימן רסג (סקי"ד) בשם המג"א דאשה סומא ג"כ יכולה לברך על נר שבת, ולא נהניתי ג"כ מהמאורות, ועיין המג"א דדברי השו"ע בסימן סט סעיף ב' דסומא מברך יוצר המאורות שהוא נהנה במאורות שרואין אחרים שיורוהו הדרך אשר ילך בה. והמג"א מביא אחרים, ודייק כן מדאמרנן (שבת כג ע"א) הרואה מברך, משמע דאם אינו רואה אינו מברך. אולם יש לרן דהגמרא מייירי במי שרואה ואינו מדליק, והיינו לגבי ברכת שעשה נסים ושהחיינו, אבל לענין ברכת הדליק נר של חנוכה לגבי מי שמדליק בעצמו, יש לומר דגם סומא מברך. ועיין בהש"ת שכתב אלו (ת"י סימן אר"ח) שחממה על המור וקציעה, וכתב

דגם בגדול ליכא כי אם משום הידור מצוה, אין מחוייב לחנך בו הקטן.

גר באמירת 'שעשה נסים לאבותינו'

[משנ"ב שם] פתבו האחרונים דגר ג"כ יכול לומר שעשה נסים לאבותינו.

בשערי תשובה (סימן תרעו סק"א) הביא בשם אגרת הרמב"ם (מהדורת כלוי סימן רצג) דגר יכול לומר שעשה נסים לאבותינו. עוד הביא מהאור החיים הק' (בהעלותך ט, יד) שגר יכול לומר כל סדר ההגדה עבדים היינו וכו'. ועיין עוד בשו"ע סימן קצט סעיף ד דגר מוזמנין עליו ויכול לומר 'על שהנחלת לאבותינו, וביאר המשנ"ב שם (סק"ז) לפי שלאברהם נתנה הארץ למורשה, ואברהם נקרא 'אב המון גוים'. ובפמ"ג (סימן תרעו א"א סק"ה) העיר דלגבי נר חנוכה הכוונה שעשה נסים לאבותינו בבית שני, וא"כ צ"ע קצת אם גר יכול לאמרו.

להוציא אחרים בקריאת המגילה, כ"ח אולם השו"ע שם לא הזכיר שיטת היש אומרים, ומשמע דס"ל להלכה דאין לסמוך על הקטן להוציא הגדול בנר חנוכה וקריאת המגילה. כ"ט ומסיק המשנ"ב שם בשם העקרי דניים שכתב בשם סמא דחיי, דבמקום הדחק כשאין שם אנשים בקיאים במקרא מגילה, יכול להוציאם קטן שהגיע לחינוך.

קטן שהגיע לחינוך אם מחוייב להדליק

[משנ"ב סק"ד] ולידין דכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו, קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק גם כן. רצונו לומר דאף אם ניקא פתקה דלא פתיש אומרים הפ"ל, ואינו יכול להוציא אחרים בהדלקתו, מ"כ מקום הוא בעצמו כיון שהגיע לחינוך צריך להדליק, וענין בבואר הפ"ה.

פירוש, השו"ע כאן הביא ב' דעות הן קטן יכול להוציא אחרים בהדלקתו, וכתב הרמ"א כאן דאפילו היה דקטן אינו יכול להוציא אחרים בהדלקתו, מ"מ הקטן עצמו צריך להדליק מדין חינוך, וכן כתב השו"ע בסיומן תרעו סעיף ב, דקטן שהגיע לחינוך צריך להדליק. ועיין בשער הציון כאן (סק"ד) ובמשנ"ב סימן תרעו (סק"ג) שביאר הא דכתב הרמ"א כאן ולדידן, אף דגם השו"ע מודה דקטן שהגיע לחינוך צריך להדליק, כוונתו דלפי מה שפסק השו"ע בסיומן תרעא סעיף ב דאפילו המהדרין מן המהדרין אין מדליקים רק נר אחד לכל אנשי הבית, ורק שמוסיפין והולכין בכל יום נר אחד יותר, על כרחך צריך לפרש מה שכתב השו"ע דקטן צריך להדליק, כוונתו רק באופן שיש לו בית מיוחד בפני עצמו, משא"כ לדין דנהגינן שכל אחד צריך להדר ולהדליק בפני עצמו, אם כן גם הקטן צריך להדליק בפני עצמו, מדין הידור, אפילו אם אין לו בית מיוחד לעצמו. ל אולם בכיאר הלכה (ד"ה ולדידן) וכן במשנ"ב סימן תרעו סק"ג) הביא דעת השלטי גיבורים והמאירי דאפילו לדידן אין צריך לחנך הקטן להדליק בפני עצמו כשאין לו בית בפני עצמו, והחיוב חינוך הוא רק בדבר שלגדול יש בו חיוב מצד הדין, אבל בזה

קמ"ה.

סימן תרעו

סדר הברכות וההדלקה

נוסח הברכה 'להדליק' נר של חנוכה

ולא 'על' הדלקת נר חנוכה

[משנ"ב סק"א] המדליק בליל ראשון מברך שלש ברכות, פ"ה דליק נר חנוכה. בפמ"ג ופ"ה הפוסקים איתא נר של חנוכה. בנר חנוכה מברכים 'להדליק' נר של חנוכה, ולא מברכים 'על' הדלקת נר חנוכה. *

נוסח הברכה 'להדליק' נר של חנוכה,

ולא להדליק נר חנוכה

[משנ"ב שם] פ"ה דליק נר חנוכה. בפמ"ג ופ"ה הפוסקים איתא נר של חנוכה, וכן פתב הפת"ש, אף שפתב שיאמר 'שעשה נסים לאבותינו, ולא 'על' חנוכה' שתי מצוות, והנ"ל אין נזהגין להקפיד בזה [פמ"ג].

<<<<

נר חנוכה וברכת ההדלקה היו חיוב על הבית, מ"מ לשיטת המדרכי ברכת הראה דשעשה נסים ושהחינו היו חיוב אקרקפתא דגברא, ולכן בני ביתו צריכין לעמוד שם בשעת הדלקה לשמוע ברכת שעשה נסים ושהחינו. ועיין עוד מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעו סק"ז. * עיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעא סק"ד דמלשון הרמ"א כאן שכתב דצריך הקטן להדליק מדין הידור, משמע דהדין הידור הוא חיוב, וכדמשמע מדברי השו"ע והרמ"א בסיומן תרעא שלא הזכירו כלל עיקר הדין דנר איש וביתו. א. עיין ברא"ש (פ"א פסחים סי' ט) דיש ברכות שתקנו חכמים לברך בעל, ויש שתקנו לברך בילמד, ויהיה היתן טעם לדרב דכל מצוות דנעשות מיד שייך לברך עליהן 'על' כגון על מקרא מגילה, על הטבילה, על נטילת ידים, על הפרשת תרומה, על אכילת מצה, על אכילת מרור, אבל להניח תפילין, להתעטף בציצית, ולישב בסוכה, יש בהן שיהיו, ולכן מברכים עליהם בילמד, והלשון מורה על כך להיות מעוטש בתפילין ולהיות עטוף בציצית ולישב בסוכה ולאכול ולטיל כל היום. וכן לשמוע קול שופר יש שיהיו להפסקה בין התקיעות על סדר הברכות. ומהאי טעמא נמי בנר חנוכה מברכים בילמד, דיש שיהיו במצוה, משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. (ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב סק"ד בערה, מדברי המאירי ורעיקא). והריב"א כתב חלק, דמצוה דאפשר לעשותה על ידי שליח מברך 'על', אבל מצוה שהיא בעצמו צריך לעשותה צריך לברך בילמד. והא דבנר חנוכה מברכים 'להדליק', אף דאפשר לעשותה 'על' שליח, משום דאורחא דמילתא הוא שכל אדם מדליק בביתו מפני חביבות הגט. ובר"ן (פסחים ד ע"א) תירץ משום דצריכי להשתתף בפריש בנר חנוכה. וכן תירץ הלבוש (כאן).

ניסא החמירו בו יותר הדשמיעה לאזנו היא לעיכובא. כח. ופירש המג"ב שם דס"ל להיש אומרים, דכיון דקטן נמי חייב בנר חנוכה וקריאת המגילה מדרבנן מדין חינוך, לכן יכול להוציא גדולים בנר חנוכה ומקרא מגילה דמצוותן רק מדרבנן, דאחי דרבנן ומוציא דרבנן. אולם השו"ע ס"ל דאף דקטן נמי חייב מדרבנן, מ"מ אינו יכול להוציא הגדול משום דלגבי קטן היה תני דרבנן, ודעם המצוה היו רק מדרבנן, וחיובו של קטן ג"כ רק מדרבנן בכל המצוות, משא"כ גדול היה חד דרבנן, ולא אחי תני דרבנן ומפיק חד דרבנן. ועיין בזה בחכמת שלמה (ס"א). ב. עיין במג"א סימן תרעו (סק"ג) שהקשה השו"ע סותר עצמו, שכאן הביא דעת בעל העיטור דקטן יכול להוציא גדולים בנר חנוכה, ואילו לגבי מקרא מגילה סתם דקטן אינו יכול להוציא גדולים במקרא מגילה, וכתב המג"א דדוחק לחלק בין מגילה לנר חנוכה. וכן פסק המשנ"ב דנר חנוכה ומקרא מגילה תלוים זה בזה. ועיין בשערי הציון סימן תרעט (סק"א) שהביא דברי המג"א, והביא שכן כתב הגר"א, אולם כתב דשאר אחרונים (אלה רבה, חמד משה, ועוד) כתבו לתרץ דיש לחלק בין נר חנוכה למגילה - או משום שמגילה מדברי קבלה וחנוכה מדברי סופרים, או משום שמצונו קולא בנר חנוכה שיוצאין בו בהשתתפות בפרוטה בלא שליחות. ועיין ברש"ת חכם צבי (תשובות ונספח סימן יג) שכתב חלק שמצוות מגילה הוא חובת גברא על כל אחד, ובזה אין הקטן יכול להוציא את הגדול, משא"כ נר חנוכה הוא חיוב על הבית, וכיון שגם הקטן חייב משום חינוך, יכול להדליק עבור הבית. (ועיין בתכס צבי שם שהוכיח דנר חנוכה לא היה חיוב אקרקפתא דגברא, מהא דבני הבית אינם צריכים לעמוד שם בשעת ההדלקה ולשמוע הברכות. אולם עיין לעיל במשנ"ב סק"ז שהבאנו מדברי הפוסקים דאף עיקר חיוב נר חנוכה בנר ע"פ משנה ברוח ע"פ משנה אחרונה הופס מתוך אצרות התורה. עמוד 944

הַלְכּוֹת חֲנֻכָּה סִימָן תרעו

קמה. באר הנהגה

תרעו סדר הברכות וההדלקה. ובו ה' סעיפים:

א *המדליק בליל ראשון מברך שלש ברכות, (ב) [א] (א) להדליק נר חנכה ושעשה נסים ושהחנינו, ונאם לא ברוך זמן בליל ראשון, מברך בליל שני (ב) או כשיזכור: **ב** למילול ראשון ואילך מברך (ג) שתיים, להדליק ושעשה נסים. הגה: *ויברך כל הברכות (ד) קדם שיתחיל להדליק (מהרי"ל (נחמניס)): **ג** ימי שלש הדליק (ה) ואינו עתיד להדליק באתו הלילה, (ו) וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנכה מברך שעשה נסים, ובליל ראשון מברך גם שהחנינו, ונאם אחר כך בליל שני או שלישי בא להדליק, (ז) (ז) אינו חוזר וימברך שהחנינו: **ד** (ח) יאחר שהדליק אומר (ג) הברות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות וכו': **ה** יתחיל להדליק בליל ראשון (ט) בבר היותר (ז) [ז] ימינו, *ובליל שני כשיוסף נר אחד סמוך לו, יתחיל ויברך על הנוסף שהוא

א מימלא דרב יהודה שבת כ"ב ע"ב. (ב) טור קטש השבת אביו הראשי. ג שם במקרא הנזכרת ד שם, וקפשו ב' שם. (ד) ר"ח היראה העובד) קטש רבנו זקוק בן יהודה משנו רבנו יעקב. ה השבת אשכנזית (פ"ח) מורה שחובבי ד"ס י"ח טור קטש מסכת סופרים פ"ב ע"ח. ז מהרי"ק בשער (כ"ד) וקפ"ג על פי המקדמי בקרב ב' דשבת פ"ח ע"ח) קטש ר"מ.

באר הטוב

א (ב) להדליק. וכן קמב הגר"י ז"ל (שע מהות דרובי התנוכה). [עין של"ה נפי תפיד פ' נר מצוה אות ה) שיש לומר שלחנכה תבה אחת, [עין בהלכות קטנות חלק א' סימן ג'.] אם שכח והדליק נר אחד פחות מן הראוי ידליק עוד ולא יברך, כי הברכה שעשה בחתמה על חובו כל הברות עשה, בית יוסף סימן תרע"ב. (י"ה) ויבטח באמתו, מן אברקם (יש שה"ס) עין שם: **ג** (ג) **אוינו**, והוא הדין אם אשתו הדליקה עליו בראשון, עין מן אברקם (פ"ק): **ד** (ג) הברות. אחר שהדליק נר הראשון אומר הברות, ויהיו ל"ו תבות מלבד שתי תבות הראשונות וכן למנין הברות. רש"ל (בשרת ס' ס"ח) ובשני תבות הברות הללו יש שמונה אותיות וכן לשמות ימי חנכה: **ה** (ז) ימינו. בהירומת הדשן סימן ק"ז קמב דבני ריב"ט

שערי השבוע

א [א] להדליק. עין באר היטב. דשבת אומרים נר של שבת, לפי שער חנכה אסור להשפיע לאורה ולזה אפר נר חנכה להורות כי הנר אינו כי אם למצות חנכה. מה שאין כן בנר של שבת תכונה שאנו משמשים בו (והוא יאיר להוילעמו וזה הנר הפארי הוא של שבת, עין שם. [עין ד"ה בלילה רבה (פ"ק).] ובחובבי ברכה (פ"ק) קמב עוד טעם לחנכה אין מצות המפיעה רק בנר לבד, מה שאין כן שבת שיש בה מצות משניות קודש שעתה נ"ב, ונר גם כן אחד מהם, שכן לומר נר של שבת מונעו בכמה ענינים מפלגיו מהו. עין שם. [עין בקנסת הגדולה (הגה"ס) קטש אגרת תרמ"ב (ש"ח מהרי"ל כלא ס' רצ"ג), שהנר יכול לומר שעשה נסים ושהחנינו ונאם רצה לומר שיש נסים לשבת, עין שם. [עין עליל סימן תע"ג (פ"ק) קטש אור החיים פ"ח חנכה ופ"ח חנכה ס' ע"ח, שהנר יכול לומר כל סדר ההנהגה עברים היינו כו', עין שם. **ה** [ז] ימינו. עין באר היטב. [עין

משנה ברוכה

א (א) להדליק נר חנכה. בברכה (שבת כג.) (ב) וכל הפוסקים איתא נר של חנכה, וכן קמב המהר"ש (ש"ת ס' פ"ח), אף שכתב שאמר 'שלתנכה' כמלה אחת ולא 'של חנכה' כשתי מלות, והעולם אין נוהגין להקפיד בזה [פרי מגדים (א"א ר"ש ה"ס)]. 'בזמן הזה' (ג) ולא יבזמן. 'הגיענו לזמן הזה', הלמ"ד בחי"ר"ק ולא בפתי"ח: **(ב)** **א** **כשיזכור**. רצונו לומר כשיזכור בשאר הלילות בשעת ההדלקה (לבוש (ס"א)). ונאם נזכר אחר ההדלקה (א) אינו מברך בלילה זו עוד:

ב * ויברך כל הברכות. ואין נפקא מינה בין לילה ראשונה לשאר הלילות [בית יוסף (ד"ה כמב הי"ד דור) ונר"י מלשח (א"ת א')]: **ה** * **ובליל שני כשיוסף נר**. באור הענין. בליל ראשון יש מצלה יותר אם מתחיל להדליק בנר הנוסף, שעל ידו נה נובל לקום מה שאמרו ת"ל (וישא נח) כל פנות שאמרו פניה לא יתא אלא דרך ימין, וגם שהוא מורה על חוקיות הכס, ואף ששל ידו זה נדחה מה שאמרו (שבת כב.) דלכתמחלה מצוה

ב (ג) שתיים 'להדליק' ושעשה נסים. דנס כל יומא איתא שבתרי הברכות שתיים. (ד) קדם שיתחיל להדליק. דביענין שיהיה הברכות עובר לעשייתו. הדליק נר חנכה וכחך לברך על ההלכות וקדם שהדליק פלן נזכר דעיון לא ברוך, (ו) יש לו לברך על הברכות ושעשה נסים (ו) וכן ברכת 'שהחנינו' (ו) יש לו לברך: **ג** (ה) **ואינו עתיד להדליק באתו הלילה**. אבל אם ידליק אחר כך לא יברך אראיה, כיון דיכול לברך אחר כך על ההדלקה: (ו) **וגם אין מדליקין עליו**. ויש פוסקים (ט) דסביר דאפלו יודע שמדליקין עליו בביתו, כיון דהוא בעצמו אינו מדליק (ו) וגם אינו משתתף עם אחרים בפריש, צריך לברך על הראיה להודות על הנס וגם לברך אז 'שהחנינו' (י) ומכל וכל אינו כדאי לעשות כן למעשה דספק ברכות להקל: (ז) **אינו חוזר וכו'**. משום דהלא ברך מאתמול כשראה הברות. ונאם באתמול לא ברך בשום דבר על אשתו שמדלקת בביתו, וכפי מה דמוכח מדברי המחבר דאם אשתו מדלקת עליו בתוך ביתו חשבו כמו שהדליק בעצמו. על פי א בא בליל שני בביתו ומדליק (י) אינו צריך לברך ברכת שהחנינו: **ד** (ח) **אחר שהדליק וכו'**. אחר שהדליק נר הראשון שהוא העקר אומר הברות הללו ויגמר ההדלקות בעוד שאומר הברות' כו'. ובכנסת הברות' (א) יש שלשים נפש תבות נגד הברות של חנכה מלבד אלו שני תבות הברות הללו, כלומר, הברות הללו הם שלשים נפש, עד כאן לשון רש"ל (שם). ובשני תבות הברות הללו יש שמונה אותיות וכן לשמונת ימי חנכה. ומכל מקום מי שנוהג לומר הברות הללו לאחר שהדליק הכל נמי שפיר דמי ופרי מגדים (מ"ש ס' ק"ח): **ה** (ט) **בבר היותר ימינו וכו'** *אוצרות חכמות*

א (ב) וכן בשאלות (שאלות כו) ובעל הלכות גדולות, ובסודו רבי עמרם און ובפסקי סופרים (מהרי"ח פ"ב ה"ד) גם כן בהקרא של חנכה: (ב) אחתונים: (ג) פתחי עולם (פ"ק) בשם ישעיהו יעקב (פי' תנא פ"ק), וזוהר לומר שיראה לברך זמן כיום אחר אחר ההדלקה. אמנם אם ארע זה בליל שמיני וממילא יתבטל לגמרי ברכת שהחנינו יצריך עיון, ואפשר דכמו בעלמא קיימא לו אלא אם אומר אפלו בשוק דהוא קאי על עצם היום טוב, אפשר דהוא הדין בזה הקאי על עצם הזמן דחנכה שעשעו בו נסים ונפלאות, אלא דלכתמחלה נסתי זה על זמן הדלקה, וכענין סברתי נמצא במאירי (שבת כג.) דיש מי שאינו יודע לשונו, מי שאין לו להדליק ואינו במקום שאפשר לו לראות, יש אומרים שיקברו לעצמו שעשה נסים ושהחנינו בלילה ראשון, ושעשה נסים בכל הלילות והדברים נראים. עד כאן לשונו. וצריך עיון: **ב** (ז) רש"י (ד"ה כל יומין): (ח) ואף דבפרי מגדים (מ"ש ס' ק"ח) נשאר בזה בצורך עיון, הוא העמיק ונתחייב בזה וצריך פמה סברות והסכים דאם נזכר קדם שנזכר על (הברכות) [ההדלקה] יכול לברך אותם, עין שם. אכן קמב שם, אולם אם קדם הדליק נרות הנוספות כבו הראשונות ולא יברך רק על הנסים שהחנינו, עין שם מלקא

הציון

בשעמא: (ו) וכן מצד הפרי מגדים (שם) בסוף דבריו, עין שם: (ו) כגון דאיתורמי דלא ברך בלילה ראשונה, וזמנו כל השמונה ימים: (ח) דלא גרע מראה נר חנכה דמברך שתי ברכות אלו [שם]: **ג** (ט) מרדכי (שבת פ"ב ס' רס"ו), [עין בבאור הגר"א שכתב דכן מוכח גם כן מהרי"ל (מהרי"א היראה העובד), וכן כתב במאירי (שם) ד"ה תחלה רבה (פ"ק) וכתב עוד פמה אחרונים דמברך דסביר הכי, ושלא קרעת הש"ס (פ"ק) שכתב דרעת מרדכי הוא יחידאה, ועל כן פסקו הפ"ח (פ"א) ופרי חזק לאצלה רבה פ"ו להלכה: (ז) דאלו היה משתתף בפריש ושומע בברכה מפעל תפיל, אפלו אם לא ראה לא הברות) אינו מחייב לכלי עלמא לברך אחר כך נר חנכה, דשומע פוענה והרי כבר הודיע על הנס [בכ"ח] שם: (ח) ט"ז (שם) ומן אברקם (פ"ק) וברכי יוסף (פ"ק), כי הקט"ג (עשין רבנו ה) והרשב"א (שבת כג.) ד"ה היראה) עומדים בשיטת הר"ן (שם י' ד"ה א"י ח"יא) להקל ובכפס השלחן צריך: (י) מן אברקם (פ"ק) ושאר אחרונים, [עין באצלה רבה (פ"ק) ובשאר אחרונים דגם הפ"ח (שם) מודה לזה ולא קמב אלא לשיטתו הקודמת: **ד** (ע) ואומר הברות הללו קנש, ולא יאמר קנש הם דאם כן יהיה ל"ו תבות נאצלה רבה (פ"ק)]:

א (ב) וכן בשאלות (שאלות כו) ובעל הלכות גדולות, ובסודו רבי עמרם און ובפסקי סופרים (מהרי"ח פ"ב ה"ד) גם כן בהקרא של חנכה: (ב) אחתונים: (ג) פתחי עולם (פ"ק) בשם ישעיהו יעקב (פי' תנא פ"ק), וזוהר לומר שיראה לברך זמן כיום אחר אחר ההדלקה. אמנם אם ארע זה בליל שמיני וממילא יתבטל לגמרי ברכת שהחנינו יצריך עיון, ואפשר דכמו בעלמא קיימא לו אלא אם אומר אפלו בשוק דהוא קאי על עצם היום טוב, אפשר דהוא הדין בזה הקאי על עצם הזמן דחנכה שעשעו בו נסים ונפלאות, אלא דלכתמחלה נסתי זה על זמן הדלקה, וכענין סברתי נמצא במאירי (שבת כג.) דיש מי שאינו יודע לשונו, מי שאין לו להדליק ואינו במקום שאפשר לו לראות, יש אומרים שיקברו לעצמו שעשה נסים ושהחנינו בלילה ראשון, ושעשה נסים בכל הלילות והדברים נראים. עד כאן לשונו. וצריך עיון: **ב** (ז) רש"י (ד"ה כל יומין): (ח) ואף דבפרי מגדים (מ"ש ס' ק"ח) נשאר בזה בצורך עיון, הוא העמיק ונתחייב בזה וצריך פמה סברות והסכים דאם נזכר קדם שנזכר על (הברכות) [ההדלקה] יכול לברך אותם, עין שם. אכן קמב שם, אולם אם קדם הדליק נרות הנוספות כבו הראשונות ולא יברך רק על הנסים שהחנינו, עין שם מלקא

בשו"ע סימן רסג סעיף ה כתב לענין נר שבת, שיברך להדליק נר של שבת, וכן כתוב בגמ' (שבת כג ע"א) לענין נר חנוכה, שיברך להדליק נר של חנוכה. וכן כתב מהרש"ל שגם לענין נר חנוכה יברך להדליק נר של חנוכה, ודלא מדברי השו"ע כאן שכתב לענין נר חנוכה שיברך להדליק נר חנוכה, אולם כתב מהרש"ל שישאמר 'שלחננוכה' במילה אחת, ולא 'של חנוכה' בשתי מילות, והמשנ"ב פסק בשם הפמ"ג שהעולם אין נזהרין להקפיד בזה, אלא אומרים של חנוכה בשתי תיבות כמו לענין נר שבת.²

מעמא דמברכים להדליק נר ולא נרות

בין בהדלקת נרות של חנוכה בין בהדלקת נרות של שבת, מברכים להדליק נר של שבת ולהדליק נר של חנוכה בלשון יחיד, ולא מברכים להדליק נרות, אף שמדליקים כמה נרות.³

נוסח ברכת שעשה נסים

[משנ"ב שם] 'בזמן הזה' ולא 'בזמן'.

'ובזמן' משמעו שאנו מודים בין על הנסים שעשה בימים ההם ובין על הנסים שעושה בזמן הזה, אולם מנהגינו לומר 'בזמן', שפירושו שאנו מודים רק על הנסים שעשה בימים ההם בזמן הזה.⁴

'בזמן-הבית בחיריק או בפת"ח

בסידור רבי שבת סופרו מבואר שצ"ל הבית בפתח, וכפי שבשהחיינו צ"ל 'לזמן' בפתח,⁵ וכן הוא בהר"ה בסידור אוצר התפילות, אולם בליקוטי מהרי"ח כתב בשם סידור יעב"ץ לומר בחיריק.

נוסח ברכת שהחיינו, 'לזמן-הלמ"ד בחיריק או בפת"ח

[משנ"ב שם] 'והיגענו לזמן הזה' הלמ"ד בחיריק ולא בפת"ח.

כן כתב במטה משה (סימן תתקפ) וז"ל: ומצאתי כתוב שיש לומר לזמן הזה הלמד בפתח משום ה"א שאחריו, וחברו בתרומה (שמות כה, לג) משוקדים בקנה האחד הבית בפתח. ובפרשת ויקהל (שם לו, יט) בקנה אחד הבית בשב"א שאין ה"א אחריו ע"כ.⁶ ואני הכותב אומר, אין יתרון לבעל הלשון הזה המדקדק בלשון כך, שהרי מצינו כמה פעמים בתורה הפוך מדקדוקו לכן אין לנו לדקדק מדקדוק הלשון הזה, ויותר נכון לומר בחיריק, מאחר דאמר הוה, דפת"ח מורה על זמן המיוחד, ומהו הזה דאמר אחריו.⁷ וכן כתב במקור חיים (להוות יאיר) ושהחיינו - לזמן בחיריק הלמ"ד ודלא כיש מהבילים, אולם בסידור רבי שבת' חולק ואומר די"ל בפתח, "א וכן כתב בסידור יעב"ץ.

הדליק בלי"ז ראשון ושכח לברך שהחיינו

[משנ"ב סק"ב] ואם לא בירך זמן בליל ראשון, מברך בליל שני או בשני. רצונו לומר שישנ"ב בשאר הלילות בשעת ההדלקה [בזמן]. ואם נזכר אחר ההדלקה אינו מברך בלילה זו עוד.

מבואר במשנ"ב דאם לא בירך זמן בליל ראשון בשעת ההדלקה, יברך ביום אחר בעת ההדלקה, ולא יברך שהחיינו אחר ההדלקה באותו הלילה. וצ"ע מדברי המשנ"ב בסק"ד שהביא מדברי רעק"א (ש"ת תניינא סימן יג) דבהדליק נר חנוכה ושכח לברך על הדלקתה, ולא נזכר עד לאחר שהדליק כל הנרות, אין לו לברך ברכת להדליק, אבל יברך ברכת שעשה נסים ושהחיינו. ובשער הציון (סק"ח) הביא בשם רעק"א הטעם, משום דלא גרע מרואה נר חנוכה דמברך שתי ברכות אלו.⁸

ויש לומר י"ד המשנ"ב בסק"ד בשם רעק"א מיירי בשכח לברך כל הברכות, ולכן יכול לברך שהחיינו בצירוף לברכת שעשה <<<<

ב. בערוך השולחן (ס"ב א), וכן בסידור יעב"ץ כתבו לומר נר חנוכה, וכדברי השו"ע כאן, וכן כתב בעש"ר וב"ח (רמ"א) להגרא"י. ג. עיין בפמ"ג ריש סימן בשם השל"ה, ובשערי תשובה (סק"א) שביארו בדיעת השו"ע, דדוקא בשבת אומרים נר של שבת, לפי שזו שבת מותר להשתמש לאורה, ולכן מברכים נר של שבת, שפירושו לאדם עצמו וגם לשבת, משא"כ נר חנוכה שאסור להשתמש לאורה, לכן מברכים רק נר חנוכה, היינו שהנר מיוחד לחנוכה בלבד. (ועיין בשערי תשובה עוד טעם כשם המהויך ברכה). והמהרש"ל כתב דגם בחנוכה אומרים נר של חנוכה, אולם אומרים 'שלחננוכה' במילה אחת, ולא כמו בשבת דאומרים נר של שבת בשתי מילות. משום דנר שבת מותר להשתמש לאורו, משא"כ נר חנוכה אסור להשתמש לאורו. לכן אומרים 'שלחננוכה' במילה אחת, לומר שעשוי רק לחנוכה. ד. במשנ"ב סימן רסג (סק"ג) הביא הפמ"ג (סימן רסג א"א סק"א) דאפילו כשמדליק כמה נרות של שבת טוב יותר שיאמר נר, כי עיקר החיוב הוא נר אחד. ועיין בפמ"ג שם שהביא דברי האלהי רבה (סימן רסג סק"י) שכתב בשם המנהגים, כשמדליק נר אחד מברך נר, וכשמדליק ב' מברך נרות, אולם אף במדליק ב' יכול לברך נר. (אולם בתורת חיים סק"ז כתב המנהגים מיירי כשמדליק כמה בתים, דדי בברכה אחת לכולם, לא מברך להדליק נרות, אבל שחרור אחד אפילו כמה נרות אינו מברך נר להדליק נר). ועיין דמצה להיות מוסף והולך בירד"ק סימן קכ סעיף ג לגבי טבילת כלים, ובכ"ל אחד מברך על טבילת כלים, ואם הם שנים או יותר מברך על טבילת כלים. אולם הפמ"ג כתב לחלק דשאני טבילת כלים דכל כלי צריך טבילה, משא"כ בנר שבת דסגי בנר אחד, לכן אפילו במדליק יותר מנר אחד אין לשנות נוסח הברכה, ותמיד מברכים נר. עוד כתב הפמ"ג, דבנרות חנוכה לכו"ר מברכים נר, דאף דמצה להיות מוסף והולך, מ"מ כיון שבלילה הראשון מדליקים רק נר אחד, לא חילקו בשאר הלילות. ה. עיין בלבוש סימן תרפ"ב (סק"ג) שכתב, שאומרים 'ובזמן הזה', שאנו מודים על הנסים שעשה בימים ההם, וגם שאנו מודים על הנסים שעושה בכל יום ויום, ויש מדקדקי לומר 'בזמן הזה' שאנו מודים רק על הנסים שעשה לנו בימים

נסים, משא"כ כאן מיירי המשנ"ב שכח רק ברכת שהחינו, לכן אי אפשר לברך שהחינו בפני עצמה.¹

מי שאינו רואה נרות חנוכה אם יברך על עצם היום של חנוכה שעשה נסים ושהחינו

[משנ"ב שם] ואם לא ברך זמן בליל ראשון, מברך בליל שני או בשניזכר. רצונו לומר בשניזכר בשאר הלילות בשעת ההדלקה [לפניו]. ואם נזכר אחר ההדלקה אינו מברך בלילה זו עוד.

מבואר במשנ"ב דאם לא בירך שהחינו בליל ראשון בשעת ההדלקה, יברך ביום אחר בשעת ההדלקה, ולא יברך שהחינו אחר ההדלקה באותו לילה, דברכת שהחינו בנר חנוכה תיקנו לברך בשעת ההדלקה. ועיין בשער הציון (סק"ג) שכתב, אמנם אם ארע זה בליל שמיני, וממילא יתבטל לגמרי ברכת שהחינו, צריך עיון, דאפשר דכמו בעלמא קיימא לן דזמן אומרו אפילו בשוק, והוא קאי על עצם היום טוב, אפשר שהוא הדין בזה דקאי על עצם הזמן דחנוכה שנעשו בו נסים ונפלאות, אלא דלכתחילה סמכו זה על זמן ההדלקה, וכעין סברתי נמצא במאירי (שבת כג ע"א ד"ה מי שאין) וכו'.

וכן הסתפק המשנ"ב בסימן תרעב (סק"א) ובביאור הלכה שם ד"ה ושהחינו) לענין פורים, אם יש לברך שעשה נסים ושהחינו על עצם היום מפני תקפו של נס שהיה בו, למי שאין לו אפשרות לשמוע קריאת המגילה.¹⁰

מעמא דמברכים שעשה נסים כל יום

[משנ"ב סק"ג] מליל ראשון ואילך מברך שתים, ההדלקה ושנייה נסים. דגם על יומא איתא שהרי על שמונה ימים ההדלקה מן השנה. עיין בשבת (כג ע"א) דכל יום מברכים שעשה נסים משום דנס כל יומי איתיה, ופרש"י שהרי כל שמונה הדליקו מן הפך. ועיין

בפמ"ג (מש"ו סק"א, ובסימן עתר מש"ו סק"ג) שמכאן מבואר שכל שמונה ימים הדליקו מהפך, והפך נתמלא בכל יום, ונמצא דהנס היה מתחדש בכל יום, ולא שחלקו הפך לשמונה ימים בשמונה כלים ונתמלאו כולם בבת אחת.¹⁰

מעמא דמברכים שהחינו רק ביום ראשון

[משנ"ב שם] מליל ראשון ואילך מברך שתים, ההדלקה ושנייה נסים. דגם על יומא איתא, שהרי על שמונה ימים ההדלקה מן השנה, אלא דגם יומא משהגיענו להתחלת הזמן היענינו.

כן פרש"י (שבת כג ע"א ד"ה כל יומי). ופירש הט"ז (סק"א) וז"ל: שלענין זמן אנו מברכים לו יתברך שנתן לנו חיות עד זמן שנעשה בו נס, והיינו שנתן לנו חיות שנה תמימה על העבר. אבל מיום ליום, אף שנתוסף נס, אין שייך לברך על נתינת חיות יום נוסף, אלא די בהתחלת הזמן. ובב"ח כתב דברכת שהחינו באה על שמחת לבו של אדם שהגיע לזמן הדלקת נר חנוכה, והוא עושה דכל ח' יומי דחנוכה כהו יומא חשיב.

טעה ובירך שהחינו גם בליל ב' אם הוא הפסק

אם טעה ובירך שהחינו גם בליל ב', אינו הפסק, ואינו צריך לחזור ולברך.¹¹

מברך עובר לעשייתו

[משנ"ב סק"ד] ויברך כל הברכות קודם שיתחיל ההדלקה. דקענין שיהיו הברכות עובר לעשייתו.

מקור הדין הוא במההייל. ועיין בביאור הלכה (ד"ה ויברך) דכתב בשם הב"י והדרכי משה דאין נפקא מינה בין לילה ראשונה לשאר הלילות. והיינו שאת כל הברכות¹² בכל הלילות מברכים קודם ההדלקה, וכן פסק הערוך השלחן (ס"ה). אולם במאירי <<<<

שמן שבפך לשמונה חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק הפך בוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס. עוד תירץ שלאחר שנתנו שמן בנרות הננורה כשינור, נשאר הפך מלא בכתחילה וניכר הנס אף בלילה הראשון. עוד תירץ שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבוקר נמצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה ע"ש. והבין הפמ"ג שלפי תירוץ הראשון של הב"י הכוונה שחלקו שמן שבפך לשמונה חלקים ונתמלאו כולם בבת אחת, וכתב הפמ"ג שלפי זה נמצא שהנס לא היה מתחדש בכל יום, וא"כ אין לברך שעשה נסים אלא בלילה הראשון, ולזה פרש"י שבכל יום הדליקו מן הפך, והפך נתמלא בכל יום, ונמצא שהנס מתחדש בכל יום, ולכן מברכים שעשה נסים כל יום. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן עתר (סק"א). יז. בשו"ע סימן קסז סניף ו כתב לגבי ברכת הנהנין, שאי ישיא בין ברכה לאלהיה, ואם שח צריך לחזור ולברך, אלא אם כן היתה השויה מענין דברים שמברכים עליו. ועיין במשנ"ב סימן רו סק"א דה"ל לענין ברכת המצות, לא יפסק בין הברכה להמצוה. וכן כתב השו"ע בסימן תלב סניף א לגבי בדיקת חמץ שלא ידבר בין הברכה לתחילת הבדיקה. ובמשנ"ב שם (סק"ב) כתב דאם שח דבריים שאינם צורך הבדיקה יתוור ויברך, ובמשנ"ב (סק"ג) כתב דדבריים שהם צורך הבדיקה אין לכתחילה יוכל לדבר (עיין ברוח מ"ע). ועיין בהלכות שלמה (פסח, פ"י, ט"ז) דאם טעה ובירך שהחינו בקידוש ליל שביעי של פסח, לא חשיב הפסק בין ברכת הגפן להשתיה, שהגדר של הפסק בין הברכה לשתייה הוא מטעם היסח הדעת, וכיון שהיה סבור שהוא חייב לברך ברכת שהחינו אין כאן היסח הדעת. (ועיין שם שאינו תלוי בהמחלוקת המג"א ורק"א בסימן רע"א בקידוש על מים וסבור שהוא יין) ע"ש. אולם אם נזכר לאחר שאמר בא"י קודם שנמנר הברכה, וגמר הברכה, או שלא גמר הברכה וסיים למדני חוקין, יש לדון דהוי הפסק. ועיין בשמירת שבת כהלכתה (פמ"א סימ"ג) דלדינא אם נזכר קודם שסיים הברכה, לא יסיים הברכה, אלא ישתה מן היין (או ידליק הנרות), ואחר כך יאמר 'ברוך שם כבוד וכו'. יח. בביאור הגר"א (סק"ב) מביא מקור לכך שגם ברכות שעשה נסים

יד. עיין בשו"ע סינף ג בהערה, שהבאנו את דברי המהרש"ל ומהר"ם (סוכה מו ע"א בתוס' ד"ה הרואה) שכתבו דאי אפשר לברך ברכת שהחינו בפני עצמה על קיום המצוה, אלא צריך לברך בצירוף לברכת המצוה. (ועיין מה שכתבנו בזה), ולכן דוקא בסק"ד שייך לברך ברכת שהחינו מדין ברכת הרואה, משום שהוא בצירוף לברכת שעשה נסים, משא"כ כאן דשכח רק ברכת שהחינו, אינו יכול לברך שהחינו בפני עצמה. ועיין במהר"ם שם שכתב דאף דבשאר יום טוב יכול לברך ברכת שהחינו לחוד על עצם היום, (עיין שער הציון כאן סק"ג, ועיין משנ"ב סימן תנ"ג סק"א, וסימן תרע"ב, דאפילו בשוק מברך שהחינו, ואף שהוא בלא כוס, וכמו שמברכים שהחינו ליל יו"ח, עיין שו"ע סימן תרי"ט סניף א), מ"מ בנר חנוכה דברכת שהחינו הוא על המצוה ולא על הזמן, ק"א אפשר לברך ברכת שהחינו על המצוה אלא בצירוף לברכת המצוה. (ולפ"י לא קשה הא דחקש המהרש"א (דברכי שם) מהא דמברכים שהחינו בפני עצמה בראיית פני הציור לאחר שלושים יום, ודיבר המהרש"ל ומהר"ם נאמרו רק בברכת המצוה (המצוה). אמנם עיין להלן, שיש שס"ל שהשהחינו הוא על הזמן ורק לכתחילה סמכוה על ההדלקה. זו. ועיין שם שהביא מהמורו וקציעה לברך שהחינו על הכוס אפילו כשאין לו מגילה. והביא הביאור הלכה שם דברי המאירי כאן לענין נר חנוכה שכתב לברך שעשה נסים ושהחינו על עצם היום. אולם המאירי במגילה (ד"ע) כתב שלא לברך על עצם היום בתוכה ופורים. (ועיין בשו"ע שבת הלוי ח"ג סימן ז' מה שכתב ליישב סתירה המאירי.) וכן הסכימו הרבה אחרונים שאין לברך שהחינו על עצם היום בתוכה ופורים, עיין פרי חדש (סימן תרע"ב סק"א) ושו"ת אגרות משה (אור"ח ח"א סימן קצ). ועיין בהעמק שאלה שאלתא סימן קל אות י, ובשרי חמד (מערכת חנוכה סימן ט אות ג בשם הרי"ש הכהן מוילנא) שכתבו לחלק בדוקא בשאר ימים טובים אפשר לברך שהחינו על עצם היום אפילו בשוק, משום דניכר קדושת היום דאסור במלאכה, משא"כ בתוכה ופורים דמתויר בעשיית מלאכה. זו. בב"י סימן תרע"ב הקשה למה קבעו חנוכה שמונה ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה נס אלא בשבעה לילות. ויתרין שחלקיו

10 משנה בחור' ע"פ משנה אחרונה הודפס מן אוצרות התורה, עמוד 947

(שבת) מבואר שיש מדקדקין לברך 'שעשה ניסים' אחר ההדלקה דוקא, וכן בלקט יושר הביא מנהג התרומת הדשן דלאחר שאמר הברכה 'להדליק' היה מדליק מיד, ושאר הברכות אומר באמצע הדלקה. ועיין בב"י שהביא מהאבודרהם בשם רבינו יונה שמחלק בין הלילות, וס"ל דדוקא בביל ראשון מברך שלש ברכות קודם ההדלקה, אבל בביל שני מברך ברכת להדליק קודם נר ראשון, וברכת שעשה ניסים קודם נר שני, ובביל שלישי מברך שעשה ניסים קודם נר שלישי וכן ברביעי וכן על כולם. י"ט

הדליק נר חנוכה ושנח לברך

[משנ"ב שם] ויברך על הברכות קודם שיתחיל להדליק. ודע כי שיהיו הברכות עובר לעשייתן. הדליק נר הנקבה וישב הברך על הדלקתה ורק קודם שהדליק עלו נזפר ויגדלו לא גרה, יש לו הברכה על הברכות ויתשוב ויבי עקבא איגרי מהדורה תניינא סימן י"ג. עוד כתב שאם נזפר לאחר שהדליק קודם אין לו הברכה ברפת להדליק, רק ברפת שעשה ניסים וכן ברפת שהחנינו יש לו הברכה.

מבואר ברעק"א דברכת 'להדליק' יכול לברך גם לאחר הדלקת הנר הראשון, אם לא סיים הדלקת כל הנרות, דאף דצריך לברך עובר לעשייתו, והרי לכאורה כבר גמר מצותה מיד כשהדליק נר אחד, דהרי על נרות ההידור לא שייך לברך, כ"י מ"מ כאן שעדיין לא בירך על הנר הראשון, יש לצדד דכל זמן שלא כבה נר הראשון, עדיין יכול לברך גם אחר גמר הדלקתו, דכיון שהשעור שמן חצי שעה הוא לעיכובא, א"כ יש לומר דכל משך הדלקתו עדיין מצותו קיימת ונמשכת, וחשיב עובר לעשייתו. כ"י (עיין שער הציון סק"ה).

עוד כתב רעק"א שם דברכת 'שעשה ניסים ושהחנינו' יכול לברך אפילו לאחר שהדליק כולו, דלא גרע מהרואה נר חנוכה דמברך שתי ברכות אלו (עיין שער הציון סק"ח). כ"י

ברכת הרואה

[שו"ע סעיף ג] מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הצורך, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר הנקבה מברך שעשה ניסים, ובביל ראשון מברך גם שהחנינו.

איתא בשבת (כג ע"א) הרואה נר חנוכה צריך לברך. ומבואר דמלבד החיוב להדליק נר חנוכה בכיתו ולברך עליו, יש חיוב נוסף על כל אדם לברך ברכת שעשה ניסים ושהחנינו על ראיתו נרות חנוכה כדי להודות ולשבח על הנס שעשה לנו הקב"ה, אלא שלכתחילה תקנו לברך ברכה זו בשעת ההדלקה, כ"י אבל מי שאינו מדליק, כגון שאין לו בית, צריך לברך ברכה זו בשעה שרואה נרות של אחרים. ועיין בשו"ע סימן תרעו סעיף ג, שהוסיף, דיש אומרים שאף על פי שמדליקים עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין שם ישראל ואינו רואה נרות, צריך להדליק בעצמו כ"י כדי לראות הנרות. כ"י

טעמא דתיקנו ברכת הרואה דוקא בנר חנוכה ולא בשאר מצות

בתוס' בסוכה (מו ע"א ד"ה הרואה) כתב 'בשאר מצוות כגון אלולב וסוכה לא תיקנו לברך לרואה אלא גבי נר חנוכה משום חביבות הנס, וגם משום שיש כמה בני אדם שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצוה. וטעם הראשון ניתא דלא תיקשי ליה מזוזה. ועוד יש לפרש דאין שייך לתקן לרואה ברכה שאין העושה מברך' כ"י ע"ש.

««««

ושהחנינו צריכים להיות עובר לעשייתו, וכך מבואר בריטב"א שכן נהגו, וכמו שמברך שלשתן קודם מקרא מגילה. ועיין בשדי חמד שמביא מחלוקת בזה, אם שייך עובר לעשייתו בברכת המוראה. י"ט. לפי שכוונתו שני עיקר הנס הוא בנר הנוסף, ולכן מברכים עליו שעשה ניסים, וכן כיוון שלישי עיקר הנס הוא על נר השני, ולכן לא בברכה. ובב"י שם כתב על זה, דקצת דחוק לומר שברך לילה א' עובר להדלקה ובשאר לילות לאחר ההדלקה. עוד כתב הב"י דנראה מדבריו שבנר שהתחיל להדליק בביל ראשון בו מתחיל בכל הלילות (וכן הוא שיטת הרש"ל הגר"א מובא במשנ"ב סק"ט), אולם הב"י כתב שתמיד מתחיל בנר הנוסף (וכן פסק בר"ע סעיף ה). כ"י וכן כתב בהגהות רעק"א כאן. כ"א. כן הביא רעק"א בשם הפרי חדש, וכן כתב המשנ"ב בס"ס סימן תתקכ"ט וכתב שיש להבטח הפמ"ג, ודלא כדברי האחרות חיים. וכן כתב המחצית השקלה ד"ש הסימן כאן. ועיין בערוך השולחן סו"ס תרעו דמקשה על רעק"א, דאטו גרע הנרות האחרים מניגוב של נטילת ידים דג"כ אינו מעכב, מ"מ מחמת הניגוב נחשב עדיין 'עובר לעשייתו'. כ"י. והוכיח כן רעק"א מדברי תולדות (פ"ק דפסחים סימן א) שכתב דמברך להתעטף בציצית, להניח תפילין, לישב סוכה, ולהדליק נר חנוכה, ולא על מצוות ציצית, על הדלקת נ"ח וכו' משום דיש בהם שיהיו מצוה עד שתכלה רגל מן השוק. (עיין לעיל במשנ"ב סק"א שהבאנו דברי הרא"ש). הרי מרמה הרא"ש נר חנוכה לציצית ותפילין דיש שיהיו במצותם, ואי"ל י"ל דכמו דבציצית ותפילין מברך גם אחר הנחתם, דכיון דעדיין עוסק במצותם הוי כמו קודם עשייתו, ה"נ יש לומר בנר חנוכה. ומסיק רעק"א דאף דאינו דומה ממש לציצית ותפילין שעדיין עוסק במצותם, משא"כ בנר חנוכה דכתבה אין זקוק לה, (ועיין במאירי פסחים ז ע"א שבאמת חולק מהאי טעמא על הרא"ש שם, וכתב דליכא למימר דטעמא דבנר חנוכה מברכים בלמ"מ משום הדמיון נמשכת, דהרי אם כבתה אין זקוק לה ע"ש), מ"מ יש לצרף גם דעת הפוסקים דאם לא בירך עובר למצותם מברך אח"כ (עיין ש"ך יורה סימן יט ס"א), וגם יש לצרף דעת האלהי רבה דס"ל דמברך גם על ההידור. כ"י. וכתב רעק"א דפשיטא דאף שלא בירך מיד בתחילת אריתים, מ"מ מברך בעוד שרואה. עוד כתב רעק"א דאף לשיטת החולקים על הב"י א"כ ודלא באשתו ודמלתק עליו בביתו אינו מברך על הרואה (עיין משנ"ב סק"י), היינו כוונתו שישווא בהדלקה, אי"כ ע"י

הדלקתה וברכתה הוי כאילו הדליק הוא בביתו, משא"כ היכא שהדליק ולא בירך, מהיכי תיתי דיגרע כחו כמה שהדליק מאילו לא הדליק והיה מחוייב בברכת נר חנוכה מצד רואה, וכי בשביל שהדליק ג"כ, פקע ממנו חיוב זה. עוד כתב רעק"א דאף דהרמ"א כתב דצריך לברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק, היינו לכתחילה, אבל בדעיבד מברך נס זמן אח"כ. ולפ"י ביאר רעק"א מה החידוש של הרמ"א דצריך לברך גם שעשה ניסים ושהחנינו עובר לעשייתו, דמאי שנא מברכת להדליק. ולהג"ל ביאר רעק"א דלגבי ברכת שעשה ניסים ושהחנינו לא שייך כל כך עובר לעשייתו, דהרי יכול להדליק גם אח"כ מרין ברכת הרואה. כ"י. עיין משנ"ב סק"ה. כ"ה. דין זה דאם הוא במקום שאין שם ישראל, צריך להדליק בעצמו כדי לראות הנרות, מקורו במרדכי (שבת, סימן נט), ובאחרות חיים (אות יא) בשם מהר"י אבוהב, - מובא בב"י סימן תרעו. - אולם בפרי חדש סימן תרעו (סק"ה) חולק על זה וכתב דליכא חיוב על ראיתו נר חנוכה, דלשון הגמ' הוי 'הרואה מברך שתי', ולא קאמר דחייב לראות, וכיון דאינו חייב להדליק הוי"ל נר רשות וכ"י לראות הנרות, כ"י. עיין במשנ"ב (סק"י) דדין זה הוא רק לשיטת המרדכי דס"ל דאפילו כשולחן ערוך עליו בביתו צריך לראות הנרות, וזה סותר לדברי השו"ע כאן שפסק דכשמדליקים עליו בביתו אין צריך לברך ברכת הרואה. ועיין במשנ"ב סק"ו, שהבאנו מדברי השער הציון סימן תרעו (סק"בא) בשם המאמר מרדכי שכתב לתרץ דכאן מיירי במקום שיש שם ישראל ורואה נרות של אחרים ואין צריך להדליק נר חנוכה, שהרי אינו מברך ברכת הרואה, משא"כ שם דמיירי במקום שאין שם ישראל, וגרירך להדליק בעצמו כדי לראות הנרות, לכן מברך ברכת הרואה. כ"י. כלומר, דבולוב וסוכה אין הרואה יכול לברך הברכה שהעושה מברך, שהרי אינו נוטל לולב ואינו יושב בסוכה, ולא שייך לתקן לרואה ברכה חדשה שאין העושה עצמו מברך, משא"כ בנר חנוכה דאף דהרואה אינו יכול לברך להדליק נר חנוכה, שהרי אינו מדליק, מ"מ יכול לברך שעשה ניסים ושהחנינו. ועיין במהרש"ל ומהר"ם שם שכתבו דאין להקשות שגם בשאר מצוות יברך הרואה ברכת שהחנינו, משום דאין ברכת שהחנינו על המצוה נאמרת בפני עצמה, אלא בצירוף לברכת המצוה. (ובמהרש"א הקשה מברכת שהחנינו בראית פני חבריו לאחר שלושים יום. ועיין מה שתירצנו בזה במשנ"ב סק"ב). ועיין

אם יכול לברך ברכת הרואה על נרות של בית הכנסת נחלקו הפוסקים אם יכול לברך ברכת הרואה על נרות בית הכנסת. כח

ברכת הרואה בשמדליקים עליו בביתו

[משנ"ב סק"ו] מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר הנוכה מברך שעשה נסים, ובליל ראשון מברך גם שהחיינו. ויש פוסקים דסקרי דאפילו יודע שמדליקין עליו בביתו, מין דהוא בעצמו אינו מדליק וגם אינו משתתף עם אחרים בפרטי, צריך לברך על הראיה להודות על הגם וגם לברך אז שהחיינו, ומפ"ל מקום אינו נדאי לעשות בו למעשה דפסק ברכות להקל.

עיין בשו"ע סימן תרעו סעיף ג דיש אומרים שאף על פי שמדליקים עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל, מדליק בברכות, כי חייב לראות הנרות, וכן נוהגין. ובמשנ"ב שם (סקי"ד) כתב דזה סותר לדברי השו"ע כאן שכתב דכשמדליקים בביתו אין צריך לברך על הראיה, כ"ט ולכן דינא אין לנהוג כן ההדליק בברכה. ל

בירך ברכת הרואה ושוב נזדמן לו מקום להדליק

[משנ"ב סק"ז] מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר הנוכה מברך שעשה

נסים, ובליל ראשון מברך גם שהחיינו, ואם אחר כך בליל שני או שלישי בא להדליק, אינו חוזר ומברך שהחיינו. משום דהלא בריך מאתמול בשראה הנרות.

מבואר בשו"ע דהרואה נר הנוכה בליל ראשון ובירך שעשה נסים ושהחיינו, שוב אינו מברך שהחיינו בליל שני או שלישי כשמדליק, כיון שכבר בירך מאתמול כשראה הנרות. לא

והיכא דבירך ברכת הרואה, ושוב נזדמן לו מקום להדליק באותו הלילה, יש אומרים דאינו חוזר ומברך גם ברכת שעשה נסים, ל"ב רק ברכת ההדליק.

זמן אמירת 'הנרות הללו'

[משנ"ב סק"ח] אחר שהדליק אומר הנרות הללו אנו מדליקין וכו'. אחר שהדליק נר הראשון שהוא העקר, אומר הנרות הללו, ויגמר ההדלקות בעוד שאומר 'הנרות' וכו' עד כאן לשון רש"י. ומ"מ מי שזוהג לומר 'הנרות הללו' אחר שהדליק הפ"ל נמי שפיר דמי [פרי מגדים].

בט"ז (סק"ה) ומג"א (סק"ג) הביאו מהמהרש"ל (סימן פה) שאחר שהדליק נר הראשון שהוא העיקר אומר הנרות הללו. ובפמ"ג (מש"ו סק"ה וא"א סק"ג) העיר למה יפסיק בין הברכה להדלקת שאר הנרות, ל"ג אולם כתב שח"ו לומר נגד המהרש"ל, ומ"מ מי שזוהג לומר הנרות הללו לאחר שהדליק הכל נמי שפיר דמי. <<<<

שבבת כג ע"א יום ראשון הרואה מברך ב' ומדליק מברך ג', מכאן ואילך מדליק מברך שתיים, ורואה מברך אחת, מאי ממעט וכו', ופרש"י, מאי ממעט המדליק בשאר ימים איוו מן השלש ממעט ע"ש. וצ"ע למה פירש קושית הגמ' רק על המדליק, ולא על הרואה. ועיין בספר אור חיים על שבת, בקונטרס הערות מהגר"מ גיפטר, שתיך על פי דברי המהרש"ל ומהר"ם הגי"ל דא"א לברך ברכת שהחיינו על המצוה אלא בצירוף לברכת המצוה, ולכן על הרואה פשוט לא דאי אפשר לברך שהחיינו בפני עצמה, (אולם דוקא בהרואה שאינו מדליק, פשיטא לן דמברך כל יום על הנס, שהרי יש בני חנוכה משום פרסומי ניסא, משא"כ על המדליק שמברך על המצוה שיש בה פרסומי ניסא, מספקא לן שלא יברך על הנס אלא ביום ראשון ע"ש). כח. באשל אברהם (בוטשאטש סימן תרעו ס"ג) כתב חז"ל: בראיית נרות שמדליקין בבית הכנסת ובית המדרש הקדוש, צריך לי עיון אם לברך על זה 'שעשה' ושהחיינו מי שלא הדליק ולא ידליק ולא הדליקו בשבילו, כי כיון שהדלקה זו קבועה בכל תפוצות הגולה ע"י חז"ל האחרונים אחר חיתום הוראה בש"ס הקדוש, ראי לברך על זה, ומ"מ צ"ע ע"כ. וכן הסתפק בשרית מנחת שלמה (תניא סימן נב בהנחה) חז"ל: ומסופקני להלכה דיתכן דעל נר הנוכה של בית הכנסת אין יכולים לברך ברכת הרואה, ואין לה כרואה נר הנוכה אלא כרואה סתם נר, ואם מטעם מנהג הרי לא נזכר שנהוג גם לברך בזה ברכת הרואה על נר הנוכה בבית הכנסת (א"ח ח"א סימן ק"ג ד"ה צירוף) שכתב דאינו יוצא ברכת הרואה על נרות בית הכנסת, דכיון דאינו אלא מנהג ולא שחיבי נרות מצוה, לכן לא נתפש על זה גורם אר"ה. אולם במשנ"ב סימן תרע"א (סק"ה) הביא דברי השערי תשובה בשם שרית זרע אמת דאלא שחיבי נרות הרואה על הדלקת בית הכנסת, אינו חוזר ומברך בביתו (א"ח מדליק להוציא אשתו ובני ביתו), חדא משום דקיי"ל דאומר זמן אפילו בשוק, ועוד דלא גרע מברכת הרואה ע"ש. ומבואר דס"ל דאפשר לברך ברכת הרואה על נרות בית הכנסת. (ועיין באגרו"מ הגי"ל שהשקה עליו אי"כ למה חזר ומברך שעשה נסים. ועיין במשנ"ב ש מה שכתבנו בזה). ועוד עיין בשער הציון סימן תרע"א סק"ג מה שהביא מדברי ר' ברוך פרענקיל, ועיין שם שכתבנו דמבואר מדבריו דס"ל דיוצאים ברכת הרואה על נרות בית הכנסת. כ"ט. ועיין בשער הציון שם (סק"ב) שהביא מהמאמר מרדכי (שם) שכתב ליישב ברוח, דשאני הא שהוא במקום ישראל ורואה נרות של אחרים, דכיון שפסטר מעיקר המצוה על ידי שמדליקים עליו בביתו ואין צריך להדליק, וגם רואה נרות חבירו ולא בעי לאדלוק כדי לראותם, אין לו לברך על הראיה כיון שפסטר מעיקר המצוה, דהיינו ההדלקה, אבל כסימן תרע"ו שהוא במקום שאין שם ישראל ואינו רואה הנרות, ומאחר שצריך להדליק כדי לראות הנרות מדליק בברכות, כיון שהוכח ונצטוו בתורה להדליק, ומפני שלא ברור לו להמחבר סברא זו, לפיכך כתבו

בשם יש אומרים ע"ש. 5. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרע"ד סק"ט דמ"מ לתחילה גם בני הבית צריכין לעמוד אצל הדלקת בעל הבית כדי לשמוע ברכת שעשה נסים ושהחיינו, כדי שלא יכנסו לספק אם צריכין לברך ברכת הרואה. 6. מקורו בכ"י בשם תשובה אשכנזית, והוא בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (השו"ע) כתב דמיידי בביתו כשהדליק בליל שני, ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורג לפנינו משמע דמיידי גם כבא להדליק אח"כ בביתו באותו לילה, דאינו חוזר ומברך שהחיינו. וכמו כן אינו חוזר ומברך שעשה נסים, (מבואר להלן). ופירש משום דלא אמרינן תרי זימנין זמן על המצוה. ועוד דזמן אפילו אמר בשוק יצא, ולא גרע מי שבירך על הראיה ממי שבירך בשוק דאינו חוזר ואומר על הכוס ביו"ט. 7. אור זרוע (סימן שכה) ח"ל: הרואה כשבירך כשיבוא לביתו להדליק, לא"ח מברך להדליק ותו לא, שהרי כבר בירך כשראה ע"כ. וכן כתב בפרי תרש (א"ח). וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סימן ק"ג, ד"ה צירוף). אולם עיין במשנ"ב סימן תרע"א סק"ה שהביא מדברי השערי תשובה בשם הורע אמת דאם בירך ברכת הרואה על נרות בית הכנסת אין צריך לחזור ולברך שהחיינו בביתו, אבל צריך לחזור ולברך בית שעשה נסים, ובאגרו"מ (הג"ל) הקשה עליו מאי שזא ברכת שעשה נסים מברכת שהחיינו, דאם יוצא ברכת הרואה על נרות בית הכנסת לענין ברכת אמת וס"ל דאי אפשר לצאת ברכת הרואה על נרות בית הכנסת אפילו לענין ברכת שהחיינו. ועיין במשנ"ב שם שכתבנו דכן מבואר מדברי האור זרוע הגי"ל דע"י ברכת הרואה אין צריך לחזור ולברך גם ברכת שעשה נסים בביתו, אולם מדברי הורע אמת והמשנ"ב מבואר דס"ל דברכת הרואה פוטרתו רק מלברך בביתו ברכת שהחיינו אבל אינו פוטרתו מברכת שעשה נסים, ומשום דס"ל דברכת שעשה נסים היו גם ברכת המצוות על חובת הבית, וצריך לברך דוקא בשעת קיום מצוות הדלקה שבתית, משא"כ ברכת שהחיינו, אף שתקנו לברך רק בשעת ההדלקה בביתו, מ"מ עיקר התקנה לא היו ברכה על חובת הבית אלא על חובת הראיה או חובת היום, לכן שפיר יוצאים בו בשעת הדלקה בבית הכנסת, כיון שיש להברכה על מה לחול. 8. עיין בפמ"ג דעיקר קושיותיו הוא רק מדברי הארחות חיים (שהביא הגמ"א ריש סימן תרע"ו, ומביא במשנ"ב סימן תרע"ב סק"ח) שכתב במי שבירך והדליק נר אחת בלילה שניה דליק אחר כך עוד נר אחת ולא יברך, משום דהברכה שעשה בתחילה על חיוב כל הנרות עשאה, וכתב הפמ"ג דממעט מדבריו שהטעם שלא יברך על נרות ההידור, הוא משום שהיתה דעתו בברכה הראשונה גם על הנר הנוסף, אבל אם לא היתה דעתו מתחילה רק על נר אחד, צריך לחזור ולברך על נר הנוסף, ומבואר מדבריו דס"ל דצריך לברך גם על הנרות של הידור, והברכה קאי על כל הנרות, ולכן הקשה למה יפסיק בין הברכה

הַלְבוּת הַנְּהִיגָה סִימָן תַּרְעוּ

יותר בְּשׂוּמָלִי (י) * כְּדִי לְהַפְנוֹת לְיָמִין, וְכֵן בְּלִיל שְׁלִישִׁי לְפָנֶיהָ עוֹד אַחַד סְמוּךְ לְשֵׁנֵי נְרוֹת הַרְאֻשׁוֹת יִתְחַלל בְּנוֹסֶף וְבוֹ יִתְחַלל (ז) הַהֲבָרָה וְאַחַר כֵּן יִפְנֶה לְצַד יָמִין, (יא) וְכֵן בְּכָל לֵילָה, נִמְצָא שֶׁתְּמִיד

שְׁנֵי תִשְׁבָּה

בְּפָנֵים מְאִירוֹת חֶלֶק א' סוֹף סִימָן צ"ח, שֶׁכֶּתֵב עַל רֵאשִׁית מִגַּן אֲבָרָהָם (סִימָן) מִיּוֹמָא דִּף ג"ט (י"א) שְׁאֵין רְאִיָּה, דְּשֵׁי לִיבֵר דְּשִׁפְסִיר בְּמַלְכוּשׁ לְהַדְלִיק מִיָּמִין לְשִׂמְלֵאל עֲדָרָה הַמְּחִיבָה, דְּהִתְקַם נֶפֶשׁ גַּבִּי מְנוּחָה מְנוּחָה הַיְמִינִי וְשֵׁי לִיבֵר דְּמָה שְׂמוּשָׁה יִרְוֵי אֵלֶיךָ עֲדָרָה הַמְּחִיבָה הַיְמִינִי וְהָיָה מִיָּמִין וְהָיָה מִנְּקֵד גּוֹפֵי וְהָיָה מִן דְּרָךְ שְׂמָאל, אֵלֶיךָ עַל הַחֲבָרָה. עַל כֵּן בְּאֵר הַיָּם, וְהָיָה שֶׁכֶּתֵב וְכָל זְמַן שְׁעוֹסֵס כִּי מִשְׁמַע קוֹל דְּפָרָא לְאַחַר שֶׁהַדְלִיק בְּלֵם אֵלָּא שְׁעָרָן עֲסוּק שֶׁם הַמְּקוֹן הַמְּסִילוֹת וְיָצִיאֵם בּוֹ יְכוּל לְכַרְךָ, וְהָיָה אֵינֶנּוּ, כִּמְבָאֵר בְּיֵהוּהָ דְּהַשָּׁה סִימָן י"ט וְהַלְשָׁרָה (סִימָן) לֹא יִכְרְךָ אַחַר שְׁחִיטָה קָלָל כְּשִׁילֵא בְּרַךְ הַיָּם, וְהַלְשָׁרָה תִּדְרַשׁ (סִימָן) מְצִי לְכַרְךָ חוֹף כְּדִי דְּהַיְבֵר עַל הַמְּחִיטָה, וְכֵן מְבָאֵר לְעֵיל סִימָן הַלֵּיב (י"א) וְלֵאחַר סִימָן הַבְּרִיקָה אֵין לְכַרְךָ, וְעַל סִימָן ק"ס וְעַל ח' בְּרִיקָתָן (תַּרְעוּ) אֲרִיסִין לְכַרְךָ קָדִם וְכֵן יִבְסִימֵן תַּרְעוּ א' מְבָאֵר הַיָּם, סִימָן ק"ט י"ב עַל שֶׁם שֶׁכֶּתֵב אֵין שֶׁכֶּח לְשִׁמְלֵאל עֲדָרָה הַמְּחִיבָה, וְכֵן זְמַן שְׁהוּא בְּקִיר מְגִידִים שֶׁם (י"א סִימָן י"א) שֶׁכֶּתֵב שֵׁשׁ לֵה מִשְׁוֹן זְמַן שְׁעָרָן לְעַנְנֵי, וְכֵן רְאִיָּה רְבִיעַ עַל הַיָּם לְמַחְרָגָה פּוֹסְקִים מִיּוֹרֵךְ זֶה עוֹכֵר לְעִשְׂתָּן, דְּכָל זְמַן שֶׁהָיָה בְּקִיר עֲדָרָה הָיָה עוֹסֵק בְּמַצּוֹתָהּ, עַל שֶׁם, וְאֵין זֶה נִעְנֵן לְכַאֵן דְּהִתְקַם כְּסִיסִי הַהֲבָרָה עַל הַלְדִיקָה, וְכֵן זְמַן שְׁהוּא בְּקִיר מִדֵּי מִן לְקִיסָה יִרְוֵי, מִה שְׁאֵין בֵּן כָּאֵן מְשַׁכְּסִים הַהֲבָרָה לְהַדְלִיק וְכֵן שְׁלִדִיקָה מִדֵּי גַמְרָא מְצוּרָה, וְאֲשִׁירָה דָּגִם כָּאֵן אֵם הַשִּׁסֵּק בְּעֵנְוֵן שֶׁאֵם לֹא הָיָה מִתְּפַלֵּן הָיָה עוֹמֵד לְכַבוֹת מִיָּד, שְׁפִיר יְכוּל לְכַרְךָ, דְּהַיְבֵר לִיָּה כִּלָּא הַדְלִיק עֲדָרָה כִּיִּן שְׁהוּאָה יִתְחַלל לְכַבוֹת הַתְּחִלָּה וְזוֹ בְּהִכְתָּא וְגַמְרָא דְּרִיקָה וְקִיק לֵה, וְאֲשִׁירָה דָּגִם הַתְּפַלֵּן קָדִם הַתְּחִלָּה יִתְחַלל (י"ט תַּרְעוּ הַיָּם) וְסִימָן י"ב שֶׁכֶּתֵב אֵין תַּרְעוּ א' סִימָן י"ב וְכֵן מוֹדִים כֵּה דְּחִזּוֹן וְהַדְלִיק בְּבִרְכָה, דְּהִתְקַם כֶּתֵב תַּרְעוּ, מוֹדִילִים בְּמָקוֹם שְׁהוּרָה מְצוּרָה, דְּשִׂמְרָא דְּמָקָא לְשִׁמְיָה שְׁאֵין מְשַׁכְּסִים אַחַר הַתְּחִלָּה, עַל שֶׁם, וְאֵין עַם בֵּן אֵינוֹ וְכִיבּוֹדֵי הַהֲבָרָה שֶׁלֹּא יִכְרְךָ הַיָּם וְיִקְבְּשָׁה אֵין שְׁלֵא יַעֲמֵר בְּרִיתָה, אֲבָל עַל לָל פְּנִים הַתְּחִלָּה עֲצָמָה הָיָה כְּרִיאָה, מִה שְׁאֵין אֵין כֵּה דְּהִכְעִית הַתְּחִלָּה גּוֹפֵה וְהִיבֵעַ שִׁילָא מְתִירָה וְזִלְתָּ כִּילָא הַמְּקוֹן וְיִבְרָךְ לְכַשְׁלֵה הָיָה אֵם אֵינוֹ מְתִקָּן, וְכִיבּוֹדֵי גַמְרָא וְגַמְרָא וְגַמְרָא שֶׁכֶּתֵב שִׁמְלֵאל לְכַרְךָ אַחַר הַתְּחִלָּה קָדִם הַמְּקוֹן וְהַמְּקוֹן זֶה גּוֹבֵרָא שֶׁנֶּהֱחַלְקָה, וְכֵן לְכַרְךָ דְּמִיָּה, אֵין בְּכַבוֹת כְּטוּבֵת עַל כֶּתֵב וְהָיָה לְשׁוֹנוֹ, שְׁפָלָה, אֵם הַדְלִיק הַרְאֻשׁוֹן וְלֹא בְּרַךְ אֵם יִכְרְךָ עַל

מְחִילִין לְהַדְלִיק בְּנֵר יוֹתֵר שְׂמָאל וְפִנְיָה לְצַד יָמִין מִשְׁמַעַם קָל פְּנוֹת נְכוֹי, וְכֵן עֲשֶׂה מְהֵרָם, וְכֵן אֲסוּרֵינָא מְחִילִין לְצַד יָמִין וְיִמְדָלְיוֹן עֲדָרָה שְׁאֵנֵן בְּנֵי בְרִית כּוֹחִבּוּן, וְכֶתֵב שֶׁנֶּהֱחַלְשׁוּ הַיְעִבוֹת הַלֵּיל, וְדִבְקוּסֵם שְׁאֵין מְזוּזָה בְּנֵר מְפִלָּא עֲדָרָה לְהַדְלִיק בְּיָמִין הַקְּנִיפָה כְּצֵד תְּפַחֵם הַסְּמוּךְ לְפַתַּח, וְאֵם כֵּן בְּנֵר שְׁהוּא מְפִלָּא יָמִין הָיָה הַסְּמוּךְ לְפַתַּח לְעוֹלָם, וְבוֹ צָרִיךְ לְהַתְחִיל שְׁהוּא עֲדָרָה הַמְּצוּהָ דְּבִדְרִידָה לְאַחַר הַיָּם כִּי אֵין לֹא הָיָה קְצֵי לְמִיתָיו מִן הַמְּהַדְרִין, אֲבָל בְּנֵי רִיבּוּעִים מִיָּרֵי שֵׁנֵי לוֹ מְזוּזָה מְחִירוֹ וְאֵם כֵּן הוּא עֲדָרָה לְהַדְלִיק מְשַׁמָּאל הַקְּנִיפָה, וְאֵם כֵּן נֵר הַסְּמוּךְ לְעוֹלָם יְגַד שְׂמָאלוֹ, וְאֵם אֲתֵמַר אֵם כֵּן מִה צָרִיךְ מְהֵרָם לְשַׁעֵם דְּכָל פְּנוֹת (כ"ב), תִּיפּוֹק לִיָּה מְשׁוּם הָיָה עֲשִׂמָא דְּצָרִיךְ לְהַדְלִיק מְחִילָה כְּטַפְּחַ הַסְּמוּךְ לְפַתַּח, וְשֵׁי לִיבֵר וְנִקְמָה מִיָּה אֵם הָיָה הַנְּרוֹת מְסָדְרִים מְצַד הַפֶּתַח לְצַד יָדָן שֶׁנִּקְנֵד הַפֶּתַח, אֵם כֵּן לֹא הַפֶּתַח בְּמִזְרָח וְהַנְּרוֹת מְסָדְרִים מְצוּרָה לְמַעְרָב, שְׂאֵן צָרִיךְ לְהִתְפַּךְ פְּנֵי לְדָרוֹם וְלְהַתְחִיל בְּנֵר שְׂמוּךְ לְפַתַּח וְלֹא יִתְפַּךְ פְּנֵי לְצַפּוֹן וְיִתְחַלל בְּאוֹתוֹ הַנֵּר מְשׁוּם דְּכָל פְּנוֹת נְכוֹי, וְעַל כֵּן לְשׁוֹנוֹ, וְכֶתֵב בְּרִית יוֹסֵף (ד"ה וּבְחִיטָת הַיָּם) עַל זֶה (נְרָא) שְׁפַנְגָּה בְּנֵי רִיבּוּעִים הָיָה הַכְּבוֹן, שְׁעָרָךְ לְהַדְלִיק בְּכָל לֵילָה עַל נְהַר הַנוֹסֵף וְכִמְוָה שֶׁכֶּתֵב כָּאֵן בְּשִׁלְחוֹן עֲדָרָה, וְאֵין לְשַׁלַּח בּוֹן הַיָּכָא שְׁהַנְרוֹת בְּיָמִין הַקְּנִיפָה לְהִיבָא שְׁחַם בְּשַׂמָּאל הַקְּנִיפָה, וְכֵן אֵנִי נְהוּגִים, וְעַל כֵּן לְשׁוֹנוֹ, (וְהָיָה בְּמָקָם אֲבָרָהָם י"ט) הַיָּם סִימָן י"ב כֶּתֵב הַתְּפַחְרִיל (י"ט כֶּתֵב) וְהַיָּם יִרְוֵי (וְהָיָה הַיָּם לְפָנֵי הַיָּם) מִיָּרֵי שְׂמָאל וְכִתְּבֵי עֲצָמוֹ, וְאֵינוֹ נְכוֹן, עַל אֵלֶּיהָ רְבִיעַ (ס"ס סִימָן), וְמְבָאֵר בְּכ"ח (ס"ט) וְכִשְׁפִיר כִּנְכַת הַהַדְרִיָּה (י"ט תַּרְעוּ הַיָּם) וְהַפְּשָׁתָתָךְ צָרִיךְ לְשַׁמַּע הַהֲבָרָה מְהִמְבָּרָךְ, דָּאֵם לֹא כֵן צָרִיךְ לְכַרְךָ עַל הַרְאִיָּה, וְכֶתֵב יִרְשָׁלַיִם (ס"ט) מְקוֹרְךָ יֵהֵב בְּאֵרָךְ כְּפִשְׁוֹ שִׂתָּא פְּלוֹן עֲדָרָה בְּשַׁחַת הַסְּמוּךְ לְפַתַּח, וְיִתְחַלל בְּשַׂמָּאל וְיִפְנֶה לְיָמִין, וְכֵן פִּשְׁטַח בְּכ"ח (י"ט), וְכֵן כֶּתֵב תַּרְעוּ (סִימָן) וְנִתְּמָא בְּעֲצָמֵי הַדְרָךְ הַיְחִיר נְכוֹן לְפַדְרֵי הַנְּרוֹת בְּאֵרָךְ סְמוּךְ לְפַתַּח כְּמוֹ שֶׁכֶּתֵב יִרְשָׁלַיִם, כְּדִי שְׁהִיבֵךְ כֵּל הַנְּרוֹת בְּשַׁחַת הַסְּמוּךְ לְפַתַּח, לְהַדְלִיק בְּלֵילָה רְאֻשׁוֹנָה בְּנֵר שְׂמָאל הַכְּתָל וְכִלְיָה שְׁנֵי יוֹסִיף לוֹ נֵר שְׁנֵי סְמוּךְ לוֹ לְצַד חֶלֶל הַתְּרוֹ, וְיִתְחַלל בּוֹ וְיִסֵּם בְּאוֹתוֹ שְׂאֵל הַכְּתָל, וְאֵם אֵין אֲשִׁירָה לְסַדֵּר פֵּן יִסְדֵּר אוֹתָהּ עַל הַכְּתָל כִּיבְרוֹהַ מְצַד יָמִין הַפֶּתַח, וְאֵין עַל י"ט שְׁהַחֲרָסֵם שְׂוִיסָא לֹא יִהְיֶה בְּלֵם בְּשַׁחַת הַסְּמוּךְ לְפַתַּח, אֵין חֲשֵׁשׁ כֵּה כִּיִּן שְׁהַנֵּר הַרְאֻשׁוֹ הָיָה בְּאוֹתוֹ שַׁחַת סֵפֶס, וְיִתְחַלל בְּכָל לֵילָה בְּנוֹסֶף מִיָּמִין וְיִתְחַלל בְּעַמֻּם הַיָּם, וְכֵן לְשׁוֹנוֹ, עַל שֶׁם, וְהַשָּׁה מוֹשֶׁה (י"ט תַּרְעוּ) כֶּתֵב בְּשֵׁי יִרְשָׁלַיִם הַחֹף חֶלֶל הַפֶּתַח כְּמוֹ מְפּוּזָה, עַל שֶׁם: (כ"ב) הַחֲבָרָה, וְאֵם הַדְלִיק אֵין בְּרַךְ יֵה לְכַרְךָ עַל הַשְּׂאֵר, וְכֵן זְמַן שְׁעוֹסֵס יֵה לֹא לְכַרְךָ, לְכַרְךָ לְכַבוֹת כְּטוּבֵת חֶלֶק א' סִימָן י"ב, עַל שֶׁם:

בְּאוֹר הַלְּבָיָה

לְהַתְחִיל בְּשַׁחַת הַפֶּתַח, אֵין חֹדֶשׁ לֵזְמַן, וְטַעֵם הַשֵּׁי אוֹמְרִים שֶׁשֶׁכֶּתֵב בְּפָנֵים עַל בְּשַׁעַר הַצִּיּוֹן (ס"ט י"ד): * כְּדִי לְהַפְנוֹת לְיָמִין, עַל מְשַׁנָּה בְּרִיקָה (סִימָן), וְצִדַת מַלְכוּשׁ (ס"ט) וְהַיָּם (ס"ט) דְּכִנְתָּה הַגְּמָרָא וְעַל שֶׁם הָרֵינּוּ שְׁעָרָה מְקִיִּין לְשִׁמְלֵאל וְנִרְאִיתָ מְקוֹן אֲבָרָהָם (סִימָן) לְנִגְדָה שִׁישָׁה ז' כְּבֵר דְּחִזְקָה אֲחֵרִיוֹנִים עַל בְּשַׁעֲרֵי תִשְׁבָּה (סִימָן), וְלִפְנֵי זֶה פִּסַּק הַיָּם בְּאֵפֶן זֶה, הָרֵינּוּ הַיָּכָא שֵׁשׁ מְזוּזָה שְׁעָרָךְ לְסָדְרֵם מְשַׁמָּאל הַקְּנִיפָה אֲצֵל הַכְּתָל, וְסָדְרֵם בְּשַׁחַת הַסְּמוּךְ לְפַתַּח חוֹף בְּלִילָה הַרְאֻשׁוֹ הַנֵּר אֲצֵל הַפֶּתַח וְכִלְיָה שְׁנֵי יָהֵב הַנֵּר הַנוֹסֵף לְצַד חֶלֶל הַפֶּתַח, הָרֵינּוּ שְׁהַנֵּר הַנוֹסֵף יִהְיֶה לְיִמְיָנוֹן זֶה הַרְאֻשׁוֹן יִהְיֶה לְשַׂמָּאלוֹ, וְיִתְחַלל לְהַדְלִיק מֵן נֵר הַנוֹסֵף וְיִדְלִיק מֵן יָמִין לְשַׂמָּאל, וְכֵן בְּלִילָה שְׁלִישִׁית כְּפִשְׁוִטִין עוֹד נֵר יִהְיֶה הוּא לְיִמְיָנוֹן נְרוֹת הַרְאֻשׁוֹנִים לְשַׂמָּאל וְיִתְחַלל לְהַדְלִיק מֵן נֵר הַנוֹסֵף וְיִדְלִיק מֵן יָמִין לְשַׂמָּאל, וְהַיָּכָא שְׁפִסְסָרָם בְּחֶלֶל הַכְּתָל אוֹ בְּחִילוֹן אוֹ בְּכִיבַת הַנְּקִטָּה, וְיִכְרְךָ בְּלִילָה הַרְאֻשׁוֹנָה כְּצֵדָה הַשְּׁוֹרָה הַנֵּר לְשַׂמָּאלוֹ, וְכִלְיָה שְׁנֵי יָהֵב אֲצֵלוֹ הַנֵּר הַנוֹסֵף לְיִמְיָנוֹן זֶה הַרְאֻשׁוֹן יִהְיֶה לְשַׂמָּאלוֹ וְיִתְחַלל לְהַדְלִיק מֵן נֵר הַנוֹסֵף שְׁהוּא לְיִמְיָנוֹן וְיִכְרְךָ מֵן יָמִין לְשַׂמָּאל, וְכֵן כִּלְיָה שְׁלִישִׁית נֵר הַנוֹסֵף יִדְלִיק מְעַנֵּן וְיִכְרְךָ מֵן יָמִין לְשַׂמָּאל עַל שְׁבִלֵי שְׁמִינֵי הַנֵּר הַנוֹסֵף הוּא כְּצֵדָה הַשְּׁוֹרָה לְיִמְיָנוֹן, וְיִכְרְךָ מֵן יָמִין אוֹתוֹ מְחִילָה וְיִכְרְךָ מֵן יָמִין לְשַׂמָּאל, וְאֵם כֵּן צָרִיךְ לְעַמֵּד אַחֲרָיו לְצַפּוֹן וְקִינֵי לְדָרוֹם, וְעַל פְּרִי מְגִידִים (סִימָן) שֶׁכֶּתֵב שְׁהוּא הַגָּ גְמָרָא, וְנִמְצָא שֶׁנֶּהֱחַלְשׁוּ לְשֵׁשׁ שִׁיבוֹת, צִדַת הַמְּחַבֵּר, וְצִדַת יִרְשָׁלַיִם (סִימָן י"ב) וְהַיָּם יִרְשָׁלַיִם, וְצִדַת תַּרְעוּ, וְכֵן אַחַר יִעֲשֶׂה מְקַנְהוּהָ, וְאֵין שְׁכִמֵי אֵדִם (כִּלְיָ עֵר ס"ט) וְהַיָּם יִרְשָׁלַיִם וְאֵם שִׁיבֵת הַשְּׁלִחָן עֲדָרָה וְשִׁיבֵת הַמְּרָשָׁל, מְלַל הַרְוֵת (ס"א) הַעֲמִיקוּהוּ לְהַלְכָה, וְאֵין נִקְמָא מִיָּהָ בְּכָל זֶה בְּעַמֻּם הַמְּצוּהָ דְּכָל זְמַן יִצְאָה לְכִילֵי עֲלָמָא, וְכֵן לְעַנְוֵן לְכַתְּחִילָה בְּאוֹתָהּ מְקוֹם נְכוֹן יוֹתֵר לְהַתְחִיל לְהַדְלִיק מְסַנּוּ:

מְשַׁנָּה בְּרִיקָה

הַפֶּתַח, תְּמִיד יִתְחַלל הַהֲבָרָה בְּנֵר הַנוֹסֵף וְבִית יוֹסֵף (ד"ה וּבְחִיטָת הַיָּם), (י"ד) וְשֵׁי אוֹמְרִים דָּאֵם מְנַח בְּיָמִין הַפֶּתַח אֲזִי צָרִיךְ לְהַתְחִיל תְּמִיד בְּנֵר הַיְמִינִי שְׁהוּא סְמוּךְ לְפַתַּח הַחֹף מְקִיִּין לְשַׂמָּאל, וְאֵם מְנוּחָה הַנְּרוֹת בְּשַׂמָּאל הַפֶּתַח צָרִיךְ לְהַדְלִיק עַם בֵּן תְּמִיד תְּחִלָּה הַנֵּר הַסְּמוּךְ לְפַתַּח, וְהוֹלֵךְ וְיִמְדָלְיוֹן מְשַׁמָּאל לְיָמִין, (ט"ו) וְדְבִעֵיד כְּמוֹ עֲבִיד וְדְבִעֵיד כְּמוֹ עֲבִיד, (ט"ו) וְכֵן טוֹב וְנְכוֹן אֵם כִּלְיָה לְסַדֵּר דָּגִם חֶלֶל חֶלֶל הַפֶּתַח שְׁהִיבֵךְ בְּלֵם שְׁוִין בְּשַׁחַת הַסְּמוּךְ לְפַתַּח, אֵין יִתְחַלל עֲלָמָא לְפַתַּח הַפֶּתַח בְּשַׁחַת חֲצִי שְׁעָרָה שְׁהַנְרוֹת וְדוֹלְקִין הַשֵּׁלֹא יְכַבֵּם הַרְוֵת, וְעַל כֵּן מְהֵרָה שְׁכַתְּבֵנּוּ בְּבִאוֹר הַלְּבָיָה (ד"ה כִּדִי) צִדַת תַּרְעוּ (סִימָן) בְּעַנְוֵן זֶה: (י) כְּדִי לְהַפְנוֹת לְיָמִין, כְּמוֹ שְׂאֵמְרָה חוֹ"ל (יִמָּא נְח), כֵּל פְּנוֹת שְׂאֵמְרָה פְּנוֹת לֹא יִהָא אֵלָּא דְרָךְ יָמִין: (יא) וְכֵן בְּכָל לֵילָה וְכֵן כְּבָרָה עַל הַנוֹסֵף וְכוּ', (וְהוּא הָרֵינּוּ כְּפִשְׁוִטִין י"ט) בְּחִילוֹן אוֹ בְּחִילָה הַפֶּתַח אוֹ בְּכִיבַת הַנְּקִטָּה, בְּלִילָה רְאֻשׁוֹן יִדְלִיק מְחִילָה בְּנֵר הַיְחִיר יְמִינִי וְכִלְיָה שְׁנֵי בְּשַׁחַת שְׂמָאל, וְכֵן בְּלִילָה שְׁלִישִׁית וְרִבְעִי עַל יוֹם שְׁמִינִי הַכֵּל יִדְלִיק בְּנֵר הַנוֹסֵף וְאַחַר כֵּן פְּנוֹת הַחֹף לְצַד יָמִין, (י"ב) וְיִכְרְךָ זֶה יִרְחִיק אֶת עֲצָמוֹ לְצַד שְׂמָאל צִדַת הַהַדְרָה, כְּדִי שְׁפִיפְעַע

מְדִילָה וְכִמְבָרָה תְּמִיד עַל סְמוּךְ לְפַתַּח וְעַל עֲקָר הַמְּצוּהָ, עַל כֵּן לְשׁוֹנוֹ: (ט"ו) חַי אֱדָם (כִּלְיָ עֵר ס"ט), כִּי בְּפִי תִדְרַשׁ הַסְּפִים לְהַמְּחַבֵּר וְכֵן מְתַשְׁבֵּת חֶסֶם סוֹפֵר חֶלֶק אֲרַח חַיִּים סִימָן קפ"ז, וְאֵין כְּנֵי פַח לְהַקְרִיעַ: (ט"ז) מְשָׁה מוֹשֶׁה (י"ט תַּרְעוּ) כְּשֶׁם הַמְּרָשָׁל, וְהַיָּכִיבָאוֹר הַאֲחֵרִיוֹנִים: (פ"י) חַי אֱדָם (ש"ט) וְפָשׁוּט: (י"ט) (פ"י)

ז' (ד"ה) יִרְשָׁלַיִם (בְּשִׁירָה י"ט פ"ח), וְכֵן הוּא עַם בֵּן צִדַת הַגְּמָרָא, שְׁהוּא חוֹלְקָה עַל מַה שֶׁכֶּתֵב בְּשִׁלְחוֹן עֲדָרָה שְׁבִיבָךְ עַל הַנוֹסֵף, מְשׁוּם הַיָּהֵב זֶה אֵינוֹ אֵלָּא לְמַחְרָה בְּיוֹתֵר וְיִהְיֶה עֲקָר הַמְּצוּהָ וְיִכְרְךָ עַל הַרְשׁוֹת, וְגַם מְשׁוּם פְּנוֹת לְיָמִין יִתְחַלל עֲקָר הַמְּצוּהָ טַפְחַת הַסְּמוּךְ לְפַתַּח, אֵלָּא הַעֲקָר שֶׁיִתְחַלל בְּנֵר הַסְּמוּךְ לְפַתַּח בֵּין מוֹדִילִים בְּיָמִין הַפֶּתַח אוֹ בְּשַׂמָּאל וְיִכְרְךָ קָל לְמִילוֹת עֲלִיָּה, וְכֵהָ עַל מְשַׁנָּה בְּרִיקָה ח"ט מְשַׁנָּה אַחֲרָיו הַרְסֵם מְתוֹךְ אֲצוּרֹת הַתְּרוֹר, עוֹמֵד 950

ומדברי המשנ"ב כאן משמע דלכתחילה יאמר אחר שהדליק נר הראשון. 17

התיבות שיש בנוסח הנרות הללו

[משנ"ב שם] ובגנפס ה'נרות' יש 'שלישים' ויש 'תבות' נגד הנרות יש 'הנקה' מ'קבד' אלו שני תבות הנרות הללו, כלומר הנרות הללו הם 'שלישים' ויש, עד כאן 'ששון' ו'ש"ל'. [ובשני תבות 'הנרות' הללו יש 'שמונה' אותיות, לה רמז 'שמונת' ימי הנקה].

בנוסח שלנו יש הרבה יותר מל"ו תיבות. לו

הקדמה לסיפוי ה

בסדר הדלקת נרות חנוכה יש כמה מעלות. עיין בשו"ע סימן תרעא סיפוי ז דמצוה להניח המנורה בטפח הסמוך לפתח משמאל (שבת כג ע"א). אולם ברמ"א שם כתב דבזמן הזה שכולם מדליקים בפנים ואין היכר לבני רשות הרבים כלל, אין לחוש כל כך אם אין מדליקים בטפח הסמוך לפתח, ומכל מקום המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם ואין לשנות. 18 ויש עוד מעלה בהדלקת נר חנוכה, דאמרו חז"ל כל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין (סוטה טו ע"ב). ונחלקו הפוסקים בפירוש מימרא זו, יש אומרים שהכונה להתחיל משמאל כדי שמכאן ואילך יפנה

קמה:

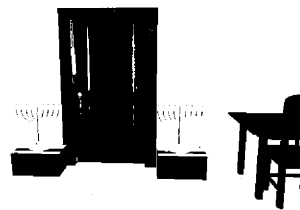
סדר ההדלקה

[משנ"ב סק"ט] יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל שני כשיוסף נר אחד סמוך לו, ויתחיל ויברך על הנוסף שהוא יותר שמאלי כדי להפנות לימין וכו' נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים נתוסף הנס. ואין חלוק בין שפניתי מימין הפתח ובין שפניתי משמאל הפתח, תמיד יתחיל הנר בה נגד הנוסף [בית יוסף]. ויש אומרים דאם נקח בימין הפתח אזי צריף להתחיל תמיד בנר הימיני שהוא סמוך לפתח והוצף מימין לשמאל, ואם פניתי הנרות בשמאל הפתח צריף להדליק גם בן תמיד תחלה הנר הסמוך לפתח, והוצף ומדליק משמאל לימין, ודעביד כמר עבדי.

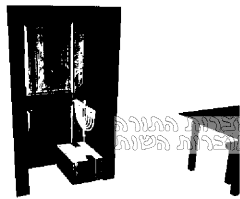
דעת השו"ע שידליק בליל ראשון בנר היותר ימיני כמנורה, אף שאינו הנר הסמוך לפתח אלא הנר היותר רחוק מהפתח, <<<<

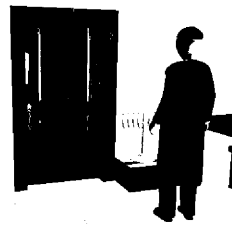
במסכת המנורה סימן תתקמ"ח (מנורה), דמי הסמוך לפתח הוא מימין והדליק

משנ"ב סק"ט: ואי חילוק בין שפניתי מימין הפתח ובין שפניתי משמאל הפתח

המנהיג מילה בתוך חלל הפתח וכל נרות סמוכים לפתח

במסכת המנורה סימן תתקמ"ח (מנורה), דמי הסמוך לפתח הוא משמאל והדליק

אחרונה התורה
הנרות השניות

[ועיין במסכת סופרים (פ"כ ה"ו) שמשמע דאומרים אותו קודם ההדלקה, בין ברכת להדליק לברכת עששה נסים. ועיין במאמר מרכזי שיש שינוי נוסחאות בדברי המסכת סופרים. וכן הביא הפרי חדש (סק"ד) בשם יש אומרים. ועיין במנחת שלמה (ח"ב סימן נר ד"ה ולכן) בטעם הדבר. ובשו"ת מהר"ל (סימן קמה) משמע שאומרו לאחר שבידו כל הברכות לפני ההדלקה, וכן משמע בפרי חדש]. אולם בארחות רבינו (ח"ג אות עז) כתב שהסתייפול נהג לאומרו לאחר הדלקת כל הנרות. 19. בפמ"ג כתב דצריך לומר דלא חשיב ה' הנהרות, או ו' לא חשיב. 20. בשו"ת מהרש"ל (סימן פה) כתב וז"ל: לא תשנה ולא תוסיף ולא תגרע, והטעם מפורש, וסימן ל"ו תיבות לבד הנרות הללו, כלומר ל"ו חן. ועיין בבאליה רבה (סק"ח, מובא בשער הציון סק"ג) דיאמר הנרות הללו קודש, ולא יאמר הם, דא"כ יהי ל"ו תיבות. ועיין בפמ"ג שיש נוסחאות שיש בהם ל"ח או ל"ט תיבות. ובנוסח שלנו יש הרבה יותר מזה. 21. במשנ"ב שם (סק"ז-סק"ח) כתב הטעם כדי שיכנס בין שתי מצוות, ומ"מ אם יש לו חלוק הסמוך לרשות הרבים נכון יותר שניחנה שם כדי שיהיה היכר לבני רשות הרבים ויתפרסם הנוסח.

להדלקת שאר הנרות. אולם המשנ"ב בסימן תערב (סק"ה) הביא מדברי הפמ"ג שם (א"א סק"ג) שהקשה על הארחות חיים למה צריך לברך על ההידור. ומ"מ מסיק הפמ"ג שם דלכתחילה לא יפסיק בין הברכה להדלקת שאר הנרות, ויאמר הנרות הללו לאחר שהדליק כל הנרות. אולם מדברי המשנ"ב כאן משמע דלכתחילה יאמר אחר שהדליק הנר הראשון. ונראה הטעם משום דנקט כשיטת הפרי"ח דלא מברכים על הידור, ולא חש להדיוק מהארחות חיים. [ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן קטו אות ב) שהקשה על דברי המשנ"ב מדברי הכתב סופר שדייק מדברי הארחות חיים דבהדליק ב' נרות בליל שליש לא יצא, וצריך לברך על ההידור, וא"כ כשמפסיק בין נר שני לשלישי היה הפסק לעיכובא ע"ש. אולם כבר כתבנו לעיל במשנ"ב סימן תרעא (סק"ה) דדברי הכתב סופר בנויים על טעות סופר בדברי הבי"ח בשם הארחות חיים, ואף שהשער הציון בסימן תרעא (סק"ה) הזכיר הכתב סופר לענין שביליל שליש אם יש לו רק ב' נרות לא ידליק שתיים רק אחת, מ"מ לא הזכיר היחידוש של הכתב סופר דבהדליק שתיים לא יצא]. 22. וכן כתב במטה משה (סימן תתקפ"א) ובערוך השולחן (סי"ח). 23. משנה ברורה ע"פ משנה אחרונה הודפס מתוך ארצות התורה. עמוד 951

ובשאר הלילות מתחיל להדליק ולברך בנר השמאלי, שהוא הנר הנוסף, כדי להראות שבכל יום היה נס מחדש, והולך משמאל לימין כדי לקיים כל פינות שאתה פונה לא היא אלא דרך ימין (סוטה טו ע"א).^{לח}

אולם המשנ"ב הביא דעת המהרש"ל והגור"א שחולקים על השו"ע וסוברים שיתחיל תמיד בנר הסמוך להפתח בין כשמדליק בימין הפתח בין כשמדליק בשמאל הפתח, כדי לקיים המצוה דטפח הסמוך לפתח. לט וגם חולקים על הא דכתב השו"ע שיברך תמיד על הנר הנוסף, דהלא זה אינו אלא למהדר ביותר, ואין יניח עיקר המצוה ויברך על הרשות,^מ אלא יתחיל תמיד בנר הסמוך לפתח שהוא הנר שהדליק ביום ראשון. ואפילו היכא דהנר הסמוך לפתח הוא בצד ימין של המנורה ונמצא שמדליק מימין לשמאל, ואינו מקיים את המעלה לפנות לימין, מ"מ עדיף לקיים עיקר המצוה דטפח הסמוך לפתח.

ולדעת היש אומרים, אם מדליק בחלון הבית או בבית הכנסת, דבלא"ה אינו מדליק בטפח הסמוך לפתח, א"כ עדיף להדליק ביום ראשון בנר היותר שמאלי במנורה, ואחר כך בכל יום מתחיל להדליק ולברך בנר השמאלי שהוא הנר שהדליק ביום ראשון, ופונה לצד ימין כדי לקיים המעלה לפנות לימין.^{מא}

ובבבאי הלכה (ד"ה כד) הביא דעה שלישית שהיא דעת הלבוש והט"ז, דהמעלה לפנות לימין מתקיים ע"ז שמתחילים בצד ימין והולכים לצד שמאל, כדרך הכתיבה שאנו כותבים, שמתחילים בצד ימין והולכים לצד שמאל.^{מב} עוד ס"ל להט"ז כדעת השו"ע דמתחיל להדליק בנר הנוסף. ולכן לביל ראשון ידליק בנר היותר שמאלי במנורה, ובשאר הלילות יתחיל לברך בנר הנוסף, ויפנה מימין לשמאל.^{מג}

ולהלכה כתב הביאור הלכה דכל אחד פונה כמנהגו, ואין

נפקא מינה בכל זה בעצם המצוה, דבכל גווני יוצא לכולי עלמא, ולא פליגי רק לענין לכתחילה באיזה מקום נכון יותר להתחיל להדליק ממנו.

סימן תרעז

דין אכסנאי בחנוכה

בחורים ומשרתים הסומכים על שולחן בעל הבית בקביעות

[משנ"ב סק"א] אַכְסְנַאי שאין מדליקין עליו בכיתו צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה. והוא הדין הפחורים שְׁלֹמֵמִים שְׁלֵא בְּבֵיתָם צְרִיכִין לְהִשְׁתַּמֵּךְ עַל פֶּלֶא פְּנִים. וְדוֹקָא בְּבָחוּר שְׁאֵוֹלֵף בְּפִנֵי עַצְמוֹ, אֲבָל אִם סְמוּךְ עַל שְׂחָתוֹ בְּעַל הַבַּיִת הוּא בְּכֶלֶף בְּנֵי בֵּיתוֹ. והוא הדין מְשָׁרְתָיו, כִּינֹן שְׁהֵם סְמוּכִין עַל שְׂחָתוֹ בְּקַבְיֻעוֹת, מְדִינָא אִין צְרִיף לְהִדְלִיק, אֲלֵא אִם כֵּן רוֹצֵה לְהַיֹּת מִן הַמְּהַדְרִין.

כן כתב המשנ"ב בסימן תרעא (סק"ה) דכל בני הבית נגורים אצל בעל הבית, אפילו בניו הגדולים ומשרתיו כיון שהם סמוכים על שולחן בקביעות הם כלכל בני ביתו.^א

אם שייך דין הידור באכסנאי

[משנ"ב שם] אַכְסְנַאי שאין מדליקין עליו בכיתו צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה. והוא הדין הפחורים שְׁלֹמֵמִים שְׁלֵא בְּבֵיתָם צְרִיכִין לְהִשְׁתַּמֵּךְ עַל פֶּלֶא פְּנִים. וְדוֹקָא בְּבָחוּר שְׁאֵוֹלֵף בְּפִנֵי עַצְמוֹ, אֲבָל אִם סְמוּךְ עַל שְׂחָתוֹ בְּעַל הַבַּיִת הוּא בְּכֶלֶף בְּנֵי בֵּיתוֹ וכו'. מְדִינָא אִין צְרִיף לְהִדְלִיק אֲלֵא אִם כֵּן רוֹצֵה לְהַיֹּת מִן הַמְּהַדְרִין.

אכסנאי משתתף בפריטי וליכא עליו דין להדר להדליק בפני עצמו כשאר אנשי ביתו.^ב

«««

סק"א ובשער הציון סק"כ. טב. ולא כמו שנוהגים לכתוב בשפות אחרות משמאל לימין. והוסיף הלבוש, שלא לחינם היה הנחת הכתב על דרך זה מימין לשמאל. אולם במלבושי יו"ט שם (בהנחות על הלבוש), וכן במלבושי יו"ט סימן תרנא סק"א ובתוס' יו"ט על משניות (פי"ג סוכה מ"ט) דחה דברי הלבוש דגם בכתיבת ספר תורה תפלין ומזוזות כשכותבין לא אות ואות, כותבין מצד שמאל לצד ימין כדי לפנות לימין, (אולם הביא משרית מהר"ל סימן מ שבאמת תמה על כתיבת גרונית הקדושה דפונין משמאל לימין, וכתב דשנא משה רבינו ע"ה עניו ראו את מוריו ויחבר שמו ופנה לימין). הוא וכותבין השורה מימין לשמאל להיפך מאומות העולם, הטעם משום דטבע האדם הוא לפנות גופו לשמאל (כמו שכתב הלבוש), ולכן גם הכתיבה דלא הוי מצוה אלא מלאכת חול לצורך האדם, ועשין לצד שמאל, כדי להראות ההבדל בין דבר הרשות לדבר מצוה, שדוקא בדבר מצוה פונין לימין שלא כדרך הטבע וכל כדרך כתיבה, וכתבין גם ספר תורה מימין לשמאל כדרך כתיבת חול). עוד כתב שבכתיבה אין האדם פונה לשום צד, ולא אמרו שצריך לפנות לימין רק כשכל גופו פונה לשום צד. מג. ועיין בט"ז סימן תרנא סק"ג שכתב דאף דבנר חנוכה כתב כהלכוש בפירוש כל פינות שאתה פונה וכו', והיינו שיתחיל בצד ימין, ולהברוש כתב דלבריו דה"ה בסדר הנוגעונים של הלולב פותין מימין לשמאל, לכן בזה השכ"ח חולק על הלבוש, ודוקא בנר חנוכה שיתחיל בימין המנורה, לכן אחר כך מוכרח לפנות לשמאל כי הנרות מונחים כך, משא"כ בננועונים יש לו לפנות לימין.

א. בפמ"ג (א"א סק"ה) כתב דאף שאינם ישיגים שם, שהכל הולך אחר מקום אכילה. ב. עיין בשבת (כג ע"ב) אמר ר' זידא מרשי כי היוניא בי רב משתתפנא בפריטי, בחר דנסיכני איתתא אמיאני השתא לא צריכנא דקא מדליקי עלי בנו ביתאי. ועיין בבית הלוי על התורה (עניני חנוכה) שהקשה למה ר' זידא לא נהג כמהרין מן המהדרין להדליק בעצמו. ומבואר מבריו שקשייתו הוא בין לפני דנסיכני ר' זידא והשתתף בפרוטה, בין לאחר דנסיכני ולא השתתף בפרוטה, למה לא הידר להדליק בעצמו. והנה בהא דהקשה לאחר שנשא למה לא הידר להדליק

א. עיין שו"ע סימן קכח סעיף יז לענין ברכת כהנים, שמחזירין פניהם בין בתחילה בין בסוף דרך ימין. ועיין בשו"ע סימן תרנא סעיף י לענין סדר הננועונים שבלולב, שייקף דרך ימין. וכן כתב השו"ע בסימן תרס טעיף א לענין סדר הקפות בהושענא רבה, דמקיפין הבימה לצד ימין כמו שהיו מקיפין המזבח. ועיין עוד בשו"ע (סימן קמא סעיף ז ובמשני"ב שם סק"ה) דכשמוציאין ומכניסין הספר תורה פותין לצד ימין. וכתב הגר"ח קנייבסקי (קנטרס איש איטר נאז) דאיטר ג"כ יפנה לימין לצד אדם. וכ"כ המג"א בסימן תרנא (סק"ה) לגבי ננועונים שבלולב, אולם עיין מה שכתבנו שם בשני"ב סק"ז דהתם הטעם משום שהננועונים מגינים לכל העולם. א. ועיין בהליכות שלמה (פי"ד ס"א) דאם רבים מדליקים בפתח אחד רשאים להניח הנרות זה בצד זה בהפסק האדון- אף שרק גרותיו של הראשון הם בטפח הסמוך לפתח, הואיל וניכר דכולם שייכים לפתח זה. ועיין בדבר הלכה שם שאל אין שמאל של הפתח מפסיק לכל הנרות, כגון בפתח בנין שישיבה וכדומה, רשאי להניחם גם בצד ימין, דכל הך דינא דנר חנוכה משמאל אינו מעיקר דין ההדלקה אלא הידור, אבל מדינא כל שנראה לשייכו לפתח זה שפיר מרי, ולכן ככה"א רשאים להניח אף בימין. ומה שתמה הגור"א כאן על המחבר דפסק דמתחיל להדליק מהנר השמאלי כדי לפנות לימין, ואין יתה דינא דטפח הסמוך לפתח משום אם דכל פינות שאתה פונה וכו', אף דהוי גם בזה ניכר דהא דאינו מדליק סמוך לפתח הוא משום הנרות הנוספים המונחים שם- לא דמי- דכאן אייזי קודם ההדלקה, ובידו להתחיל ממקום שירצה, ובוה ס"ל להגור"א דטפח הסמוך עדיף, ואם היכא דאין אפשרות שכולם ידליקו בטפח הסמוך, שפיר מדליק אחריו דסו"ה ניכר הדרו. מ. בערוך השולחן (ס"א) כתב חול' ולא אפני דברים אלו, דזה היה שייך אדלבו מרן אחר ולא בירך מדיקין עליו ומלכ השני ומברך, שפיר היתה שאלה איך מברך על הנוסף ולא על העיקר, אבל לרבינו הב"ה הא תמיד מברך על הראשונה והיא העיקרית, והשאר הם נוספים, ומאי דקרי ליה נוסף זה בסדר העמדת הנרות לענין יום הקודם, ובכלל יום מברך אנו חדש, אבל הוי היא הראשונה, והיא המצוה העיקרית ע"ש. משנ"ב

אם פטור מלהדליק דוקא כשאשתו מדלקת עליו או גם שאר בני ביתו

[משנ"ב סק"ב] אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו צריך לתת פרומה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה. כי מדינא כשאשתו מדלקת נר הנזה בביתו הוא יוצא ידי חובתו בהדלקתה אף שהוא במקום רחוק מביתו, ואין צריך שוב להשתתף אפילו בפריטי.

אכסנאי שמדליקים עליו בביתו פטור מלהדליק, בין אם אשתו מדלקת עליו בין אם שאר בני ביתו מדליקים עליו, ובלבד שיכוונו להוציאו.¹

אם יוצא בהדלקת בני ביתו כשהוא במקום שעדיין לא הגיע זמן הדלקה

יש לרדן כמי שמדליקים עליו בביתו, והוא נמצא במקום שעדיין לא הגיע זמן הדלקה, אם יוצא בהדלקת אנשי ביתו.¹

אכסנאי שמשתתף בפרומה ושומע הברכות, אין צריך לברך ברכת הרואה

[משנ"ב שם] אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו צריך לתת פרומה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה. כי מדינא כשאשתו מדלקת נר הנזה בביתו הוא יוצא ידי חובתו בהדלקתה אף שהוא במקום רחוק מביתו, ואין צריך שוב להשתתף אפילו בפריטי.

עיי' בשו"ע בסימן תרעו סעיף ג שכתב דגם ברכת הרואה

מברך רק אם אין מדליקים עליו בביתו, אבל כשאשתו מדלקת עליו בתוך ביתו חשוב כמו שהדליק בעצמו, ואינו חוזר ומברך. ועיי' במשנ"ב שם (סק"ו) ובשער הציון (סק"י) דיש פוסקים דסבירי דאפילו כשמדליקים עליו בביתו, כיון שהוא עצמו אינו מדליק, צריך לברך על הראיה להודות על הנס וגם לברך אז שהחיינו, אולם היכא דמשתתף בפריטי ושומע הברכה¹ מבעל הבית ואפילו אם לא ראה אז הנרות] אינו מחוייב לכולי עלמא לברך אחר כך על הראיה, דשומע כעונה והרי כבר הודה על הנס. ועיי' מה שכתבנו במשנ"ב סק"ד בהערה.

אם הבעל יכול להוציא אשתו כשמדליק חוץ לביתו

[משנ"ב שם] אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו. כי מדינא כשאשתו מדלקת נר הנזה בביתו הוא יוצא ידי חובתו בהדלקתה אף שהוא במקום רחוק מביתו, ואין צריך שוב להשתתף אפילו בפריטי. ועיי' ב"מ"ו פ"ג ש"ל דדוקא כשהוא יודע בברור שאשתו מדלקת עליו, אבל אם אינו יודע יש לו להדליק וגם לברך.

יש לרדן כשאין האיש בבית, ומדליק האיש במקום שהוא נמצא, אם יכולה אשתו לצאת בהדלקתו במקום שהוא.

עוד יש לרדן באופן שהאיש והאשה אינם בבית, והם מתארחים בשני מקומות, כגון שהיא יולדת ונמצאת בבית היולדות, והבעל הלך לבית אביו לימים אלו, ומדליק שם שלא בביתו, אם יוצאת היא בהדלקת בעלה, ואם יוצא הוא בהדלקת אשתו.¹

»»»»

במקום שהוא. וכן משמע מדברי השער הציון כאן (סק"ד) בשם התרומת הדרשן (סימן קא) שכתב דיכול הבעל לסמוך על הדיקה אשתו אם הוא יודע באשתו שיוצאת דין זה שהאשה צריכה להדליק בנו ביתה לפי שהמצוה מוטלת על מי שהוא בתוך הבית ע"ש. אולם עיי' בתרומת הדרשן (שם) שהביא מעשה בגדיל אחד שנסע מביתו ולא הדליק משום דסמך על אשתו שתדליק, ואשתו נמי לא הדליקה משום דסבורה היתה דהוא ידליק עליה במקום שהוא ע"ש. ומשמע דאשתו יכולה לצאת בהדלקת הבעל במקום שהוא נמצא חוץ לביתו, (א"י נחה, כונתו דשלא כיון טמכה האשה על הדלקת בעלה). ועוד עיי' בחיי אדם (כלל קנ"ג ס"ב) שכתב וז"ל: מי שיש לו אשה בביתו יודע בה בודאי שתדליק, פטור מלהדליק וכו' ואף לפי דעה זו לפי מה שמבואר לעיל, דעיקר זמן הדלקתה הוא רק עד שחללה היא, ויודע שהנוסעים לירידים נוסעים כמה שעות בלילה, ולכן ראוי לכל ירא שמים להזהיר לאשתו קודם נסיעתו שתהיה יודיה כזה להדליק תחב בצאת הכוכבים, והוא יסמוך עליה ע"ש. ומשמע דאם יודע שיוכל להדליק בזמן, לא צריך להזהיר לאשתו להדליק, אלא היא יכולה לצאת בהדלקתו, (א"י נחה, דכונת החי אדם רק לראג לחיוב הדלקה של הבעל ולא של האשה). [ונהג אפילו אם נימא דיכולה לצאת בהדלקת הבעל מחוץ לביתו, מ"מ צריכה להדליק בביתה מרין חשד. ועוד דודאי עדיף בהדלקת הדליק בביתה והבעל יצא בהדלקתה, דעיקר הדלקה עדיף שיהא בביתו, כמו שכתב הביאור הלכה בסימן תרע"ב סעיף ג (דיה אשה), דאף שאמר דז"ל תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכים לו, הבעל בכל מקום. אולם הבעל אינו יכול לצאת בהדלקת אשתו שמדלקת מחוץ לביתו מונח על הבית]. והנה אפילו אם נימא דהיכא דאשתו בביתה אינה יכולה לצאת בהדלקת הבעל שמדליק חוץ לביתו, מ"מ עדיין יש לרדן באופן ששניהם חוץ לביתם, וכל אחד נמצא במקום אחר, אלא האשה יכול לצאת בהדלקת בעלה, וכן אם הבעל יכול לצאת בהדלקת אשתו. ועיי' בספר שלמי תורה (מנחה סימן ט' א) דהביא מהגרא"ל שטיינמן שהאשה יכולה לצאת בהדלקת בעלה אף שהיא מדליק חוץ לביתו, משום דאשתו כגופו ואשה נשללת בעלה בכל מקום. אולם הבעל אינו יכול לצאת בהדלקת אשתו שמדלקת מחוץ לביתו, משום דיש לרדן דאף דאמרינן אשתו כגופו והאשה נגדרת בתר הבעל, מ"מ להיפך לא אמרינן דבעלה כגופה, [ועיי' בספר בית האוצר לבעל אתרוך דאורייתא (מפרכת א"ש כלל ד') שדעתו נוטה דלא אמרינן בעלה כגופה]. אולם הביא בשם הגר"ע קרליץ והגר"ח קנייבסקי שאמרו שדבר זה צריך ראייה. ודעת

בעצמו, עיי' בדברי השואל בשו"ת מהר"ל (סימן קמה) ופירש מכת קושיא זו דלא שייך הידור באכסנאי נשוי שמדליקים עליו בביתו, ופירש האליה רבה (סימן תרנ"ו) משום דאשתו כגופו (עיי' משנ"ב סימן תרע"ב). אולם קושיית הבית הלוי הוא לשיטת התרומת הדרשן (סימן קא) שכתב דאף שכתב לא שייך הידור באיש ואשתו, מ"מ כשהם בשני מקומות יש הידור גם באיש ואשתו. וכן הקשה השפת אמת (שבת כ"ג א.). והא דהקשה למה הידור ר' זירא להדליק בעצמו לפני דנסיב, עיי' במהר"ל שהעיר גם בזה. (עיי' שם שכתב יומ"ר זירא אין ראייה, דהא קמן הוי משתתף מעיקרא, וכונתו דאין להניח מ"ר זירא כדברי השואל דלא שייך הידור באכסנאי נשוי שמדליקים עליו בביתו. דהרי גם לפני דנסיב הסתפק ר' זירא בפרומה ולא הידר להדליק בעצמו). ועיי' בפמ"ג (משנ"ב סק"א) שכתב דבאכסנאי לא שייך דין הידור להדליק בעצמו, שאין הכל יודעים שיש אורח באכסנאי. ועיי' בשו"ת מהר"ש"ל (סימן פה) שג"כ מבואר דליכא דין הידור באכסנאי להדליק בעצמו, שכתב וז"ל: ומה שאיננו מבוררים מחמירים על עצמם שלא להשתתף בפריטי, ועדיפי לדעת"י מ"ר זירא, זהו מנהג אשכנז שמגביהין הטפל ומניחין העיקר, והלואי שלא יקלו במצוות התמורות ע"ש. ג. ט"ז סק"א. ועיי' בספר חובת הדר (נר חנוכה פ"א הערה ז') שכתב דמשמע בט"ז דאשתו מדלקת אמרינן שטמא משמכותו להוציאו כיון שאין דרכה להדליק. ד. כגון מי שדבר בארץ ישראל ונסע לחו"ל, ומדליקים עליו בביתו כשהגיע זמן ההדלקה, דיש לרדן דאף דכשהדליק עליו בביתו עדיין לא היה חייב בהדלקה, מ"מ החיוב הוא על הבית, ובמקום ביתו כבר חלה חובת הדלקה. וכן כתבו בשו"ת מנחת שלמה (תנינין סימן נח סק"ד) ובחוט שני (עמוד שיא). אולם דעת הגר"מ פיינשטיין (מעדני שרן פ"א הערה 19) והגר"ש"א (שבת ועיקר נר שבת עמוד קנ"ט) שאינו יוצא כיון שבמקומו עדיין לא חל החיוב הדלקה, ועיי' בשו"ת מנחת יצחק (ת"ז סימן מ') שדן בזה, ומסיק שיכוון שלא לצאת בהדלקת אנשי ביתו וידליק בפני עצמו או ישתתף בפריטי. ומשמע דאם הוא נמצא במקום שכבר הגיע זמן הדלקה, שפיר יכול להתמקח ולצאת בהדלקת בני ביתו הנמצאים במקום שעדיין לא הגיע זמן הדלקה. ה. כן כתב המשנ"ב (שבת ועיקר נר שבת עמוד קנ"ט) שאינו יוצא כיון שבמקומו עדיין לא חל מהברכות מדין שומע כעונה, דבלא"ה נכנס לספק ברכה, משום דיש אומרים שיצטרך לברך כשיראה נר חנוכה, (עיי' משנ"ב סק"ד, ובסימן תרע"ב סק"א). ו. עיי' במשנ"ב סימן תרע"ב שכתב, דכשאין האיש בבית, תוליק האשה דהיה בת חיובא ובברכה. ומשמע דכשאין האיש בבית תוליק האשה ואינה יוצאת בהדלקת הבעל

מי שלא ידע אם אשתו מדלוקת עליו, ובא לביתו ומצא שהדליקו עליו,

[משנ"ב שם] ועין פ"טו ב"שם רש"ל דדוקא בשהוא יודע בברור שאשתו מדלוקת עליו, אבל אם אינו יודע ויש לו להדליק וגם בברכה. ומטעם זה מי שלא רצה שהדליקו עליו ובא באותו לילה לביתו ומצא שהדליקו עליו צריך להדליק, דכיון שלא ידע מתחלה מסתמא היה דעתו להדליק בעצמו ולא לצאת בשל אשתו, וממילא חל עליו תקנת חכמים, ועוין במגן אברהם שדעתו בזה דידליק בלא ברכה.

הט"ז הביא משו"ת מהרש"ל (סימן פה) שהיכא שידוע בבירור שאשתו מדלוקת עליו, אינו רשאי להחמיר על עצמו לכוון שלא לצאת בשל אשתו ולהדליק בעצמו בברכה, (עין משנ"ב סקט"ז בזה), ומ"מ כתב המהרש"ל דהיכא דאינו יודע אם אשתו מדלוקת עליו, יכול לכוון שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו, וידליק בברכה. ומטעם זה כתב המהרש"ל, מי שלא ידע שהדליקו עליו, ובא באותו לילה לביתו ומצא שהדליקו עליו צריך להדליק בברכה, דכיון שלא ידע מתחילה, מסתמא היה דעתו להדליק בעצמו ולא לצאת בשל אשתו, וממילא חל עליו תקנת חכמים. אולם המג"א חולק על המהרש"ל וכתב דידליק בלא ברכה. פ.

כמה צריך האכסנאי להשתתף

[משנ"ב סק"ג] אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו, צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר הנוכה. הינו שאין צריך האכסנאי לתת פל חצי הוצאות הנרות, רק בפרוטה סגי, דעל ידי זה מקנה לו חלק בשמן וכו' והוא הדיון אם בעל הבית מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי, והיו במשנתה בפרוטה.

אכסנאי סגי להשתתף בפרוטה. יא

אם צריך בעל הבית להוסיף שמן בשביל האכסנאי

[משנ"ב שם] ויש מאחרונים שכתבו דצריך הפעל הבית להוסיף מעט שמן בשבילו, הינו השעור שצריך לתת לצדקה חצי שעה בשביל עצמו.

במג"א הביא מהב"ח בשם האגודה שכתב דצריך בעל הבית להוסיף מעט שמן בשבילו, והיינו מלבד ההשתתפות בפרוטה. ובטעם הדבר פירש הב"ח, דאם לא ניכר שהוסיף בשביל חבריו איכא חשדא לומר שלא נשתתף, ולפי"ז אין צריך להוסיף כנגד כל מה שנתן לו, אלא במקצת נמי סגי, דניכר דנשתתף כמה שהוסיף על מה שהיה רגיל ע"ש. ג.

<<<<

הוצאת התורה

היה דעתו לצאת בהדלקתה, לכן לא חל עליו חיוב הדלקה, ואינו יכול להדליק בברכה. ג. בשער הציון (סק"ו) ציין מקורו במאירי והיי אדם. י. בשער הציון (סק"ט) ציין מקורו במגן אברהם בשם שו"ת הרשב"א (ח"א סימן תקמב). ולשון הרשב"א דצריך להשתתף או שיקנה לו בעל הבית חלק בשמן ופחיתות (וכן הביא הפרי חושב בשם הרשב"א). וכן כתב באבודרום (פדו תפלות של חול שער ג). ועיין בפמ"ג (סימן תרעח אי"א סק"א) שכתב דמשמע הרשב"א דצריך להקנות לו חלק גם בפחיתות, ולא סגי להקנות לו חלק בשמן חודש, אולם מסיים דעל הוגמא והראיה רבה (סק"ב) והמטעם השמיטו לשון הרשב"א שיקנה לו חלק גם בפחיתות, משמע דסביר דלאו דוקא הוא. וכן משמע מדברי המאירי והחיי אדם (הג"ל) שכתבו דעל ידי זה שאכסנאי ששתתף בפרוטה מקנה לו בעל הבית חלק בשמן, ולא הזכירו שמקנה לו חלק גם בפחיתות. (ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סק"ה לענין הא דכתב השו"ע בספ"ד דהנהניו ביום השמיני מן השמן צריך לשפרו, ולא הזכיר השו"ע הנותן מן הפחיתות, אולם בטור שם הזכיר גם פחיתות, וכן החיי אדם והערוך השולחן סי' הו(כיוצא). יא. בבאר היטב (סק"א) הביא בשם גן המלך (סימן מ) שכתב וז"ל: וקשה למה אמרו בפרוטה, הו"ל למימר סתם דמשתתף עם בעל הבית סתם. וז"ל דלהכי אתא למימר שאין צריך שיתן האכסנאי כל חצי הוצאת הנרות, רק בפרוטה דהייב לי סגי, דהא לאו מידי יהיב לי לבעל הבית, דבלאו הכי הוא מדליק בביתו ואין שותפות זו גורמת לו להרבות בהוצאה, לכן בכל מידי דהייב יוצא ידי חובתו עכ"ל. ובהנהגות שרת השולחן דייק מהבאר היטב דלא צריך ליתן דוקא פרוטה, אלא הוא הדין פחות משהו פרוטה סגי. ועיין בהליכות שלמה (דף א"ה הלכה סי"ב) דענין ההשתתפות אינו בתורת כבולת על השמן, ולענין נר הנוכה אין הבעלות מעלה או מורדת דאטו אתרוג הוא דבעי לכס', (עין מה שכתבנו בזה במשנ"ב סימן תרעג סק"ב), אלא ענין התקנה הוא שעי' השתתפותו נעשה כאחד מבני הבית ולכן נפטר בהדלקת בעל הבית. (ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב סק"ד בהערה). יב. בשער הציון (סק"ה) ציין מקורו בפרי מגדים ודרן החיים, ודלא כאלה רבה (סק"ב) שצריך ליתן בשבילו כשעונו חצי שעה, והפרי חושב שכתב דאין צריך להוסיף כלל. (ועיין באלה רבה שהקשה על הב"ח שטעמו דגם, וכן מאי הזכיר יש, שבלא האורח פעמים שמוסיף על שיעור השמן מעט, ולכן כתב הטעם שצריך להוסיף שמן משום שהדליק צריך ליתן שיעור שמן ממנו. ועיין בפמ"ג (אי"א סק"א) שהבין בכונת האילה רבה שגם האכסנאי צריך להוסיף כשעורו שמן. אולם המחצית השקל הבין בכונת האילה רבה שבעל הבית צריך להוסיף שמן רק כנגד המעות שנתן לו האורח, כדי שבעל הבית יתן ממנו כשעורו שמן. ועיין בזה במעדים וחזנים ח"ב סימן קפדו). יג. ועיין בשו"ת צלל החכמה (ח"ד סימן טז) דמי שדרוך להדליק בכוסות מלאות שמן, יאמר בפירוש שהפעם הוא נותן קצת מן השמן בשביל האורח.

הגריש"א (שבות יצחק פ"ג אות א ס"ב) שאין אשתו יוצאת בהדלקתה. אולם באופן שהבעל ואשתו מתארחים יחד בבית של אחרים, כה"ג י"ל דכ"ע מודים דאשתו יוצאת בהדלקת הבעל, דאע"פ שאינו מדליק בבית מ"מ כיון שהיא אצלו שפיר שייך לומר דאשתו כגופו. אולם יש לעיין לענין הבת ושאר בני הבית אם יוצאים בהדלקת אביהם, ויש לרדן דבבית של אחרים לא אמרינן דבני ביתו נטפלים לבעל הבית. אולם בשלמי תודה הג"ל הביא מהגריש"א ששיינמן שגם כה"ג יוצאין בני הבית בהדלקת אביהן (אף כשאין מתאכלים עמו). והבליכות שלמה (פ"ג ס"ו), מחלק בזה, דאם מתאכלים עמו וצריאם ידח, ומוסיף שם, דבאופן זה, אף אם אינו מדליק בעצמו ורק משתתף עם בעה"ב, נטפלים בני ביתו אליו ונפטרים ע"י זה, אך אם אינם מתאכלים עמו, אינם נטפלים אליו כה"ג ואינם נפטרים בהדלקתו. ועיין בספר מועדי ישרון (פרק א הערה 18) בשם הגרי"מ פיינשטיין, דהא דאשתו יוצאת בהדלקתו, זהו רק אם מדליק בביתו או בבית מלון, אבל אם הוא אורח בבית חבריו אינה יוצאת. ובספר שמעתא דמשה (בשמועות משה - מקור השמועות סימן תרעא הערה ד) מבאר בטעמו דמבואר בסימן תרע"ז סק"א א"ר קכ"ש לו בית חייב בהדלקה, ולכן כשמדליק בביתו שפיר יוצאת אשתו בהדלקתו דהוא ג"כ ביתה, משא"כ בבית חבריו שאינה יכולה לזאת לשם בכל עת לא נחשב בביתו ואינה יוצאת. ז. וצ"ע כיצד יברך מספק. ועיין בלבושי שרד שמבואר מדבריו, דהא דכתב המהרש"ל דאינו רשאי להחמיר על עצמו לכוון שלא לצאת בשל אשתו ולהדליק בעצמו בברכה, אולם הטעם משום דיוצא בעל כרחו והווי ברכה לבטלה, אלא אף דאינו יודע בעל כרחו שהדליק אשתו, כ"מ הוי ברכה שריצה, והוא שיהי יכול לצאת בהדלקתה (עין במשנ"ב סק"ו-סק"ז ו"ל שכתבנו בה). ולכן שפיר כתב המהרש"ל דהיכא דאינו יודע אם אשתו מדלוקת עליו, יכול לכוון שאינה רוצה לצאת בהדלקת אשתו, וידליק בברכה, ולא חשיב ברכה שאינה צריכה, דכיון שהוא מטופק, אם כן מחמת הטעם מקרי שפיר ברכה הצריכה. וכן יש לפרש בכונת המג"א שכתב וז"ל: ויחשיל פסק היכא שאינו יודע מברך, אע"ג דספק לקולא, רשאי לכוון שלא לצאת בהדלקתה, מאחר שמתופק. ועיין בהערה הבאה. ח. במחצית השקל כתב דיש לפרש בב' אופנים כונת המג"א שחולק על המהרש"ל וז"ל דידליק בלא ברכה, חזק דכונתו להקשות על המהרש"ל גופיה דס"ל דהיכא שידוע בראי שאשתו מדלוקת עליו אינו רשאי להחמיר על עצמו להדליק בעצמו בברכה, ולפי"ז הקשה המג"א דה"ה בישל ספק אם אשתו מדלוקת עליו אינו רשאי לברך, משום ברכה לבטלה (עין בהערה לעיל). עוד יש לפרש בכונת המג"א שלא יברך אפילו לדעת המ"א דס"ל דרשאי להחמיר, על עצמו לכוון שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו ולהדליק בעצמו בברכה, מ"מ כיון דסתמא דמלתא אי הווי יודע דאשתו מדלוקת עליו

באיזה קנין קונה השמן

[משנ"ב שם] והוא הדיון אם בעל הבית מקנה לו חלק בשמן במתנה שריו, דהוה קמתתף בפרוטה.

בשער הציון (סק"ט) כתב דלכאורה הכוונה באחד מדרכי הקנין, ולא באמירה בעלמא. וכתב המחצית השקל (סוסק"א) דאף כשמקנה לו חלק בשמן במתנה, צריך בעה"ב להוסיף קצת שמן וכנ"ל, דלא עדיף מאילו נתן לו מעות.

אכסנאי שיש לו נר ידליק בעצמו

[משנ"ב שם] אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו, צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עצמו בשמן של נר הנוכה וכו' ומפ"ל מקום אם יש לאכסנאי נר, נכון יותר להדליק בעצמו.

בשער הציון (סק"י) כתב הטעם דנכון יותר שאכסנאי ידליק בעצמו, כדי לצאת דעת מהר"י וייל שכתב דכהיום שהמנהג בעלמא להיות מן המהדרין נר לכל אחד, אטו לחשדו שלא הדליק נר חנוכה, וכן כתב המשנ"ב בסק"ז.

אכסנאי המדליק בפני עצמו, לא

ישתתף אכסנאי נוסף עמו

[משנ"ב שם] ומפ"ל מקום אם יש לאכסנאי נר, נכון יותר להדליק בעצמו.

בהליכות שלמה (פי"ג ס"ו) כתב שאכסנאי המדליק נר חנוכה בפני עצמו, לא ישתתף אכסנאי נוסף עמו. ט

החידוש דאכסנאי

[משנ"ב סק"ד] אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר הנוכה וכו' ומפ"ל מקום אם יש לאכסנאי נר, נכון יותר להדליק בעצמו.

אם אובל על ששחן בעל הבית לא אמרינן דבכני ביתו דמי, ומדינא די גנר אהד דלפ"ם, מין דאורח הוא ואינו סמוך על ששחן בקביעות, צריך להשתתף עמו.

בשער הציון (סקי"א) כתב מקורו במאירי ופמ"ג, ומשמע דזה החידוש דאכסנאי, שאינו נפטר בנר חנוכה אע"פ שאוכל על שולחנו, דכיון שאינו אוכל על שולחנו בקביעות, לא אמרינן דבכני ביתו דמי. ט

אולם בר"ן (שבת י ע"א ד"ה אמר רב ששת) כתב שהחידוש הוא שאע"פ שאין לו בית חייב בנר חנוכה, ולא אמרינן דין נר חנוכה כדיון מוזהר דכל מי שאין לו בית פטור מן המוזהר. י

אם יכולים שני בעה"ב להשתתף זה עם זה

בביאור הלכה (ד"ה עמו) הביא בשם הפמ"ג להסתפק בשני בעה"ב שדרים בחדר אחד, אך אינם סמוכים על שולחן אחד, אם יכולים להשתתף זה עם זה, דאפשר שהקילו דוקא באורח, י"י והביא דנחלקו בזה הלבוש והפרי"ח. ט

צריך האכסנאי לשמוע הברכות מבעל הבית

[משנ"ב שם] וצריך האכסנאי לשמוע הפרכות מבעל הבית.

וכן כתב השער הציון בסיומן תרעו (סק"י).² ובאליה רבה (סק"ג) כתב דצריך בעל הבית לכוון להוציא.

מי שאין לו בית, והדלקת נר חנוכה

בספינה, רכבת, אוירון ומכונית

נר חנוכה צריך להדליק דוקא בבית. ודנו הפוסקים בהדלקה בספינה, רכבת אוירון ומכונית, ובהיילים הנמצאים במדבר ובאוהלים. כא

<<<<

ולהדליק באכסנאי. ועיין שם שביאר, דהרי הריב"ש כתב הטעם שאינו יוצא בהדלקה שבבית הכנסת משום דמצוות חנוכה נר איש וביתו, וצריך להדליק בביתו, והרי האכסנאי כבר יצא חובת הבית עי"ז שמדליקים עליו בביתו, וחובת הגוף - (דהיינו ברכת הרואה), יצא כמה שהדליק בעצמו בבית הכנסת ע"ש. ומבואר מדברי ר' ברוך פרענקל דאז דוכל דיצא האכסנאי בהדלקה בבית הכנסת, הכוונה דיצא דוקא ברכת הרואה, (וגם זה דוקא כשהדליק בעצמו, וצ"ב למה), ומיירי דוקא כשמדליקים עליו בביתו, אבל כשאין מדליקים עליו בביתו מודה דאינו יוצא בהדלקה בבית הכנסת. וצ"ע על השער הציון שלא הרגיש זה. יח. ועיין כמה שכתבנו במשנ"ב סק"ג, אם אכסנאי נוסף יכול להשתתף עם אכסנאי שמדליק בעצמו. יט. דהפרי חדש כתב דלא מהני שיתוף, והלבוש כתב דשורת הדין היא שיכולים להשתתף, אמנם הוסיף דלהיודו מצוה נוהגין להדליק כאר"י בפני עצמו. וכדעת הלבוש כתב במאירי (שבת כג ע"א ד"ה חכמי) ובשבולי הלקט (סימן קפח). ועיין בשבועת יצחק (הנוכה עמוד ק"ב) דכתב בשם הגריש"א דבחורי ישיבה שמתגוררים בחדר אחד, יכולים לכו"ע להשתתף ביניהם, ומשום דכל מה דס"ל לפר"ח כפינו בשני בעה"ב דלא מהני שיתוף, הוא משום שחלוקין בעיטות, משא"כ בבחורי ישיבה שאוכלין מעיסה אחת. וכתב הגר"ע אויערבאך (מנש"ס באהל - קובץ תלפות עמוד קפג ע"ה 346) דלפ"ח אם אינם אוכלים מהאוכל של הישיבה, דינם כב' בעה"ב הנ"ל. כ. עיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעה מקי"ט, דמשו"ה צריך לשמוע הברכות מבעל הבית משום דצריך לצאת בהרכות כפינו ז' אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין לא ליושב בספינה עכ"ל. ומשמע שמי שאינו נמצא בביתו פטור מהדלקת נר חנוכה, ותייב רק בברכת הרואה. וכן מבואר בתוס' (סוכה מז ע"א ד"ה הרואה) שכתב דתיקנו ברכת הרואה בשביל בני אדם שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצוה. וכן מבואר בכ"י סימן תרעא שכתב דתיקנו הדלקה בבית הכנסת מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו.

יד. דבשלמא אם נותן מעות לבעל הבית, אף דקיי"ל ב"שוע"ט ח"ו"מ סימן קצח סעיף א דמעות אינם קונות במטלטלין מדרבנן, (גויה שמא יאמרו נשרפו חטיף בעליה), מ"מ לדעת ה"ש אומרים בחושן משפט סימן קצט סעיף ג דאם נתן מעות על יין לקידוש קונה, דכיון דדין תורה מעות קונה, והעמידו חכמים דבריהם על דין תורה בקניית מצוה, ואם כן הוא הדיון דקונה חלק בהשמן ע"י מעות (כמו שכתב הביאור הלכה סוף סימן תרנו ד"ה ועיין) לענין מעות קונות בד' המינים, וכן כתב ב"שוע"ט תשובות הנהגות (ח"ב סימן קנו אות י) ושוע"ט שבט הלוי (ח"א סימן נא אות ב), עוד י"ל דכאן לא שייך הגוייה דשמא יאמרו נשרפו חטיף בעליה, כיון שיש לו חלק בהשמן, אבל אם נתן לו השמן במתנה צריך קנין. ועיין במכתב תורה לרא"מ מגור (סימן יב), ובהליכות שלמה (פי"א, בארחות הלכה הערה 29). ז. ודבר הלכה שם (סקי"ב) הטעם משום שלא מצינו שתועיל ההשתתפות אלא עם בעה"ב ולא עם אכסנאי (ועיין בביאור הלכה ד"ה עמו) לענין שני בעה"ב הדרים בחדר אחד ואינם סמוכים על שולחן אחד אם מהני השתתפות זה עם זה). ועוד משום דענין ההשתתפות אינו בתורת בעלות על השמן, אלא שבעשה כבוד מלכות הדין ולכן נפטר בהדלקת בעל הבית (עיין להלן מה שכתבנו בה"ה). זח. וכן משמע ברא"ש (פ"ב שבת ס"ח) ובטור כאן שכתבו דאכסנאי חייב בנר חנוכה ואינו יוצא בנר של בעל הבית ולא הוא כאנשי ביתו. והפמ"ג הוסיף דלא הוי ככלל ביתו אפילו כשאוכל על שולחנו. יז. עיין בשו"ט מנחת שלמה (תיניא ח"ב סימן נח אות א ד"ה וקצת) שהעיר, כיון דאכסנאי לא חשיב כאחד מבני הבית, ולא נפטר בהדלקת בעל הבית, א"כ מה מהני ההשתתפות עם בעל הבית, דהרי זה פשוט שאין יוצאים ידי חובת הדלקה בבית של אחר. וכן אין יוצאין בהדלקה שבבית הכנסת, כמו שכתב הרמ"א סימן תרעא סעיף ז בשם הריב"ש (סימן קיא), משום דמצוות נר חנוכה נר איש וביתו. ופירש המנחת שלמה שההשתתפות מתשיבה אחר. כאחד מבני הבית, וסגי בזה להחשב ביתו אצ"ה שכל היתום שם הוא דרך ארתי. (ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעג סק"ב אם טעם השתתפות בפרוטה הוא משום דבעינן לכת'.) ועיין בהליכות שלמה (פ"ג דבר הלכה ס"ב ובארחות הלכה הערה 29). ועיין בשער הציון סימן תרעא (קקי"ב) שהביא מהגהות הגאון ר' ברוך פרענקל שמתפק אצפ"ר אחד אורח מדליק בנרות בית הכנסת שאינו צריך לחזור מן משנה בחרה ע"פ משנה אחרונה הודם מרחן אצלות התורה, עמוד 957

הלכות הנזה סימן תרעו :

(ז) * לעצמו, (ח) צריך להדליק בפתחו, (ט) גאף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשנה והוא אוכל על שלחן בעל הבית. והוא הדין לכן (י) האוכל אצל אביו. הגה: (יא) ויש אומרים דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש, ידליק (יב) * במקום שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשב"א (ס"ב) סימן תקמ"ב): (יג) יקטן שהגיע לחנוף צריך להדליק: ג' ויש אומרים שאף על פי שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל, מדליק בכרכות. הגה: (יד) פי תיב לראות הנרות (מרדכי (פ"ג ס"ד ר"ט)), וכן נהגינו. ואפלו אם הוא אצל יהודים וראוה הנרות,

משנה ברורה

פתוחה, והבעל הבית הלא הדליק נר חנכה, מכל מקום חיישין ששפיעדעו שפה התאכסן אורח אחד, (טו) יאמרו שלא הדליק נר חנכה: (ז) לעצמו. משמע מזה דכשאין פתח פתוח, אפלו הוא מתאכסן בחדר בפני עצמו יכול להשתתף בפריש עם בעל הבית, או אם הוא נשוי יכול לסמוך על ביתו. ויש פוסקים ששוכרין דכל זה בזמן הגמרא שהיו מדליקין בפתחי הבתים ובחצרות, אבל אדמקא שמדליקין בפנים בבית, כל אורחים, הינו אפלו נשוי שבביתו מדליקין עליו בפניו, גם כן צריך להדליק בעצמו בכל גונו, דמי יודע באכסניא אם יש לו אשה בבית שמדלקת עליו, ואתו למחשדה, וגם להשתתף בפריש אינו מועיל, משום דכיון שהמנהג כהיום שכל אחד מדליק בבית בפני עצמו אתו בני הבית לחשוד. ומסיק מהגון אברהם (ס"ג) שאין להחמיר דבדיקה כי אם בשיש לו על כל פנים חדר בפני עצמו, אבל אם אין לו חדר בפני עצמו יכול לסמוך אאנשי ביתו שהדליקו עליו בביתו או אפרישי, ועין לעיל בסוף סעיף קטן ג' שכתבנו דכשיש לו נר נכון יותר להדליק בעצמו. ועין לעיל בסימן תרע"ו (ס"ה) שהבאנו פסוקים ששוכרין דכשהוא סומך על אנשי ביתו אף שיוצא בזה ידי נר חנכה, מכל מקום כשרואה אחר כך נר חנכה יש אומרים שצריך לברך שעשה נסים, ועל פן נכון יותר להדליק בעצמו אפלו נר אחד ולא לסמוך על קולא זו. ועין לקמה בסעיף ג' (ס"ד) מה שכתבנו בזה: (ח) צריה להדליק וכו'. ובין דבנה ההלכה אינו אלא משום חשדא, (טו) יש אומרים דלא יברך אם יודע שמדליקין שהוא מדליק בעצמו בנדאי אינו משתתף עמהם בפריש, ויחל עליו מדינא חובת הדלקה: (ט) אף על פי שאותו בית וכו'. טעמו שפנין שיש לו בית מיוחד לשנה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו, איכא חשדא אם אינו מדליק, שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר (טז) וכו'.

בית נזית אחת שהוא משתמש עם ובאותו נזית יש לו פתח לרחוב שהוא נכנס ויוצא דרך שם, וחיישין לחשדא כשלא ידליק לעצמו, או דמיירי דגאף שהבית חלוק מתוכו ויש לו חדר מיוחד שם, אז חיישין לחשדא וכן משמע לכאורה לשון השלחן צירוף מסוף דבריו, וכן מלשון הרמב"ם פסקו ד' הלכה י"א, וצריך עיון. אחר כך מצאתי כעין זה בשבלי לקט סימן קפ"ה שיש שני דעות בזה, ויש לענן קצת:

באור הלכה

* לעצמו. עין משנה ברורה (ס"ג). וכדי שיהיה מקור דברי מרן אפי' להעמיק לשון הפגן אברהם וזה לשונו, והאידני שמדליק בפנים, אפלו אורחים מדליקין (דיני מהרי"י וי"ל סימן ל"א ומהרי"ל סימן קמ"ה), ודוקא כשאוכל בחדר בפני עצמו. עד כאן לשונו. והנה האילהי רבה (ס"ה) השיג עליו דיש מוכח בהדיא דמחמירין בכל גונו, ומה שהפרי מגדים (א"א ס"ה) רוצה לדחוק עצמו ויליטב, המענין שם בפנים יראה שם שהאמת עם אלהי רבה. והנה הרבה עמלתי על חובת הנרות אברהם אור ישראל אף יטעה בזה חס ושלום, ומצאתי אחר כך בהגות ה"תוספות שבת (ספר פלאים) על ארבע חיים בסופו, עין שם, ומוכח מדבריו שדעת הפגן אברהם להורות שאלו אין פתח פתוח לעצמו ואף ששהוא אוכל בחדר בפני עצמו. והנה פאמ"ט דע"ה מר"י וי"ל ומהרי"ל להחמיר בכל גונו, אף דעת הפגן אברהם להורות כשיתקם כשאוכל בחדר בפני עצמו על כל פנים, ולפי זה מה המס' 'נדוקא' הוא הכרעת עצמו, ומילב בזה השגת האילהי רבה:

* במקום שאוכל. עין משנה ברורה (ס"ג) מה שכתבתי דמי שסועד אצל חברו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר וכו', ודוקא באפן זה אבל אם הולך הוא ויכל אנשי ביתו לבית אביו או חמיו בקביעות על שמונת ימי חנכה, דבר ברור הוא שפנין שפועד וישן שם כל ימי חנכה אף שביום אוכל אכילה צרא בביתו, שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה, דכיון שאין שום אדם בבית למי ידליק, וכל שכן האיגרא ששהפך לבני הבית, ובין שישני בני עליו בביתו, אבל אם אין מדליקין עליו בביתו (י) צריך לברך, דכיון שישני בני בביתו חובת הדלקה: (ט) אף על פי שאותו בית וכו'. טעמו שפנין שיש לו בית מיוחד לשנה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו, איכא חשדא אם אינו מדליק, שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר (טז) וכו'.

שער הצינן

סופר דמובחן: (ט) מגן אברהם (ס"ג) ו"ט (ס"ד) ושאר אחרונים: ג' (כ) הפרי חשד ומהג"א. והפאמר מרדכי (ס"ד) מליב בדיחא, ודעת המחבר שאינו התם שהוא במקום ישראל ורואה הנרות, וכיון שפסורי מעבר המנהג על ידי שמדליקין עליו בביתו ואין צריך להדליק, וגם רואה נרות חברו ולא בני לאדלוהי כדי לראותם, אין לו לברך דהראיה כיון שפסורי מעבר המנהג היטרי ההלכה, ברם הלא שהוא במקום שאין שם ישראל ואינו רואה הנרות, אף על פי שמדליקין עליו בתוך ביתו, מכל מקום חייב הוא לראות הנרות, ומאחר שצריך להדליק כדי לראות הנרות מדליקן בכרכות, כיון שהנרות נאמנות להדליק, ומפני שלא ברור לו להמחבר סקרא זו לסיקף כתבו בשם יש אומרים. עד כאן לשונו ולידינא בודאי אין לנהוג פן כמו שכתבתי בפנים: (כ) פני תדש וליבושי שקר:

(טו) מחצית השקל (ס"ג): (טז) הנכנסת הגדולה (הב"י) ונפרתי תדש סוכרין ולא ידעו: (יז) מהגן אברהם (ס"ד) ועוד כמה אחרונים מחלקין מהמדיא דחצר (ס"ה) תיעא ידעו: (יח) מקיצת הגאון רבי ברוך פריינדל (הגהות לרשב"א) ויש שם טענת סופר בדפוס, והדין עמו: (יט) מגן אברהם (ס"ד): (ס) היינו לענין אכסנאי, אבל לענין צירוף הוא סומך על שלחן אביו בקביעות בני הוא בכלל נר איש וביתו ואינו צריך להשתתף, אם לא שרוצה להיות מתקדשין נר לכל אחד, וכן מוכח מן מהרי"א אביב (בבארי לר"ש) שבת ארצות חיים (ח"א) המבא בבית יוסף (ר"ה) כתב ארזי) וכן כתב מהגן אברהם גירש השילון. וכן כתב הפרי מגדים (א"א ס"ד ר"ח), ומדברי הפרי תדש מוכח דהוא סוכר דצריך להשתתף, אחר כך מצאתי במאירי (שם ד"ה חפני תהום) דהתוספות כתיב בפרי דקרא ורואה חולק עצמו, ויש שם טענת

[משנ"ב סק"ה] ואם יש לו פתח פתוח לעצמו, צריך להדליק בפתחו. הפעם משום השפדא, שיהפך אותו שלא להדליק נר הנפדה.

בגינת ורדים (גן המלך סימן מא) כתב דאם הוא סמוך על שולחן בעה"ב, אין בזה חשדא כלל, כיון שידוע לכל שהוא סמוך על שולחן בעה"ב.

קמו:

[משנ"ב סק"ז] ואם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק בפתחו. משמע מזה דקשאין פתח פתוח, אפילו הוא מתאכסן בחדר בפני עצמו וכו' להשתתף בפריטי עם בעל הבית, או אם הוא נשוי וכו' קסמף על ביתו. ויש פוסקים שסוברין דכל זה בזמן הנמרא שהיו מדליקין בפתחי הבתים ובחצרות, אכל האדנא שפדלקין בפנים בבית, כל אורחים, הניו אפילו נשוי שבביתו מדלקין עליו פודאי, גם מן צדקה להדליק בעצמו בכל גונו, דמי יודע באכסניא אם יש לו פתח פתוח לעצמו שפדלקת עליו ואתו להקשה, וגם להשתתף בפריטי אינו מועיל, משום דקיון שהמנהג בדיום שקל אחר מדליק בבית בפני עצמו אתו פני הבית הקשה.

עיי' במשנ"ב סק"ג ובשער הציון שם (סק"ו). ועיין בכיאור הלכה ד"ה פתח מה שכתב בזה.

אכסנאי שמדליק מפני החשד

[משנ"ב סק"ה] ואם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק

בפתחו. וכיון דקנה ההדלקה אינו אלא משום השפדא, יש אומרים דלא יכרה אם יודע שפדלקין עליו בביתו.

עיי' ברמ"א סימן תרעא סעיף ח בחצר שיש לו שני פתחים שצריך להדליק בשניהם מפני החשד, אינו מברך רק בפתח הראשון שמדליק, ובשני מדליק בלא ברכה. וט"ל להיש אומרים דה"ה באכסנאי שמדליקים עליו בביתו בברכה ויצא בהדלקתו, שוב אינו מברך כשמדליק באכסניא מפני החשד. כ"י

בחור ישיבה האוכל בישיבה וישן בביתו

[משנ"ב סק"ב] ידליק במקום שאוכל. המקום אכילתו עקר. ודוקא לעינו אכסנאי הנ"ל שאין ביתו אפילו או לעינו מן הסמוך על שחן אביו.

בחור ישיבה האוכל בישיבה בביתו, יש אומרים שידליק בביתם, כ"י ויש אומרים שידליק בישיבה. כ"י

מקום הדלקה לבחוריו ישיבה האוכלים וישנים בישיבה

בחור ישיבה הלנים בחדרים ואוכלים וישנים בישיבה של הישיבה, נחלקו הפוסקים אם ידליקו בחדר השינה כ"ה או בחדר האוכל. כ"י ויש אומרים דכדי לצאת מכל ספק, ידליקו בחדר שינה ויאכלו שם סעודה אכת. כ"י

<<<<

ועוד עיי' בט"ז (סימן תרעו סק"ב) שכתב וז"ל: דזה הוה כאילו עומד בשעת הדלקה על רחוב העיר, דאין שייך לו שם הדלקה עכ"ל. ועיין בשו"ת אגרות משה (י"ד סימן י"ד סק"ה) וז"ל: מי שאין לו שולחן כחון נמצא במבדק, וגם כשאינו שולחן כחון כחון כל הלילה ואין לו מי שידליק בביתו, משמע מרש"י שכתב דג ע"א ד"ה הרואה שכתב שכרכת הראיה הוא כשהוא יושב בספינה וכו' ואם היה חייב להדליק אף בחון ובספינה מאי טעמא אינו מדליק שם, ואם כוונת רש"י דאין להם בספינה נר להדליק הו"ל להוכיח זה ע"ש. ועוד ויש במקראי קודש סימן יח) ובשו"ת מנחת שלמה תנינא סימן נח את א). ועיין בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סימן קמח) לענין מי שהולך ברכבת דיכול להדליק שם כיון ששלים בעד כל הלילה הוי כשכר לו בית דירה לאכול ולישן שם, ולא דמי למש"כ רש"י לענין יושב בספינה, ד"ל שהיו אז הספינות פתוחות מלמעלה בכל קירי והרוח מנשב ולא היה בגדר בית כלל, ואף שאינו עומד במקום אחד, מ"מ לא מצינו שצריך לנר חנוכה בית קבוע אלא בית סתם. ועיין בכ"י סימן תרעו (ד"ה מציאתי כתוב) בשם הארחות חיים (סימן יח) דמי שבא בספינה או שהוא בבית גוים מדליק בברכות. וכן כתב במדרכי (סימן טז). (אולם שם מיידי לענין כרכת הוהוה). וכן כתב הערוך שולחן (סימן תרעו סק"ה) הנוסע על הלילה ברכבת יכול להדליק שם. ולפי"ז ה"ה הנוסע באודון יכול להדליק בו, יא לא מחמת הסכנה. אולם בהליכות שלמה (פ"י ס"ה) כתב דידליק בלא ברכה. ודעת הגר"ש"א (שבת יצחק דיני נר שבת פ"ג אות ד) שבומניו ורבת ואיוון אין נחשבות לבית כיון שאין נוסעים בו לכמה ימים, ואין להדליק שם. וכן כתב בחוט שני (עמוד שה ש"י) הנוסע במטוס למקום חרוק בזמן הדלקה פטור מנר חנוכה, וחייב בברכת הראיה. ולענין הדלקה במכונית להנעל בו כל הלילה, יש לרזן שאין להדליק בו כיון שאין בו קביעות כלל ואינו דומה לרכבת שיש בו מקום לישון מיוחדת לנסיעות ארוכות. אמנם בשו"ת או נדברו (ח"ו סימן טז) ובשו"ת משנה הלכות (ח"ו סימן טז) מבואר אצל זה אפשר דליק שם. ולענין ציילים הנמצאים במבדק וישנם באוהלים, כתב בשו"ת אגרות משה (הג"ל) דאי אפשר להדליק במבדק אף שיש שם, משום דלא חשיב בית. אולם עיי' בלבוש (סימן תרעו ס"ב) שכתב הלן בבית הגוי אפילו אין לו שם חדר מיוחד או הלך ביער או ההולך בספינה, צריך להדליק שם ולברך אע"פ שמדליקים עליו בביתו ע"ש, ומבואר דגם כיון בחון ביער צריך להדליק ולברך עכ"פ ברכת הוהוה. (וצ"ל דכוונתו כיון בחון אהוה, ובלא"ה הוה כתב החוס' דמי שאין לו בית אינו מדליק). ועיין בשו"ת צ"ח אליעזר (חט"ו סימן טז) ובשו"ת או נדברו (ח"ו סימן טז) דמי ע"ה ח"ו סימן טז) שכתבו שאין צריך כלל בית. כ"י. ועיין בשער הציון (סק"ה) שהמגן אברהם ועוד כמה אחרונים מחלקין מהאיה חצפה. ועיין בפנ"ג ולבושי שרד המשמע דשאני חצר שהוא עצמו כבר בירך בפתח הראשון, משא"כ באכסנאי אף שמדליקים עליו בביתו

ויצא בהדלקתן מ"מ כיון שהוא עצמו לא בירך, יכול לברך על ההדלקה אף שהוא רק מפני החשד. אולם כפי מחצית השקל פירש כוונת המג"א כשמכוון שלא לצאת בהדלקת ביתו. כ"י. הגר"ש אלישיב (שבת יצחק, חנוכה, פ"ו אות ד). והוסף שיש להדר ולאכול שם סעודה אחת של פת, אולם בחורים שיש להם חדרים והם נחים בהם בנהרס, ידליקו בישיבה, הדיו פסק המ"א דמקום האכילה הוא העיקר, אלא שישן בישיבה אינו מקום המיוחד לו, אמרין שידליק בביתו, אך באופן זה שיש להם מקום המיוחד להם ה"ו מצטרף, וכ"י בנתיא ששחרדים הם באותו בית או חצר שאוכל שם, או שאוכל בחדר ב' סעודות (פניני חנוכה עמוד צח-צח). ועיין בתשובות והנהגות (ח"ג סימן רטו אות יג) דאם הישיבה בעיר מגוריו, ידליק בביתו, אבל אם הוא בעיר אחרת, ותחור כל ערב לביתו מאחר בלילה, אזי ידליק בישיבה. וכן כתב בחוט שני (חנוכה עמוד טט), והוסף שכשמדליק בביתו אין צריך להדליק בחדרו בישיבה מפני החשד, והכל יודעים שאין זה דירה ממש אלא רק חדר הפנימיה. ובהליכות שלמה (פ"ד ס"ט ובדבר הלכה סק"ט) כתב דחשיב כמי שיש לו שני בתים, ומעיקר הדין יוצאים יד"ח בשני המקומות, ומ"מ עדיף שידליק בביתם, א"כ ירים בשכונת מרוחקת, שעיי' יגרם ביטול תורה גדול, דאו נראה שרשאים להדליק בישיבה. ואם דעתם לשלש יבגות רק בשעת אומרת ודאי עדיף שידליקו בישיבה בתחלת זמן ההדלקה. כ"י. חזו"א (ארחות רבינו ח"ג, חנוכה אות צד), שו"ת שבת הלוי (ח"ג סימן פג), ושם כתב דאי אכל בישיבה אפי' סעודה אחת, ומבאר דהא דכתב הב"ח דביען אכילה בקביעות ולא מהני כשאוכל סעודה אחת בדרך עראי אצל חבירו, זהו משום חשד דב"ב, ואין זה שייך בבחורי ישיבה דאכלת שם אינה עראית וגם אין חשדא דבני ביתו). ועיין בשו"ת מנחת יצחק (צ"ח סימן מח). כ"י. שו"ת אגרות משה (י"ד סימן יד אות ה, א"ח ח"ד סימן ע אות ג), משום שחדר השינה הוא מיוחד לאלו שניתן להם חדר זה, משא"כ חדר האוכל שוה לכולם, ואין שם מקום מיוחד כלל. (ועיין שם שכתב דמצד חשש סכנת דליקה מתחייבין אלו שלנין ומדליקים שם להטיל גזרל בניהם מי שישוד בכל יום). וכן אצל הלכה אות 29) שכן הורה בישיבת קול תורה, ומשום חשש שלמה (פ"ד ארחות הלכה אות 29) שכן הורה בישיבת קול תורה, ומשום חשש שריפה. כ"י. חזו"א (ארחות רבינו ח"ג, חנוכה אות צב, ועיין בשבת יצחק ח"ה פ"ו סק"ד, והוט שני עמוד טט), ועיין שם שכתב שכחדר שינה ידליק בלא ברכה. ובחשובות והנהגות (ח"ב סימן שמב אות יא) הביא בשם הגר"א קולטר שמדליק בחדר אוכל, וכן כתב בספר חובת הדר (נר מצוה פ"א הערה נט). כ"י. חזו"א (שם).

ההולך לבית חבירו באותו העיר לאכול ולישון שם לילה אחת

[משנ"ב שם] ידליק במקום שאוכל. המקום אכילתו עקר. ודקא לעינו אכסנאי הנ"ל שאין ביתו אצלו או לעינו בן הפסוק על שנתן אביו. אכל מי שפועד אצל חברו באקראי ויש לו בית באותו העיר צריה לילה לביתו להדליק שם בן הנקה.

בביאור הלכה (ד"ה במקום שאוכל) כתב דרוקא מי שסועד אצל חבירו באקראי ויש לו בית באותו העיר צריך לילך לביתו להדליק שם נר חנוכה, אבל אם הולך הוא וכל אנשי ביתו לבית אביו או חמיו בקביעות על שמונה ימי חנוכה, דבר ברור הוא שכינו שסועד וישן שם כל ימי חנוכה, אף שביום אוכל אכילת עראי בביתו, שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה, דכיון שאין שום אדם בביתו למי ידליק, וכל שכן האינדא שההיכר לבני הבית, וכיון שישנים בני הבית שם, ידליקו שם [פרי חדש עיין שם].

ויש אומרים דלאו דוקא בהולך לכל שמונת ימי חנוכה, אלא אפילו מי שהולך לבית חבירו באותו העיר לאכול ולישון שם רק לילה אחד, ולא לכל שמונת ימי חנוכה, ג"כ יכול להדליק שם. כ"ח

מי שמתארח אצל חבירו בשבת, ובמוצאי שבת חוזר לביתו

המתארח בשבת חוץ לביתו, ובמוצאי שבת חוזר לביתו, יש אומרים שאין צריך למהר לחזור לביתו להדליק שם, אלא יכול להדליק במקום שנמצא עכשיו. כ"ט ויש מחמירים שימהר לחזור לביתו להדליק שם. ל

קטן שהגיע לחינוך אם מחוייב להדליק

[משנ"ב סקי"ג] קטן שהגיע להגונה צריך להדליק. לפי מה שפסק הפתחבר בסיומן תרעא סעיף ב' דאפילו הפתחברין מן הפתחברין אין מדיקוין רק נר אחד אצל אנשי הבית, ורק שמוסיפין והולקין בכל יום נר אחד יותר, על כרחק מירי כאן שהקטן הזה יש לו בית בפני עצמו, ועל בן צריה להדליק ולברך, אצל לדידו דנהיגנו שכל אחד צריה לילה להדליק שם בפני עצמו, אם בן גמ הקטן הזה צריה בכל גונו להדליק בפני עצמו, והכי פסק הרמ"א לעיל בסוף סימן תרעא. אכל דעת

השליטי גבורים והמאירי דאפילו לדידן אין צריה להגנה הקטן להדליק בפני עצמו, אם לא שיש לו בית בפני עצמו.

עיין ברמ"א סימן תרעא סעיף ג שכתב לדידן דכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו, קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק גם כן. ועיין בשער הציון שם (סקי"ד) שפירש, הא דכתב הרמ"א לדידן, אף דגם השו"ע מודה דקטן שהגיע לחינוך צריך להדליק, כוונתו דלפי מה שפסק השו"ע בסיומן תרעא דאפילו מהדרין מן המהדרין אין מדליקים רק נר אחד לכל אנשי הבית, ורק שמוסיף בכל לילה, על כרחק צריך לפרש מה שכתב השו"ע כאן דקטן צריך להדליק, כוונתו רק באופן שיש לו בית מיוחד בפני עצמו, משא"כ לדידן דנהיגנו שכל אחד צריך להדר ולהדליק בפני עצמו, אם כן גם הקטן צריך להדליק בפני עצמו מדין הידור, אפילו אם אין לו בית מיוחד לעצמו. ל"ב אולם במשנ"ב כאן, וכן בפירוור הלכה (סימן תרעה ד"ה והיו) הביא דעת השלטי גיבורים ומאירי דאפילו לדידן אין צריך לחנך הקטן להדליק בפני עצמו כשאין לו בית בפני עצמו, דהחייב חינוך הוא רק בכבר שלגדול יש בו חיוב מצד הדין, אבל כזה דגם בגדול ליכא כי אם הידור מצוה, אין מחוייב לחנך בו הקטן.

ברכת הרואה כשמדליקים עליו בביתו

[משנ"ב סקי"ד] יש אומרים שאף על פי שמדליקין עליו בתוך ביתו אם הוא במקום שאין בו ישראל, מדליק בכרכות, כי חיב לראות הנרות. זה סותר לסימן תרעו סעיף ג' דסובר שם דקשמוסיפין עליו בביתו אין צריה לברך על הראיה, ודין דקאן הוא מן הפתחבר, וישם סתם הפתחבר כשארי פוסקים שחולקין עליו.

עיין בשו"ע סימן תרעו סעיף ג, דמלבד החיוב להדליק נר חנוכה בביתו ולברך עליהם, יש חיוב נוסף על כל אדם כשרואה נרות חנוכה לברך ברכת שעשה נסים ושהחיינו, כדי להודות ולשבח על הנס שעשה לנו הקב"ה, אלא שלכתחילה תקנו לברך ברכה זו בשעת ההדלקה, אבל מי שאינו מדליק, כגון שאין לו בית, וגם אין מדליקים עליו בתוך ביתו, צריך לברך ברכה זו בשעה שרואה נרות של אחרים. ובשו"ע כאן הוסיף דיש אומרים שאף על פי שמדליקים עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין שם ישראל ואינו רואה נרות של אחרים, צריך להדליק בעצמו כדי לראות הנרות, ולברך ברכת הרואה. ל"ג ולענין אם מברך גם ברכת 'להדליק' עיין בהערה. ל"ד

««««

בח. שו"ת אגרות משה (י"ד סימן ח"ג אות ה), וז"ל: אם יש לו בית הוי החיוב דוקא בביתו, אבל אם כולן הלכו במיתח על איזה לילה ולא יהיו שם, ליכא חיוב עליהם מצד הבית כיון שלא ידורו שם עכ"ל. וכן כתבו הלכות שלמה (פ"ד סי"ח, ובדבר הלכה סק"ד), ובחוט שני (עמוד ש), ובתשובות והנהגות (ח"ג סימן רטו אות ח), דאף דהפרי חדש נקט דוקא שמונת ימי חנוכה, אינו אלא משום דמעשה שנשאל עליה הכי הוה. אולם העיר מלשון החיי אדם (כלל קנר סוף לב) הדעתין דין זה בהולך לכל ימי חנוכה ע"ש. אך יש לומר דנקט נר משום דמיידי שביום אוכל אכילת עראי בביתו. ועיין בספר חובת הדר (נר חנוכה פ"א הערה נ) שאף ליום אחד דינא הכי, ומי"מ אפשר שראוי להחמיר שאם הולך ליום אחד שישאר בביתו עד שעת הדלקה וידליק בביתו. כ"ט. הליכות שלמה (פ"ד סי"ט), משום שחיוב הדלקת נרות נקבע לפי המקום ששוהה שם בזמן החיוב, שכל זמן שלא יצא משם לכל ימי חנוכה ע"ש. אך יש לומר דנקט נר ואין צריך אפילו לאכול שם סעודת מלוה מלכה, ולבדד שישאר שם חצי שעה אחר הדלקתו. ודעת הגריש"א (פניני חנוכה עמוד ק"א, מנשים באהל את רסה) שאף אין צריך ליבאר חצי שעה. ל"ה. עיין בתשובות והנהגות (ח"ב סימן שצ"א). ובחוט שני (שם) כתב דאם על שו"ת אחרים, ידליקו במקום, ואם לאו, ידליקו

במקום שהיו בשבת, אך יחזור וליבתם רק אחר שכלתה רגל של השוק, שלא יכנסו לספק אם יש להם לחזור וליבתם. אמנם בארחת רבינו (עמוד כו אות צו) כתב דדעת החתום"א דבכל אופן ידליק בביתו, ואם הוא מאחר את זמן ההדלקה, שימנה שליח להדליק עבורו. ל"א. עיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעא סקי"ד דמלשון הרמ"א בסיומן תרעה שכתב דצריך הקטן להדליק מדין הידור, משמע הדדין הידור הוא חיוב, וכדמשמע מדברי השו"ע והרמ"א בסיומן תרעא שלא היכירו כלל עוקר הדדין דנר איש וביתו. ל"ב. ועיין במשנ"ב סימן תרעה סקי"ד דלקטן אין צריך להחמיר כל כך, ודי שידליק בכל לילה רק נר אחד לכולי עלמא. ל"ג. דין זה דאם הוא במקום שאין שם ישראל צריך להדליק בעצמו כדי לראות הנרות ולברך ברכת הרואה, מקורו במרדכי (שבת, סימן רסו) ובארחת חיים (אות יא) בשם מהר"י אבוהב, ומובא בכ"י כאן. אולם בפרי חדש (סקי"ג) חולק על זה וכתב דליכא חיוב על רואה, דלשון הגמ' הוי, הרואה מברך שתיים, ולא קאמר דחייב לראות, וכיון דאינו חייב להדליק הו"ל נר רשות ולא נר מצוה ע"ש. [ובעצם דבוי המדרכי שכתב דאפילו בנמצא במקום שאין בו ישראל, מדליק ומברך ברכת הרואה, אף דליכא פטרסו הנס, כן כתב השלטי הגיבורים בשם הראי"צ (שבת י ע"א אות א), מובא בשער הציון סימן תערב סקי"ז. ועיין

ועיין בשער הציון (סק"ב) שהביא מהמאמר מרדכי שכתב לתרץ את הסתירה בשו"ע, דבסימן תרעו מיירי השו"ע הוא במקום ישראל ורואה הנרות של אחריים, דכיון שפסטר מעיקר המצוה על ידי שמדליקים עליו בביתו ואין צריך להדליק, וגם רואה נרות חבירו ולא צריך להדליק בעצמו כדי לראותם, לכן אין לו לברך על הראיה כיון שפסטר מעיקר המצוה, והיינו ההדלקה, ברם הכא שהוא במקום שאין שם ישראל ואינו רואה הנרות, אף על פי שמדליקים עליו בתוך ביתו, מ"מ חייב הוא לראות הנרות, ומאחר שצריך להדליק כדי לראות הנרות, מדליקים בכרכות, כיון שהוכרח ונצטוו להדליק, ומפני שלא ברור לו להחמיר סברא זו לפיכך כתבו בשם יש אומרים.

אכנסאי שמדליקים עליו בביתו והוא רוצה להחמיר ולהדליק בכרכה

קמו.

[משנ"ב סקט"ז] אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו מדליק ומכרך עליהם, וכן נוהגין. וכן כתמו הרה"ה אחרונים. ויש מן הפוסקים שפוקרין, אחר דהו"ה פטרוהו על ידי הדלקת אשתו, לא ק"ל פמיניה לומר איני רוצה לצאת בשל אשתי, ונדליק בלא פרכה. והנה אף דודאי אין למהות פיד הנוהגין פרכה, אחר הרה"ה אחרונים הפסימו פרכה, מפל מקום טוב יותר להרמ"ש הפרכות מפי אחר ויגנה אמן ויכונן לצאת פהו ונדליק גרוותיו, או יראה לשער ההדליק גרוותיו ולפרכה עליהו וכן מה קדם שפדלקת אשתו בביתו, דהינו שיהיא פדלקת אחר מעריב כמנהג העולם, והוא ידליק קדם מעריב. בטעם הפוסקים דסברי דלאו כל כמיניה לומר איני רוצה לצאת בשל אשתי, כתב התרומת הדשן (סימן קא) דסברי בהדלקת איש ואשתו לא הוי בכלל מהדרין, וכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, ואם יברך הוי ברכה לבטלה. ובטעם הדבר דסברי בהדלקת איש ואשתו לא הוי בכלל מהדרין, עיין במשנ"ב סימן תרעא (סק"ט) ובשער הציון שם (סק"ה) בשם האליה רבה (סימן תרעא סק"ג) משום דאשתו כגופו. אולם בשו"ת מהרי"ל (סימן קמה)

ומובא במג"א (סק"ט) - הקשה למה הוי ברכתו לבטלה כיון שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו ממילא חל חיובא עליה (ומובא דבריו במשנ"ב סקט"ז). ובכ"י כתב דהוי ברכה שאינה צריכה, וביאר הלבושי שרד (ט"ז סק"א) דאף דלא הוי ברכה לבטלה כיון שאינו יוצא בהדלקת אשתו, מ"מ אינו רשאי להכניס עצמו לזה משום דהוי ברכה שאינה צריכה, כיון שהיה יכול לצאת בהדלקת אשתו, וגם אין בהדלקת שום הידור. ועיין בט"ז (סק"א) שהקשה מאי שנא משאר ברכות כגון המוציא, יוצר, וברכת המזון, שאף במקום שיכול לצאת בברכת חבירו מ"מ רשאי לברך בעצמו. ועיין בברכי יוסף שם (סק"ב) ובמאמר מרדכי שם (סק"ה) שכתבו דסברי הני פוסקים דנר תנוכה לא הוי חיוב אקרקפתא דגברא אלא חיוב על הבית, וכמבואר מהא דאכנסאי יוצא בהדלקת אשתו אף שאינו שומע כלל הברכות, ולכן בע"כ יוצאים בהדלקת בעה"ב. ולכן כתב המשנ"ב דטוב להחמיר בזה ולשמוע הברכות מפי אחר, או שידליק לפני הדלקת אשתו.

ועיין במשנ"ב סימן תרעה (סק"ט) שכתב דאשה יכולה להדליק לעצמה ולברך (אפילו לאחר שכבר הדליק בעלה), הוי כשאר מצות עשה שהזמן גרמא דיכולות לברך. ועיין מה שכתבנו שם מדברי המנחת שלמה דהא דהוצרך המשנ"ב שם לדמות למצות עשה שהזמן גרמא הוי על פי דברי המשנ"ב כאן.

מותר השמן בתוך ימי החנוכה

[משנ"ב סק"ז] הנותר פיום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו. דבפילות הקודמין אם נותר יכופ' להשתמש בהו פהו פמצות הדלקה בפילות שאחריו.

יש אומרים י' דשמן הנותר ממה שהדליק לעיקר המצוה מותר להשתמש בו אף לנרות ההידור הנוספים.

מותר השמן ביום השמיני

[משנ"ב סק"ח] הנותר ביום השמיני מן השמן י' הצריך לשיעור <<<<

יכול להוציא גדולים בהדלקת נר חנוכה, ואילו בשו"ע סימן תרפט סעיף ב פסק דקטן אינו יכול להוציא גדולים במקרא מגילה. ולהל"ל תירץ דשאני מקרא מגילה דהחיוב מוטל אקרקפתא דגברא, ולכן אין קטן יכול להוציא הגדול, משא"כ נר חנוכה דהחיוב על הבית ואינו צריך להוציא אחרים בהדלקתו, משו"ה סגי בהדלקת הקטן. אולם עיין במשנ"ב סימן תרפט (סק"ג) ובשער הציון שם (סק"ב), וכן במשנ"ב סימן תרעה (סק"ג) שהביא מדברי המג"א והגר"א שכתבו דנר חנוכה ונגילה תלויים זה בזה, והשאירו דברי השו"ע צ"ע, ואפילו האחרונים שתייצרו דברי השו"ע, תירצו באופן אחר ולא כדברי החכם צבי, ולכאורה מבואר בדבריהם דסברי דגם נר חנוכה הוי חיוב אקרקפתא דגברא. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעה (סק"ט) בשם הפוסקים, דאף דעצם הדלקת נר חנוכה וברכת להדליק הוי חיוב על הבית, מ"מ לשיטת המרדכי ברכת הרואה דשעשה נסים ושהחיינו הוי חיוב אקרקפתא דגברא, ולכן בני הבית באמת צריכין לעמוד שם בשעת הדלקה ולשמוע ברכת שעשה נסים ושהחיינו. ועיין עוד בב"ח (סימן תרע"ד מה"ש וזמן דמבואר דאיכא ב' חיובים, א' על ממונו וביתו, ומחויב זה נפטר כשמדליקים עליו בביתו, ב' על גופו, ולזה ל"מ ההדלקה בביתו. א' הגר"ו קרלין (בפסקי שמועות עמוד קלד), והגר"ח קנייבסקי (בספר תנוכה פ"י סל"ז). אמנם במשמרת שלום (קרייתו סימן מה אות ג) כתב דמי שנוהג להשתמש בפתילות ישנות מהימים הקודמים, יזהר להדליק באותה הפתילה שהודלק בה הנר של עיקר הדין, גם בשאר הימים את הנר של עיקר הדין, דאל"כ מורידה מקדושתה. [ואולי יש חלוק דבפתילות הוא משתמש באותן הפתילות, משא"כ השמן שרוצה להדליק היום, אינו השמן שדלק אתמול, וצ"ע]. א' השו"ע לא הזכיר הפתילות, אולם בטור כתב הנותר מן השמן והפתילות, וגם החיי אדם (כלל קנ"ג ס"א) הזכיר פתילות, וכן בקיצור שו"ע (כ"ב) ובערוך השולחן

בשער הציון שם ובמשנ"ב שם סק"א שהביא מהחמד משה שכתב מדברי המג"א שם מבואר שחולק על השלטי הגיבורים, שהרי כתב המג"א דכשנו ביתו ישנים אין להדליק בברכה כיון דליכא פרוסום הנס, הקשה החמד משה לדבריו היה שלא ידליק ויברך ברכת הרואה היכא דנמצא רק בין הנכרים כיון דליכא פרוסום הנס. ועיין שם שהקשינו למה לא הקשו הנצמז משה והשער הציון מדברי השו"ע כאן שם המרדכי שמבואר כדברי השלטי הגיבורים דאפילו בנמצא רק בין הגוים מדליק בברכה, (והכא מפורש בשו"ע דמדליק בברכה משא"כ בשלטי הגיבורים אינו מפורש כשנו"כ חמדת משה). ובעצם קשיית החמד משה על המג"א, עיין שם מה שתייצרו בזה המה"ל להורות נתן ח"י סימן נ"ן. א' מי שלא הדליק בביתו, שרואה נרות של אחרים בתוך רק ברכת שעשה נסים ושהחיינו, כמבואר בשבת כג ע"א, ובשו"ע סימן תרעו סעיף ג. והיכא שנמצא במקום שאין בו ישראל, וצריך להדליק בעצמו ולברך ברכת הרואה, יש לדון אם מברך גם ברכת להדליק. ומלשון השו"ע כאן שכתב דמדליק בברכות, משמע דמברך גם ברכת להדליק, וכן משמע בשו"ת הרמ"א סימן צט. אולם עיין שם דמשמע דהטעם דמברך הוא רק משום דלא גרע ממהדרין דמברך, כמו שכתב התרומת הדשן (סימן קא) ע"ש. ולפי"ז לדידן דקיי"ל דלא מברך על נרות מהדרין, (והא דבני הבית מברכים על הדלקתם, הטעם משום שמכוננים שלא לצאת בהדלקת בעל הבית, עיין מה שכתבנו בזה ברמ"א סימן תרעא סעיף ב בהערה), א"כ אפשר דה"ה דאין מברכים ברכת להדליק על נרות שמדליק בשביל ברכת הרואה. א' ובעצם השאלה אם נר חנוכה הוי חיוב על הבית או אקרקפתא דגברא, עיין בשו"ת חכם צבי (שמונת נוספות סימן י"ג) שג"כ הוכיח דנר חנוכה לא הוי חיוב אקרקפתא דגברא מהא דבני ביתו אינם צריכין כלל לשמוע הברכות, ותירץ בזה סתירה בשו"ע, דבסימן תרעה סעיף ג הביא השו"ע שיטת בעל הניסוח דקטן שהגיע לחינוך

הַלְכוּת הַנֶּגְבָה סִימָן תְּרַעוּ תְּרַעוּ

קַמְזוּ. בְּאֵר הַגִּזְרָה

(טו) אִם רוּעָה לְהַחְמיר עַל עֲצֻמוֹ * וְלַהֲדַלִּיק בְּפָנָי עֲצֻמוֹ, מְדַלִּיק (א) וְאוֹ וּמְכַרְךָ עֲלֵיהֶם, (טז) וְכֵן נוֹהֲגִין (תּוֹמַת) לְהַחְמיר בְּיָד שֶׁכֶס (ס' הַר) וְהַרְרִיל (בְּנִסְנוּס) וְחֹשׁוֹת מֵהַרְרִיל סִימָן קַמְזוּ: (ד) [ו* (י) הַנְּזוּתָר בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי (יח) * מִזֶּן הַשְּׁמָן * הַצְרִירָה * לְשַׁעוֹר הַדְּלָקָה, עוֹשֶׂה לוֹ מְדוּרָה (ד) (יט) וְשׂוֹרְפוֹ בְּפָנָי עֲצֻמוֹ, שְׁהָרִי הַקֶּצֶה לְמַצּוֹתָיו. וְאִם נִתְעַרַּב בְּשָׁמֵן אַחֵר וְאִין שְׂשִׁים לְבָטְלוֹ, יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר (כ) שְׂאִין לְהוֹסִיר עֲלָיו כְּדִי (ג) לְבָטְלוֹ:

תְּרַעוּהָ נֵר שֶׁל שֶׁבֶת קוֹדֵם לְנֵר שֶׁל הַנֶּגְבָה. וְכוּ סֵעִיף אֶחָד:

א * מִי שְׂאִין יָדוֹ מִשֶּׁבֶת (א) לְקִנּוּת נֵר (ב) הַנֶּגְבָה וְנֵר שֶׁבֶת, יִקְנֶה (ג) שֶׁבֶת (ד) מִפָּנָי (ה) [וּב] שְׁלוֹם

בְּאֵר הַיֵּטֵב

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ו] וּמְכַרְךָ. דְּבָרְכָה לְבִטְלָה לִיבָא, כִּינּוּן שְׂאִינוֹ רוּעָה לְצַאת בִּשְׁל אִשְׁתוֹ הָל חַיבָא עֲלֵיהּ. תְּשׁוּבַת מְהִרִיל (ס' קמ"ה). וְיֵשׁ חוֹלְקִין, וְסַפֵּק בְּרִכּוֹת הַקֶּהֱל. (ט"ז) וְעֲשִׂתָּ זְקָנִים]. וְרַש"ל (בְּשׁוּת ס' פ"ה) קָטָב מִי שְׂבָא לְבִיתוֹ וּמְצָא שְׁהַדְלִיקוּ עֲלָיו צִירָף לְהַדְלִיק, וְקָטָב הֶסְגֵן אֲבָרְהָם (י"ח ה"ד) וְדִבְרֵיו אוֹמְרִים מְכַרְחִים לִכְן אִין לְכַרְךָ, עֵינֵן שָׁם, וְעֵינֵן ט"ז (ס"א:ט) ד' (ד) וְשׂוֹרְפוֹ. דְּאִסּוּר לְהַנְיחוֹ לְשַׁנֵּה הַבָּאָה הַדְּמִישִׁין לְהַקְלָה. טו"ר: (ה) לְבָטְלוֹ. עַל מִדְּוָה דְּבַח סִימָן צ"ט סֵעִיף קָטָן י"ד מִה שֶׁבִּתְּמֵי שֶׁם. [וְעַל כַּסְפֵּר אֵלֶּיהָ וְכֵה (ס"ג) בְּזֶה שֶׁהַעֲלָה לְהַלְכָה דַּאֲךָ שְׂבַרְךָ נִפְלַח מִשְׁמֵשִׁים, שְׂאִין לְבָטְלוֹ, וְהַשִּׁיג עַל כַּסְפֵּה אֲחֻרָיִים בְּזוֹן]:

א [ב] שְׁלוֹם. עַל בְּאֵר הַיֵּטֵב. [עַל שֶׁבֶת בְּרַךְ יוֹסֵף (בְּמִסְתֵּי כֹחֵה סִימָא) בִּשְׁשׁ זָרַע אֲשֶׁתּוֹ (בְּכֹרֵת אִירָא ח' ס"ז) וְלִצְעֵת מִיָּד פֶּלַח הַסְּפִלוֹת טוֹב לְהַשְׁתַּמֵּךְ בְּקִיטֵי דְרִין אֲכָסְנָא, וְהִשְׁתַּמֵּךְ הַבְּרִיחַ מְבַעַל בְּיַמֵּי, עַל שֶׁם: (ד) וְנִשְׁוִיעַן מִזֶּן הַשְּׁמָן כּוֹן הַשְּׁמָן כּוֹן, וְעַל כַּסְפֵּי הַנֶּגְבָה בִּימֵי אֲפָרִים (אִירָא ח' ס"ז), מִה שֶׁבִּתְּמֵי בְּזֶה לְתַפְאוֹן עַל מְקַחֵר שְׂאִילָת שְׁלוֹם ז"ל עַל הַשְּׂאֵלּוֹת, [וְעַל שֶׁם מִה שֶׁבִּתְּמֵי דְבָרְכֵי תְרִין וְשִׁבְתָּ י"ד א"ח א"י] וְהָרֵב הַמְּפִיר (פִּדֵי הַיָּהוּ), וְדִבְרֵי הַמָּגֵן אֲבָרְהָם (ס' ס"ג) שֶׁבֶת דְּהָרִי דְבָר שֶׁשׁ לוֹ מְמִירִין, עַל שֶׁם: [וּב] שְׁלוֹם. עַל בְּאֵר הַיֵּטֵב. [עַל שֶׁם] וְשִׁבּוֹת יִצְחָק (ח"ג) סִימָן מ"ט לְשֵׁב דְּבָרֵי הַמְּפִיר מִשְׁנֵה סוֹף הַלְלוֹת הַנֶּגְבָה (פִּדֵי הַיָּהוּ), שֶׁבֶת דְּמָה שֶׁבֶת הַתְּרָבִים דְּלַגְנֵי מוֹכֵר כַּסְפוֹ הוּא כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, דְּמָה כֵּל שֶׁכֵּן הוּא, וְהָא אֲרֵבַע כּוֹסוֹת נְמִי פִּרְסוּמִי נִישָׁא אִיבָא. וְכֵן הַקְּשָׁה הַלְחָם מִשְׁנֵה (שֶׁם) וְהַפְּלִיג וְהִשָּׂא (ס' תְּרַעוּהָ וְהִשָּׂא) וְקָטָב לְשֵׁב דְּהָא וְאֲמִירִין דְּעִירָף מְקַדְּשׁ הַיּוֹם אִף עַל פִּי שְׁהוּא עֲרֻדָּת עַל בְּרִיאַת הַעוֹלָם, מְכַל מְקוֹם הוּא וְכָן בְּכִיחוֹ, מִה שְׂאִין כֵּן נֵר הַנֶּגְבָה שְׁפֹדְרִיק מְבַחֲזִין וְאִיבָא פִּרְסוּם הַגַּס לְצַבּוֹר, וְהַמְּיָא שְׁעָמָא תּוּי כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, לְכַן שְׁפִיר פִּסְק הֶסְגֵן אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְדִרְיוֹן שְׁפֹדְרִיקֵין מְבַחֲזִים לֹא אֲמִירִין אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְהַשִּׁיג עַל כַּסְפֵּה אֲחֻרָיִים בְּזוֹן]:

ב * מִי שֶׁבֶת קוֹדֵם מִשּׁוֹם שְׁלוֹם בִּיתוֹ, דְּפִירֵשׁ כְּשֶׁפְּדֻלְקִין בְּפָנָי יִקְנֶה נֵר הַנֶּגְבָה כִּי מְבַחֲזִין דְּעִירָף הַנְּזוּתָר בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי (יח) וְהַרְרִיל סִימָן קַמְזוּ: (ד) [ו* (י) הַנְּזוּתָר בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי (יח) * מִזֶּן הַשְּׁמָן * הַצְרִירָה * לְשַׁעוֹר הַדְּלָקָה, עוֹשֶׂה לוֹ מְדוּרָה (ד) (יט) וְשׂוֹרְפוֹ בְּפָנָי עֲצֻמוֹ, שְׁהָרִי הַקֶּצֶה לְמַצּוֹתָיו. וְאִם נִתְעַרַּב בְּשָׁמֵן אַחֵר וְאִין שְׂשִׁים לְבָטְלוֹ, יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר (כ) שְׂאִין לְהוֹסִיר עֲלָיו כְּדִי (ג) לְבָטְלוֹ:

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

בְּאֵר הַקֶּהֱל

הַבֵּית שָׁם, וְדִלְקוּ [שָׁם] וְפִיר חֲדָשׁ עֵינֵן שָׁם]:

ג * וְהַדְּלִיק בְּפָנָי עֲצֻמוֹ [וְכוּ]. קָטָב חֲחִי אָדָם (כָּלל קוּר ס"ג), לְפִי מִה שְׂמֹבָר לְעִיל (שֶׁם ס"ב) דְּעָרָךְ זְמַן הַדְּלָקָתָהּ הוּא רַק עַד שֶׁתְּכַלֶּה רַגְלֵךְ, וְיָרְדַע שֶׁהַנּוֹסֵעִים לִירֵדִים נּוֹסְעִים כַּמָּה שְׁעוֹת בְּלִילָה, וְלָכֵן רָאוּי לְכָל יוֹאֵ שְׁמִים לְהַזְהיר לְאִשְׁתּוֹ קֹדֵם נִסְעִיתָ שֶׁתְּהִיָּה וְתִירָה בְּזֶה הַדְּלִיק מִכָּן בְּצֵאת הַכּוֹכָבִים וְהוּא יִסְמָן עֲלֵיהֶם, וּמְכַל מְקוֹם כְּשִׁיבּוֹא לְאוֹרִשְׁפִּינָא יְדִלִיק בְּלֹא בְרָכָה וְיִהְיֶה לְשִׁמְעַ הַבְּרִכּוֹת מִמֵּי שֶׁבֶת הַדְּלִיק וְיִנְגַּה אֲמֵן. [דְּרַעוּתָ דְּרַעוּתָ מִפְּסוּל הַרְרִיל (ס"ח ס"ח) וְהַפְּרִי חֲדָשׁ]. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:

ד * מִי שֶׁבֶת בְּרוּרָה (ס' ס"ח) דְּהִינּוּ עֲשִׂה כַּפְּנֵיכֶם בְּשָׁמֵן הַשְּׁעוֹר, וְאִם יִקְנֶה בְּזֶה כְּלִיל שְׂכִירֵי וְהוֹסִיפוּ כְּלִיל שְׁמִינִי הַרְבֵּה מִמֵּן יוֹתֵר מִן הַשְּׁעוֹר, וְזָלַק כְּשֶׁעוֹר חָצִי שְׁעָה וְנִתְחַר, נִרְאָה לְדַכּוּלֵי עֲלֵמָא אִסּוּר לְהִתּוּת מְקָן, דְּכּוֹרְבֵי יֵשׁ בְּזוֹן מִן הַשְּׁמָן שֶׁל תּוֹךְ שֶׁכַּבֵּה הָאִסּוּר, הוּא לֹא שִׁידוּעַ שֶׁבִּשְׁשֵׁן הַשּׁוֹסִיף עַל הַתְּמִלָּה הִיָּה שְׁמִים כְּנִגְדַּי מַעַט שְׂסוּבְרִין וְכוּ, וְאִם לָקַח צְלוּחִית שֶׁל שְׁמָן לִנֵּר הַנֶּגְבָה וְנִשְׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ כְּדִי צָרְכוֹ, לְכַוִּיל עֲלֵמָא אִין הַנְּזוּתָר כְּבָלְל מוֹתֵר הַשְּׁמָן שֶׁכֵּנִי תְּנַפֵּה וְדִרְיוֹן דְּרֵיבִים (אִירָא ח' ס"ה) אִחַת לֵב] בְּשֶׁם בְּאֻרוֹת הַמַּיִם (ס"ח):

* לְשַׁעוֹר הַדְּלָקָה. קָטָב הַשְּׁלִטִי גְבוּרִים (שֶׁבֶת ט"א ח"ג), צִירָף עֵינֵן אִם נִתָּן הַשְּׁמָן לְשַׁעוֹר הַדְּלָקָת חָצִי שְׁעָה וְזָלַק יוֹתֵר מִחָצִי שְׁעָה (כְּגוֹן שֶׁהַפְּתִילָה דְּבָהּ) הוּא חָשֵׁב שֶׁהַפְּתִילָה בִּינּוּתִית, אִם מְקָר לְהַסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ, דְּאִשְׁפֵּר כִּינּוּ דְּהוּא אֲקָטְיָה מִדְּעַמּוֹ אִף דְּבַעֲטוּת תּוּי, גָּאֵרִי, וְהוּבָא דְּבָרְכֵי מְכַנּוּן אֲבָרְהָם (ס"ח):

א [ב] שְׁלוֹם. עַל בְּאֵר הַיֵּטֵב. [עַל שֶׁם] וְשִׁבּוֹת יִצְחָק (ח"ג) סִימָן מ"ט לְשֵׁב דְּבָרֵי הַמְּפִיר מִשְׁנֵה סוֹף הַלְלוֹת הַנֶּגְבָה (פִּדֵי הַיָּהוּ), שֶׁבֶת דְּמָה שֶׁבֶת הַתְּרָבִים דְּלַגְנֵי מוֹכֵר כַּסְפוֹ הוּא כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, דְּמָה כֵּל שֶׁכֵּן הוּא, וְהָא אֲרֵבַע כּוֹסוֹת נְמִי פִּרְסוּמִי נִישָׁא אִיבָא. וְכֵן הַקְּשָׁה הַלְחָם מִשְׁנֵה (שֶׁם) וְהַפְּלִיג וְהִשָּׂא (ס' תְּרַעוּהָ וְהִשָּׂא) וְקָטָב לְשֵׁב דְּהָא וְאֲמִירִין דְּעִירָף מְקַדְּשׁ הַיּוֹם אִף עַל פִּי שְׁהוּא עֲרֻדָּת עַל בְּרִיאַת הַעוֹלָם, מְכַל מְקוֹם הוּא וְכָן בְּכִיחוֹ, מִה שְׂאִין כֵּן נֵר הַנֶּגְבָה שְׁפֹדְרִיק מְבַחֲזִין וְאִיבָא פִּרְסוּם הַגַּס לְצַבּוֹר, וְהַמְּיָא שְׁעָמָא תּוּי כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, לְכַן שְׁפִיר פִּסְק הֶסְגֵן אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְדִרְיוֹן שְׁפֹדְרִיקֵין מְבַחֲזִים לֹא אֲמִירִין אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְהַשִּׁיג עַל כַּסְפֵּה אֲחֻרָיִים בְּזוֹן]:

ב * מִי שֶׁבֶת קוֹדֵם מִשּׁוֹם שְׁלוֹם בִּיתוֹ, דְּפִירֵשׁ כְּשֶׁפְּדֻלְקִין בְּפָנָי יִקְנֶה נֵר הַנֶּגְבָה כִּי מְבַחֲזִין דְּעִירָף הַנְּזוּתָר בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי (יח) וְהַרְרִיל סִימָן קַמְזוּ: (ד) [ו* (י) הַנְּזוּתָר בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי (יח) * מִזֶּן הַשְּׁמָן * הַצְרִירָה * לְשַׁעוֹר הַדְּלָקָה, עוֹשֶׂה לוֹ מְדוּרָה (ד) (יט) וְשׂוֹרְפוֹ בְּפָנָי עֲצֻמוֹ, שְׁהָרִי הַקֶּצֶה לְמַצּוֹתָיו. וְאִם נִתְעַרַּב בְּשָׁמֵן אַחֵר וְאִין שְׂשִׁים לְבָטְלוֹ, יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר (כ) שְׂאִין לְהוֹסִיר עֲלָיו כְּדִי (ג) לְבָטְלוֹ:

א [ב] שְׁלוֹם. עַל בְּאֵר הַיֵּטֵב. [עַל שֶׁם] וְשִׁבּוֹת יִצְחָק (ח"ג) סִימָן מ"ט לְשֵׁב דְּבָרֵי הַמְּפִיר מִשְׁנֵה סוֹף הַלְלוֹת הַנֶּגְבָה (פִּדֵי הַיָּהוּ), שֶׁבֶת דְּמָה שֶׁבֶת הַתְּרָבִים דְּלַגְנֵי מוֹכֵר כַּסְפוֹ הוּא כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, דְּמָה כֵּל שֶׁכֵּן הוּא, וְהָא אֲרֵבַע כּוֹסוֹת נְמִי פִּרְסוּמִי נִישָׁא אִיבָא. וְכֵן הַקְּשָׁה הַלְחָם מִשְׁנֵה (שֶׁם) וְהַפְּלִיג וְהִשָּׂא (ס' תְּרַעוּהָ וְהִשָּׂא) וְקָטָב לְשֵׁב דְּהָא וְאֲמִירִין דְּעִירָף מְקַדְּשׁ הַיּוֹם אִף עַל פִּי שְׁהוּא עֲרֻדָּת עַל בְּרִיאַת הַעוֹלָם, מְכַל מְקוֹם הוּא וְכָן בְּכִיחוֹ, מִה שְׂאִין כֵּן נֵר הַנֶּגְבָה שְׁפֹדְרִיק מְבַחֲזִין וְאִיבָא פִּרְסוּם הַגַּס לְצַבּוֹר, וְהַמְּיָא שְׁעָמָא תּוּי כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, לְכַן שְׁפִיר פִּסְק הֶסְגֵן אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְדִרְיוֹן שְׁפֹדְרִיקֵין מְבַחֲזִים לֹא אֲמִירִין אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְהַשִּׁיג עַל כַּסְפֵּה אֲחֻרָיִים בְּזוֹן]:

שְׁעָרֵי הַצִּיּוֹן

אֲבָרְהָם (ס' ס"ג) שֶׁבֶת דְּמָה שֶׁבֶת הַתְּרָבִים דְּלַגְנֵי מוֹכֵר כַּסְפוֹ הוּא כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, דְּמָה כֵּל שֶׁכֵּן הוּא, וְהָא אֲרֵבַע כּוֹסוֹת נְמִי פִּרְסוּמִי נִישָׁא אִיבָא. וְכֵן הַקְּשָׁה הַלְחָם מִשְׁנֵה (שֶׁם) וְהַפְּלִיג וְהִשָּׂא (ס' תְּרַעוּהָ וְהִשָּׂא) וְקָטָב לְשֵׁב דְּהָא וְאֲמִירִין דְּעִירָף מְקַדְּשׁ הַיּוֹם אִף עַל פִּי שְׁהוּא עֲרֻדָּת עַל בְּרִיאַת הַעוֹלָם, מְכַל מְקוֹם הוּא וְכָן בְּכִיחוֹ, מִה שְׂאִין כֵּן נֵר הַנֶּגְבָה שְׁפֹדְרִיק מְבַחֲזִין וְאִיבָא פִּרְסוּם הַגַּס לְצַבּוֹר, וְהַמְּיָא שְׁעָמָא תּוּי כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, לְכַן שְׁפִיר פִּסְק הֶסְגֵן אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְדִרְיוֹן שְׁפֹדְרִיקֵין מְבַחֲזִים לֹא אֲמִירִין אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְהַשִּׁיג עַל כַּסְפֵּה אֲחֻרָיִים בְּזוֹן]:

א [ב] שְׁלוֹם. עַל בְּאֵר הַיֵּטֵב. [עַל שֶׁם] וְשִׁבּוֹת יִצְחָק (ח"ג) סִימָן מ"ט לְשֵׁב דְּבָרֵי הַמְּפִיר מִשְׁנֵה סוֹף הַלְלוֹת הַנֶּגְבָה (פִּדֵי הַיָּהוּ), שֶׁבֶת דְּמָה שֶׁבֶת הַתְּרָבִים דְּלַגְנֵי מוֹכֵר כַּסְפוֹ הוּא כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, דְּמָה כֵּל שֶׁכֵּן הוּא, וְהָא אֲרֵבַע כּוֹסוֹת נְמִי פִּרְסוּמִי נִישָׁא אִיבָא. וְכֵן הַקְּשָׁה הַלְחָם מִשְׁנֵה (שֶׁם) וְהַפְּלִיג וְהִשָּׂא (ס' תְּרַעוּהָ וְהִשָּׂא) וְקָטָב לְשֵׁב דְּהָא וְאֲמִירִין דְּעִירָף מְקַדְּשׁ הַיּוֹם אִף עַל פִּי שְׁהוּא עֲרֻדָּת עַל בְּרִיאַת הַעוֹלָם, מְכַל מְקוֹם הוּא וְכָן בְּכִיחוֹ, מִה שְׂאִין כֵּן נֵר הַנֶּגְבָה שְׁפֹדְרִיק מְבַחֲזִין וְאִיבָא פִּרְסוּם הַגַּס לְצַבּוֹר, וְהַמְּיָא שְׁעָמָא תּוּי כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, לְכַן שְׁפִיר פִּסְק הֶסְגֵן אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְדִרְיוֹן שְׁפֹדְרִיקֵין מְבַחֲזִים לֹא אֲמִירִין אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְהַשִּׁיג עַל כַּסְפֵּה אֲחֻרָיִים בְּזוֹן]:

א [ב] שְׁלוֹם. עַל בְּאֵר הַיֵּטֵב. [עַל שֶׁם] וְשִׁבּוֹת יִצְחָק (ח"ג) סִימָן מ"ט לְשֵׁב דְּבָרֵי הַמְּפִיר מִשְׁנֵה סוֹף הַלְלוֹת הַנֶּגְבָה (פִּדֵי הַיָּהוּ), שֶׁבֶת דְּמָה שֶׁבֶת הַתְּרָבִים דְּלַגְנֵי מוֹכֵר כַּסְפוֹ הוּא כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, דְּמָה כֵּל שֶׁכֵּן הוּא, וְהָא אֲרֵבַע כּוֹסוֹת נְמִי פִּרְסוּמִי נִישָׁא אִיבָא. וְכֵן הַקְּשָׁה הַלְחָם מִשְׁנֵה (שֶׁם) וְהַפְּלִיג וְהִשָּׂא (ס' תְּרַעוּהָ וְהִשָּׂא) וְקָטָב לְשֵׁב דְּהָא וְאֲמִירִין דְּעִירָף מְקַדְּשׁ הַיּוֹם אִף עַל פִּי שְׁהוּא עֲרֻדָּת עַל בְּרִיאַת הַעוֹלָם, מְכַל מְקוֹם הוּא וְכָן בְּכִיחוֹ, מִה שְׂאִין כֵּן נֵר הַנֶּגְבָה שְׁפֹדְרִיק מְבַחֲזִין וְאִיבָא פִּרְסוּם הַגַּס לְצַבּוֹר, וְהַמְּיָא שְׁעָמָא תּוּי כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, לְכַן שְׁפִיר פִּסְק הֶסְגֵן אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְדִרְיוֹן שְׁפֹדְרִיקֵין מְבַחֲזִים לֹא אֲמִירִין אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְהַשִּׁיג עַל כַּסְפֵּה אֲחֻרָיִים בְּזוֹן]:

א [ב] שְׁלוֹם. עַל בְּאֵר הַיֵּטֵב. [עַל שֶׁם] וְשִׁבּוֹת יִצְחָק (ח"ג) סִימָן מ"ט לְשֵׁב דְּבָרֵי הַמְּפִיר מִשְׁנֵה סוֹף הַלְלוֹת הַנֶּגְבָה (פִּדֵי הַיָּהוּ), שֶׁבֶת דְּמָה שֶׁבֶת הַתְּרָבִים דְּלַגְנֵי מוֹכֵר כַּסְפוֹ הוּא כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, דְּמָה כֵּל שֶׁכֵּן הוּא, וְהָא אֲרֵבַע כּוֹסוֹת נְמִי פִּרְסוּמִי נִישָׁא אִיבָא. וְכֵן הַקְּשָׁה הַלְחָם מִשְׁנֵה (שֶׁם) וְהַפְּלִיג וְהִשָּׂא (ס' תְּרַעוּהָ וְהִשָּׂא) וְקָטָב לְשֵׁב דְּהָא וְאֲמִירִין דְּעִירָף מְקַדְּשׁ הַיּוֹם אִף עַל פִּי שְׁהוּא עֲרֻדָּת עַל בְּרִיאַת הַעוֹלָם, מְכַל מְקוֹם הוּא וְכָן בְּכִיחוֹ, מִה שְׂאִין כֵּן נֵר הַנֶּגְבָה שְׁפֹדְרִיק מְבַחֲזִין וְאִיבָא פִּרְסוּם הַגַּס לְצַבּוֹר, וְהַמְּיָא שְׁעָמָא תּוּי כֵּל שֶׁכֵּן מְאַרְבֵּעַ כּוֹסוֹת, לְכַן שְׁפִיר פִּסְק הֶסְגֵן אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְדִרְיוֹן שְׁפֹדְרִיקֵין מְבַחֲזִים לֹא אֲמִירִין אֲבָרְהָם (ס"ג:ט) וְהַשִּׁיג עַל כַּסְפֵּה אֲחֻרָיִים בְּזוֹן]:

א [ב] שְׁלוֹם. עַל בְּאֵר הַיֵּטֵב. [עַל שֶׁם] וְשִׁבּוֹת יִצְחָק (ח"ג) סִימָן מ"ט לְשֵׁב דְּבָרֵי הַמְּפִיר מִשְ

הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו. **היגו שלא נתן תהיה רק בשעור הדלקה ונכבה באמצע ונתר, ולכן אסור הדקצה למצותו ואסור להנות הימנו. אבל אם נתן הרבה פגר ונתר, מתר להשתמש בו לכתחלה, וכמו שכתב לעיל בסימן תרעב סעיף ב'. ודע דיש פוסקים שסוברין דאם נתן השמן בסתם, הקצה על השמן, אם לא הנתנה לכתחלה שלא יאסר אלא בשעור, ועין לעיל בסימן תרעב במשנה ב' דורה סעיף קטן ו'.**

בשו"ע סימן תערב סעיף ב כתב דאם נתן בה יותר מהשעור שמן של חצי שעה, יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן. ובמשנ"ב שם (סק"ז) פירש שאינו מקצה השמן רק מה שצריך לשיעור חצי שעה למצותו, ועל כן מותר לכבותה ולהנות ממנו. ומכל מקום הסכימו כמה אחרונים דלכתחילה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור הדלקה, משום דיש פוסקים שסוברים דאם נתן בסתם, הקצה למצותה הכל, לה

להניח מותר השמן לשנה הבאה

[משנ"ב סקי"ט] הותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, שהרי הוקצה למצותו. **דהניחו לשנה הבאה לנר הנכה אסור, דהיישנין לתקלה, ואפילו להניחו בכלי מאוס דודאי לא יבא לאכלו גם מן אסור, דהיישנין שפא יבא דלדק ולהנות הימנו.**

עיינ בשער הציון (סקכ"ט) דמקורו בטור. ועיין במג"א (סק"א) שציון לדברי הרמ"א ביו"ד סימן נו סעיף יח דהיכי דצריך להשהות י"ב חודש הוא זמן ארוך, היישנין לתקלה ביתיים. מ

סימן תרעח

נר של שבת קודם לנר של חנוכה

נר שבת קודם לנר חנוכה

[שו"ע סעיף א] מי שאין ידו משנת לקנות נר הנכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום ביתו.

כאן מיירי ביש לו מעות לקנות רק נר אחד, דיקנה נר שבת ולא נר חנוכה. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעא סק"ב לענין מי שאין לו מעות לנר כלל, ויש לו כסות למכור, לצורך איזה מהם ימכור כסותו.

נר חנוכה של יום חמישי או נר שבת איזה קודם

בפמ"ג (סימן רסג א"א סק"ט) כתב דנר חנוכה של יום חמישי ונר שבת, נרות חנוכה דהאינא קודם, דאין מעבירין על המצות. א

נר אחד לשבת והשאר לנר חנוכה

[משנ"ב סק"א] מי שאין ידו משנת לקנות נר הנכה ונר שבת יקנה נר שבת מפני שלום ביתו. **ואם יש לו נר אחד לביתו סני, אף על גב דמזב וראוי שיהיה שני נרות לשבת בדלעיל בסימן רסג, מפל מקום במקום הדחק די שיהיה נר אחד על השלחן שאובל והשאר לנר הנכה, ולהיו מן המהדרין.**

בשו"ע סימן רסג סעיף א כתב דיש מכוונים לעשות ב' נרות לשבת, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. ועיין בביאור הלכה שם (ד"ה שתי) דלענין נר שבת לא נזכר כלל בגמרא שתי נרות כי אם דעצם ההדלקה הוא חובה ואנו עושין בעצמינו לרמוז בעלמא שתי נרות, משא"כ בנר חנוכה אף דעיקר מצוה הוא נר אחד והשאר הוא רק למהדרין, מכל מקום ההידור נזכר בגמרא. ועל פי זה כתב המשנ"ב כאן דאם אין ידו משנת, עדיף לקנות רק נר אחד לשבת והשאר לנר חנוכה ולהיו מן המהדרין.

במקומות שמדליקים בפנים איזה מהן קודם

[משנ"ב סק"ב] מי שאין ידו משנת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום ביתו. **יש אומרים דבזמן היה שפדליקים בפנים יקנה לנר הנכה, שהרי לא יושב בחשך, ואף על פי שאסור להשתמש לאורה, הוי בשעת הפקנה דאיתא לעיל בסימן תרעא סעיף ה' דמניחה על שלחנו.**

בשער הציון (סק"ה) כתב, דאף דבשו"ע שם כתב דצריך נר אחר להשתמש לאורו, התם משום היכר צריך נר אחר דלא יאמרו לצרכו הדליקה, ובאמת אם אין לו נר אחר נמי מותר ואף דעל כרחק משתמש על שולחנו בו ע"ש. וכן כתב הביאור הלכה בסימן תרעא סעיף ה' (ד"ה וצריך). ב

««««

לזוהר לאשפה [שלא בדרך בוין]. וכן דעת הגריש"א (כפניי הלכה) דבריעבר אפשר לשפוך השמן לכיור, אבל לא לבית הכסא כיון שזה בוין. (עין במשנ"ב סימן תעג סק"ב) בשם החיי אים כל קל ס"ז שכתב שלא יורוק הוועז של הקפה בלי הסוד, דהוי כיווי מצוה. ועיין עוד במשנ"ב סימן תרלח סוף סקכ"ד בשם המג"א דאף אחר סבות לא יפסע על ציבו טובה דתשמישי מצוה הם כמו ציצית לולב, ובערוך השולחן שם סק"ב כתב דכל שכן שלא ישתמש בהן תשמיש בוין משום דשם שמים חל עליהם, ועיין במשנ"ב סימן כא סק"ז בשם הב"ח. מ. ולפ"ז אתי שפיר מנהג בעלזא (עין לוח דבר בעתה) להניחו לשרפו עם החמץ בערב פסח, כיון דאינו משאירו י"ב חודש. אולם עיין בפתחי תשובה (יוד"ש סק"ב) שהביא משורת חתם סופר (יוד"ש סימן נו) שכתב דודאי תקלה ד"יב חודש שכתב רמ"א הוא לאו דוקא, דהרי מצינו בביצה (יה ע"א) כסוגיא דטבילת כלים דחיישין לתקלה דחצי שנה. ויש לחלק ההחשש תקלה הוא רק היכא שמשחה כדי להשתמש בו, משא"כ במשחה שריפת השמן על מנת לשרפו עם החמץ, ואינו מתכוון להשתמש בו, לא חיישין לתקלה.

א. וכן כתב ב"ש"ת חוות יאיר (סימן ט), והוספי שם עוד טעמים, פן ימות, ואולי יכיר לו מעות וכו'. אולם בספר ערוך השולחן (סימן תרעא אות ב) השיג עליו. ועיין בכף החיים (סק"ה). ועיין בזה בשו"ת מאורות נתן (סימן עח). ב. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב שם סקכ"ד.

(ס"ו). ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סק"א לגבי אכסאי שהביא מהמג"א בשם שו"ת הרשב"א שצריך הכעל הבית לתקנות לו חלק בשמן, והשמיטו הא דכתב הרשב"א דמקא לו גם חלק בהתפילות, עיין בפמ"ג שם). פ"ח. עיין בב"י כאן שהקשה סתירה בדברי הטור, דבסימן תערב כתב דנותר השמן יכול להשתמש לאורה וכן יכול לכבותה, ואילו כאן כתב דנותר השמן ביום השמיני הוקצה למצותו. ותירץ הב"י בשם הגהות מיימוניות דבסימן תערב מיירי אחר שכבר דלק השמן כשיעור, דמותר הנות מתותר משום דלא הוקצה למצותו אלא כדי שיעור, וכאן מיירי בנכבה באמצע היעור, ולכן אסור הנות ממנו שהרי הוקצה למצותו. ותירץ זה הוא לפי שדעת הראשונה שהביא המשנ"ב כאן ובסימן תרעב. אולם הב"י הביא בשם מהר"י אבוהב שכתב לתרץ דכאן מיירי בנתן השמן סתם, דאז הדין הוא דהוקצה כל השמן אפילו יותר מהשיעור, ובסימן תערב מיירי דהנתנה שלא יאסור אלא כשיעור, ולכן מותר להשתמש לאורה, ותירץ זה הוא לפי דעת היש פוסקים שהביא המשנ"ב כאן בסימן תרעב. ועיין בביאור הלכה (ד"ה וצריך) שכתב דכל זה במותר השמן שבתוך ביה, אבל אם לקח צלוחית של שמן לנר חנוכה ונשתמש ממנו כדי צרכו, לכולי עלמא אין הותר בכלל מותר השמן שבנר חנוכה. וע"ע בשע"צ סימן תרעג (סק"ב) דאפילו לדעת החתמ"ר, מ"מ לענין אם תערב א"ח"כ בנרות חנוכה בודאי אין להחמיר לאסור התערבות. פ"ע. עיין בפסקי משמעות (עמוד קלח) דכתב בשם הגר"ח קייבסקי דלאו דוקא שריפה ואפשר אף פ"ח משנה בתורה ע"פ משנה אחרונה דתפ"ח מותר מצוה התורה, עמוד 964

הַלְבוּת הַנְּגִדָה סִמְנָן תַּרְעוּז תַּרְעוּזָה

קַמְזוּ. בְּאֵר הַגְּזִיחָה

(טו) אִם רוּצָה לְהַחְמיר עַל עֲצָמוֹ * וְלַהֲדַלִּיק בְּפָנָי עֲצָמוֹ, מְדַלִּיק (א) וְאוּ וּמְכַרְךָ עֲלֵיהֶם, (טז) וְכֵן נוֹהֲגִין (תּוֹמַת מִדְּרָשׁן
 (ס' ק' וְהַרְרִיל (בְּנִסְנִס) וְחֹשׁבוֹת מִהַרְרִיל סִמְנָן קַמְזוּ): ד' [א* (י) הַנְּהוֹתָר בְּיַום הַשְּׁמִינִי (יח) * מִן הַשְּׁמָנָן * הַצְרִירָה
 * לְשַׁעוֹר הַדְּלִיקָה, עוֹשֶׂה וּ מְדוֹרָה (ד) (יט) וְשׁוֹרְפוֹ בְּפָנָי עֲצָמוֹ, שְׁהָרִי הַקָּצֵה לְמַצּוֹתָו. וְאִם נִתְעַרַּב
 בְּשָׁמָן אַחֵר וְאִין שְׁשִׁים לְבַטְלוֹ, יֵשׁ מִי שְׁאֹמֵר (כ) שְׂאִין לְהוֹסִיר עֲלָיו כְּדִי (ג) לְבַטְלוֹ:

תַּרְעוּזָה נֵר שֶׁל שַׁבַּת קוֹדֵם לְנֵר שֶׁל הַנְּגִדָה. וְכוּ סְעִיף אֶחָד:

א * מִי שְׂאִין יְדוּ מִשְׁגָּת (א) לְקַנּוֹת נֵר (ב) הַנְּגִדָה וְנֵר שַׁבַּת, יִקְנֶה נֵר שַׁבַּת (ג) מִפְּנֵי (ד) וְכֵן שְׁלוֹם

בְּאֵר הַיֵּטֵב

ג [א] וּמְכַרְךָ. דְּבָרְכָה בְּהַבְטָלָה לִיבָא, כִּינּוּ שְׂאִינוּ רוּצָה לְצַאת בְּשֵׁל אִשְׁתוּ הַל חַיבָא
 עֲלָיו. תְּשׁוּבַת מְהֵרִיל (ס' קמ"ה). וְיֵשׁ חֲלֻקִין, וְסָפֵק בְּכּוֹחַ הַלְקָל (ט"ז) וְעֻטְרָת
 זְקָנִים]. וְרִשְׁלִי (בְּשׁוּט"ס ס' פ"ה) קָטַב מִי שְׂבָא לְבִיתוֹ מִצְּבָא שְׁהַדְלִיק עֲלָיו צִירָה לְהַדְלִיק,
 וְקָטַב הַסְּמָן אֲבָרְקָה (ש"ס ה"ב) וְדִבְרוּ אֲנִים מְכָרְחִים לֵבֵן אִין לְכַרְךָ. עֵינֵן שָׁם, וְעֵינֵן ט"ז
 (ס'ק"ט): ד' (ז) וְשׁוֹרְפוֹ. דְּאִסּוּר לְהַנְיָחוּ לְשַׁנְּהַּ הַבְּהָא הַדְּמִישִׁין לְהַלְקָה. טוּר:
 (ח) לְבַטְלוֹ. עַד מְיֻרְדָה דַּעַח סִמְנָן צ"ט סְעִיף קָטָן י"ד מִה שַׁבְּתֵי שֶׁם. וְעֵינֵן בְּסִפְר
 אֵלֶיהָ רַבָּה (ס'ק"ט) בְּזוֹה שְׁהַעֲלֶה לְהַלְכָה דְּאָף שַׁבְּרָה נִפְלַח מִפְּחוֹת מִשְׁשִׁים, שְׂאִין לְבַטְלוֹ,
 וְהַשִּׁיג עַל כֹּפֶה אֲחֻרָיִם (בְּזוֹן):

א (ב) הַנְּגִדָה. וְאִם יֵשׁ לוֹ נֵר אַחַד לְבִיתוֹ סִיגִי, וְיִנְחַח הַמְּכַר לְנֵר הַנְּגִדָה. מִגֵּן אֲבָרְקָה
 (ס'ק"א): (ג) שְׁלוֹם. שְׁמַעְטַעְטַרִים לִישֵׁב בַּחֲשֵׁךְ. וְקָטַב הַבֵּיחַ (ס'ק"א) דָּאֵם אִין לוֹ פֶּתַח, נֵר
 הַנְּגִדָה קָדָם, וְכֵן קָטַב הַעֻטְרָת זְקָנִים, אֲבָל הַשִּׁי" (ס'ק"ט) קָטַב דַּפְתַּת קָדָם, עֵינֵן שָׁם.

הָאִי דִּינָא דְּהַנְּגִדָה, וְלֹא נִקְמָרָו אֵלָּא בְּזִמְנָן שְׁפּוֹדְלִיקִין מִבְּחִין. עֵינֵן שָׁם. וּבְמַחְלַת כְּבוֹד וּחְזוֹן,
 דְּאִסְרִין דְּנֵר שַׁבַּת קוֹדֵם מִשּׁוֹם שְׁלוֹם בִּיתוֹ, דְּפִירֵשׁ כְּשֶׁפּוֹדְלִיקִין בְּפָנִים יִקְנֶה נֵר הַנְּגִדָה כִּי מַמְשִׁי,
 דְּלַעֲזוּן דְּדִירָה מְקַדְּשָׁה הַיּוֹם וְיֵין לְהַבְדִּילָהּ, אָף עֵתָה הַרִין כּוּן:

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

וְעֵינֵן לְקַמְזוּ: (טו) אִם רוּצָה לְהַחְמיר וְכוּ', רְצוּנוֹ לִזְמַר אָף
 דְּמִדְּיָנָא שְׁטוּר הַדְּלִיק אִם מְדַלִּיקִין עֲלָיו בְּבִיתוֹ, מִכַּף בְּקִיָּם אִם
 רוּצָה לְהַחְמיר עַל עֲצָמוֹ וְלַהֲדַלִּיק בְּעֲצָמוֹ רִשְׁאִי, וְיִכְלַךְ שְׁאִנְוֹן
 בְּמִשְׁתַּבְּחוֹ קָדָם שְׁעַת הַמַּדְלָקָה (כ) שְׂאִינוּ רוּצָה לְצַאת בְּשֵׁל
 אִשְׁתוּ, וּמְיַבִּילָא לִית כָּאֵן מִשּׁוֹם בְּרוּרָה לְבַטְלוֹ, זְכִינּוּ שְׂאִינוּ
 רוּצָה לְצַאת בְּהַדְלָקְתָה הַל חַיבֵּי הַדְּלִיקָה עֲלֵיהֶם: (טז) וְכֵן נוֹהֲגִין.
 וְכֵן סְתָמוֹ (כ"ג) הַרְבֵּה אֲחֻרָנִים. וְיֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים (כ"ה) שְׁשׁוֹבְרִין,
 אַחְרֵי דְּחַלְלִי (שַׁבַּת כ"ג) פְּטוּרְהוֹן עַל יְדֵי הַדְּלָקַת אִשְׁתוּ, לֹא כָּל
 קְמִינָה לִזְמַר אִינִי רוּצָה לְצַאת בְּשֵׁל אִשְׁתִּי, וְיִדְלִיק (ט"ו) כֵּלָּא
 בְּרַבָּה. וְהַנֵּה אָף יְרֻדָּא אִין לְמַחוֹת בְּיַד הַנוֹהֲגִין לְכַרְךָ, אַחְרֵי
 הַרְבֵּה אֲחֻרָנִים הַסְּכִימוּ בְּרַבָּה, מִכַּף מְקוֹם טוֹב יוֹתֵר (כ"ו) הַדְּר
 לְשַׁמֵּעַ הַבְּרִכוֹת מִפִּי אַחֵר וְיַעֲזֶה אֲמֵן וְיִכְנֹן לְצַאת בְּהוֹן וְיִדְלִיק
 גְּרוּתוֹ, אוּ יִרְאֶה לְשַׁעַר הַדְּלִיק גְּרוּתוֹי וְלַכַּרְךָ עֲלֵיהֶן זְמַן מַה
 קָדָם שְׁפּוֹדְלִיקָתָא אִשְׁתוּ בְּבִיתוֹ, הַדְּיָנוּ שְׁהִיא מְדַלִּיקָתָא אַחֵר מְעִרִיב
 כְּמַנְהַג הַעוֹלָם וְהוּא יְדִלִּיק קָדָם מְעִרִיב: ד' (יז) הַנְּהוֹתָר בְּיַום

א * מִי שְׂאִין לְהַחְמיר בְּרוּרָה (ס' ק"ח) דְּהִינּוּ קְשָׁעֵה בְּאֲמָצַת הַשְּׁעוֹר.
 וְאִם יִקְנֶה בְּזוֹה כֵּלָּא שְׁכִיבִי וְהוֹסִיפוּ כֵּלָּא בְּמִינֵי הַרְבַּה שְׂאִין יוֹתֵר מִן
 הַשְּׁעוֹר, וְזֶלַק כְּשַׁעוֹר חָצִי שַׁעֲה וְגַמְתוּר, נִרְאֶה דְּלִכּוּלֵי עֲלֵמָא אִסּוּר לְהוֹת מִקָּה,
 דְּבִדְבָרֵי יֵשׁ בְּזוֹה מִן הַשְּׁמָנָן שֶׁל תוֹךְ שַׁבְּתָה הָאִסּוּר, אִם לֹא שִׁידוּעַ שַׁבְּשָׁמָן

הַשּׁוֹסִיף עַל הַתְּמַלּוֹלָה הִיא שְׁמֵה שְׁמֵה כְּגַנְדָּ מַעַט שְׁשׁוֹבְרִין וְכוּ'.
 * הַצְרִירָה וְכוּ', אֵין מִשְׁנֵה בְּרוּרָה (ש"ס) מִה שַׁבְּתָה דִּישׁ פּוֹסְקִים שְׁשׁוֹבְרִין וְכוּ',
 אֲבָל אִם לָקַח צְלוּחִית שֶׁל שָׁמֵן לְנֵר הַנְּגִדָה וְנִשְׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ כְּדִי צְרוּרָה,
 לְכּוּלֵי עֲלֵמָא אִין הַנוֹתָר כְּבָלָל מוֹתֵר הַשְּׁמָן שַׁבְּרָתָה הַנְּגִדָה וְעֵינֵן דְּרֵיבִים (א"ח"ס ס' ה')

* לְשַׁעוֹר הַדְּלִיקָה. קָטַב הַשְּׁלִטֵי גְבוּרִים (שַׁבַּת ט"א ח"ה), צִירָה עֵינֵן אִם נִתָּן הַשְּׁמָן
 לְשַׁעוֹר הַדְּלִיקָתָא חָצִי שַׁעֲה וְזֶלַק יוֹתֵר מִחָצִי שַׁעֲה (כְּגוֹן שְׁהַפְּתִילָה דְּבָהּ
 וְהוּא חֲשֵׁב שְׁהַפְּתִילָה בִּינּוּתִית), אִם מְקָר לְהַסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ, דְּאִפְשָׁר כִּינּוּ דְּהוּא
 אֲקָטָה מִדַּעַמָּו אָף דְּבַעֲטוּתָהּ הִיא, גָּאֵרִי, וְהוּבָר דְּבָרֵי כְּגַנְדָּ אֲבָרְקָה (ס'ק"ט):

א * לְקַנּוֹת נֵר הַנְּגִדָה וְכוּ', וְאִם יֵשׁ לוֹ נֵר אַחַד לְבִיתוֹ (ב) סִיגִי, אָף עַל גַּב דְּטוֹב (ג) וְרָאוּי שִׁיחֶזְקָה שְׁנֵי נִרוֹת לְשַׁבַּת כְּדִלְעִיל בְּסִמְנָן תַּרְע"ג
 (ס'ק"א), מִכַּף מְקוֹם בְּמִקוֹם הַדְּרוֹק דִּי שִׁיחֶזְקָה נֵר אַחַד עַל הַשְּׁחֵלָן שְׂאוּכָל וְהַשָּׂאֵר לְנֵר הַנְּגִדָה, (ד) וְלָהֵיג מִן הַמַּהְדְּרִין [אֲחֻרָנִים]: (ב) מִפְּנֵי שְׁלוֹם
 בִּיתוֹ. יֵשׁ אֹמְרִים דְּכּוֹנֵן הַזֶּה (ז) שְׁפּוֹדְלִיקִין בְּפָנִים יִקְנֶה לְנֵר הַנְּגִדָה, שְׁהָרִי לֹא יֵשֵׁב בַּחֲשֵׁךְ, וְאָף עַל פִּי שְׂאִסּוּר הַהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה, הִנֵּי כְּשַׁעֲתָה

וְעֵינֵן לְעִיל בְּסִמְנָן תַּרְע"ב בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה סְעִיף קָטָן ז': (יט) וְשׁוֹרְפוֹ בְּפָנָי עֲצָמוֹ. וְלַהֲנִיחוּ לְשַׁנְּהַּ הַבְּהָא לְנֵר הַנְּגִדָה אִסּוּר,
 (כ"ט) דְּחָדְשִׁין לְתַמְלָה, וְנֶאֱפָלוּ לְהַנְיָחוּ כְּבָלִי מְאוּס יְרֻדָּא לֹא יְבֹא אֲבָלְלוֹ גַּם כֵּן עֲצָמוֹ, דְּחִישִׁין שְׂמָא יְבֹא דְּלִדְלַק לְקַנּוֹת הַיֵּטֵב:
 (כ) שְׂאִין לְהוֹסִיר עֲלָיו וְכוּ'. וְעֵינֵן מְיֻרְדָּה דַּעַח סִמְנָן צ"ט סְעִיף ו' דִּישׁ מַמְיָרִין (א) בְּכָל אִסּוּר דְּרַבְּנָן וְהוֹסִיר עֲלָיו אִם נִתְעַרַּב, וְלָכֵן
 קָטַב כָּאֵן יֵשׁ מִי שְׁאֹמֵר:

א (א) לְקַנּוֹת נֵר הַנְּגִדָה וְכוּ', וְאִם יֵשׁ לוֹ נֵר אַחַד לְבִיתוֹ (ב) סִיגִי, אָף עַל גַּב דְּטוֹב (ג) וְרָאוּי שִׁיחֶזְקָה שְׁנֵי נִרוֹת לְשַׁבַּת כְּדִלְעִיל בְּסִמְנָן תַּרְע"ג
 (ס'ק"א), מִכַּף מְקוֹם בְּמִקוֹם הַדְּרוֹק דִּי שִׁיחֶזְקָה נֵר אַחַד עַל הַשְּׁחֵלָן שְׂאוּכָל וְהַשָּׂאֵר לְנֵר הַנְּגִדָה, (ד) וְלָהֵיג מִן הַמַּהְדְּרִין [אֲחֻרָנִים]: (ב) מִפְּנֵי שְׁלוֹם
 בִּיתוֹ. יֵשׁ אֹמְרִים דְּכּוֹנֵן הַזֶּה (ז) שְׁפּוֹדְלִיקִין בְּפָנִים יִקְנֶה לְנֵר הַנְּגִדָה, שְׁהָרִי לֹא יֵשֵׁב בַּחֲשֵׁךְ, וְאָף עַל פִּי שְׂאִסּוּר הַהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה, הִנֵּי כְּשַׁעֲתָה

שְׁעַר הַצִּיּוֹן
 אֲבָרְקָה (ס'ק"ט) כְּשֵׁם מְהֵרִיל (ס' קמ"ה) וְלָבּוֹשׁ (ס'ק"א): (כ) לְבּוֹשׁ (ש"ס) וְעוֹלֵת
 שַׁבַּת (ס'ק"א) וְט"ז (ס'ק"א) וּמְגוֹן אֲבָרְקָה (ס'ק"ט) וְאֵלֶיהָ רַבָּה (ס'ק"ד): (כ"ט) בֵּית יוֹסֵף דְּרִיבֵי
 כּוֹכַב הַבְּרִיתוֹת (מְהֵרִיל בְּשׁוּט"ס ס' פ"ה), וְנִפְתַּי תְּרַשׁ אֵין מִפְּנֵי חֲסֵד מְקוֹמָה: (כ"ז) שָׁם: (כ"ח) אֵלֶיהָ
 קָטַב (ש"ס) כְּשֵׁם שְׁלִיחָה (מִשַׁח תַּחֲדִי פ"ו נְתַרִי חוֹת א"ג): ד' (ט"ז) טוּר: (ט"ט) שָׁם: (ל) מִגֵּן
 רַבָּה בְּרַחוּת עַל פ"ה מִשַׁח אַחֻרָה הוֹדַפֵּס מוֹתָר אֲצוּרַת הַתּוֹרָה, עֵמוֹד 965

הַלְבוֹת הַנֶּזְפָּה סִימָן תְּרַעַח תְּרַעַמ תְּרַפ

ב שם בענין אחר
פשוט.

ביתו (א) וְעֵצֵן לְעֵלִיל סִימָן רַס"ג סְעִיף ג'. יְבֵאֵם יֵשׁ לוֹ לְשֵׁל שָׁבֶת (ד) וְאֵין לוֹ לְנֵר חֲנֻכָּה וְלֵינֵן לְקִדּוּשׁ הַיּוֹם, (ב) (ה) יִקְנֶה לְנֵר חֲנֻכָּה, (ו) מִשׁוּם פְּרֻסְמִי נִיסָא. הֵגָה: שָׁבֶת הַדִּין נֵר חֲנֻכָּה (ז) קוֹדֵם לֵינֵן הַבְּדֻלְהָ,

(ח) וְעֵצֵן לְעֵלִיל סִימָן רַצ"ו סְעִיף ה':

תְּרַעַט וְכוּ סְעִיף אָחָד:

א **אֶבְעָרֵב שְׁבֶת** [* מְדַלְקִין ג' (א) נֵר חֲנֻכָּה תְּחִלָּה (ב) וְאַחַר כֵּךְ נֵר שְׁבֶת. הֵגָה: וּמְכַרְךָ עֲלֵיהֶם כִּמּוֹ בַחֲלָה, אָף עַל פִּי שְׁפַדְלִיקוֹן (ב) בְּעוֹד הַיּוֹם (ג) גְּדוּל (תְּרַמַּת הַדִּשּׁן סִימָן ק"ב) *:

תְּרַפ שְׁלֵא לְהַנִּיחַ הַנְּרוֹת סְמוּךְ לַפְתָּח בְּלִיל שְׁבֶת. וְכוּ ב' סְעִיפִים:

א (א) **אֶבְלִיל שְׁבֶת צְרִיף** לִיתֵן (ב) שׁוּם דְּכָר לְחַזְקַת (ג) בֵּין הַנְּרוֹת לַפְתָּח, בְּשִׁבְלֵי הַרְוּחַ שְׁלֵא

א טור בשם ק"ה
* (ו)סם שם כיון דאי
אפשר ענינו אחר חשוב
לקשר מנהג וכו'.

באר היטב

וקטב המגן אברהם (סי' ט"ז), ואפשר בדמיון הזה שפדליקין פנים, יקנה נר חנכה ואף על פי כן לא ישב בחשד, ואף על פי שאסור לאכל לאורה, מכל מקום כיון דאי אפשר בענין אחר הוי כפשת הספנה דמניחו של שלחנו אף על פי שעל קרחו משמש בו, הקא גמי כן הוא, והוא הדין בחל מי שאין לו אלא נר אחד, עין שם: (א) **יִקְנֶה לְנֵר חֲנֻכָּה**. היינו נר אחד והמותר ליון קודש. מגן אברהם (סי' ט"ז): א (ב) **וְאַחַר כֵּךְ**. וקטב להגוש דמי שפדליקין דרביבך של שבת מחלה ולא קבל שבת במחשבתו, שיכול להדליק אחר כך, עין שם. וט"ז (סי' ט"ז) חולק עליו וקטב דאינו יכול להדליק, הואיל לדין שיש מנהג פשוט שהאשה הפדלקת נר שבת דאינו יכול להדליק, הוואיל לדין שיש מנהג פשוט שהאשה הפדלקת נר שבת שפדליק נר שבת וקטב להדליק של חנכה אסור לו להדליק של חנכה אחר כך, אלא יתן שבת כהדלקתה כמו שכתוב סימן רס"ג סעיף י"א, אם כן לכילי עלמא לא תדליק שוב של חנכה אלא תאמר לאחר להדליק. מגן אברהם (סי' ט"ז), עין שם: (ב) **גְּדוּל**. ודקא אחר פלג המנהג. ב"ח (סי' תרע"ב סי' א):

שְׁעָרֵי תְּשֻׁבָּה

א **וכשריטען פדליקין כו'**, ועין (בשבות) (בש"כ) יצחק (ח"א) סימן ט"ז בסופו שאסור להניח לאינו יהודי בשבת שיקנה הנרות תנקה בלילה ולמחר וילדלמן בבקר, שאין יכול לעשות כן כיון שהיא מלאכה גמורה האוריינת, ואי משום פרסומי ניסא תרי מנהג הכנה בעצמה, וגם לא מענין כשום מקום מנהג וזו (שהיה) ושידיון צרכים להיות דולקים בערב ובבקר משום פרסומי ניסא, עין שם. ועין בקברי יוסף (סי' ט"ז) שקטב בשם מהר"ש אבותב בחשבוה קטב די, של לומר להפסול מנהג בערב שבת של תנקה ואמר כן להדליק נרות חנכה, כי שבת מנהג נגד תמיד של בין הערבים, ונרות חנכה זכר לנס הנעשה בנרות המנונה הנדלקת אחר תמיד של בין הערבים, עד כאן לשונו:

מקבלת שבת עליה ומלאכה רב, אך אחרים בני בית עדין מתרים, על כן איש שפדליק נר שבת וקטב להדליק, על כן איש שפדלקת כיון שהמנהג שפדלקת שבת כהדלקתה כמו שכתוב סימן רס"ג סעיף י"א, אם כן לכילי עלמא לא תדליק שוב של חנכה אלא תאמר לאחר להדליק. מגן אברהם (סי' ט"ז), עין שם: (ב) **גְּדוּל**. ודקא אחר פלג המנהג. ב"ח (סי' תרע"ב סי' א):

מְשֻׁנָּה בְּרוּחָה

תאמר לאחר להדליק, והוא ירבו, אשר קדשנו במצותיו וצננו להדליק בשבילה, (א) אבל ברכת בעשה נסים, וכן שהקנינו ביום ראשון, יכולה בעצמה לברך: (ב) **בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל**. ודקא (ג) אחר פלג המנהג (ד) שהיא עשה ורביע קדם הלילה, כמו שקטוב ברש סימן תרע"ב, ויכרך כתבנו (שם ביח"ל ד"ה ובלבד) בשם האחרונים דצריך לומר בה שמן עד שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים, וכן הפתח בנרות. ואם אין לו כל כך שמן נרות גדולות, יראה (ו) על כל פנים אחת מהן שיהיה דולקת השעור הזה. (ז) וכתבנו (ח) האחרונים דנכון לכתחלה שיהפיל מנהג מחלה ואחר כך דיליק:

א (א) **בְּלִיל שְׁבֶת** וכו'. והוא הדין (ב) בחל צריך לזהר בזה שלא להעמיד הנרות נגד המקום ששולט שם הרוח, אלא (ג) דבשבת צריך שמירה תרה בזה: (ב) **שׁוּם דְּכָר לְחַזְקַת** וכו'. היינו (ג) במקום שפדליקין הנרות נגד פתח הבית מבפנים וגם במקום שפדליקין בפתח אחורי הנרת יש לזהר בזה שיהיה בליל בסימן רע"ז סעיף א"ו, אבל במקום שפדליקין בבית החורף יש בית לפני בית החורף, אין לחש לכבוי, דאפלו יקנה בפתיחתו אין זה פסוקי יראש, אם לא שפתח בית החורף מכון כנגד פתח הבית הפתוח לצד או לרשות הרבים, דאז יזהר לנצל פתח הבית קדם שיפתח פתח בית החורף (ב"ח סי' ט"ז): (ג) **בֵּין הַנְּרוֹת**

הספנה דאיתא לעיל בסימן תרע"א סעיף ה' (ב) דמניחה על שלחנו. (א) אבל רב האחרונים הסכימו דאין לחלק בזה בין זמן הגמרא לזמנינו: (ג) **וְעֵצֵן לְעֵלִיל סִימָן רַס"ג סְעִיף ג'**. דמבאר שם דאם אין ידו משנת לנר שבת וקדוש היום, גם כן נר שבת קודם: (ד) **וְאֵין לוֹ לְנֵר חֲנֻכָּה וְלֵינֵן** וכו'. ומקרי דיש לו פת, דאי אין לו פת (ו) קניית הפת דוחק אפלו לנר של שבת, וכל שכן נר חנכה וקדוש היום, ועין לעיל בסמן רס"ג סעיף קט"ט במשנה בריורה ובאור הלכה שם (ד"ה אין לו): (ה) **יִקְנֶה לְנֵר חֲנֻכָּה**. היינו (ו) נר אחד, והמותר ליון קדוש: (ו) **מִשׁוּם פְּרֻסְמִי נִיסָא**. וקדוש היום הלא יכול לקדש בפת, ובאלו הכי קדוש על היין הוא רק קדונו דמן התורה יוצא בזכירת דברים בעלמא: (ז) **קִדְּם לֵינֵן הַבְּדֻלְהָ**. משום האי טעמא: (ח) **וְעֵצֵן לְעֵלִיל** וכו'. אין נזכר שם יותר מקאן, ונראה דצריך לומר פדלעיל בסימן וכו':

א (א) **נֵר חֲנֻכָּה תְּחִלָּה**, כדי לצאת דעת הנש אומרים דסבירא להו דאי דיליק של שבת תחלה קבלה לשבת ואמרי עליה מלאכה. אבל רב פוסקים חולקים על זה וסבירא להו דלא תליא קבלת שבת בהדלקת הנר, (ב) ועל כן אם הדליק של שבת ולא קבל שבת במחשבתו יכול להדליק אחר כך. (ג) וכל זה באיש הפדליק אבל אשה הפדלקת כיון שהמנהג שמשקמא מקבלת שבת בהדלקתה, אם כן לא תדליק שוב של חנכה אלא

שְׁעָרֵי תְּשֻׁבָּה

(א) ואף דשם איתא דצריך נר אחר להשמש לאורו, התם משום דפר צריך נר אחר דלא יאמרו לצרפו דוליקה, ובאמת אם אין לו נר אחר נמי מתר ואף דעל קרחו משמש על שלחנו בו ואלה רבה (סי' ט"ז) לפי דעת המגן אברהם (סי' ט"ז): (א) אלה רבה (שם) ובגוי ישיע, וכן משמע מדרש חתים (יו"ד שבת קודם סי' ט"ז) מדעמיך דין דשלתן צריך לדין אף דבומנו מדליקין הכל בפנים. וקטב הפרי מגדים (א"א סי' ט"ז) דכן משמע מסימת המחבר והרב שלא חלקו בזה, ומשמע דצדקת דאם דיליק לנר חנכה יתיה אסור להשמש לפניו: (ז) ט"ז (סי' ט"ז) ושאר אחרונים. ועין פרס"ג בבאור הלכה (ד"ה אין לו) מה שכתבתי שם אודות ה"ש ופרי חתים (ה"ל שבת דין וכן הדלקת הנר סי' ט"ז): (ב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: א (ג) **לְבוֹשׁ וְשֹׂאֵרֵי אַחֲרוֹנִים**: (ג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים דלא טע"ז (סי' ט"ז). (ואולי ופרס"ג בבאור הלכה (ד"ה אין לו) מה שכתבתי שם אודות ה"ש ופרי חתים (ה"ל שבת דין וכן הדלקת הנר סי' ט"ז): (ד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (ה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (ו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (ז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (ח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (ט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (י) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (יא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (יב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (יג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (יד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (טו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (טז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (יז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (יח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (יט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (כט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (ל) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לך) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לךא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לךב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לךג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לךד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכו) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכז) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכח) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכט) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכ) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכא) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכב) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכג) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכד) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי' ט"ז) ושאר אחרונים: (לדכה) **מִגֵּן אֲבָרְהָם** (סי'

[משנ"ב שם] אָפֿל רַב הַאֲתָרוּגִים הַסְּבִימוּ דַאיִן תְּחַלֵּק בְּנֵה בֵּין זְמוֹ הַמְּבָרָא לְזַמְנֵינוּ.

בשער הציון (סק"ו) כתב דמשמע דדעתם דאם ידליקו לנר חנוכה יהיה אסור להשתמש לפניו. ועיין בביאור הלכה (הני"ל) שכתב שלכתחילה יזהר שלא להשתמש לאורו. ועיין בערוך השולחן (ט"ו) שפסק כהיש אומרים דבזמן הזה דמדליקים בפנים ידליק לנר חנוכה.

בזמנינו דיש אור חשמל בבית

רוב פוסקי זמנינו כתבו דהיום דיש אור חשמל בבית ואיכא כבר שלום בית, נר חנוכה עדיף, ג' ויש חולקים. 7

נר חנוכה קודם לְקידוש היום

[משנ"ב סק"ד] ואם יש לו לשל שבת ואין לו לַנֵּר הַנֶּנְכָה וְזַמְנֵין לְקידוש היום, יקנה לנר חנוכה. ה' וּמְיֹרֵי דַיִשׁ לֹא פִתָּה, דַּאי אֵין לֹא פִתָּה בְּעֵצַת הַפֶּתַח דְּהִקְיָה אֶפְסֵלוּ לְנֵר שֶׁל שַׁבָּת, וְכֵל שֶׁבֶן נֵר הַנֶּנְכָה וְקידוש היום, וְעַזְוֹ לְעֵילֵי בְּסִימֵין רַסְגַּ סְעִירָא קָמוֹן מ' בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה וּבְאֹרֵי הַתְּלָכָה שָׁם (ד"ה אין לה).

במשנ"ב שם כתב דמי שיש לו מעות מצומצמים, מצות לחם לסעודת שבת קודם לכל, ונר לשבת קודם ליקח משאר מאכלים, דאף דשאר מאכלים ובשר הוא גם כן בכלל עונג שבת מכל מקום נר עדיף יותר משום שלום בית. ובביאור הלכה שם כתב בשם הפמ"ג דהא דפת קודמת היינו כדי שביעה ולא בכזית, אם הוא רעב ולא סגי ליה בכזית. אולם בפרי חדש (סק"א) כתב דגם כשאין לו פת, נר חנוכה קודם, משום שכבר יצא יד"ח קידוש מן התורה, בתפילה, וא"כ הקידוש הוא רק מדרבנן, ופרסומי ניסא עדיף.

סימן תרעט

אם ידליק תחילה נר חנוכה או נר שבת

[משנ"ב סק"א] בערב שבת מדליקין גַר הַנֶּנְכָה תְּחִלָּה ואחר כך

נר שבת. גַּדְי לְצִאת דַּעַת הַיֵּשׁ אֹמְרִים דְּסִבְרָא דַּהּוּ דַּאי יְדַלִּיק שֶׁל שַׁבָּת תְּחִלָּה קִבְּלָה לְשַׁבָּת וְאַתְּסַר עֲלֶיהָ מִלְּאֲכָה. אָפֿל רַב פּוֹסְקִים הַזְּקִיקִים עַל זֶה וכו'.

עיין בשו"ע סימן רסג סעיף י' וז"ל: לבעל הלכות גדולות כיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה, ויש חולקים על בעל הלכות גדולות ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הנר אלא בתפילת ערבית. 8 והרמ"א כתב דהמנהג שאשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקתה, ובמשנ"ב שם (סקמ"ב) כתב דאם האישה מדליק מותר במלאכה, ומכל מקום טוב להתנות, כדי לחוש לשיטת הט"ז (סק"א) דס"ל דגם באיש המדליק מקבל שבת בהדלקתו. ובשו"ע כאן מבואר דעכ"פ לכתחילה גם האישה ידליק נר חנוכה לפני נר שבת, שמא קיבל שבת בהדלקתו.

אם האשה תדליק תחילה נר שבת ואח"כ ידליק בעלה נר חנוכה

יש לדון אם ראוי שתדליק האשה תחילה נר שבת משום דתדיר קודם, ואח"כ ידליק הבעל נר חנוכה. 9

אשה שכבר הדליקה נר שבת תאמר לאחר להדליק נר חנוכה

[משנ"ב שם] אִשָּׁה הַמְּדַלְקֶת בֵּין שְׁהַמְנַהֵג שְׁמִסְתַּמָּא מְקַבְּלַת שַׁבָּת בְּהַדְלָקָתָהּ, אִם בֵּן לֹא תְדַלִּיק שׁוּב שֶׁל הַנֶּנְכָה אִלְּלָא תֵּאמַר לְאַתְּסַר לְתַדְלִיק, וְהוּא יִבְרַךְ אֶשְׁרֵי קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְזַמְנֵינוּ לְתַדְלִיק, בְּשִׁבְרֵיהָ, ג' אָפֿל בְּרַבַּת שֶׁעָשָׂה נְסִים, וְכֵן שְׁהַחֲנִינוּ בְּיוֹם רֵאשִׁוֹן וְכוּלָּהּ בְּעֲצֻמָּה תְּבָרַךְ.

בשער הציון (סק"ג) ציין מקורו בפמ"ג (א"א סק"א) שמבאר דלא גרע מדין ברכת הרואה אצל אחר, שמברך שתי ברכות אלו. ועיין שם שהקשה איך היא יכולה לומר לאחר להדליק בשבילה, והרי קיימא לן דכל מילי דאיהו לא מצוי עביד לא מצוי משווי שליח. ותירץ דלאו שליחות ממש הוה, כיון שמומנו הוה, ואחר, מעשה קוף עביד. 7

««««

תוספות בתורה

ג. שו"ת אגרות משה (אורח חיים סימן כ' אות ל'), הגריש"א (קונטרס הליכות והנהגות עמוד ז'), תשובות והתהגות (ח"ג סימן רטו אות כא), הגר"ם קרלין (לקט דיני חנוכה פ"ט ס"א). ועיין בהליכות שלמה (פ"ג ס"ט) שמתספק בזה. ד. עיין באור ישראל (חנוכה פ"י ט"ב) דדעת הגר"ם קייבסקי שאף בזמנינו נר שבת עדיף ואין להקל. ה. בקהילות יע"ב הדתיים (שבת סימן ח) כתב דאף למ"ד קידוש היום דאורייתא, יקנה נר חנוכה שהרי בשעה שהולך אצל החנוני לקנות, עדיין לא חלה עליו חובת קידוש. א. ולפי שיטות אלו נחלקו הפוסקים מה ידליק קודם, דהרמב"ן והרשב"א ורבינו ירוחם ועוד ראשונים כתבו שידליק נר שבת קודם משום שהוא תדיר, והריטב"א הוסיף עוד טעם דכך הוי היכרא טפי ופרסומי ניסא, [דניכר דאינו מדליק לצורכנו], והמאירי כתב דאיהו שריצה ידליק קודם, וי"א שלכתחילה ידליק קודם נר חנוכה, ובדיעבד אם הדליק נר שבת קודם ולא קיבל על עצמו שבת, ידליק לאחריו נר חנוכה. ב. השו"ע כאן מיירי באופן שהדלקת נר שבת ונר חנוכה נעשה ע"י אדם אחד, האיש או האשה, ובוה ק"י"ל דידליק נר חנוכה תחילה, שמא יקבל שבת בהדלקתו ושוב לא יוכל להדליק נר חנוכה. אולם באופן שהאשה מדלקת נר שבת והאיש מדליק נר חנוכה, כה"ג ליכא חשש בהדלקת האשה נר שבת תחילה, דאפילו אם קיבל שבת בהדלקתה, מ"מ שאר בני הבית מותרים במלאכה כמו שכתב הרמ"א בסמ"ק רסג סעיף י', וא"כ יש לדון, דכה"ג אפשר דעדיף שהאשה תדליק נר שבת תחילה משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, [וכמו שכתב הדרכי משה כאן בשם שו"ת הרשב"א (ח"א סימן אלף ע) דלמ"ד הדלקת נרות לא הוי קבלת שבת, ידליק של שבת תחילה משום דתדיר קודם]. וכן כתב הפרי חדש. (אולם בכ"י כתב דאף לדברי החולקים יכול להדליק של חנוכה תחילה, ועיין בורכי משה שהקשה עליו מדברי הרשב"א תדירי קודם). אולם יש

הלכות הנזפה סימן תרעה תרעב תרפ

ב שם בעיא אחר פשטה.

ביתו (ג) ועצן לעיל סימן רס"ג סעיף ג'. י' כ'א"ם יש לו לשל שבת וד' ואין לו לנר הנזפה ולעין לקדוש היום, (א) (ה) יקנה לנר הנזפה, (ו) משום פרוסומי ניסא. הגה: שבת הדין נר הנזפה (ז) קודם לעין הנזפה, (ח) ועצן לעיל סימן רצ"ו סעיף ה':

תרעט וכו' סעיף אחר:

א טור בשם מהר"ם (* ווסם שם כיון דאי אפשר קנין אחר שוב לקשר מענה וכו').

א בערב שבת ו* מ'דליקין (ג) נר הנזפה תחלה (ב) ואחר כך נר שבת. הגה: ומקרב עליהם כמו בחל, אף על פי שפ'דליקין (ב) בעוד היום (ג) גדול (תרומת הדשן סימן ק"ב *):

תרפ שלא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת. וכו' ב' סעיפים:

א טור, ונהבאר סימן רע"ז (פ"א).

א (א) בליל שבת צריך ליתן (ב) שום דבר לחתוך (ג) בין הנרות לפתח, בשביל הרוח שלא

שערי תשובה

א ובשו"ע פ'דליקין כ"ו, ועצן (בשבות) יצלב (ה"א) סימן ט"ז בסופו שאסור להניח לאינו יהודי בשבת שניזפה הנרות תננה בלילה ולחור ולחלמין בבקר, שאין יכול לעשות פן פינו שהיא מלאכה גמורה ואורניתא, ואי משום פרוסומי ניסא הרי מענה הנזפה בעצמה, וגם לא מעניו בשום מקום מענה זו (שהיה) ושיעור צרכים להיות דולקים בערב ובבקר משום פרוסומי ניסא, ענין שם. ועצן בקרבי יוסף (ה"ס) שקטב בשם מהר"ש אבותב בתשובה קטב ד, יש לומר להחליט מענה בערב שבת של תננה ואחר כך להדליק נרות תננה, כי שבת מענה נגד תמיד של בין הערבים, ונרות תננה זכר לנס הנעשה בנרות המנונה הנדלקת אחר תמיד של בין הערבים, עד כאן לשונו:

מקבלת שבת עליה ומלאכה, רב אחרים בני בית ערוב מתרים, על פן איש שפדליק נר שבת ושבת להדליק של תננה אסור לו להדליק של תננה אחר כך, אלא יתן לאתרו מבני ביתו להדליקם, ענין שם. ונהרא' לי דבאשה הפדלקת כיון שהמונה שפמקלת שבת בהדלקתה כמו שכתוב סימן רס"ג סעיף י', אם כן לכילי עלמא לא תדליק שוב של תננה אלא תאמר לאחר להדליק, מגן אברהם (פ"א), ענין שם: (ג) גדול. ודקא אחר פלג המנחה. פ"ח (סי' תרעב סי' א):

משנה ברוכה

תאמר לאחר להדליק, והוא יברך, אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק בשבילה, (א) אכל ברכת שעשה נסים, וכן שהחנינו ביום ראשון, יכולה בעצמה לברך: (ב) בעוד היום גדול. ודקא (ד) אחר פלג המנחה (ה) שהוא עשה ורביעי קדם הלילה, כמו שקתוב בירוש סימן תרע"ב, ויכרך כתבנו (שם ביח"ל ד"ה ובלבד) בשם האחרונים דצריך לומר בה שמן עד שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים, וכן פ'דליק נרות. ואם אין לו כל כך שמן ונרות גדולות, יראה (ו) על כל פנים אחת מהן שיהיה דולקת השעור הזה. (ז) וכתבנו (ח) האחרונים דנכון לכתחלה שיהפיל מנחה תחלה ואחר כך דליק:

א (א) בליל שבת וכו'. והוא הדין (ב) בחל צריך לזהר בזה שלא להעמיד הנרות נגד המקום ששולט שם הרוח, אלא (ג) ודבשבת צריך שמירה ותרזה בזה: (ב) שום דבר לחין וכו'. והנינו (ד) במקום שפ'דליקין הנרות נגד פתח הבית מבפנים וגם במקום שפ'דליקין במתחל אחורי הדלת יש לזהר בזה ויכילי בסימן רע"ז סעיף א', אכל במקום שפ'דליקין בבית החורף ויש בית לפני בית החורף, אין לחש לכבוי, דאפילו יכבה בפתיחתו אין זה פסיק רישא, אם לא שפתח בית החורף מכון כנגד פתח הבית הפתוח לחצר או לרשות הרבים, דאז יזהר לנעל פתח הבית קדם שיקפתח פתח בית החורף (פ"ח סי' א'): (ג) בין הנרות

שער הציון

לו אשה בביתו, דינו כמו אשה דמסתמא גם כן מקבלת שבת עלה: (א) פרי מגדים (ה"א סי' א), ולא נרצא מראה נרות אצל אחר: (ז) מגן אברהם (פ"ב) ושאר אחרונים: (ח) דרך החיים (ד"ר הדלקת נר תנוכה בע"ש סי' א): (י) פשוט: (י) דאי לא הכי נראה קצת בתורמי דסדתי, דהא מפני שפ'דליק בעוד היום גדול על קרחן אסור על העל הקלל דמקלל ולמעלה נזכר להשוותו כמו לילה, ואם כן איך יתחלל אחר כך מנחה ופרי מגדים סוף סימן תרע"א (ה"א סי' א) ומקלל מקום משמע שם דכל זה ודקא בראשון ליה, וגם דבאמת זה שיש רק אם הוא הרבה קדם שקיעה, ודרך התמים (שם סי' א) ונזירות משמשו (סי' תרע"א סי' י): (ב) שערי תשובה (ד"ה מ'דליקין) ופרי מגדים (שם): א (ב) פרי חדש ופשוט. ועצן לעיל סימן תרע"ג סעיף ב' (סי' כה) שפכתנו בזה: (ג) אי נמי משום דינא דסעיף ב' והוא דקא בערב שבת נגט נמי רישא בליל שבת: (ד) אחרונים:

הספקה דאיתא לעיל בסימן תרע"א סעיף ה' (ג) דמניחה על שלחנו. (א) אכל רב האחרונים הסכימו דאין לחלק בזה בין זמן הגמרא לזמננו: (ג) ועצן לעיל סימן רס"ג סעיף ג'. דמבאר שם דאם אין ידו משנת לנר שבת וקדוש היום, גם כן נר שבת קודם: (ד) ואין לו לנר הנזפה ולעין וכו'. ומקרי דיש לו פת, דאי אין לו פת (ו) קניית הפת דזוהר אפילו לנר של שבת, וכל שכן נר הנזפה וקדוש היום, ועצן לעיל בסימן רס"ג סעיף קט"ו במשנה ברוכה ובאור הלכה שם (ד"ה אין לו): (ה) יקנה לנר הנזפה. והנינו (ס) נר אחר, והמותר לעין קדוש: (ו) משום פרוסומי ניסא. וקדוש היום הלא יכול לקדש בפת, ובקלאו הכי קדוש על היין הוא רק מדרבנן דמן התורה יוצא בזכירת דברים בעלמא: (ז) קדם לעין בהדלקה. משום האי טעמא: (ח) ויחיד דליקין אין נזכר שם יותר מקאן, ונהרא' דצריך לומר פדלעיל בסימן וכו':

א (א) נר הנזפה תחלה, כדי לצאת דעת השם אומרים דסבירא להו דאי דליק של שבת תחלה קבלה לשבת ואמרו עלה מלאכה. אכל רב פוסקים חולקים על זה וסבירא להו דלא מליא קבלת שבת בהדלקת הנר, (ב) ועל פן אם הדליק של שבת ולא קבל שבת במחשבתו יכול להדליק אחר כך. (ג) וכל זה באיש הפדליק אכל אשה הפדלקת כיון שהמונה שפמקלת שבת בהדלקתה, אם כן לא תדליק שוב של הנזפה אלא

(ס) ואף דשם איתא דצריך נר אחר להשמש לאורו, התם משום דפר צריך נר אחר דלא יאמרו לצורו דוליקה, ובאמת אם אין לו נר אחר נמי מתר ואף דעל קרחן משמע על שלחנו בו ואלה רבה (פ"ב) לפי דעת מגן אברהם (ש"ס): (י) אליה רבה (שם) ובגויי ישיע, וכן משמע מדרש החיים (ד"ר נר שבת קודם סי' א) מדעמיית דין דשלטן עירוי לדידן אף דבומנו מ'דליקין הכל בכנים. וכתב הפרי מגדים (ה"א סי' א) דכן משמע מסיחית המחבר ונהב' שלא חלקו בזה, ומשמע דצדקת דאם ידלקו לנר הנזפה יהיה אסור להשמש לפניו: (י) ט"ז (פ"ב) ושאר אחרונים. ועצן ברי"ג בבאור הלכה (ד"ה אין לו) מה שכתבתי שם אודות הט"ז ושאר החיים (הל' שבת ד"ן וכן הדלקת הנר סי' י): (ב) מגן אברהם (פ"ב) ושאר אחרונים: (ג) לכוש ושאר אחרונים: (ד) מגן אברהם (פ"א) ושאר אחרונים דלא טע"ז (פ"א). (ואולי ובר"ס' בבאור הלכה ליה לט"ז דאיש שפמקלת עצמו להדליק נר שבת כגון שאין

הדלקת נרות בערב שבת חנוכה בפלג המנחה

[משנ"ב סק"ב] בעוד היום גדול. ודוקא אחר פלג המנחה שהוא שעה ורביעי קדם הלילה י' כמו שכתוב גריש סימן תרע"ב. עיין בשו"ע סימן תער"ב סעיף א דאין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק. ובמשנ"ב שם (סק"ג) כתב דחשבינן השעה לפי קוצר היום והיינו שעות זמניות, ויכול לברך גם כן. ובשער הציון (סק"ד) הביא מהחיי אדם דאם הדליק קודם פלג המנחה צריך לכבותה ולחזור ולהדליק.

אם יש לאחר הדלקת נר חנוכה ושבת בערב שבת חנוכה

[משנ"ב שם] בעוד היום גדול. ודוקא אחר פלג המנחה. מבואר ברמ"א דבערב שבת יכול להדליק בעוד היום גדול. ופירש המשנ"ב שהיינו אחר פלג המנחה. ורדנו הפוסקים אם לכתחילה יכול להדליק בפלג המנחה, או שצריך לכתוב אחר הדליק נרות חנוכה ושבת סמוך לשקיעה.

כבתה בערב שבת קודם קבלת שבת

בשו"ע סימן תרע"ג סעיף ב הביא מהתורמת הדשן דאפילו

כבתה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה. ובמשנ"ב שם (סק"ו) הביא מהתורמת הדשן שפירש הטעם, דכיון שבערב שבת מחוייב להדליק קודם שקיעה וגם כבר בירך עליה להדליק נר של חנוכה, כבר הותחלה המצוה בהכשר. אולם הביא מהט"ז שם שחולק על התורמת הדשן, ודעתו דקודם קבלת שבת שיש עדיין היתר להדליק, מחוייב לחזור ולהדליק וכלי ברכה.

ובמשנ"ב שם (סק"ז) הביא מהאחרונים דאפילו כבו בחול, דלכו"ע אינו מחוייב לחזור ולהדליקה, מ"מ ראוי להחמיר לחזור ולהדליקה, ובפרט אם נכבה בערב שבת קודם קבלת שבת, אולם לא יברך.

תפלת מנחה קודם הדלקת נר חנוכה

[משנ"ב שם] וכתבו האחרונים דנכון לכתבה שיתפלה מנחה תפלה ואחר כך ידליק.

בשער הציון (סק"ז) כתב בטעם הדבר בשם הפמ"ג (סימן תרע"א א"א סק"י), דאם ידליק קודם מנחה נראה קצת כתרתי דסתרי, ודהא מכיון שמדליק בעוד היום גדול ע"כ סומך על הקולא דמפלג המנחה ולמעלה נוכל להשוותו כמו לילה, וא"כ איך יתפלל אחר <<<<

כשהמשלה לא יכול לעשות, משום דבעינן שהפעולה עצמה תהיה אליו, לבין שליחות דבעינן רק שתוצאת פעולת השליח תחשב עבור המשלה, אך מ"מ זו פעולת השליח, ובוהו אין סתרון של כל דלתא ומצי עבדי, ולפי"ז יבואר שפיר הכא, דאין אנו אומרים דע"י הדלקת השליח, הוי כאילו הדליק המשלה, אלא הדלקת השליח מועילה עבור המשלה. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרע"ב (סק"ז) שהביא בשם הפמ"ג שמי שקיבל עליו שבת ואח"כ כבה הנר חנוכה, מותר לומר לחבירו שידליק, וציון הפמ"ג לדברי השו"ע בסימן רס"ג סעיף ז שמי שקיבל שבת יכול לומר למי שלא קיבל עדיין לעשות עבורו מלאכה. ה. במשנ"ב סימן רס"ג (סק"ט) הביא דעת הרב"ש שפלג המנחה הוא שעה ורביעי קודם השקיעה, ובסימן תרע"ג סתם המשנ"ב כדעת השו"ע שם שהוא שעה ורביעי קודם צאת הכוכבים, וכן משמע במשנ"ב כאן שכתב 'קודם הלילה'. אך בספר הלכות חנוכה (להגרי"ש איידר פ"ג אות יג) כתב בשם הגר"מ פיינשטיין שבערב שבת מקליין ומחשבינן פלג המנחה שעה ורבע לפני השקיעה. ו. מקור דברי הרמ"א שכתב דבערב שבת מברך על הדלקת נר חנוכה אפילו כשמדליק בעוד היום גדול, הוא בתרומת הדשן סימן קב, ופירש שם הטעם דיכול להדליק ולברך מבעוד יום, אף דאינו זמן הדלקה, משום דכיון דאי אפשר בעיני אחר חשיבא הכשר מצוה. אולם בשו"ת החת"ם (ח"ו סימן ז) כתב דאין צריך לדחוק דכברי התורמת הדשן דכיון דאי אפשר בעיני אחר חשיבא הכשר מצוה, אלא כיון דכתיב חנוכה אי אפשר לשמונה ימים בלי שבת, א"כ חשמונאים שתקנו הדלקת חנוכה, מעיקרא הכי תיקנו להיות זמן הדלקתו קודם הלילה, ושיתקן 'ציונו' שהיו המתקנים כך ציוו מעיקרא ע"ש. (נכפ"י כתב הט"ז, עיין להלן לענין אם כבתה זקוק לה). ועיין בתשובות והנהגות (ח"א סימן שעה, ח"ב סימן שש"ב אות ה) שכתב דלפי דברי התורמת הדשן לכאורה צריך להדליק ברגע אחרון לפני שבת, ורק אז אפשר לומר שאי אפשר בעיני אחר. ועיין בראשונים (ח"ו פ"ב שבת בשם הבה"ג) שכבר נתקשו היאך שרי לן להקדים בערב שבת, וכתבו דצריך להדליק סמוך לכניסת השבת. וגם בתרומת הדשן כתב רק דמדליק מבעוד יום, ולא כתב דכברי הרמ"א שמדליק בעוד היום גדול. ועיין במור קציעה (סימן הרע"ג ד"ה וא"ע) שכתב חו"ל: ואע"ג דדיבנין לאורנו יום הסמון לבין השמשות דין הכשר מצוה, הוי דלא לטיף עלה לאכשורי אפילו בעוד היום גדול, ואפילו מפלג המנחה נמי לא ע"ש. ועיין במועדים וזמנים (ח"ב סימן קנ"ב, ח"ו סימן פ"ד) שלא יקדים יותר מחצי שעה, ואף בירושלמי שנהגים להדליק נרות בכל ערב שבת ארבעים דקות לפני השקיעה, בערב שבת ידליקו נרות חנוכה תוך חצי שעה לפני השקיעה, וכ"כ בלוח א"י. אולם כיום המועדים וזמנים דיש נהגים גם בערב שבת חנוכה להדליק בירושלים ארבעים דקות לפני השקיעה. אולם עיין בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סימן ס"ב) שכתב חו"ל: ואף בשבת חנוכה כיון שמדליקין נר חנוכה קודם נר שבת אין לו להתנה בשביל נר חנוכה להדליק במיתור זמן, דכיון דא"כ כשיאמר משה אחר הלילה נר חנוכה

בזמן הנקבע בחול, ובהכרח שלערב שבת נתנו חכמים מתחלת תקנת חכמים למצוות הדלקת נר חנוכה זמן מוקדם מבימות החול, (והוא כדברי החת"ם הגי"ל), אין חילוק בין סמוך מעט יותר לזמן שבחול או רחוק, אלא שזמנו הוא סמוך לנרות השבת וקודם להם, ומסתבר לדיכא שום חילוק דגם לכתחילה אם צריך מאיזה טעם להקבל שבת תיכף בהתחלה דאחר פלג המנחה או שכן ודכו בלי שבת אף שהוא שעה ורביעי קודם השקיעה נמי אין שום צורך ושום מעלה לאחר בשביל נר חנוכה וכו' אבל לדידי נראה שהזמן הוא קודם וטמוך לנרות שבת, דאם אין דעתו להדליק נר של שבת אלא סמוך לטוף פלג המנחה לא יוכל להדליק נר חנוכה ע"ש. ו. בתרומת הדשן כתב הטעם דיכול להדליק ערב שבת מבעוד יום אף דאינו זמן הדלקה, משום דכיון דאי אפשר בעיני אחר, חשיבא הכשר מצוה, ולכן מהאי טעמא כבתה אין זקוק לה, משום דכבר הותחלה המצוה בהכשר. והט"ז חולק על תרומת הדשן וכתב דהא דיוצא בהדלקה ערב שבת קודם שקיעה, אין הטעם כמו שכתב התורמת הדשן משום דחשיבא להתחיל מצוה, אלא משום דכיון שאי אפשר להמתין עד שקיעת החמה צריך להשתלם קודם לו, מקרי אותה שעה זמן התחלה כמו בחול בסוף שקיעה, דהכי תקנו חכמים שידליק בשעה שיש לו היתר להדליק, וזה לא מקרי הכשר מצוה אלא מצוה ממש, ולכן מ"מ בכבתה קודם קבלת שבת צריך לחזור ולהדליק, דאף דאי אפשר לצמצם שידליק קודם ביאת השבת, ויש לו רשות להקדים להדליק הרבה לפני שקיעה, מ"מ לא מקרי דדלק החיוב. (ומשמע בט"ז דלדברי התורמת הדשן דהטעם דיכול להדליק מבעוד יום הוא משום דחשיבא הכשר מצוה, לפי"ז שפיר כתב דכבתה אין זקוק לה, משום הותחלה מצוה בהכשר. ועיין ביד אפרים שהקשה על זה). ועיין בשו"ת החת"ם (ח"ו סימן ז) שכתב בטעם דאפילו בערב שבת כבתה אין זקוק לה, משום דהטעם דיכול להדליק ערב שבת מבעוד יום משום דכיון דכתיב חנוכה אי אפשר לשמונה ימים בלי שבת, א"כ חשמונאים שתקנו הדלקת חנוכה, מעיקרא הכי תיקנו להיות זמן הדלקתו קודם הלילה, ולכן אם כבתה אין צריך לחזור ולהדליק אף שיש עדיין זמן להדליק. אמנם הט"ז ס"ל דמהאי טעמא הוי רק הזמן לקיום המצוה, ואז אינו זמן החיוב, משא"כ להחת"ם וזהו זמן החיוב, ולכן ס"ל דאם הדליק קודם שוב אינו צריך להדליק. ועיין במשנ"ב סימן תרע"ג סק"ז. ח. עיין בב"ח (שם ד"ה כתב), ובט"ז (שם סק"ג), ובבג"א (סק"י) שהביאו משר"ת מהרש"ל (סימן פ"ה) שכתב חו"ל: הא דכבתה אין זקוק לה היינו לחיוב, ולכן ס"ל דאם הדליק מבעוד יום הסמון לבין השמשות דלא ידליקו, ואם ידליקו, ולכן ס"ל דאין מותר להדליק אחר"כ נר חנוכה. י. לפי"ז היכא דחל יום ראשון דחנוכה בשבת, יש עוד טעם להתפלל מנחה לפני ההדלקה, דכיון דע"י הדלקה עשאו לילה וכימי חנוכה, א"כ נכנס לספק אם צריך לומר 'על הניסים' במנחה. ועיין במשנ"ב סימן תרע"ג (סק"ג) ובשער הציון (סק"ג) בהתפלל ערבית מבעוד יום ביום ראשון דפורים, וכן ב"ח, ואמר על הניסים יעלה ויבא, וכן

כן מנחה. י" ובברכי יוסף (סק"ב) כתב בשם המהר"י אבוהב עוד טעם דתפלת מנחה היא כנגד תמיד של בין הערביים, ונר חנוכה הוא זכר לנס שנעשה בנרות המנורה שהדליקו אותן אחר תמיד של בין הערביים.

אולם כתבו הפוסקים דאם אין לו מנין אלא אחר ההדלקה, יתפלל מנחה אפי' ההדלקה. י"ב

סימן תרפ

שלא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת

[שו"ע סעיף א] בליל שבת צריך ליתן שום דבר לחוץ בין הנרות לפתח, בשביל הרוח שלא יכבה הנרות משפותח את הדלת.

עיין בשו"ע סימן רעז סעיף א, נר שמונח אחורי הדלת, אסור לפתוח הדלת כדרכו שמא יכבנו הרוח.

[משנ"ב סק"א] בליל שבת. והוא הדיו גהץ צריך לזרזו בזה שלא להעמיד הנרות נגד המקום ששולט שם הרוח, אלא דבשבת צריך שמינה יתרה.

בשער הצינן (סק"א) כתב מקורו בפרי חדש משום דאף דקיימא לן בשו"ע סימן תרעג סעיף ב דאם כבתה אין זקוק לה, היינו בדיעבד. ועוד דאם הדליקה במקום שאינה יכול לעמוד בפני הרוח וכבתה, צריך לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצוי שם, והוי כאילו לא נתן בה שמן כשיעור. ג

קמח. [משנ"ב סק"ג] בליל שבת צריך ליתן שום דבר לחוץ בין הנרות לפתח בשביל הרוח שלא יכבה הנרות משפותח את הדלת. ואם

לא נתן אסור לפתח הדלת. וענין לעיל בסימן רעז בבאור הלכה ד"ה פדךכו.

בשו"ע שם כתב נר שמונח אחורי דלת, אסור לפתוח הדלת כדרכו, ובמשנ"ב שם (סק"ב) הביא מהמג"א שתיבת כדרכו היא טעות סופר, דאפילו אם הוא פותח הדלת בנחת מכל מקום הרוח הבא מבחוץ מנשב, ואסור. ובביאור הלכה שם כתב דהרבה אחרונים סתמו כהמגן אברהם דאם הנר הוא נגד פתיחת הדלת ממש אסור אף בנחת, אולם במקום שאין הרוח מנשב עתה מבחוץ, יש לסמוך להקל כשפותח בנחת. ד

[משנ"ב סק"ד] בערב שבת אסור לקבוע הנרות בדלת עצמה אחורי הדלת, ויש מי שמתיר. שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לזר או מרחיקו ממנה, ויש בזה משום סכנה או מכשיר. וי"א אף על גב דאינו מכון לזה הוא פסיק רישא.

כן כתב השו"ע בסימן רעז סעיף א, ושם סתם לאיסור ולא הביא את דעת המתירין שהביא כאן. ויעיין בשער הצינן (סק"ד) שכתב בטעם היש מתירין משום דסבירא להו דלא הוי פסיק רישא, או משום דסבירא להו כשיטת הערוך דפסיק רישא דלא ניתא ליה מותר לכתחילה.

סימן תרפא

אין מבדילין בנר חנוכה במוצאי שבת

הבדלה על נר חנוכה

[שו"ע סעיף א] במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנוכה שאין בהנים לאורו, ואין מקבצין על הנר עד שאותו לאורו.

בב"ח כתב דאפילו לאחר שדלק כשיעור אסור להשתמש לאורה. והא דבשו"ע סימן תערב סעיף ב פסק דלאחר שעבר <<<<

הצטרפות הנרות
הנורות הצלות

כתב המשנ"ב בסימן קח (סק"ב). ודעת הגרי"א (מבקשי תורה קובץ לו עמוד לו) והגרי"ח קנייבסקי (אפי' ישראל פרי"ח הפרה נא) שלא לומר על הניסים. ועיין בזה בהליכות שלמה (פ"ו ס"ז). וכתב השעה"צ דמשמע בפמ"ג דהיא דאי אפשר להתפלל מנחה אפי' הדליקה, מותר להתפלל לאחר ההדלקה. וכן כתבו באליה רב (ס"א) וברוך החיים (סימן רסז), דאם רואין שבעוד שיתפלל מנחה יחשיך, ידליק תחילה ואח"כ יתפלל מנחה. עוד כתב השעה"צ דטעם הפמ"ג שייך דוקא במדליק הרבה קודם השקיעה. ונראה דכוונתו דדוקא במדליק הרבה קודם השקיעה מוכח דסומך על הקולא דמפלג ולמעלה נוכל להשוותו כמו לילה, אבל במדליק סמוך לשקיעה, אפילו לכתחילה מותר להתפלל לאחר הדלקה, דכיון דמדליק סמוך לשקיעה אינו מוכח דסומך על הקולא דמפלג הוי כלילה, לא מיכביעא בערב שבת חנוכה משום דאי אפשר בענין אחר, (כמו שכתבנו לעיל מדברי התרומת הרשן הט"ז והחת"ס דהיינו טעמא מותר הדליק ערב שבת מבעוד יום), אלא גם בחול כשמדליק סמוך לשקיעה אינו מוכח דסומך על הקולא להשוותו כלילה, כמו שכתב הבה"ל בסימן תערב סעיף א ד"ה ולא מקדימים, דמותר להקדים נר חנוכה סמוך לשקיעה. י"א ועיין בתשובות והנהגות (ח"א סימן טצה) שכתב עוד טעם להתפלל מנחה לפני הדלקת נר חנוכה, כדי שיוכל להסמיך ההדלקה סמוך לשקיעה כמה שאפשר. י"ב א"ר (ס"א), וכן כתב בכף החיים (סימן תרעא קע"ט) דאין להתפלל ביחודות בביתו ולבטל תפילת ציבור בשביל זה, אלא אם לא אפשר ידליק קודם תפילת מנחה. אולם במקור חיים (סימן תרעט) כתב דיחיד סגולה מתפללין מנחה בבתיהם ואח"כ מדליקים והולכין לבית הכנסת ע"ש.

המלאכה. וכן נראה מבואר מדברי הפמ"ג (מוכח בשעה"צ סימן תרעג סק"ל) שכתב בהדליק נר חנוכה במקום הרוח וכבתה, צריך לחזור ולהדליקה, דהוי כלא נתן בה שמן כשיעור, אולם לא יחזור ויכרך, משום דשמא לא הוי ברור שיכבה ע"ש. הוי מבואר דהעמדת הנר במקום הרוח לא הוי ודאי שיכבה. אולם בא"א (בוטשאטש, סימן רעז) ואגלי טל (חורש אות כ סק"ב) כתבו שכל שאינו ודאי אינו ככלל פסיק וישיה. ובשיטה מקובצת (כמוכח ע"פ ד"ה וכתב הריטב"א) כתב בשם הריטב"א שכל שאפשר שלא ישכר איסור אפילו בצד רחוק, לא חשיב פסיק וישיה. ועיין בב"ח (סימן רעז) שעבר עמד על הלשון שמא יכבנו הרוח, והרי בגמרא אסור משום פסיק וישיה, ותירץ דלא הוי פסיק וישיה אלא ברוח שאינה מצויה, אלא דגורין במצויה אסור שאינה מצויה. ועוד עיין בשו"ע הרב (סימן רעז) קונטרס אחרון (סק"א) מה שתיירץ בזה, ועיין בקצות השולחן (סימן קן בדי השולחן סק"א). ג. וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעג סק"ב בשם האחרונים, עיין שם בב"ח (ד"ה כתב, ט"ז סק"ב), מג"א (סק"ב), בשם שו"ת מהרש"ל (סימן פה) שכתב דהא דכבתה אין זקוק לה היינו לחיוב, אבל הריצה לזכות במצוה שלימה יחזור וידליק דלא גרע מן המהדרין. ג. וכן כתב הב"ח (סוף סימן תרעב) ובמג"א (סימן תרעג סק"ב) בשם השול"ט גיבורים, ומובא במשנ"ב סימן תרעג סק"ב. ועיין בפמ"ג בשם כנסת הגדולה שיחזור וידליק בלא ברכה, וכן פסק המשנ"ב אולם המג"א חולק וס"ל יחזור ויכרך. ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב (ספ). ד. במשנ"ב שם (סק"ב) הביא מהמג"א דאפילו אם אין הרוח מנשב עתה, גם כן יש לאסור, ובכל רגע ורגע הרוח מנשב ואי אפשר להבחין בזה. ויש מקילין בזה. ובמקום הרחק יש להקל בזה משפותח הדלת בנחת לאט לאט שלא יגרם הדלת גופא לרוח שיבוא. ה. ועיין במשנ"ב שם (סק"ב) שאין אסור בטלטול הדלת משום הנר המוקצה הקבוע בה, לפי שהדלת לא נעשית בסיס לנר לפי שהיא חשובה ומשמשת לבית ובטלה אצלו ולא להנר. ו. וכתב הפמ"ג (משב"ז סק"א) דהא דבסימן רעז לא הביא את דעת המתירין, הוא משום שדוקא בנר חנוכה הוי פסיק רישא דלא ניתא ליה, כי הוא רוצה שהשמן ידלק כשיעור מצותה.

יכנה הנרות כשפותח את הדלת: ב בעבר שבת אסור לקבוע הנרות (ד) בדלת עצמה (* אחורי הדלת, יגוש מי שמתיר (ה) וצנן לעיל סימן רע"ז סעיף א):

תרפא אין מבדילין בגר הגנה במוצאי שבת. וכו' ב' סעיפים:

א במוצאי שבת (א) אין מבדילין בגר הגנה, שאין הניחים לאורו, ואין מברכין על הניר על שניאותו לאורו: ב * מבדילין גר הגנה בבית הנכנסת (ב) [א] (ב) קדם ההכדלה. הגה: (א) וכל שפן בכיתו שמדליק ואחר כך מבדיל, שהרי כבר הכדיל בבית הנכנסת:

תרפב דין על הנסים בגנה. וכו' ג' סעיפים:

א כל שמונת ימי הגנה [*] (א) אומר על הנסים בגנה. וכתפלה בכרבת מודים, (ב) בכרבת המזון בכרבת הארץ, וכתפלה בכרבת מודים,

באר היטב

שערי השוהב

ב (ב) קדם. ובמשגלי ערך כתב שמדליקין קדם ויזמן לה. וכתב מהגן אברהם (פסקא), דמי ששכח אמה חוננתו, בקדיל ואחר כך דליק, דהא נהגו עכשו האנשים שלא להדליק קדם ההכדלה שבתפלה, אם פן אסור להדליק בין שלא להכדיל, ומכל מקום בעבור לא יעשה פו, רק יאמר המבדיל ודליק ואחר כך יבדיל. עד כאן לשונו. ומלבושי יום טוב (פסקי) כתב שהגאון מהר"ל מקראג (בנר מצוה ד"ה נו אסור אחרי תהלת) נהגו להכדיל קדם, וטעמו שפא ישכח להכדיל בתפלה ועביר אסור בהדלקה, ומסיח שפן יו לנהו. וכן פסק מהר"ז (פסקא) למשע להכדיל בביתו על כל פנים לומר, ואמר כך להדליק גר הגנה, עין שם. ובחספס אילני רבה (פסקא) העלה להלכה הדלעל מדליקין תחלה ואחר כך מבדילין, ודחה דברי ט"ז בשתי זרים, עין שם:

ב [א] קדם. עין פאר היטב. ועין פסקי שו"ת בית אפרים (אורח סי' סג) מה שכתבתי בזה בדברי התרומת הדשו"ן (סי' ס) בבאר דברי השו"ן (פסקא) ובתשובת מהר"א"ח סימן ע"ט לענין מילה שלא במנהג ופדיון נהן הו מיינהו חדים (וענין מ"ש לעיל סימן רמ"ט נבא היטב פסקי) וסימן (תרס"ח) וחס"ח (שערי תשובה פסקי) על דברי מהגן אברהם (סי' רמט קטס וסי' תמס פסקי) כמו שפוכתי שם מהתוספות דמוציא קטן (ח: ד"ה סמי ביטול) למילה כל יומא וינהי שאסור להניח לחוד (ע"ל), ובבאר דברי הרא"ש וברכות פ"ד סי' יח) ונשור סימן דפ"ו, עין שם: א [בשו"ע] אומר על הנסים כ"ו. [וענין לעיל סימן תרע"ז (פסקא) שגם גר יכול לומר שיעשה לאבותיו כ"ו. ומה שכתב אם נזקק באותה בקרה כ"ו, ואם הזכיר השם וז"ס תבקרה אין רשאי לחוד כל שהוא באמצע תפלתו, ואם יחזיר חזי בקרה לשפלה, פן כתב בשלמי הגנה (ד"ה תנכה ופזרים סי' ב) שיש משע וינהי (סי' רמז פסקי). וענין שם בשלמי הגנה בשם הרדב"ן (ח"א) סימן תקס"א שיכול לומר על הנסים או יגלה ויבא בין בקרה רצוי לנהו. ובבבנת הגדה (ח"א) סי' רמז הנהי"ט דברי הרדב"ן פסקי, וכן דעת מצדני שם. וענין שם בשלמי הגנה (סי' ב) בשם מהגן אפרים (אורח סי' סג), מי ששכח על הנסים

לבקרה, שאין כאן בקרה לשפלה, והפסק נמי לא הוי שהרי מעין תהרה היא, וכתב שפן מהגן אפרים (אורח סי' סג) וסימן קפ"ח (פסקי) נקטם בזה, עין

משנה ברורה

באר הגנה

ב * מדליקין וכו' קדם ההכדלה. עין במשנה ברורה (פסקא) כמה שכתבנו בשם השו"ן. ובאמת רבים אחרונים קיימי בשיטתיה דהכדלה קודמת, המהר"ל מקראג (נר מצוה ע"ה חת) והתוספות יום טוב (מלוכיש יו"ט פסקי) והוא באילה רבה (פסקא) ופירי תדש ודרך החיים (ד"ה הדלת נר תנכה במר"ש א"ה) וכן תהבה אחרונים קיימי בשיטת השלח ערוך ונחמ"א, הלא תמה מהגן אברהם (פסקא) והאלה רבה (שם) ונהג"א ובית מאיר, וכן בחמר משה (פסקא) השיב על כל ראיותיו של השו"ן, וכן בשאלת יעקב"ח (ח"א סי' נב) מסכים גם פן עם השלחן ערוך. אכן פאמת כבר נשמע דבר זה פיו החיים ובכר אפילו בה קמאי, לבר מה שהובא בבית יוסף (ד"ה ירושלמי) שדעת תרומת הדשו"ן (סי' יח) דגר הגנה קודם, והמהר"ל (בנהניס) ואגור (סי' א) וכל בו (סי' מד) סוכרים גם פן במזוה, ורי דוד אפרודוקם (אור הדלת נר תנכה) כתב שיש שמבדילין קדם, כי הנה פמאירי שבה כ"ו. ד"ה א"ה במר"ש) כתב שמנהגינו להדליק נר הגנה קדם ההכדלה, ובאשכול הלכות הגנה (ח"ב סי' י) פתוח ונה לשונו, ראיתי רבים מברכין קדם ההכדלה ולי המתוב נראה ששעות ביום וכו', עין שם. וענין במחצית השקל (פסקא) ובכ"י יוסף (פסקא) וזכר לאברהם (ח"א אורח א"ה ע"ה תנכה). ועל פן הכאן להתנהג בזה כמו שהשקימו כמה אחרונים, דבבית הנכנסת אין לשנות מהנהג שנהגו מעולם להדליק נר הגנה קדם, ובכיתו דעבדי קמר עבדי ודעבדי קמר עבדי, וגם פכרי מגדים (פסקי) כתב דפיון לגער על שום אדם כי יש לו על הכתף:

לפתח וכו'. ואם לא נתן אסור לפתח הדלת. וענין לעיל בסימן רע"ז בבאר הלכה דבור המתחיל 'בדרכו': ב (ד) בדלת עצמה וכו'. שפתיחתו וניעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנה, ויש בזה משום מקבה או מקביע. ואף על גב דאינו מכוון לזה (ה) הוא פסיק רישא: (ה) וענין דע"ז וכו' רצונו לומר דיש סתם לאסור,

ובתוספתא רישא

א (א) אין מבדילין בגר הגנה. רצונו לומר שאם ברח תחלה על הדלת נר הגנה אין להכדיל עליהם אחר כך, משעם הכתוב בשלחן ערוך. (ב) אבל יכול לברך תחלה על הנר הגנה להכדלה ולכתותה, ולחזור ולהדליקה למצות נר הגנה, ועדיף טפי למעבד הכי, דכיון דעבדי ביה מצוה דהא ליעבד ביה מצוה אחרייתא, אלא דכיון דנקמא לן (פסיחים ק"ה) דלאחר האפוקי יומא עדיף טפי, נדלקמה פסיעין ב', נוהגין להדליק נר הגנה תחלה ושוב אי אפשר להכדיל עליה: (ב) קדם ההכדלה. דאף דמצות ההכדלה תהיה, מכל מקום על מה דנוכל לאחור לצאת מן השבת (ג) עדיף טפי, וגם בהדלקה יש פרסומי ניסא. ואם שכח אמה חוננתנו, יאמר המבדיל בין קדש לחול ואחר כך דליק, ואחר כך אומרים ויזמן לה' רצונו לומר ובכר שמע הכדלה. (ג) ודבריו מקמגם דהא לא נתפזן לצאת בהכדלה של שליח עבור ששמע בבית הנכנסת. ודע דט"ז (פסקא) עוד (ה) כמה אחרונים שעומדים בששתו פליגי על עקר דינו של המחבר ורמ"א וסבירא להו דמצות ההכדלה קודמת לגר הגנה משום דהיא תהיה. וענין בבאר הלכה (ד"ה מדליקין) שהכאנו דיש בזה דעות בין הראשונים, ועל פן בבית הנכנסת אין לשנות מהנהג שנהגו בישראל להדליק מקדם ואחר כך להכדיל, ובביתו, דעבדי קמר עבדי ודעבדי קמר עבדי:

א (א) אומר על הנסים. כתוב בפסקים, ובכפוס על הנסים יאמר ועל הנסים בנ"י, הן תפסלה הן בכרבת המזון. פשעמדה עליהם, יש לדלג תבת עליהם דהא אחר כך אומר על עמך ישראל, אלא אם פן אומר ועל עמך ישראל על פני ישראל (ב) בכרבת המזון בכרבת הארץ, ובתפלה בכרבת מודים. (ב) השעם, (ג) דכלה מלתא דהנקה עקרה הודאה היא. ובכרבה מעין שלש בהנקה ופזרים (ג) אין

שער הציזן

הלכה פדעה זו, וז' דרבים חולקים עליו ופואיקים עליו ופואיקים (ב) ומגדיל (א) (פסקי) (ע) שם: א (ב) (ח"א) ונצרת זקנים: (ג) פוסקים: (ד) ומגדיל (א) (פסקי) (ע) שם: ב בבאר הלכה (ד"ה מדליקין): (ה) (א) ונצרת זקנים: (ב) ומגדיל (א) (פסקי) (ע) שם: אמר על הנסים מעבודת והשלים תפלתו אין צריך לחזור, דלא הוי הפסק מה שאמר חזין למקומו ופתחי תשובה בשם עשרי דנינים (אורח סי' לה אות ה): (ג) פרי מגדים (אורח סי' הסי') בשם אלה רבה (פסקי):

ב (ז) גמרא שם (שבת כ"ג). [וענין לעיל בסימן רע"ז (פסקא) דכגור של שענה ויש חלב קמח. וטעם היש מי שמתיר, איתא בטור דסבירא ליה דלאו פסיק רישא הוא, ובאמר הגמרא שם יגורש דלא כפרוש ר"י (הורו ביאיש שם פט"ו סי' י"א כפרושי אחרים שהובא לעיל בטור בסימן רע"ז, עין שם בבית יוסף (ד"ה נו שמוחה), והגמ"א פרש דטעם היש מי שמתיר דסבירא ליה פסקה הערוך (ע"ה ס"ב וע"ה פסקי) ודעבדי רישא ליה ניקח ליה מכלתה, ואפילו לפרשתי ה' גם פן אין

הזמן חצי שעה יכול להשתמש לאורה, ובמשנ"ב שם (סק"ז) פירש שאינו מקצה השמן רק מה שצריך לשיעור חצי שעה למצותו, * מ"מ הב"ח ס"ל כדעת היש מחמירין שהביא המשנ"ב שם (סק"ח) שבעוד שהנרות דולקין אין להשתמש לאורן, משום הרואה שלא ידע לחלק בין תוך זמן שיעורו לאחר זה הזמן, ומהאי טעמא כתב הב"ח כאן דאפילו לאחר שדלק שיעורו אסור להשתמש לאורה. ב.

[משנ"ב סק"א] **אין מבידילין בנר הנגפה. רצונו לומר שאם ברה תחפה על הדלקת נר הנגפה אין להבדיל עליהם אחר קה וכו', אפ"ל יכול לברך תחפה על הנר הנגפה להבדלה ולקבולתה, ולחזור ולהדליקה למצות נר הנגפה.**

יש לומר דמיירי שלוקח שני נרות חנוכה ומקרבם זה אל זה בהבדלה, דאל"כ הרי אבוקה פסולה לנר חנוכה. ג.

[משנ"ב שם] **אפ"ל יכול לברך תחפה על הנר הנגפה להבדלה ולקבולתה, ולחזור ולהדליקה למצות נר הנגפה, ועדיף מפי לטעמך הכי, דכיון דעביד ביה מצוה קדא, ליעבד ביה מצוה אחריתא.**

עיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעג (סק"ז).

נר חנוכה והבדלה - איזה קודם

[משנ"ב סק"ב] מדליקין נר חנוכה בבית הכנסת קודם ההבדלה. דאף דמצות הבדלה תדירה, מכל מקום כל מה דנוכל לאחרי לצאת מן השבת עדיף מפי. ד

במשנ"ב סק"ג הביא מהט"ז ועוד כמה אחרונים שחולקים על השו"ע והרמ"א, וסבירא להו דמצות הבדלה קודמת לנר חנוכה משום דהיא תדירה. ה. עוד הקשה הט"ז, שאין כבודן ידין של חנוכה ושבת שום מעלה מחמת אפוקי יומא, דהרי אין שייך לומר כאן שלא היא שבת משוי עליו, שהרי כשמברך להדליק נר של חנוכה ממילא הוא פורק מעליו עול של שבת בכרכה זו, והיאך תאמר שהוא עדיין בקדושת שבת. ועיין בפמ"ג (א"א סק"א) שביאר סברת השו"ע, דאף דמדליק נר חנוכה ועושה מלאכה, מ"מ טוב לאחר את ההבדלה, שלא היא נראה שבת כמשאוי. ו.

אמירת 'ויתן לך' בבית הכנסת כמוצאי שבת חנוכה

[משנ"ב שם] **ואחר כך אומרים 'ויתן לך' ואחר כך מבידילין.** ומשמע שמדליקים בבית הכנסת אומרים ויתן לך ומבידילין. ז. ומשמע שמדליקים לאחר קדיש התקבל, לפני ויתן לך, ויש חולקין. ח.

««««

בדעינן תמיות. ועיין כ"ז כאן שכתב דמהאי טעמא כתב השו"ע בסימן תפט עיף ט לספור ספירת העומר לפני הבדלה אף שהבדלה תדיר, משום דמצותה בתחילת הלילה. אולם כתב דמשא"כ בנר חנוכה אף דמצותה משתקע חמה, במשנ"ב שם בשבת שאי אפשר לעשות כן איש משעת שיסיים השבת, ואז חילא מצות הבדלה שהיא תדירה. ועיין במשנ"ב סימן תערב (סק"א) לענין קדימה במעריב ונר חנוכה, דאם לא הדליק לפני מעריב, והגיע זמן צאת הכוכבים, יקדים להתפלל מעריב, והוא תדיר וגם יש בה מצות קריאת שמע שהיא דאורייתא. ועיין במשנ"ב סימן ת"ט (סק"א) שביאר דמצות קריאת שמע, שהביא מהחוק יעקב שיתפלל מעריב לפני בדיקת חמץ משום דתדיר קודם. אולם כתב שם שיש סוברים שאע"פ שתפלת ערבית היא תדירה, מ"מ יש להקדים בדיקת חמץ אם היא באופן שאין חשש שישכח והתפלל ערבית אחרי הבדיקה, ובשער הצינן שם (סק"א) כתב 'דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד'. ועיין בשו"ע הרב שם (ס"ו ובקונטרס אחרון שם סק"א) שביאר טעם ההחלוקים על התק יעקב משום דלא אמרינן תדיר קודם היכא והתדיר הוי מצוה שאינה עוברת, והאינו תדיר הוי מצוה עוברת, וקריאת שמע ותפילה הוי מצוה שאינה עוברת, דאף דמצוה מן המובחר לקרונה בתחילת הלילה, מ"מ אינו נקרא עובר על תקנת חכמים (עיין משנ"ב שם סק"א וסק"א) ע"ש. ז. וכן משמע במג"א (סק"א) בשם המעגלי צדק שכתב שמדליקים בבית הכנסת קודם ויתן לך. משמע שבם במצו"ש חנוכה אומרים ויתן לך בבית הכנסת לאחר ההדלקה. אולם במעשה רב (חנוכה סימן רלו) כתב דבמוצאי שבת חנוכה אין אומרים ויתן לך בבית הכנסת, כדי להקדים הדלקת נר חנוכה בזמנה. ועיין מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעט סק"ב. ח. באחרות רבינו (ה"ג עמוד ל אות ק) מובא דיש נוהגין עפ"י החו"א להדליק לפני 'ויהי נועם', ובספר מצות נן איש וכו' (ס"י עריה א) מביא שהג"ח מבריסק נהג להדליק לפני קדיש התקבל, ומשום שכל המנהג להדליק בביהכ"נס הוא דוקא כשיש הלוא שם ציבור של תפילה, וזה דוקא קדיש, דאח"כ הוי הרבה יחידים על ציבור, [והא דמדליקים בכל יום בין מנחה למעריב, שכתב בתשובתו והנהגות (ה"ח ס"ו רכ א) ט] בשם הגר"מ סולובייצק ששהה שמקובצים יחד בבית הכנסת אין להם עדיין תואר 'ציבור', ורק כשהתפללו יחד הם מאוגדים ונחשבים ציבור, ושם זה לא פקע מהם כיון שעדיין מאוגדים התפלל מעריב]. אולם עיין במשנ"ב סימן תרעא סק"ז שביאר בהא דכתב הרמ"א שם דבערב שבת יש נוהגין להדליק קודם מנחה, משום דמכל מקום איכא פרטומי ניסא כשבאים אח"כ לביהכ"נס ורואים הנרות, ולמבואר לכאורה דלהדלקה בביהכ"נס אין שייכות לציבור של תפילה, והעיקר הוא פרטומי ניסא, ודלא בגו"ח, [ואכן בספר נפש הרב (ליקוטי הנהגות, חנוכה, אות א) כתב בשם הגר"מ סולובייצק דאין להדליק קודם מנחה, ומשום דס"ל דצריך שיהיו 'ציבור', וזה דוקא אם כבר התפללו וכנ"ל].

א. ומכל מקום כתב המשנ"ב דהסיכמו כמה אחרונים דלכתילה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור הדלקה משום דיש פוסקים שסוברים דאם נתן בסתם, הקצה למצותה הכל. וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעו (סק"ה). ב. ועיין במשנ"ב סימן תרעז (סק"ח) דאין להחמיר בזה רק לענין ההדלק ממנו נרות של חול, אבל נר של מצוה דמדינא מותר אפילו בתוך השיעור, על כל פנים אין לנו להחמיר אחר שכבר עבר השיעור. ועיין בביאור הלכה סימן תרעג עיף א (ד"ה ויש), שכתב דאפילו ללמוד בדרך קבע, אפשר דאין להחמיר לאחר השיעור, וצריך קיוו, ויותר טוב שיכבה לאחר כלות השיעור ויחזור וידליקה ע"ש. אולם אפילו אם מותר להנות ממנו שמשו של מצוה, מ"מ אסור להבדיל בנר חנוכה, דאף דחשיב נר מצוה מ"מ לא שייך לברך עליו כיון שלא נעשה על מנת להאיר. ג. שמירת שבת כהלכתה (פס"א הערה א). ד. וכן כתב המשנ"ב בסימן תרעג סק"ב בהא דכתב הרמ"א שם סק"א דזקרון המגילה וא"כ מבידילין, ופירש המשנ"ב משום דכל מה שיש לאחר את הבדלה ביציאת היום מאחרינן לה. (ועיין במהרש"ם, לבוש, ובמאמר מרדכי שם, שהשוו קריאת המגילה לפני הבדלה להדלקת נר חנוכה לפני הבדלה). וכן כתב המשנ"ב בסימן תפט סק"מ בהא דכתב השו"ע שם סעיף ט דסופרים ספירת העומר לפני הבדלה, ופירש המשנ"ב שם משום דאפוקי יומא מאחרינן כל מה דאפוקי רבה שהביא מהכל בו (סימן מא) בשם הרמב"ד שכתב עוד טעם להקדים הבדלה בין לפני נר חנוכה ובין לפני קריאת מגילה, משום דאין להנות מהאור לפני ברכת בורא מאורי האש. (עיין בב"ח סוף סימן תרעג, ובשער ציון שם סק"ה שהביא דברי הכל בו. ועיין במהרש"ם, לבוש, ובמאמר מרדכי שם שהשוו נר חנוכה למגילה. ועיין בערוך השולחן כאן ס"ב). ועיין במשנ"ב סימן תפט סק"א בשם הרמ"ז ברונא דמהאי טעמא צריך לברך ברכת בורא מאורי האש לפני קריאת איכה. אולם בלאי רבא כתב דמרדכי הרמ"א שפסק דזקרון המגילה וא"כ מבידילין, מבואר דהמנהג להקל בזה. וכן הוכיח השער הציון בסימן תרעז (סק"ג) מהא דנוהגין לומר ויתן לך אצל הגר קודם שמבידילין. ועיין מה שכתבנו בזה במשנ"ב, סימן תרעז סק"ג, ובמשנ"ב סימן תרעג סק"א. ז. ועיין במור תעציפה שכתב עוד טעם להקדים נר חנוכה, אף דהבדלה הוא תדיר, מ"מ נר חנוכה הוי מצוה עוברת, וכל מה שהרחיקו מתחילת הלילה לא טוב הוא עושה ע"ש. וכן כתב האבני נור (ארי"ה סימן תעט אות ט). וכן כתב הישועות יעקב (סימן תרעא), אולם מסיק שם דיש רדחות דכל זה דוקא בזמן השי"ט דהוי מדליקים בחוץ והיה היכרא לבני רה"ד, ולכן משתכלה רגל מן השוק כבר עבר זמנה, משא"כ בזמננו מדליקים בפנים וכתבו הפוסקים דלפי"ז אפשר להדליק כל הלילה, א"כ חנוכה והבדלה שוין ע"ש. ועוד עיין בביאור הלכה סימן תפט עיף א (ד"ה אחר) לענין קדימה במעריב וספירת העומר, שהביא מהחוק יעקב שיקדים מעריב מצוה תדיר קודם, אולם הביא מהמור תעציפה שיקדים ספירת העומר מ"מ דמצוה בתחילת הלילה,

זמן הדלקה במוצאי שבת

יש אומרים דבמוצאי שבת חנוכה אין לאחר להתפלל מעריב, אלא יודרו להתפלל בהקדם האפשרי.^ט ובארץ ישראל יש מקדימים להדליק שלשים וחמש דקות לאחר השקיעה.^י ויש מדליקים כארבעים ושתים דקות אחר השקיעה.^{יא} ויש שמדליקים כחמישים וחמש דקות אחר השקיעה.^{יב} אולם בחו"ל אסור להדליק קודם חמישים דקות.^{יג} ולאלו שממתינין בכל מוצאי שבת עד אחר שבעים ושתים דקות, אין להם למהר גם בשביל נר חנוכה. יד אולם הנהגים כשיטת ר"ת רק משום חומרא, לא ינהגו כן במוצאי שבת חנוכה, שנמצאת חומרתו זהו קולתו, שהרי מאחר זמן ההדלקה.^{יד}

סימן תרפב

דין על הניסים בחנוכה

לומר 'ועל הניסים' בוא"ו

[משנ"ב סק"א] כל שמונת ימי חנוכה אומר על הניסים. קְתוּב בְּסִפְרֵי שֶׁבְּנֶפֶשׁ עַל הַנְּסִים וְאִמַר וְעַל הַנְּסִים בְּיָוֵי, הֵן בְּתַפְסֵי־הֵן בְּכַרְבַּת הַמְּזוּן.

כן כתב במקור חיים שקיבל מגדולי הדור לומר ועל הניסים בוא"ו ע"ש. וטעם הדבר משום שהוא המשך לברכת ההודאה שהתחיל בה. * אולם בסידור הגר"א ועוד הרבה נוסחאות אומרים על הניסים בלא וא"ו. ויש אומרים^ב שבכרבת המזון יאמר בוא"ו ובתפילה בלא וא"ו.

להתפלל על הניסים מתוך סידור

עיינ במשנ"ב סימן ק (סק"א) דלכתחילה בודאי נכון ליהזר להתפלל בחנוכה ופורים על כל פנים תפילה ראשונה מתוך הסידור, כיון שאינו רגיל באמירת על הניסים.

אמירת על הניסים בהתפלל מעריב

מבעוד יום בלילה הראשון

המתפלל מעריב מבעוד יום בלילה הראשון, אומר על הניסים, כמו שכתב המשנ"ב בסימן תרצג (סק"ד) ובשער הציון (סק"ו) בהתפלל ערבית מבעוד יום בפורים, וכן ב"ר", שאומר על הניסים ויעלה ויבא, וכן כתב המשנ"ב בסימן קח (סקכ"א). ועיין בזה בהליכות שלמה (פ"ו ט"ז).

אמירת על הניסים בברכת המזון ובתפילה

[משנ"ב סק"ב] כל שמונת ימי חנוכה אומר על הניסים בְּכַרְבַּת הַמְּזוּן בְּכַרְבַּת הָאָרֶץ, וּבְתַפְסֵי בְּכַרְבַּת מוֹדִים. הַטֵּעַם דְּבִקְבָה מִלְתָּא עֲקָרָה עֲקָרָה הוּדָאָה הִיא.

עיינ שר"ע סימן עתר סעיף ב ובמשנ"ב שם (סק"ו) דריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה, אלא להלל ולהודות, דאנטיוכוס לא גזר עליהם להרוג ולהשמיד, רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם, כמו שאנו אומרים להשכיחם תורתך ולהעבירם מעל חוקי רצונך, ואם היו ישראל מכניעים להם להיות כבושים תחת ידם ולהעלות להם מס וחזרין לאמונתם חס ושלום, לא היו מבקשים יותר, אלא שהגביה הקדוש ברוך הוא יד ישראל ונצחום, לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות לכתובות השמות

והנצרות השמות

טעמא דלא מזכירין של חנוכה ופורים בברכה מעין שלוש [משנ"ב שם] כל שמונת ימי חנוכה אומר על הניסים בְּכַרְבַּת הַמְּזוּן בְּכַרְבַּת הָאָרֶץ, וּבְתַפְסֵי בְּכַרְבַּת מוֹדִים. הַטֵּעַם דְּבִקְבָה מִלְתָּא עֲקָרָה עֲקָרָה הוּדָאָה הִיא. וּבְכַרְבָּה מִזְוֵן שְׁלֹשׁ בְּהַנְּפֵה וּפּוּרִים אִין מְזַכְרִין שְׁלֹשׁ הַנְּפֵה וּפּוּרִים.

עיינ בשו"ע סימן רח סעיף יב, בברכה מעין שלש מזכירין בה מעין המאורע בשבת ויום טוב וראש חודש אבל לא בחנוכה ופורים. ובמשנ"ב שם (סקנ"ט) פירש בשם הגר"א, משום דאפילו בברכת המזון אינו מחייב להזכיר מצד הדין רק מצד מנהגא, ובמעין שלש ליכא מנהג כלל על זה.^א

טו. עיינ בביה"ל (סימן רצג סעיף ב ד"ה ג' כוכבים) שכתב וז"ל: וראיתי אנשים מהדרין בתנוכה לצאת דעת הגר"א להדליק הנרות בהקדם אחר שקיעה, שטועין בדבר המזוין עצמן גם במוצאי שבת בעוד שלא חשך היום לגמרי, וטומכין עצמן על שיטת הגר"א דבין השמשות אינו ארוך כל כך כידוע, אבל הוא טעות דשלש כוכבים צריך לכו"ע וכו' ע"ש. ועיין במועדים וזמנים (ח"ב סימן קנה) דיש מהדרין בארה"ק להדליק נר חנוכה במוצאי ש"ק תוך חצי שעה משקיעת החמה, אבל הנהגין כן נכנסו להמחלוקת בין רבינו חם והגאונים אימת צאת הכוכבים. ובסוף דבריו שם כתב, בנר חנוכה לא ישנה אדם ממנהגו כל שבע במוצאי ש"ק שאין להקל ח"ו בשבת דחנוכה משאר שבתות וברפטי לפי מה שביארנו במק"א שלא כלה רגל מן השוק עד שעה מאוחרת טפי מבזמן הש"ס, מדליק בזמנו ושכר שמירת שבת בידו ע"ש. וכ"כ בחוט שני (עמוד שיח), וכן דעת הגר"ח קנייבסקי (אשי ישראל עמוד תשצ). אולם בהליכות שלמה (פ"ז ט"ז) כתב שאף שבכל מוצאי שבת כ"ר, מ"מ במוצאי שבת חנוכה הדליק כעבור 35-40 דקות לאחר שקיעה ולא יאוחר מ-50 דקות, כיון שעיקר המנהג בא"י הוא כדעת הגאונים. ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סימן סב) כתב שבאצרות הברית לא דליק לפני 50 דקות, וראוי להחמיר עד 72 דקות. והנה כל זה לענין דאין להדליק קודם זמן יציאת השבת, אולם במעשה רב להגר"א (חנוכה אות רלו) כתב דבמוצאי שבת חנוכה מזדרזין מאוד להתפלל מעריב במקום האפשרי, כדי שלא יעבור זמן הדלקה ויפסיד הברכה, ושמענו שפעם אחת איחר אחד המתפללים אצלו בתפילה מעריב במוצאי שבת, וצוה הגר"א שידליק מקודם נר חנוכה ואח"כ יתפלל. ואין אומרים ויתן לך קודם הדלקה כדי להקדים הדלקת נר

א. דעת הגר"ש"א. ב. סידור יעב"ץ (ח"א בית קודש הקדשים בית י), ומשום שבכרבת"ז קאי על 'ונודה לך' וכו' ועל אכילת מוין, אך כתפלה לא קאי על 'ועל ניסדך' כי 'הטוב כי לא כלו' הפסיק העניין ע"ש. ג. וכענין כתב הערוך השולחן (סימן רח ט"ז). ועיין בלבוש (סימן רח ט"ב) שכתב הטעם שאין מזכירים של חנוכה ופורים במעין שלש

שכה לומר על הניסים

[שו"ע סעיף א] וְאֵם לֹא אָמַר, אֵין מְחֻזְרִין אוֹתוֹ, (עיין לעיל סימן רצד סעיף ד ו ה). וְיִמְיָהוּ אִם נִזְכָּר בְּאֶזְתָּה בְּרַבָּה, כֵּל זְמַן שְׁלֹא הַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם אֶפְלוּ נִזְכָּר בֵּין אִמָּה לְהַשֵּׁם חֹזֵר.

בשו"ע סימן רצד סעיף ד כתב, במקום שאמרו שאינו חוזר ומתפלל, מיד כשסיים הברכה אין לו לחזור, אף על פי שלא פתח בברכה שלאחריה. ובסעיף ה כתב, במקום שאמרו שאינו חוזר, אם רצה להחמיר על עצמו לחזור, אם סיים תפילתו רשאי, אבל אם עדיין לא סיים תפילתו אינו רשאי לחזור.

ועיין בביאור הלכה סימן קיד סעיף ו (ד"ה במקום) שהביא מהפמ"ג והשלחן שלמה, לענין על הניסים בחנוכה ופורים.

אם שכה ונזכר קודם שסיים ברכת הטוב שמך, יחזור ויאמר אח"כ ועל כולם יתברך וכו' כסדר ע"ש. וכן בברכת המזון אם נזכר קודם שסיים ברכת על הארץ ועל המזון, יאמר במקום שנזכר, ויחזור ליועל הכל.

[משנ"ב סק"ג] ואם לא אמר אין מחזירין אותו. דלא דאורייתא יניחהו. **אוצרות התורה**
אוצרות השנה
וכן כתב הרמ"א בסימן קפו סעיף ד.

[משנ"ב] ואם לא אמר אין מחזירין אותו וכו' ואין הלוק בברכת המזון בין פהא ובין בשפת הנפה אף דמברך לאכלא מצד שהוא שבת, מכל מקום אינו חוזר בשביל על הניסים דהנפה.

וכן פסק השו"ע בסימן קפח סעיף ז, לענין אם חל ראש חודש בשבת והזכיר על שבת ולא הזכיר של ראש חודש, אינו חוזר.

משום שעל הניסים הודאה היא, ובברכת מעין שלש אין מקום להזכירם שהרי אין אומרים בה לשון הודאה כמו בברכת המזון שאומרים בה נודה לך וכו', ואף שאומרים בסוף הברכה ונודה לך על הארץ וכו', אי אפשר לאומרו שם, שהרי הוא אחר סיום הטוב והמטיב ואין אומרים אותו אלא כדי שיהא מעין חתימה סמוך לחתימה. ועיין באליה רבה סימן תרפב ט"ב שכן כתב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג סימן ע). ועיין בלחם חמדות (על הרא"ש פ"ו ברכות אה קלה). ועיין במועדים וזמנים (ח"ב סימן קמח) שכתב בשם הגר"ח מברסק שבכרבה כללת כוללן בה רק מה שהוא ברכה נזכר ויצה' ויעלה ויבוא, דהיינו בשם דאם שכה לאומרו בברהמ"ו וכבר אמר בונה ירושלים, אומר ברכה מיוחדת בברכה בשם ומלכותו, ולכן בברכת מעין שלש מוזכרים שבת ורח"ה ולא חנוכה, דעל הניסים אינה ברכה. ד. במשנ"ב שם (סק"ה) כתב דהיינו שהזכיר השם של סיום הברכה, דבזה מקרי כאילו כבר סיים. ה. במשנ"ב שם (סק"ה) כתב דהיינו בתורת נדבה, ועיין לדברי השו"ע בסימן קו סעיף ד שכתב דהורוצה להתפלל תחלת נדבה, צריך שיהא מכוין את עצמו וריו וחזיר ואמיד בדעתו שיזכר לכוון בתפלתו מראש ועד סוף. ו. א"ע"פ שכבר אמר האל ישועתינו' (ביורו הלכה, תנינא, עמוד ססט). ועיין בשער הציון סימן קפח סקי"ח שאין לסיים הברכה 'למדני חוקיך', דזה אמרין רק בדברים שמחזירים אותו, וכדי שלא יכנס לחשב ברכה לבטלה, אך בעל הניסים דבידעבד אין מחזירין אותו, ויצא שבת, מוכיז של שבת בברכת המזון דאוליגן בתר התחלת סאן יאמר למדני חוקיך. ז. והיינו אף אם כבר אמר יועל הכל ה' אלקיני, (הגר"ח קניבסקי, בגם אני אוך ח"ג עמוד לג), אמנם בשלחן שלמה (סימן תרפב ט"ב נכסיפן הרצ"ט ט"ב) כתב דכיון דכבר הזכיר את השם ביועל הכל ה' אינו חוזר לומר ועל הניסים אלא יאמר 'הרחמן וכו'. בשו"ע שם סעיף י כתב, היה אוכל בשבת ויצא שבת, מוכיז של שבת בברכת המזון דאוליגן בתר התחלת הסעודה, והוא הדין לראש חודש ופורים ותנוכה. ובמשנ"ב שם סקל"ג כתב, דאם חל ראש חודש במוצאי שבת, זוכיר בברכת המזון של שבת לבד ולא של ראש חודש. ודוקא כשגמר סודתו ומבעוד יום, אבל אם אכל פת גם בלילה, ויש עליו חיוב להזכיר גם של ראש חודש, ועיניה א' אפשר להזכיר דהוי תרתי

ובמשנ"ב שם (סק"ה) פירש דאינו חוזר כמו בכל ראש חודש כששכה, ואף על גב דבההוא יומא לא סגי דלא אכיל פת, ההיא משום שבת היא ולא משום ראש חודש, דאכילת פת בראש חודש ליכא חיובא, ושל שבת הרי הזכיר.

הזכרת על הניסים בברכת המזון בסעודה שלישית כשהל יום ראשון של חנוכה במוצאי שבת

[משנ"ב שם] וְעֵין דְּסִימָן קַפּח מְשַׁנְדָּה בְּרוּרָה סוּף סְעִיף קָטָן פ"ג.

במשנ"ב שם הביא מהגמגן אברהם (סק"ה) כשחל פורים וכן יום ראשון דחנוכה במוצאי שבת, אף שגמר סעודה שלישית בלילה, ואכל פת גם בלילה, מוזכר בברכת המזון רק רצה ולא על הניסים.

הזכרת על הניסים בהתחיל בסעודה ביום שמיני של חנוכה ונמשך עד הלילה

התחיל בסעודה ביום שמיני של חנוכה ונמשך עד הלילה, צריך להזכיר על הניסים בברכת המזון. אולם אם כבר התפלל מערים אינו מוזכר על הניסים.

לומר תיבות על הניסים בקול רם באמצע שמונה עשרה כדי להזכיר הקהל

יש אומרים דכשאחד מתפלל שמונה עשרה מותר להגביה קולו בתפילתו כשמגיע לתיבות טל ומטר, יעלה ויבוא, ועל הניסים, כדי להזכיר הקהל. אולם יש אומרים א שאין זה דרך ארץ לתפילה.

««««

דסתי, דהיאך יאמר ביום השבת הזה ואחר כך יאמר ביום ראש חודש הזה, דהא ראש חודש הוא ביום ראשון, אן כן מוטב להזכיר של ראש חודש דזה יש חיוב לכולי עלמא, משא"כ בהזכרת שבת דיש פלוגתא בין הראשונים אם חייב להזכיר כלל כשמברך במוצאי שבת, ויש אומרים דמוזכר גם רצה וגם יעלה ויבוא. אכן במוצאי שבת לחנוכה ופורים אפילו אם גמר סעודתו בלילה, אינו מוזכר של חנוכה ופורים רק של שבת לבד, כיון דבלאו הכי הזכרה מעין המאורע דחנוכה ופורים אינו אלא רשות, כן כתב הגמגן אברהם שם (סק"ה) ע"ש. וכן כתב החיי אדם (כלל קי"ט ט"ד) ובדרך החיים (הלכות ברכת המזון). ט. שו"ע סימן קפח סעיף י, היה אוכל בשבת ויצא שבת, מוזכר של שבת בברכת המזון דאוליגן בתר התחלת הסעודה, והוא הדין לראש חודש ופורים ותנוכה. ובמשנ"ב שם (סק"ה) כתב דכיון שהתחלת הסעודה היה מבעוד יום כבר נתחייב להזכיר מעין המאורע, ועל כן אפילו נמשך זמן רב בלילה לא נפקע חיובו. [אמנם בבאר היטב סימן קפ"ח סקי"ח כתב בשם תשובות רמ"א (סימן קלב) דדוקא בפורים ושבת אוליגן בתר תחילת הסעודה, כי חייבים לאכול את סעודותיהם ביום, אך בתנוכה רי"ח את חשיבי סעודותיהם כ"כ להיות נקראים קבועים לילך אחר תחלת סעודה]. וכתבו האחרונים דאם התפלל מערים קודם ברכת המזון שוב אינו מוזכר של שבת בברכת המזון דמיתו כסתרי אהרדי. ועיין בשו"ע סימן תרצה סעיף ג שהביא בזה ב' דעות לענין אמירת על הניסים בפורים, וז"ל: יאם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה אומר על הניסים, דבתר התחלת הסעודה אוליגן, ויש מי שאומר שאין לאמרו. וברמ"א שם כתב דנהגין כסברא הראשונה. ובמשנ"ב שם (סק"ה) כתב דיש אומרים דוקא כשלא התפלל ערבית עדיין, אבל משהתפלל שוב אינו אומר על הניסים, ויש אומרים דבכל גזוני אומר, ועל כן, מהנכון שיברך ברכת המזון קודם שיתפלל להוציא עצמו מפלוגתא. י. שו"ת ארץ צבי (ח"א סימן כ"ד), דתיבות אלו אינו נחשב כגון התפילה ואין דינו כתפילה שאסור להגביה קולו בתפילה. יא. עיין ביאור הלכה סימן קיד (ד"ה אסור) שכתב וז"ל: מדלא זכרו את העצה שנזכר בממ"א שהשליח יצטרך יזכיר בתוך התפילה בקול משיב רוח ומוריד הגשם, משמע דסבירא להו שאין נכון לעשות כן ע"ש. ודעת החו"א (ארחות רבינו, ח"ג עמוד ר"ו, דעת נוטה, תפילה תשובה קמו) שלא יעשה כן

הכרזת על הניסים קודם שמונה עשרה

מותר להכריז לקהל לומר על הניסים קודם שמונה עשרה תפילת ערבית, יב אבל בשחרית אסור. יג ויש אומרים שאין מכריזין כלל. יד

שלא יתפלל תפילה קצרה בחנוכה במנחה

בספר מועדים וזמנים (ח"ח בהוספות לח"ו סימן צד) כתב בשם הגר"א קוטלר, דאף בשיבות שמקצרים בכל השנה בתפילת מנחה, שאין אומרים חזרת הש"ץ אלא קדושה בקול רם, מ"מ בחנוכה יש ליהדר לומר כל חזרת הש"ץ, כדי לומר על הניסים בציבור. טו

אמירת על הניסים אחר גמר התפילה קודם יהיו לרצון

[משנ"ב סק"ד] יש אומרים כששכח על הניסים בכרכת המזון ששמויג על התרומה יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו וכו'. והוא הדין שיאמר מן התפילה אחר גמר התפילה דרף בקשה קדם יהיו לרצון.

בחוט שני (חנוכה עמוד שכב) כתב, דמי שאומר יהיו לרצון רק לאחר אלוני נצור, יאמר הרחמן וכו' קודם יהיו לרצון שבסוף, אבל מי שאומר יהיו לרצון קודם אלוני נצור יאמר הרחמן וכו' קודם יהיו לרצון הראשון, דאחר שאומר יהיו לרצון כבר סיים תפילתו.

סימן תרפג

אמירת צידוק הדין ערב חנוכה

[רמ"א סיפא א] וכל שמונת ימי הנזה אין אומרים תהנון וידקתך צדק ולתנצח וידוק הדין גם פערב הנזה ממונה.

אולם במשנ"ב סימן תכט (סק"ח) כתב דבערב חנוכה אחר חצות אומרים צידוק הדין ובמשנ"ב סימן עתר (סק"ב) כתב דבערב חנוכה אין להחמיר לענין צידוק הדין כיון דלענין הספד

גופא הרבה מקילין (משנ"ב סימן תרפו סק"א), אולם אם רוצה להחמיר כאיזה פוסקים דמחמירין בהספד, הוא הדין דגם צידוק הדין אין לומר.

גומרין את ההלל

[משנ"ב סק"א] כל שמונת ימי חנוכה גומרין את ההלל וכו' לפי שפבכל יום נוסף גם קדיש, ועוד יש מעמים ענין בבית יוסף.

בבית יוסף כתב עוד ב' טעמים, א) שחלוק בנרותיו, שבכל יום מוסיפים נר חנוכה יותר מיום שאחמול, כמו סוכות שחלוק בקרבנותיו, ב) שהרי קוראים בנשיאים, וכל יום נשיא שלו חלוק משל חבירו, א"כ כל נשיא צריך לגמור ההלל על קרבנותיו, ואין ראוי לחדש קריאה בלא קריאת ההלל. ועיין בשבלי הלקט (סימן קעד) שהביא ג' טעמים. א

טעה וקרא חצי הלל

אם אמר בטעות חצי הלל צריך לחזור ולומר הלל שלם, ונחלקו הפוסקים אם יאמרו בברכה. ב

אם נשים מחויבות בהלל

נחלקו הפוסקים אם אשה חייבת באמירת הלל בחנוכה, ג ומ"מ לכו"ע יכולה לומר הלל בברכה. ד

אחר ההלל אומרים חצי קדיש

[משנ"ב שם] כל שמונת ימי חנוכה גומרין את ההלל וכו' ואחר ההלל אומרים חצי קדיש.

אחר ההלל אומרים חצי קדיש ולא קדיש שלם כמו שאומרים בראש חודש לאחר ההלל, שכיון שאין בחנוכה תפילת מוסף, מניחין הקדיש שלם עד אחר אמירת קדושה שאומרים ב'ובא לציון, כדי לכוללה יחד בקדיש שלם, ודוקא בימים שיש בהם תפילת מוסף אומרים קדיש שלם אחר ההלל, כדי לכלול בזה את השמונה עשרה של שחרית, ואח"כ אומרים קדיש שלם על תפילת מוסף. ה

<<<<

משום שאין זה דרך ארץ תפילה. אולם הגר"ח קנייבסקי (דעת נוטה שם) כתב שהמנהג להקל בזה, וגם החו"א לא אסר אלא שאינו דרך ארץ. ועיין במטה משה (סימן תקט) בשם רבו המהרש"ל שבלי דאש חודש יתחיל השמש להתלל שמו"ע קודם הציבור, וכשיגיע ליעלה יובא או יאמר בקול רם תיבות יעלה יובא, וכן כתב בבאר היטב סימן תכב סק"א. ובכף החיים כתב שהשליח ציבור כשמוגיע לתיבות יעלה יובא או על הניסים יש להגביה קולו כדי להזכיר הציבור שלא ישכחו ע"ש. ונראה שלא התייר אלא לשמש או לשליח ציבור ולא לשאר הקהל. וכן כתב בהליכות שאר המתפללים (תפלה, פ"ח ארחות הלכה הערה 20) שרק השמש יעשה כן, אבל לענין שלמה המלך הדבר מבוזה לעשות את בשעה שעומד לפני המלך בתפילה. יב. עיין במו"ע סימן רלו סעיף ב, מה שמכריז שליח ציבור 'ראש חודש' בין קדיש לתפילת ערבית, לא הוי הפסק, דאף שאם יטעו אינו תיור, מ"מ הוא צורך התפילה. ובמשנ"ב שם (סק"ח) כתב דלא דוקא לקרוא ולהכריז שהוא ראש חודש, שהוא דאורייתא, או להכריז טל ומטר, שאם טעו צריך לחזור, אלא אפילו להכריז על הניסים' שפיר דמי, ואף על גב שאם יטעו גם כן אין צריך לחזור, דמכל מקום הוא צורך תפילה. וכן כתב באבודרהם (סוד הדלקת נר חנוכה סוף ד"ה ומה שנהגו). יג. שער הציון סימן רלו (סק"ד), דדוקא במערב מותר להכריז כיון דסמיכת גאולה לתפילה שלו לא חמיר כולי האי משום תפילת ערבית רשות, אבל בין גאולה לתפילה דשחרית חמירא טפי ואסור. יד. עיין מטה משה (סימן תקט), וכך החיים (סימן רלו ס"ב) דמנהגם היה שאין להכריז שום דבר. ובמטה משה כתב שהשמש יתחיל תפילתו קודם הציבור, וכשיגיע ליעלה יובא ירים את קולו להשמיע בציבור, וכן כתב באמרי אבות או על הניסים' שפיר דמי, וכך החיים ציבור כשמוגיע תפילתו יעלה יובא או על הניסים יש להגביה קולו כדי להזכיר

הציבור שלא ישכחו. טו. ובשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סימן קצו אות ח) הביא שכן שמע מהגר"י סרגא. א. המשנ"ב הביא רק טעם דבכל יום נוסף נס חדש, דהוה עיקר הטעם כמו שכתב הפמ"ג (משב"ז סק"א), שהרי הוספת נרות אינם עיקר הדין אלא הידור, ואין זה טעם לגמור ההלל בכל יום. ולא כתב הפמ"ג לדחות הטעם של קריאת הנשיאים. ב. בשבט הלוי (ח"ו ס"ב) כתב דלא יכרך. ודעת הגר"ח קנייבסקי (בספר הוא התלך עמוד מז הנה"ל, באור ישראל חנוכה עמוד רנב הערה 1185, ובאש ישראל פמ"א הערה עז ורשם כתב בדרך אפסרו) דיברך. ג. עיין תורת רפאל (סימן עה) שכתב שזו מחלוקת ראשונים, דהרמב"ם (חנוכה פ"ג הי"ד) סובר דפטורות, ורמ"א (סוכה לח ע"א ד"ד מ"ז) סובר דחייבות, ויכך כתב גם ההתעוררות ששובה (ח"א סימן נא) בדעת התוס'. ולהלכה רוב האחרונים נוטים דפטורות, המג"א (סימן תכב סק"ח), וכן בסידור יעב"ץ (להלכות הלל ד"ח) כתבו דפטורות מכל הלל, ומשום מצוות עשה שהזמן גרמא. ובהליכות שלמה (פ"י ס"ו) כתב שהדלקת נר חנוכה היא ההלל וההודאה על הניסים הגדולים שהיו בנצחון המלחמה, ולכן נשים חייבות בהדלקת נר חנוכה שגם הם חייבים להודות, אבל אמירת ההלל אינה על מה שקרה באותו הזמן, אלא דחכמים תיקנו שבכל מועד ובכל יום שנגאלו אבותינו יאמרו הלל, וממילא פטורות מכל מצוות עשה שהזמן גרמא, [וע"ש מ"ש מפסח]. וכן דעת הגריש"א (קובץ תשובות ח"ג סימן קה). אולם המקור חיים (סימן תלמד) וכן במנחת פיתים (סימן תרפג) כתבו דחייבות בהלל דחנוכה וליל פסח, וכ"כ בעמק ברכה (עניני קריאת המגילה ג' אות 2). ועיין במועדים וזמנים (סימן קמו) שכתב למסקנא שנוכח לעורר נשים לומר בחנוכה הלל בברכה כדון, לצאת המצוה בלי פקפוק. ד. ביאור הלכה סימן תכב (ד"ה הלל), ישועה יעקב (סימן תכב סק"ו). ה. לכושר.

מעו וקראו ביום השני של חנוכה הנשיא של יום השלישי [משנ"ב סק"ג] אם מעו וקראו ביום שני של חנוכה פירשת נשיא שלישי וכיוצא, עלתה להם, דאין קפידא ביקמים.

בשורת מהר"ם שיק (או"ח סימן שלד) כתב הטעם דאין קפידא בימים, כיון דבלא"ה לא הקריב נשיא שני ביום שני של חנוכה אלא ביום שני של חודש ניסן. ובכך החיים (סק"ח) כתב שאם הס"ת עדיין בכימה לפניו, מוטב שיחזור ויקרא הקריאה של אותו היום בלי ברכה.

קמט.

פדר הקריאה ביום השמיני

[משנ"ב סק"ד] ביום השמיני מתחילין ביום השמיני וגומרין כל הסדר. בהן וְלֹאֵי קוּרְאָא בְּקִרְבָּנוּ שֶׁל גְּמִילֵיָא בֵּן פְּדֵהצוּר וְיִשְׂרָאֵל גּוֹמֵר וכו'.

הכהן קורא עד מלאה קטורת, והלוי מתחיל פר אחד עד זה קרבן גמליאל בן פדהצור. וישראל קורא ביום התשיעי וגומר כל הפרשה, וממשיך לקרוא בהעלותך עד כן עשה את המנורה.

פדר קריאת התורה בשבת חנוכה

[משנ"ב סק"ה] בשבת שבחנוכה מוציאין שני ספרים, כאחד קורא בפרשת השבוע, שבעה קרואים לפחות.

דהמפטיר קורא בשל חנוכה, ולכן צריך להשלים כל השבעה קרואים שצריך לקרותם בשבת, בספר הראשון, לאפוקי בשבת ראש חודש טבת שאין קורין אלא ששה קרואים בספר ראשון כמבואר בשו"ע סעיף ג.

[משנ"ב סק"ו] בשבת שבחנוכה מוציאין שני ספרים, כאחד קורא בפרשת השבוע ובשני קורא בפסל חנוכה. ואם הוא יום ראשון של חנוכה מתחיל מיוהי ביום פחות [לבוש]. המפטיר יקרא רק נשיא אחד דיום ההוא לבד, וכן בראש חודש שבחנוכה קורים להקריבי רק נשיא אחד לבד של אותו היום דהינו יום הששי, ואם ראש חודש טבת שני ימים, קורא ביום שני פראש חודש שהוא שביעי דחנוכה, נשיא השביעי לבד.

המפטיר בשבת חנוכה קורא רק נשיא אחד דיום ההוא לבד, ואינו מוסיף לקרוא את הנשיא שלמחרתו כמו בימי החול דחנוכה, <<<<

[משנ"ב שם] מי שהוא אב, בשהרית אין מתפלל לפני העמוד דגוש הלל, הא ערבית מתפלל, דמתפלל בראש חודש גם בן ערבית.

עיינן מה שכתבנו במשנ"ב סימן תרעא קמ"ד.

אמירת הלל בבית האבל

[משנ"ב שם] וְלַעֲנֵן הַלֵּל אִם מִתֵּר לְזִמְרָא בְּבֵית הָאָבֵל, עֵינֵי בְּשַׁעְרֵי תְּשֻׁבָה, אָבֵל הָאָבֵל פְּעָמָו פּוֹדְאֵי לֹא יֵאמֵר.

בשערי תשובה הביא מחלוקת הפוסקים אם אומרים הלל בבית האבל, באליה רבה (סימן קלא סק"ט), ומחזיק ברכה (סימן תרפג סק"א) כתבו שאומרים. וכן כתב המגן אברהם (סימן קלא סק"י) בשם התניא. וכן כתב השו"ע הרב (סימן קלא ס"ה). אולם בפרי חדש כתב שאין אומרים. והמגן אברהם (שם סק"י) כתב שיאמרו כל אחד בביתו לאחר שייצאו מבית האבל. וכן פסק המשנ"ב בסימן קלא (סק"כ) וז"ל: אין אומרים הלל בבית האבל, ובראש חודש כשמתפלל בבית האבל, אפילו בשבת אחר כך לביתו אין צריך לאמרו, ובחנוכה שגומרים את ההלל, צריך לאמרו אחר כך בביתו. וכן כתבו החיי אדם (כלל קנד ס"מ) והערות השולחן (סימן קלא ס"ד).

סימן תרפד

פדר קריאת התורה בחנוכה

פדר קריאת התורה בחנוכה בא"י ובחו"ל

[שו"ע סעיף א] ביום שני קורא בהן ביום השני עד פר אחד בן בקר, וְלֹאֵי עַד בְּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְיִשְׂרָאֵל חוּזֵר וְקוֹרֵא בְּיּוֹם הַשְּׁנִי, וְעַל הַרְבֵּה זֶה בְּבֵל יוֹם. הַנְּהִי: וְיֹשֵׁב אוֹמְרִים שְׂוִישְׂרָאֵל קוֹרֵא בְּיּוֹם שְׁלֹשָׁהרְבִי דְהִינּוּ בְּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְכֵן בְּבֵל יוֹם, וְכֵן נִזְהָגִין.

לדעת השו"ע בכל ימי חנוכה חוזר העולה השלישי את קריאת אותו יום ולא את היום שלאחריו, ולדעת הרמ"א העולה השלישי קורא את הפרשה של היום הבא. ומנהג ארץ ישראל על פי הגר"א כדעת השו"ע, ומנהג חו"ל כדעת הרמ"א.

1. עיין ברוקח (סימן שטו) שכתב ג' טעמים לזה, א) דאין אומרים דבר שמחה, (ב) משום לועג לרש, כי הנשמה אוננת שם ואיך יאמרו לא המתים יהללוהו, ג) דעשרה שפירשו מן הציצית כתידידים דמו. (ועיין באור ישראל חנוכה הערה 1163, דיש לעיין בסונוו. דהרי גם יתידיים חייבים בהלל. ועיין בפרי חדש סימן תכב סק"ב שהביא מהרוקח רק ב' טעמים הראשונים).

2. עיין בלבוש שפירש בטעם הרמ"א, שכיון שאין לנו את כל של הפסוקים שאנו צריכים לקרותו בחד נשיא, דיינו ג' פסוקים לפחות לכל אחד אחד, אנו קורין גם את הנשיא שלאחריו. ואין זה משום ספיקא דיומא, כמו בסוכות שקורין בחו"ל בכל יום מימי החג שני ימים, מה שהקריבו ביום זה וביום שלאחריו, שהיו בחנוכה לא שייך ספיקא דיומא, שהנשיאים לא הקריבו קרבנותיהם בימים אלו אלא בתודש ניסן, ואין קורים בהם אלא משום שהן מעין המאורע, וא"כ לא שייך בזה ספיקא דיומא, דבלא"ה אין זה היום שבו הקריב אותו נשיא את קרבנותיו. ובאליה רבה (ס"א) הביא מבעל העיטור שהקשה למה אין עושין ט' ימי חנוכה מספק כמו בחג הסוכות, ותירץ מפני שסוכות מן התורה החמירו ז"ל על ספיקו אף על פי שאין אנו קובעין עתה על הראייה, אבל חנוכה הוא מדבריהם, אם אמרו לעשות ח' ימי חנוכה, הם אמרו חשבון המולדות ע"ש.

3. ועיין בשו"ע סימן תרפג סעיף א' דפליגי השו"ע הרמ"א לשיטתם גם לענין פסח משנה בברכה ע"פ משנה אחרונה הורפס מתוך אצרות התורה. עמוד 978

4. עיין בלבוש שפירש בטעם הרמ"א, שכיון שאין לנו את כל של הפסוקים שאנו צריכים לקרותו בחד נשיא, דיינו ג' פסוקים לפחות לכל אחד אחד, אנו קורין גם את הנשיא שלאחריו. ואין זה משום ספיקא דיומא, כמו בסוכות שקורין בחו"ל בכל יום מימי החג שני ימים, מה שהקריבו ביום זה וביום שלאחריו, שהיו בחנוכה לא שייך ספיקא דיומא, שהנשיאים לא הקריבו קרבנותיהם בימים אלו אלא בתודש ניסן, ואין קורים בהם אלא משום שהן מעין המאורע, וא"כ לא שייך בזה ספיקא דיומא, דבלא"ה אין זה היום שבו הקריב אותו נשיא את קרבנותיו. ובאליה רבה (ס"א) הביא מבעל העיטור שהקשה למה אין עושין ט' ימי חנוכה מספק כמו בחג הסוכות, ותירץ מפני שסוכות מן התורה החמירו ז"ל על ספיקו אף על פי שאין אנו קובעין עתה על הראייה, אבל חנוכה הוא מדבריהם, אם אמרו לעשות ח' ימי חנוכה, הם אמרו חשבון המולדות ע"ש.

5. ועיין בשו"ע סימן תרפג סעיף א' דפליגי השו"ע הרמ"א לשיטתם גם לענין פסח משנה בברכה ע"פ משנה אחרונה הורפס מתוך אצרות התורה. עמוד 978

הלכות הנפה סימן תרפד

קמט. באר הגדה

ה שם ר' פרוחא שם
 כמלה ב' שם
 נאף על גב דגרות
 דשלמה קדמי טפי
 אפלו קבי דרפי לן
 דזכריה, דנבואות
 עדי צינה, ר"ן
 שם, א' ר"ח ש"ב,
 ח מיקרא דברי
 יצחק נפתא מלה
 כ"ט ש"ב, ט במאי
 דפליק בינה, ועוד
 דפוסטימי, ניסא
 דר' הר"ש ש"ב
 ש"ב ש"ד, מיקרא
 דרבי יצחק ש"י,
 דר' יצחק ש"י, וסו
 והכל בו, בשם
 רש"י.

שלאחריו דהינו ימים השלישי, וכן בכל יום, וכן נהגין (הגהות מיימוני פרק י"ג מהלכות תפלה (פ"ח)). **ה' ימים שמיני**
 מתחילין ימים (ד) השמיני (שם פסוק נ"ד) וגומרין כל הסדר, וקורין פרישה ראשונה של בעהלתך (והגהים לסי'
 'כן עשה את המגורה' (שם פ"ד) (מנהגים): **ב בשבת שבתנפה מוציאין שני ספרים, באחד קורא פרישת**
(ה) השבוע ובשני קורא (ו) בשל הנפה, (ז) ומפסטר רני ושמיח' (וכו"ל פ"ד). **ואם חלו בו שתי שבתות,**
מפסטר בשניה ובמלכים (ב) (ו) בגרות דשלמה. הגה: ואם חל חתנה בשבת זו, (ח) מפסטרין (ב) בשל חתנה (מנהגים
(הגה שם): **ג האם חל ראש חדש טבת בשבת, מוציאין שלשה ספרים, וקורין ששה (ט) בפרישת השבוע,**
ובשני קורא אחד (י) בשל ראש חדש ומתחיל יביום השבת' (מגילה כ"ט), ובשלישי קורא מפסטר בשל הנפה,
(יא) ומפסטר רני ושמיח' (יב) ואם חל ראש חדש בחול, מוציאין שני ספרים, וקורין באחד שלשה בשל
ראש חדש, ובשני קורא אחד בשל הנפה. יא אם טעה החזן (יג) וקרא רביעי בשל ראש חדש, אם לא
הוציאו ספר שני (יד) אין צריך (ט) [וב לקרות יותר, אבל אם הוציאו ספר שני, (טו) משום פגמו צריך
(ז) לקרות חמישי בשבת חתנה. הגה: ואם טעה והתחיל לקרות בשל חתנה, (ז) צריך (ז) להפסיק לקרות
בשל ראש חדש (אבודרהם הלכות ברכות (שם ש"לפ"ק), (יח) * ואם צריך לברך על קריאת ראש חדש, של לעיל לסי' ק"מ (פ"א):

באר היטב

(ב) בשל הנפה. ומקצת שוש אש"ש (ששה ס"א), עין סימן תכ"ח סעיף ב'. ויש
 אמרים הדבשת שני מפסטרין שוש אש"ש לבוש (פ"א): **ג (ב) לקרות יותר.** דאין
 משיחין בחתנה: **(ג) לקרות חמישי.** ויאמר קדיש אחריו, ואם אמר קדיש אחר
 הרביעי לא יאמרנו אחר החמישי. תשובת מהר"ל סימן (ק"פ"ב). ועין סימן
 רפ"ב סעיף ו' וסוף סימן קמ"ד. ואפלו נקרא בקריאת הרביעי אל קרא הוא בחתנה,
 דאין מדלגין, כמו שכתוב סימן קמ"ד (פ"א). בית יוסף (רי"ח א"ח ר"ל בחול), שפלי לטע' א'
 הוא ואינו צריך להפסיק, אלא קורא כהן בשל חתנה ואחר כך קרא לחתנים בשל ראש
 חתנים חלק אחר חיים קל א' סימן ל"ו:

משנה ברורה

דאין קפידא בפינים: **(ד) השמיני.** כהן ולוי (ה) קורא בקרבנו של
 גמליאל, וישראל גומר כ"ו: **(ה) הנפה.** בשעה קוראים לפחות,
 (ו) ואומר חצי קדיש: **(ו) בשל הנפה.** ואם הוא יום ראשון של
 חתנה מתחיל מניהי יום פלות' [לבוש]. המפסטר יקרא (ו) רק
 נשיא אחד דיום ההוא לבר, וכן בראש חדש שבתנפה קורים
 להרביעי רק נשיא אחד לבר של אותו היום דהינו יום הששי, ואם
 ראש חדש טבת שני ימים, קורא בשם שני ימי החדש ששה
 שבועי חתנה, נשיא השביעי לבד: **(ז) ומפסטר רני ושמיח' על**
שם יאיתי והנה מגורת זהב פלה' (וכו"ל פ"ד): **(ח) מפסטרין בשל**
חתנה. רצונו לומר, אף ובעלמא הפנהג בשבת שיש חתן לחתנה
 הפטרת השבוע לקרות הפסטר שוש אש"ש (ששה ס"א) שהוא
 מענין דחתן, פמבאר לעיל בסוף סימן תכ"ח, מכל מקום בשבת
 חתנה בין בשבת ראשון בין בשבת שני אין לחתות של חתנה,
 דפרסומי ניסא עדיף. והנה הפנהג אברהם (ס"א) הביא דיש אמרים
 דהני מלי בשבת ראשונה, אבל אם אקלע חתן בשבת שניה
 מפסטרין שוש אש"ש, ואין מפסטרין בשל חתנה האייל וכבר
 הפסטרין בשל חתנה בשבת ראשון, (ו) אבל באלה רבה (פ"ח) כתב
 דמקרא משמע דבין בשבת ראשון ובין בשני (ח) קורין רק של
 חתנה לחוד, וכן נהגין: **ג (ט) בפרישת השבוע.** והוא הדין אם
 רוצים לקרות בה שבעה או יותר מן שבעה גם פן שרי, והעקר
 (ט) דבין כלם לא יפחת משבעה. כשגומר פרישת (השביעי) [ושבוע]
 (י) מניחין הספר תורה ואין אומרין קדיש, רק מגביהין
 הראשונה וגוללין אותה, ופושטין השניה וקורא בה, ובשומרון קדיש
 על השניה מניחין השלישית אצלה: **(י) בשל ראש חדש.** דתדיר קדם:
 לענין לדחות, פרסומי ניסא עדיף. ועוד דכיון דקורא בשל חתנה באחרונה יש להפסיק במאי דפליק מנה: **(יב) ואם חל ראש חדש בחול.** סדר
 קריאת התורה בראש חדש בחול, מתחיל פרישת התמיד (מגילה כ"ח א'), כהן ע"ד רביעיית הדין (שם פ"ח א'), לוי ע"ד [ונספד] (שם פ"ח א'), ישאלך עד
 ונספד' (שם פ"ח טו), והרביעי קורא בחתנה פרי מגדים (רא"א פ"ק): **(יג) וקרא רביעי בשל ראש חדש.** והוא הדין אם טעה ונדפן בשבת
 חתנה: **(יד) אין צריך לקרות יותר.** דאין מניחין בחתנה דראש חודש, עקר, ואפלו (ט) אם נקברו בחתול קריאת הרביעי, אין לומר ששביעי
 עצמו יקרא בספר תורה וכן בשל חתנה קדם שיהיה בפרישת ראש חדש, דהני ליה מדלגין ואין מדלגין בתורה בשני עניניו, פדלעיל בסימן קמ"ד
 (פ"א). אלא מאחר שהרביעי התחיל לקרות בשל ראש חדש, ויהא חמישי אחריו ויקרא בספר תורה השניה אם הוציאה, בשל
 חתנה: **(טו) משום פגמו.** דמטוב לבלול לא יאמר קדיש (ט) אחריו, וראם אמר קדיש אחר הרביעי על ארבעה, מלפסג הספר תורה ובית יוסף (רי"ח א"ח
 חל ר"ח בחול): **(טז) לקרות חמישי וכו'.** ויאמר קדיש (ט) אחריו, וראם אמר קדיש אחר הרביעי על ארבעה אחר החמישי: **(יז) צריך להפסיק.**
 עין ב"ש (פ"ח) שכתב דהאי פסקא לאו דפטמא הוא, ואין צריך להפסיק, אלא קורא כהן בשל חתנה ואחר כך קרא לחתנים בשל ראש חדש.
 ועין בבאור הלכה (רי"ח א"ח טעה) שברנו כל הפרטים שיש בזה: **(יח) ואם צריך לברך וכו'.** עין בבאור הלכה (רי"ח א"ח ע"ד):

שער הציזון

(ד) מנהגים: ב (א) אחרונים: (ו) פתחי עולם (פ"ח) בשם תשובות צמח צדק וא"ח
 פ"ח טו): (ח) וכתב וכן דעת חכמי מדינת אש"ש (תקצ"ו): (א) ואפלו לצורך איזה פסוקים
 משום אש"ש גם בן א"ח, וכן מדינת אש"ש מביא לנביא יוסף: (ג) א' פרי
 979

תוש, עין שם שקבת דהואו דרין פרי לקרות חמשה גברי פרישת השבוע:
 (ו) שצרי אפרים (שער ח סוף ע"ג): (א) פוסקים: (ב) בית יוסף (רי"ח א"ח ר"ח בחול):
 (ג) מן אברהם (פ"ח):